

Svein Blom

Innvandrerne bosttingsmønster i Oslo

Sosiale og økonomiske studier

Serien Sosiale og økonomiske studier omfatter nye forskningsbidrag – monografier og redigerte arbeider – på de områder Statistisk sentralbyrå har forskningsvirksomhet. Analysemetoder og temavalg vil variere, men hovedsakelig vil arbeidene være av anvendt og kvantitativ natur med vekt på utnytting av SSBs data i analyser for samfunnsplanleggingsformål og til allmenn forståelse av sosial og økonomisk utvikling.

Social and Economic Studies

The series *Social and Economic Studies* consists of hitherto unpublished studies in economics, demography and other areas of research in Statistics Norway. Although the studies will vary in analytical methods and in subject matter, they tend to be applied studies based on quantitative analysis of the data sources of Statistics Norway. The research programmes from which the studies originate typically emphasize the development of tools for social and economic planning.

© Statistisk sentralbyrå, august 2002

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen, vennligst oppgi Statistisk sentralbyrå som kilde.

ISBN 82-537-5121-4 Trykt versjon

ISBN 82-537-5122-2 Elektronisk versjon

ISSN 0801-3845

Emnegruppe

00.02 Levekår

Trykk: Lobo Media

Sammendrag

Svein Blom

Innvandrerens bosettingsmønster i Oslo

Sosiale og økonomiske studier 107 • Statistisk sentralbyrå 2002

Studien beskriver utviklingen i innvandreres bosetting i Oslo i årene fra 1988 til 2001 på basis av registerdata. Fra 1.1.1988 til 1.1.2001 økte tallet på personer i Oslo med to utenlandsfødte foreldre fra ikke-vestlige land med 47 000 (her omtalt som ikke-vestlige innvandrere), mens tallet på personer med minst én norskfødt forelder økte med 6 000 (her omtalt som nordmenn). Innledningsvis belyses veksten i de ulike gruppene og hvordan de fordeler seg over bydelene.

Selv om segregasjonen (atskillelsen) mellom ikke-vestlige innvandreres og nordmenns bosettingsmønster er moderat i internasjonal målestokk, har segregasjonen vært svakt økende siden 1988. Tendensen til stagnasjon og nedgang i andelen ikke-vestlige innvandrere i indre øst etter 1998 har foreløpig ikke ført til nedgang i segregasjonen slik den kommer til uttrykk i den såkalte D-indeks, det mest benyttede mål på segregasjon. Grunnen er at innvandrerbefolkningen har fortsatt å vokse i størrelse i drabantbyene, mens antallet nordmenn har gått tilbake i drabantbyene og økt i de vestlige bydelene.

På nivået under bydelene har det vært en markert økning i antall "innvandrertette kretser", definert som grunnkretser med mer enn 30 prosent ikke-vestlige innvandrere. De fleste av de innvandrertette kretsene befinner seg i indre øst. Et knapt titall av kretsene har en andel ikke-vestlige innvandrere på 50 prosent eller mer. Etersom innvandrerbefolkningen består av mange nasjonaliteter, er det ikke berettiget å tale om "ghettoer" i noen av disse områdene.

Analysen av flytting innen byen viser at det går nettostrømmer av ikke-vestlige innvandrere fra indre øst til de nye og gamle drabantbyene. Et viktig motiv bak disse flyttingene er antakelig ønsket om større boliger og overgang fra leie til eie. En liknende utvikling i bosettingsmønsteret blant de etniske minoritetene er påvist i andre vestlige storbyer. Prisutviklingen på boligmarkedet på slutten av 1990-tallet kan ha bidratt til å forsterke denne tendensen.

Årsaken til dannelse og vedlikehold av etniske bokonsentrasjoner blir også belyst. Det sannsynliggjøres at økonomiske forhold spiller en avgjørende rolle. Med lavere

inntekt og formue enn majoritetsbefolkningen er ikke-vestlige innvandrere i utgangspunktet henvist til å bo i de billigste områdene. Nær 40 prosent av den etniske segregasjonen i 1998 kan "forklares" som resultat av økonomiske forskjeller - en større andel enn hva som er funnet i andre vestlige storbyer og en økende andel over tid. Men ønske om nærhet til familie og venner, diskriminering på boligmarkedet og tilløp til offentlig styring av innvandrerbosettingen har også påvirket tendensen til bokonsentrasjon.

Til slutt i studien reises spørsmålet om følgene av konsentrert bosetting for innvandreneres integrering. Bidrar konsentrert bosetting til at innvandrere får mindre mulighet til og behov for å lære norsk og etablere kontakt med nordmenn? Intervjudata tyder på at så kan være tilfelle, men effekten av boområdets etniske sammensetning er ikke særlig sterk.

Prosjektstøtte: Norges forskningsråds program for Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner (IMER).

Abstract

Svein Blom

The residential pattern of immigrants in Oslo

Social and Economic Studies 107 • Statistics Norway 2002

The study describes the development of the residential patterns of immigrants in Oslo from 1988 until 2001 on the basis of register data. From 1st January 1988 to 1st January 2001 the number of residents in Oslo with two foreign-born parents from non-Western countries increased by 47 000 (here referred to as non-Western immigrants), while the number of residents with at least one Norwegian-born parent increased by 6 000 (here referred to as Norwegians). Initially, the study focuses the growth of the different population groups and how they distribute across the urban boroughs.

Even though the residential segregation between non-Western immigrants and Norwegians is of moderate size in an international context, it has increased slightly with time since 1988. The recent culmination and decline of the proportion of non-Western immigrants resident in the inner city east after 1998 has so far not lead to a general decrease in the segregation as measured by the so-called D-index, which is the most widely used measure of segregation in the literature. This is due to the continuing growth of the size of the immigrant population in the suburbs, while the number of Norwegians has decreased in the suburbs and increased in the Western boroughs.

On the level beneath the boroughs, there has been a substantial growth in the number of "immigrant-dense" wards, defined as wards with more than 30 per cent non-Western immigrants. The majority of the immigrant-dense wards are situated in the inner city east. Short of ten wards have a proportion of non-Western immigrants reaching 50 per cent or more. As the immigrant population consists of many nationalities, it is not justified to talk about "ghettos" in any of these places.

Analyses of intra-urban migration show that there are net-flows of non-Western immigrants from the inner city east to the new and old suburban dormitory boroughs. An important motive behind these flows is probably the wish for larger dwellings and for a transition from renting to owner-occupancy. A similar development in the residential patterns of ethnic minorities has been observed in

other Western cities. The development of housing prices at the end of the 1990s may have contributed to a strengthening of this trend.

The mechanisms creating and maintaining ethnic residential concentrations are also focused. From various angles evidence is found for the major significance of the economic factor. With less income and capital assets than the majority population, the non-Western immigrant population is basically obliged to live in the cheapest dwelling areas. Nearly 40 per cent of the ethnic residential segregation in 1998 can be "explained" as resulting from economic differences - a proportion larger than what has been found in other Western cities, as well as a successively growing proportion over time. But a taste for closeness to family and friends, discrimination at the housing market and governmental channelling of immigrants into certain residential areas, are also among the contributing factors.

Finally, the study poses the question about the consequences of concentrated housing for the social integration of immigrants. Does concentrated housing offer immigrants less possibility and need to acquire Norwegian language skills and to make friends with Norwegians? Interview data indicate that this can be the case, although the effect of the ethnic composition of the neighbourhood is not particularly strong.

Acknowledgement: The Research Council of Norway, IMER-program.

Innhold

1. Innledning	15
1.1. Noen ord om begrepsbruken	15
1.2. Hva er nytt i denne studien?.....	16
1.3. Teoretiske ansatser	17
1.4. Strukturen i studien og de viktigste funnene	20
2. Veksten i innvandrerbefolkningen i Oslo i et tiårsperspektiv	23
2.1. Mer enn en dobling av antallet ikke-vestlige innvandrere på ti år.....	23
2.2. Ikke-vestlige innvandrere viktigst for befolkningsveksten i Oslo.....	24
2.3. Også en dobling av andelen på ti år	26
2.4. Fire av ti ikke-vestlige innvandrere bor i Oslo	27
2.5. Betydelig vekst i enkelte nasjonalitetsgrupper.....	29
2.6. Både netto tilflytting og naturlig vekst blant ikke-vestlige innvandrere	31
2.7. Negativ naturlig vekst blant nordmenn og vestlige innvandrere	32
2.8. Sentraliserende innenlandske flyttestrømmer.....	33
2.9. Høyest innvandrerandel i Stockholm av de nordiske hovedstedene	35
3. Fordelingen av innvandrere på bydelene	37
3.1. Vestlige og ikke-vestlige innvandrere i hver sine bydelsgrupper.....	38
3.2. Lavest vekst blant ikke-vestlige innvandrere i indre og ytre vest	39
3.3. Tilbakegang blant nordmenn i drabantbyene, vekst i vest.....	41
3.4. Størst vekst blant vestlige innvandrere i indre øst.....	42
3.5. Lavest befolkningsvekst og boligbygging i indre vest og de gamle drabantbyene	44
3.6. Størst vekst i andelen ikke-vestlige innvandrere i bydel Gamle Oslo	47
3.7. Ikke-vestlige innvandrere: andelen øker mest der den er høyest.....	48
3.8. Vestlige innvandrere: ingen sammenheng mellom andel og endring.....	51
3.9. Andelen ikke-vestlige innvandrere etter 1998: nedgang i indre øst.....	53
4. Segregasjon mellom innvandrere og nordmenn.....	58
4.1. Måling av segregasjon, D-indeks.	59
4.2. Lavt segregasjonsnivå blant innvandrere fra vestlige og øst-europeiske land	60
4.3. Moderat segregasjonsnivå blant innvandrere fra land i den tredje verden	63
4.4. Segregasjonsnivået øker blant innvandrere fra land i den tredje verden	65
4.5. Segregasjon og årsaksfaktorer: kulturell avstand eller økonomiske ressurser?	66
4.6. Både økonomiske og kulturelle årsaker virker	71
4.7. Segregasjonen etter 1998: beskjeden økning blant ikke-vestlige innvandrere	72
5. De innvandretette kretsene i bydelene	75
5.1. Hvor befinner de innvandretette kretsene seg?	75
5.2. Store forskjeller i segregasjon innen bydelene	83
5.3. Segregasjonen i Oslo på krets- versus bydelsnivå	86
5.4. I hvilke kretser samler de vestlige innvandrerne seg?	86
5.5. Flere ikke-vestlige innvandrere og færre nordmenn i de innvandretette områdene ..	89
5.6. Gjennomgående lavest inntekt og formue i de innvandretette områdene.....	93

5.7. Yngre og mer nykomne innvandrere i de innvandrerrettede områdene	97
6. Flytting mellom bydelsgruppene innen byen	98
6.1. Lavest andel bofaste i indre by og blant ikke-vestlige innvandrere	99
6.2. Netto flytting av ikke-vestlige innvandrere fra indre øst til drabantbyene	100
6.3. Netto flytting av nordmenn og vestlige innvandrere fra indre til ytre vest.....	101
6.4. De bofaste er mer velstående enn flytterne i bydelsgruppene.....	104
6.5. De mest velstående flytter til vest, de minst velstående flytter til indre øst	111
6.6. Ikke-vestlige innvandrere flytter trolig "frivillig" fra indre øst til drabantbyene.....	112
7. Årsaker til etnisk segregasjon på boligområdet	117
7.1. Økonomiske forhold forklarer en stor del av den etniske segregasjonen i Oslo	118
7.2. Den økonomiske faktoren betyr mye for valget mellom indre øst og ytre vest	123
7.3. Familiestørrelse påvirker valget mellom indre og ytre by	128
7.4. Økonomi eller familiestørrelse - hva forklarer mest av den etniske segregasjonen? ..	134
7.5. Naturaliserte innvandrere bosetter seg oftere i drabantbyene.....	136
7.6. Kulturelle og institusjonelle faktorer påvirker også bostedsvalget	138
7.7. En multifaktoriell forklaring på etnisk segregasjon.	141
8. Virkninger av bokonsentrasjon for innvandrernes integrasjon.....	144
8.1. Dårligere språklæring i innvandrerrettede områder?	145
8.2. Befolkningssammensetningen i nærmiljøet påvirker bruken av norsk	146
8.3. Befolkningssammensetningen i nærmiljøet påvirker valget av venner	152
8.4. De mest ressurssterke innvandrerne havner i de minst innvandrerrettede områdene...	156
9. Sammendrag.....	158
9.1. Betydelig økning i antallet ikke-vestlige innvandrere i Oslo	158
9.2. Veksten i ikke-vestlige innvandrere i indre øst stagnerer på slutten av 1990-tallet ..	159
9.3. Moderat men økende segregasjon blant ikke-vestlige innvandrere	161
9.4. Flere innvandrerrettede kretser, men ikke nødvendigvis større segregasjon innen bydelen.....	163
9.5. Ikke-vestlige innvandrere har andre flyttemønstre enn nordmenn og vestlige innvandrere	164
9.6. Flere årsaker til etnisk segregasjon, men økonomisk ulikhet trolig viktigst.	166
9.7. Etnisk segregasjon er uheldig for integreringen, men mindre enn antatt	169
Litteratur.....	171
Vedlegg: Data og kjennemerker	181
De sist utgitte publikasjonene i serien Sosiale og økonomiske studier	191

Figurregister

1. Innledning

- 1.1. Bydelsgrupper i Oslo. Sammenhengen mellom bydeler og bydelsgrupper 21

2. Veksten i innvandrerbefolkningen i Oslo i et tiårsperspektiv

- 2.1. Antall vestlige og ikke-vestlige innvandrere i Oslo og i hele landet per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998.....24
- 2.2. Veksten i Oslos og landets befolkning i tidsrommene 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998 etter landbakgrunn. Antall personer 25
- 2.3. Andel vestlige og ikke-vestlige innvandrere av befolkningen per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Bosatte i Oslo og hele landet, prosent.....26

3. Fordelingen av innvandrere på bydelene

- 3.1. Oslos befolkning per 1.1.1988, etter landbakgrunn, fordelt over bydelsgrupper. Prosent 38
- 3.2. Andel ikke-vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1988 og 1.1.1998, etter bydel. Prosent 49
- 3.3. Antall prosentpoengs endring i andelen ikke-vestlige innvandrere i Oslos bydeler i tiden 1.1.1988-1.1.1998, etter andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene per 1.1.1988.....50
- 3.4. Antall prosentpoengs endring i andelen ikke-vestlige innvandrere i Oslos bydeler i tiden 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998, etter andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene henholdsvis per 1.1.1988 og 1.1.1993 50
- 3.5. Andel vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1988 og 1.1.1998, etter bydel. Prosent.....52
- 3.6. Antall prosentpoengs endring i andelen vestlige innvandrere i Oslos bydeler i tiden 1.1.1988-1.1.1998, etter andelen vestlige innvandrere i bydelene per 1.1.1988.....52
- 3.7. Antall prosentpoengs endring i andelen ikke-vestlige innvandrere i Oslos bydeler i tiden 1.1.1998-1.1.2001, etter andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene per 1.1.1998.....57

4. Segregasjon mellom innvandrere og nordmenn

- 4.1. Dissimilaritetsindeks for utvalgte vestlige og øst-europeiske innvandrergrupper i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn. Antall poeng. Referansegruppe: nordmenn.....62
- 4.2. Dissimilaritetsindeks for utvalgte innvandrergrupper fra land i Asia, Afrika og Sør- og Mellom-Amerika i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn. Antall poeng. Referansegruppe: nordmenn 64
- 4.3. Dissimilaritetsindeks for fire samlekategorier av innvandrere i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Antall poeng.....66
- 4.4. Dissimilaritetsindeks og familieinntekt per forbruksenhet (gjennomsnitt) for utvalgte innvandrergrupper bosatt i Oslo per 1.1.1988.....67
- 4.5. Dissimilaritetsindeks og familieinntekt per forbruksenhet (gjennomsnitt) for utvalgte innvandrergrupper bosatt i Oslo per 1.1.1993.....68

4.6. Dissimilaritetsindeks og familieinntekt per forbruksenhet (gjennomsnitt) for utvalgte innvandrergupper bosatt i Oslo per 1.1.1998	69
4.7. Dissimilaritetsindeks og familieformue per forbruksenhet (gjennomsnitt) for utvalgte innvandrergupper bosatt i Oslo per 1.1.1993	69
4.8. Dissimilaritetsindeks og botid (gjennomsnitt) for utvalgte innvandrergupper (førstegenerasjonsinnvandrere) bosatt i Oslo per 1.1.1993	71
4.9. Dissimilaritetsindeks etter intervaller av familieinntekt og -formue per forbruksenhet (gjennomsnitt) for ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo per 1.1.1998.....	72
5. De innvandrettede kretsene i bydelene	
5.1. Grunnkretser i Oslo per 1.1.1998. Innvandrettede kreter er skravert	76
5.2. Dissimilaritetsindeks for ikke-vestlige innvandrere på kretsnivå i utvalgte bydeler i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. ¹ Antall poeng.....	84
6. Flytting mellom bydelsgruppene innen byen	
6.1. Gjennomsnittlig kvadratmeterpris (inkl. fellesgjeld) for OBOS-tilknyttede boliger omsatt siste seks måneder, etter bydelsgruppe og år (mars måned). Kroner (nominelle priser).....	114
6.2. Gjennomsnittlig kvadratmeterpris for brukte selveierboliger , etter bydelsgruppe og år. Kroner (nominelle priser).....	115
7. Årsaker til etnisk segregasjon på boligområdet	
7.1. Ikke-vestlige innvandrere fordelt over bydeler i Oslo per 1.1.1998. Observert fordeling og forventet fordeling dersom bosettingsmønsteret var helt bestemt av økonomiske ressurser. Prosent.....	120
7.2. Vestlige innvandrere fordelt over bydeler i Oslo per 1.1.1998. Observert fordeling og forventet fordeling dersom bosettingsmønsteret var helt bestemt av økonomiske ressurser. Prosent.....	121
8. Virkninger av bokonsentrasjon for innvandrerne integrasjon	
8.1. Fire indikatorer på ferdighet i norsk og sosial kontakt med nordmenn, etter andelen ikke-vestlige innvandrere i intervjupersonens boområde (grunnkrets). Innvandrere fra åtte ikke-vestlige land, 16-70 år, bosatt i Oslo. Prosent.....	147

Tabellregister

2. Veksten i innvandrerbefolkningen i Oslo i et tiårsperspektiv

2.1. Veksten i Oslos og landets befolkning i tidsrommene 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998, etter landbakgrunn. Absolutte tall (avrundet) og prosent.....	25
2.2. Andelen av forskjellige nasjonalitetsgrupper i Norge som er registrert bosatt i Oslo per 1.1.1998, etter landbakgrunn. Prosent.....	28
2.3. Nordmenn og innvandrere bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn. Absolutte antall og prosentvis vekst i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998 og i tiårsperioden 1988-1998	30
2.4. Befolkningen bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn. Avgang og tilgang gjennom flytting og fødsler/dødsfall i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998. Absolutte tall og i prosent av utgangspopulasjonen	32
2.5. Bostedsregion henholdsvis per 1.1.1993 og 1.1.1998 for personer som var bosatt i Oslo fem år tidligere og siden flyttet innenlands, etter landbakgrunn. Prosent	33
2.6. Innvandringsregion (region som omfatter innvandringskommunen) for vestlige og ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo henholdsvis per 1.1.1993 og 1.1.1998 som ikke bodde i byen fem år tidligere og som ikke ble født der. Prosent	34

3. Fordelingen av innvandrere på bydelene

3.1. Ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter bydelsgruppe. Avgang og tilgang gjennom flytting over bygrensen, fødsler/ dødsfall og internflytting i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998. I prosent av utgangspopulasjonen i bydelsgruppene	40
3.2. Nordmenn bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter bydelsgruppe. Avgang og tilgang gjennom flytting over bygrensen, fødsler/dødsfall og internflytting i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998. I prosent av utgangspopulasjonen i bydelsgruppene	41
3.3. Vestlige innvandrere bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter bydelsgruppe. Avgang og tilgang gjennom flytting over bygrensen, fødsler/ dødsfall og internflytting i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998. I prosent av utgangspopulasjonen i bydelsgruppene	42
3.4. Oslos befolkning per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn, fordelt over bydelsgrupper. Prosent.....	43
3.5. Veksten i Oslos befolkning i tidsrommene 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Absolutte tall og i prosent av utgangspopulasjonen.....	44
3.6. Fullførte boliger i Oslo i femårsperiodene 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998 og tiårsperioden 1.1.1988-1.1.1998, fordelt over bydelsgrupper. Prosent.....	45
3.7. Veksten i Oslos befolkning i tidsrommene 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998, etter landbakgrunn og bydelsgruppe. Absolutte tall og prosent.....	46
3.8. Andel ikke-vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter bydelsgruppe. Prosent.....	47
3.9. Andel ikke-vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter bydel. Prosent	48

3.10. Befolkningen i Oslo per 1.1.1998 og 1.1.2001, etter landbakgrunn og bydelsgrupper. Absolutte tall og prosentvis økning i treårsperioden	54
3.11. Andel vestlige og ikke-vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1998 og 1.1.2001, etter bydelsgruppe. Prosent	55
3.12. Andel ikke-vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1998 og 1.1.2001, etter bydel. Prosent	56

4. Segregasjon mellom innvandrere og nordmenn

4.1. Dissimilaritetsindeks ¹ for utvalgte innvandrergupper i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn. Antall poeng	61
4.2. Dissimilaritetsindeks ¹⁾ for utvalgte innvandrergupper i Oslo per 1.1.1998 og 1.1.2001, etter landbakgrunn. Antall poeng	73

5. De innvandrertette kretsene i bydelene.....75

5.1. Innvandrertette kretser i bydelene i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Antall kretser med en andel ikke-vestlige innvandrere lik eller større enn 30,0 og/eller 50,0 prosent	82
5.2. Dissimilaritetsindeks for ikke-vestlige innvandrere på kretsnivå i utvalgte bydeler i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Antall poeng og antall kretser i bydelen. 83	
5.3. Dissimilaritetsindeks på krets- og bydelsnivå for vestlige og ikke-vestlige innvandrere (og begge samlet) i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Antall poeng	86
5.4. Antall kretser med en andel vestlige innvandrere lik eller større enn 10,0 prosent i bydelene i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998.....	89
5.5. Ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo i per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1. 1998, etter innvandrertett eller ikke innvandrertett område i bydelsgruppen. Avgang, tilgang og internflytting i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998. I prosent av utgangspopulasjonen i områdene.....	91
5.6. Nordmenn bosatt i Oslo i per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1. 1998, etter innvandrertett eller ikke innvandrertett område i bydelsgruppen. Avgang og tilgang gjennom flytting over bygrensen, fødsler/dødsfall og internflytting i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998. I prosent av utgangspopulasjonen i områdene	92
5.7. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for bosatte i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn og innvandrertett eller ikke innvandrertett område i bydelsgruppen. I prosent av gjennomsnittet for befolkningsgruppen og referanseåret	94
5.8. Alder og botid for bosatte i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn og innvandrertett eller ikke innvandrertett område i bydelsgruppen	96

6. Flytting mellom bydelsgruppene innen byen

6.1. Andel bofaste på samme krets i periodene 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998 i prosent av antall personer i bydelsgruppen ved innledningen av perioden, etter landbakgrunn og bydelsgruppe. Prosent.....	99
6.2. Flyttematriser for ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo henholdsvis per 1.1.1988-1.1.1993 og per 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er ekskludert. Antall flyttere i cellen prosentuert av alle i matrisen	101

6.3. Flyttematriser for nordmenn bosatt i Oslo henholdsvis per 1.1.1988-1.1.1993 og per 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er ekskludert. Antall flyttere i cellen prosentuert av alle i matrisen	102
6.4. Flyttematriser for vestlige innvandrere bosatt i Oslo henholdsvis per 1.1.1988-1.1.1993 og per 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er ekskludert. Antall flyttere i cellen prosentuert av alle i matrisen.....	103
6.5. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo i perioden 1.1.1988-1.1.1993, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er inkludert. Beløp for året 1987 prosentuert av gjennomsnittet for alle i matrisen	105
6.6. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo i perioden 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er inkludert. Beløp for året 1992 prosentuert av gjennomsnittet for alle i matrisen	106
6.7. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for nordmenn bosatt i Oslo i perioden 1.1.1988-1.1.1993, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er inkludert. Beløp for året 1987 prosentuert av gjennomsnittet for alle i matrisen.....	107
6.8. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for nordmenn bosatt i Oslo i perioden 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er inkludert. Beløp for året 1992 prosentuert av gjennomsnittet for alle i matrisen.....	108
6.9. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for vestlige innvandrere bosatt i Oslo i perioden 1.1.1988-1.1.1993, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er inkludert. Beløp for året 1987 prosentuert av gjennomsnittet for alle i matrisen	109
6.10. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for vestlige innvandrere bosatt i Oslo i perioden 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er inkludert. Beløp for året 1992 prosentuert av gjennomsnittet for alle i matrisen	110

7. Årsaker til etnisk segregasjon på boligområdet

7.1. Landbakgrunn etter 12 nivåer av økonomiske ressurser. Bosatte i Oslo per 1.1.1998. Prosent	119
7.2. Grad av segregasjon mellom innvandrere og nordmenn bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998 målt ved D-indeks. Verdier observert (O) og forventet (E) på basis av økonomiske ressurser. Kvotienten E/O angir betydningen av den økonomiske faktoren.....	122
7.3. Estimater fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn og økonomiske ressurser ¹ på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo per 1.1.1988. Kji-kvadrater i parentes	124
7.4. Estimater fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn og økonomiske ressurser på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo per 1.1.1993. Kji-kvadrater i parentes	126
7.5. Estimater fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn og økonomiske ressurser på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo per 1.1.1998. Kji-kvadrater i parentes	127
7.6. Estimater fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn, økonomiske ressurser og familiestørrelse på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo per 1.1.1988. Kji-kvadrater i parentes	130

7.7. Estimer fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn, økonomiske ressurser og familiestørrelse på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo per 1.1.1993. Kji-kvadrater i parentes.....	131
7.8. Estimer fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn, økonomiske ressurser og familiestørrelse på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo per 1.1.1998. Kji-kvadrater i parentes.....	132
7.9. Landbakgrunn etter familiestørrelse. Bosatte i Oslo per 1.1.1998. Prosent.....	135
7.10. Grad av segregasjon mellom innvandrere og nordmenn bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998 målt ved D-indeks. Verdier observert (O) og forventet (E) på basis av familiestørrelse. Kvotienten E/O angir betydningen av familiestørrelse	136
7.11. Estimer fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn, statsborgerskap og oppholdsvarighet (botid) på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo henholdsvis per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Kji-kvadrater i parentes....	137
7.12. Estimer fra logistisk regresjon for faktorer som påvirker sjansen for å være bofast i bestemte bydelsgrupper per 1.1.1996. Data fra intervjuundersøkelsen Levekår blant innvandrere 1996	139

8. Virkninger av bokonsentrasjon for innvandrernes integrasjon

8.1. Parameterestimer fra logistisk regresjon som viser effekten av andelen ikke-vestlige innvandrere i intervjupersonens grunnkrets og andre bakgrunnsvariabler på log-oddsen for å ha norsk som mest brukte språk hjemme. Innvandrere fra åtte ikke-vestlige land, 16-70 år	149
8.2. Parameterestimer fra logistisk regresjon som viser effekten av andelen ikke-vestlige innvandrere i intervjupersonens grunnkrets og andre bakgrunnsvariabler på log-oddsen for ikke å ha lest noen norsk avis i løpet av de siste tolv månedene. Innvandrere fra åtte ikke-vestlige land, 16-70 år	151
8.3. Parameterestimer fra logistisk regresjon som viser effekten av andelen ikke-vestlige innvandrere i intervjupersonens grunnkrets og andre bakgrunnsvariabler på log-oddsen for å ha en god norsk venn. Innvandrere fra åtte ikke-vestlige land, 16-70 år.....	153
8.4. Parameterestimer fra logistisk regresjon som viser effekten av andelen ikke-vestlige innvandrere i intervjupersonens grunnkrets og andre bakgrunnsvariabler på log-oddsen for at barna i husholdningen hovedsakelig har venner med samme språk- eller innvandrerbakgrunn som dem selv ¹ . Innvandrere fra åtte ikke-vestlige land, 16-70 år	155
8.5. Høy og lav utdanning, sysselsetting og disponibel husholdsinntekt per forbruksenhet, etter andel ikke-vestlige innvandrere i intervjupersonens boområde (grunnkrets). Innvandrere fra åtte ikke-vestlige land, 16-70 år. Andeler i prosent og disponibel inntekt i 1 000 kroner.....	157

1. Innledning

I denne studien om innvandrernes bosettingsmønster i Oslo videreføres et tema jeg har beskjeftiget meg med tidligere. Den første interessen ble vakt gjennom en serie artikler i Verdens Gang under vignetten "Ghetto-debatten" høsten 1992. Artikkelen satte søkelyset på situasjonen for skolebarn i indre øst. Den gang, som nå, ble mange av klassene i barneskolen ensidig sammensatt av elever med innvandrerbakgrunn på grunn av befolkningssammensetningen i området. Ikke alle disse behersker norsk idet de begynner i første klasse. Konsekvensene av dette for læringsmiljøet i klassen ble bl.a. tatt opp i artikkelserien.

Som følge av interesse og bekymring fra flere hold i forbindelse med konsentrasjonen av innvandrere i Oslo finansierte daværende Kommunal- og arbeidsdepartementet høsten 1993 en forstudie om "Innvandrere og bokonsentrasjon" (Blom 1994). Departementet bevilget senere midler også til gjennomføringen av hovedprosjektet (Blom 1995). Norges forskningsråds program for "Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner" (IMER) muliggjorde et nytt "dypdykk" i dette temaet. En av begrunnelsene var bl.a. å studere innvandrernes bosettingsmønster i en periode med økonomisk vekst (1993-1998) i motsetning til forrige prosjekt som forholdt seg til en periode med økonomisk nedgang (1988-1993).

Det foreliggende arbeidet utgjør hovedrapporten fra det nye prosjektet. En alternativ tittel på denne studien kunne ha vært "De holder seg for seg selv" - fra en reportasje i Aftenposten 4. august 2001 om norske emigranter i USA og deres anstrengelser for å beholde sin "norskhet" i utlandet. Et av poengene i artikkelen er at norske emigranter søkte sammen i egne områder der de pleide nære kontakter med hverandre. De kunne i så måte minne om ikke-vestlige innvandrere i dagens Norge om hvem Aftenposten siterer følgende utsagn.. "De bor i ghettoer og holder seg for seg selv".

1.1. Noen ord om begrepsbruken.

Innvandrere er definert som "personer med to utenlandsfødte foreldre" og omfatter både personer som selv har innvandret ("førstegenerasjonsinnvandrere") og personer født i Norge hvis foreldre begge har innvandret. Begrepet nordmenn refererer til den øvrige delen av befolkningen, dvs. personer med

minst én norskfødt forelder. Skillet innvandrer/nordmann er altså ikke knyttet til statsborgerskap.

Landbakgrunn betegner hvilket land personen har bakgrunn fra. Av og til benyttes "nasjonalitetsbakgrunn" som synonym. Innvandrere med samme landbakgrunn omtales bl.a. som en "nasjonalitetsgruppe" eller som en "innvandrergruppe". For førstegenerasjonsinnvandrere er landbakgrunnen eget fødeland. For personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre er landbakgrunn foreldrenes fødeland, eller mors fødeland dersom foreldrene er født i forskjellige land.

Vi skiller ofte mellom innvandrere med vestlig og ikke-vestlig landbakgrunn. Med vestlige innvandrere menes innvandrere med landbakgrunn fra Vest-Europa (unntatt Tyrkia), Nord-Amerika og Oseania. Med ikke-vestlige innvandrere menes innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia (inkludert Tyrkia), Afrika, Mellom- og Sør-Amerika.

Når vi av og til refererer til dimensjonen landbakgrunn ved et adjektiv, f.eks. i forbindelse med segregasjon (romlig atskillelse) for å unngå forveksling med segregasjon etter sosioøkonomiske skillelinjer, benytter vi begrepet "etnisk". Vi er oppmerksom på at dette ikke dekker ordets egentlige betydning (jf. Østby 2001b). I vår sammenheng refererer det altså til foreldres eller eget fødeland, ikke til folkegrupper med oppfattet felles avstamning innen eller på tvers av nasjonalstater.

1.2. Hva er nytt i denne studien?

Datasettet fra det første prosjektet er oppdatert med mikrodata for alle bosatte i Oslo per 1.1.1998. Dermed kan vi følge de bosatte i byen over tiårsperioden 1988-1998, i tillegg til å studere hvem som fødes/dør og flytter til/fra byen i løpet av observasjonsperioden. Dataene inneholder opplysninger om innvandringskategori, landbakgrunn, bosted i Oslo på bydel og grunnkrets, oppholdstid i Norge, statsborgerskap, inntekt og formue osv. Data om dødsfall gjør at vi denne gang kan skille mellom personer som flyttet fra byen og personer som døde. Det er dessuten mulig å skille mellom flytting til/fra andre kommuner i Norge og flytting til/fra utlandet.

Ved metoden indirekte standardisering undersøkes hvor mye av bosteds-segregasjonen mellom ikke-vestlige innvandrere og nordmenn som kan "forklares" på bakgrunn av økonomiske forskjeller. Likeledes sammenliknes den økonomiske situasjonen for personer i innvandrerstette strøk med situasjonen for bosatte utenfor disse strøkene. Endelig undersøkes hvilke økonomiske forskjeller det er mellom personene i de forskjellige flyttestrømmene mellom bydelsgruppene.

Foruten registerdata på mikronivå har vi tilgang til aggregerte registerdata for befolkningen i Oslo per 1.1.2001. I skrivende stund er dette de "ferskeste" data

om innvandrere som foreligger. Formålet er å kaste lys over innvandrerbefolkningen og dens fordeling over bydelene i Oslo etter 1998. I avsnitt 2.9 trekker vi inn komparative data fra de nordiske landene for å sammenlikne innvandrerandelen i Oslo med tilsvarende andel i de andre nordiske hovedstedene.

Vi benytter også undersøkelsen Levekår blant innvandrere 1996 som består av intervju med innvandrere fra åtte ikke-vestlige land. Mens registerdata er tause angående intensjoner og motiver, gir intervjudataene opplysninger om grunner til valg av bosted, opplevd diskriminering på boligmarkedet, offentlig styring av bostedsvalget, vennskap med nordmenn, bruken av norsk språk osv. Levekårsdataene trekkes inn i analysen av årsaker til og virkninger av etnisk segregasjon eller bokonsentrasjon. For flere detaljer om data og kjennemerker, se vedleggskapitlet bakerst i studien.

Vi har denne gang ikke intervjuet ressurspersoner og ansatte i stat og kommune som arbeidet med boligspørsmål for innvandrere og flyktninger. Selv om slike intervjuer tidligere har gitt mye nyttig informasjon, er de svært tidkrevende. Vi nøyer oss med å bygge videre på opplysningene som kom fram under informantintervjuene den gang (jf. Blom 1995).

1.3. Teoretiske ansatser

Studien har som siktemål å beskrive innvandrerens bosettingsmønster i Oslo og hvordan dette har utviklet seg over tid (1), å analysere årsakene til dannelse og vedlikehold av dette mønsteret (2), og å undersøke mulige virkninger av etnisk segregert bosetting (3).

Den *deskriptive* delen belyser bl.a. hvordan innvandrerbefolkningen i Oslo har vokst i løpet av observasjonsperioden. Tallene for Oslo settes i relieff til tall for veksten i hele landet og for majoritetsbefolkningen. Ifølge den britiske demografen Coleman (1999) er de vest-europeiske landene utsatt for et "innvandringsskudd" fra fattige land med stor befolkningsvekst. En rekke migrasjonsteorier tar som utgangspunkt at økonomiske forskjeller mellom avsender- og mottakerland, f.eks. med hensyn til lønnsnivå, genererer internasjonale flyttebevegelser (Massey et al. 1993). Push- og pull-faktorer samvirker om å oppmuntre individer og hushold til å migrere (Eurostat 2000). Ikke alle migrasjonsteorier er imidlertid velegnet til å forklare innvandring til land som primært bare aksepterer flyktninginnvandring og innvandring i forbindelse med familiegjening/etablering. Carling (2002) etterlyser migrasjonsteorier som er bedre egnet til å forklare migrasjon til land som praktiserer et restriktivt innvandringsregime.

Begrepet segregasjon (atskillelse) har en sentral plass i studien. Det er utviklet mange mål og indekser for graden av segregasjon i bosettingen mellom to folkegrupper. Diskusjon av fortrinn og ulemper ved de enkelte målene har engasjert mange forskere. En oversikt over de viktigste målene og hvilke "dimensjoner" ved segregasjonen de fanger opp, er gitt av Massey og Denton

(1988a). I nærværende rapport har vi av praktiske grunner kun benyttet det aller enkleste og mest brukte målet, den såkalte dissimilaritetsindeks (eller D-indeks), foreslått av Duncan og Duncan (1955). En vanlig tolkning av D-indeksen er at den angir hvor stor del av den ene befolkningen (eller den andre) som må flytte til en annen bydel for at de to befolkningene skal være likt fordelt mellom bydelene.

De byinterne flyttebevegelsene som kan observeres blant ikke-vestlige innvandrere i Oslo, minner om flyttemønstre som ble iaktatt og kartlagt allerede på 1920-tallet av Chicago-skolens humanøkologer som Ernest W. Burgess, Robert E. Park, Roderick D. McKenzie og Louis Wirth. Vi sikter til "spredningen" av innvandrergupper fra indre by til drabantbyområder utenfor bykjernen etter hvert som deres sosio-økonomiske stilling bedres (jf. Massey 1985, Kempen and Özüekren 1998, Dunn 1998). Senere har andre forskere påvist liknende mønstre i amerikanske storbyer blant innvandrere med spansk eller asiatisk opprinnelse (Massey og Mullan 1984, Massey og Denton 1988b, Alba et al. 1999), blant karibiere i London (Peach 1996, 1999) og blant ikke-engelsktalende i Australia (Grimes 1993, Hugo 1996).

I et forsøk på syntese av sentrale bidrag fra Chicago-skolen ser Massey (1985) dannelse eller avviking av etniske bokonsentrasjoner som et resultat av et samspill mellom to motvirkende historiske prosesser, "suksessjon" og "romlig assimilasjon". Den første prosessen skaper segregerte bosettinger ved at fattige immigranter bosetter seg i billige boligstrøk nær bysentrum. De etniske enklavene som dermed oppstår, forsterkes gjennom "kjedemigrasjon" og etablering av etniske institusjoner. Jo større den etnisk-kulturelle avstanden mellom innvandrerne og den opprinnelige befolkningen er, jo større er sannsynligheten for at majoritetsbefolkningen søker ut av enklaven eller unngår å bosette seg der. Den motsatte prosessen, assimilasjon, uttynner konsentrasjonene ved at immigrantene med tiden tilegner seg vertssamfunnets språk, atferdsformer og kulturelle verdier, avanserer økonomisk og sosialt og søker mot områder som samsvarer bedre med deres nye aspirasjoner og muligheter. Majoritetsbefolkningen i disse områdene blir da, ifølge teorien, i mindre grad tilskyndet til å flytte bort ettersom den etnisk-kulturelle avstanden til minoriteten ikke lenger oppleves som like påtakelig.

I analysen av årsaker til dannelse og vedlikehold av etnisk segregasjon i storbyer presenteres både en økonomisk, en kulturell og en såkalt institusjonell forklaring (Darden 1987, Johnston 1991, Saltman 1991, Kempen og Özüekren 1998). Våre funn gir ikke grunnlag for å avvise noen av dem, selv om støtten de får kan være ulik. Den økonomiske forklaringen antar at ulikheter i minoritets- og majoritetsgruppens økonomiske ressurser, kombinert med forskjeller i boligprisene i de enkelte byområdene, fører til at befolkningene bosetter seg i hver sine bydeler. Små økonomiske ressurser gir færre valgmuligheter og dermed mer konsentrert bosetting i billige områder. Større økonomiske ressurser gir flere valgmuligheter

og følgelig mindre segregasjon, men også mulighet for at velstående beboere konsentrerer seg i de mest attraktive områdene.

Den kulturelle forklaringen antar at innvandrere og minoriteter frivillig søker sammen for å bevare og vedlikeholde religiøse, kulturelle og lingvistiske tradisjoner. Ved å bo nær hverandre blir det lettere for dem å opprettholde sosiale relasjoner uten å betale kostnaden ved å lære seg et nytt språk. Geografisk nærhet gjør det også lettere å utveksle hjelp og støtte med familie eller landsmenn og skape et marked for omsetning av etniske varer og tjenester. Jo større den "kulturelle avstanden" til majoritetsbefolkningen er, desto viktigere er det å holde tett sammen. Hertil kommer at informasjon om ledige boliger og gunstige finansieringsordninger ofte formidles gjennom etniske nettverk hvilket i seg selv bidrar til konsentrasjon av bosettingen.

Den institusjonelle forklaringen antar at etnisk bostedssegregasjon er et resultat av diskriminering eller administrativ "styring" til bestemte områder. Selgere, utleiende, långivere, formidlere og offentlige organer kanalisere innvandrere og minoriteter til spesielle enklaver på boligmarkedet og/eller legger hindringer i veien for at de bosetter seg annetsteds. Motivet kan være å forhindre at attraktive områder synker i markedsverdi eller å unngå at investeringer medfører tap ved at ledige leiligheter blir stående tomme (Kuusela 1993).

I diskusjonen av de sosiale *virkningene* av etnisk segregasjon blir det anført både positive og negative virkninger. De mest negative beskrivelsene er gjerne basert på amerikanske data og knyttet til situasjonen for den svarte befolkningen i USA (jf. Clark 1967). Som uheldige virkninger av etniske bokonsentrasjoner nevnes svekket samhold i befolkningen, konsentrasjon av fattigdom, dårlig vedlikehold av boligmassen, kriminalitet og gjengdannelser (Massey og Denton 1993, Galster, Metzger og Waite 1999). Andre undersøkelser fokuserer på vanskene med språklig integrering. Undersøkelser fra USA og Australia finner at innvandrere fra ikke-engelskspråklige land har svakere ferdighet i majoritetsspråket dersom de bor i områder med konsentrasjoner av andre innvandrere (Stevens 1992, Chiswick og Miller 1996, 1999, Espenshade og Fu 1997).

Som positive virkninger av etnisk segregasjon nevnes styrkede bånd innvandlerne imellom, hjelp til å mestre fremmede og av og til fiendtlige omgivelser, større marked for etniske bedrifter, bedre betingelser for å bevare kulturelle og religiøse tradisjoner osv. (Özüekren og Kempen 1997, Diken 1993, Diken og Hamburger 1993, Boal 1976). Det foreligger likeledes påstander av sosialpsykologisk art om at det først er når innvandlerne er trygt forankret i eget miljø, at de får kraft og "selvtillit" til å vende seg aktivt mot storsamfunnet med sikte på integrering (Nordisk Ministerråd 1996:44; Jeppesen 1997, 2000).

En tredje posisjon er at etniske bokonsentrasjoner verken har positive eller negative virkninger. Eventuelle observerte sosiale problemer i de innvandrertette områdene skyldes primært at vanskeligstilte minoritets- og majoritetsmedlemmer

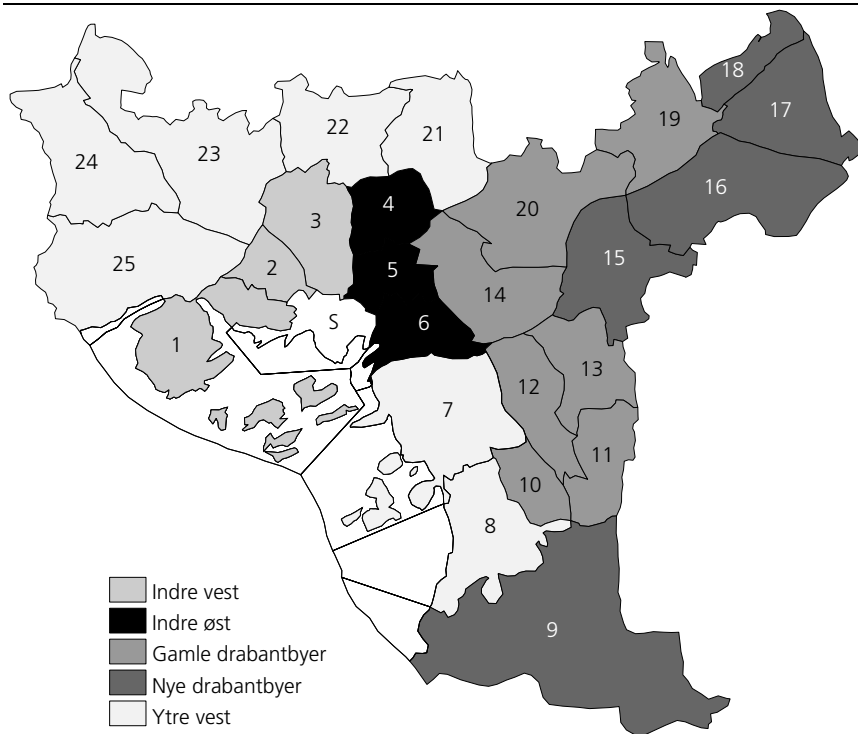
(lavt utdannede, arbeidsløse osv.) oftere bosetter seg i de innvandrertette områdene (Geerdsen, Heinesen og Hummelgaard 1999). Når ulikheter i sammensetningen av befolkningen i de forskjellige områdene kontrolleres, tenderer virkningen av selve innvandrertettheten på bostedet til å bli borte. Studien undersøker hvilke av disse posisjonene som får støtte i data.

1.4. Strukturen i studien og de viktigste funnene.

Kapittel 2 presenterer data for utviklingen av befolkningen i Oslo og hele landet i årene 1988-1998. Tallene viser at det ble mer enn 35 000 flere ikke-vestlige innvandrere i Oslo i disse årene, godt og vel en dobling, mens tallet på nordmenn og vestlige innvandrere til sammen økte med 12 000 personer. 13 prosent av befolkningen i Oslo var ikke-vestlige innvandrere per 1.1.1998, og 41 prosent av landets ikke-vestlige innvandrere var bosatt i Oslo per samme dato. Kapitlet viser at den store veksten i antall ikke-vestlige innvandrere i denne perioden både skyldes fødsels- og innflyttingsoverskudd. Nordmenn og vestlige innvandrere i Oslo hadde på sin side flere døde enn fødte.

Kapittel 3 belyser fordelingen av innvandrere og nordmenn mellom områdene i byen. For å lette oversikten opererer vi ofte med fem bydelsgrupper i stedet for 27 bydeler. Vi viser at hver befolkningsgruppe har sine "kjerneområder" i byen. For ikke-vestlige innvandrere er kjerneområdene indre øst og de nye drabantbyene, for vestlige innvandrere er det indre og ytre vest, og for nordmenn er det ytre vest og de gamle drabantbyene (figur 1.1). Kapitlet viser at storparten av veksten i den enkelte befolkningsgruppen kom i ulike bydelsgrupper, for ikke-vestlige innvandrere i indre øst og drabantbyene, for nordmenn i ytre vest (sammen med tilbakegang i drabantbyene) og for vestlige innvandrere i indre øst. I årene etter 1998 har veksten i antall ikke-vestlige innvandrere i indre øst stagnert, men antallet har fortsatt å øke i nye og gamle drabantbyer. Den sterke sammenhengen mellom andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene og økningen i disse andelene på bydelsnivå er blitt svakere over tid.

Kapittel 4 viderefører temaet om forskjeller i fordelingene av innvandrere og nordmenn mellom bydelene, men nå ved hjelp av den såkalte dissimilaritetsindeks (D-indeks) som gir et tallmessig uttrykk for størrelsen av forskjellene. Indeksen benyttes som et mål på segregasjonen mellom gruppene. Det framgår at segregasjonen mellom vestlige innvandrere og nordmenn er lav og stabil, mens segregasjonen mellom ikke-vestlige innvandrere og nordmenn er moderat og svakt voksende. Til tross for at andelen av byens ikke-vestlige innvandrere som er bosatt i indre øst går ned etter 1998, vokser fortsatt deres D-indeks. Vi viser for øvrig at forskjellene i segregasjonsnivået mellom gruppene av innvandrere etter landbakgrunn, like gjerne kan bunne i økonomiske ulikheter som ulikheter i den "kulturelle avstanden" til nordmenn.

Figur 1.1. Sammenhengen mellom bydeler og bydelsgrupper i Oslo*Bydeler:*

1. Bygdøy-Frogner, 2. Uranienborg-Majorstuen, 3. St. Hanshaugen-Ullevål, 4. Sagene-Torshov, 5. Grünerløkka-Sofienberg, 6. Gamle Oslo, 7. Ekeberg-Bekkelaget, 8. Nordstrand, 9. Søndre Nordstrand, 10. Lambertseter, 11. Bøler, 12. Manglerud, 13. Østensjø, 14. Helsefyr-Sinsen, 15. Hellerud, 16. Furuset, 17. Stovner, 18. Romsås, 19. Grorud, 20. Bjerke, 21. Grefsen-Kjelsås, 22. Sogn, 23. Vinderen, 24. Røa, 25. Ullern, S. Sentrum.

Kapittel 5 presenterer fordelingen av ikke-vestlige og vestlige innvandrere på kretsnivå i den enkelte bydel. Vi konstaterer at tallet på kretser med over 30 prosent ikke-vestlige innvandrere ("innvandrer-tette kretser") økte fra 11 til 42 i løpet av ti år. Med D-indeksen som mål på segregasjonen på kretsnivå i den enkelte bydel, finner vi noe uventet at segregasjonen er høyest i bydelene Sogn og Ekeberg-Bekkelaget. Segregasjonen har på den annen side ikke økt i de indre østlige bydelene og Søndre Nordstrand til tross for at antallet innvandrer-tette kretser i disse bydelene har økt betydelig. Det viktigste funnet i kapitlet er trolig at den gjennomsnittlige inntekten og formuen er lavere blant bosatte i de innvandrer-tette kretsene i indre øst og de nye drabantbyene enn blant bosatte i områdene rundt.

Kapittel 6 presenterer data for flytting innen og mellom bydelsgruppene i periodene 1988-1993 og 1993-1998 for innvandrere og nordmenn. Personer bosatt i samme grunnkrets på to påfølgende tidspunkter regnes som bofaste.

Bofastheten er størst blant nordmenn og vestlige innvandrere og i ytre by. Hver av de tre befolkningsgruppene flytter helst innen egne "kjerneområder" dersom de flytter. Mellom bydelsgruppene er flyttestrømmene størst mellom indre øst og drabantbyene for ikke-vestlige innvandrere og mellom indre og ytre vest for vestlige innvandrere og nordmenn. For nordmenn er tilbøyeligheten til å flytte mellom bydelsgruppene også noe større mellom nye og gamle drabantbyer. Systematiske forskjeller i økonomiske ressurser kan iakttas mellom deltakerne i de enkelte flyttestrømmene. De observerte mønstrene er likevel ikke uten unntak, trolig på grunn av uobservert heterogenitet i boligmassen med hensyn til skillet mellom eie og leie. Til slutt i kapitlet drøftes påstanden om at ikke-vestlige innvandrere nå er i ferd med å fortrenses fra indre øst pga. økte boligpriser.

Kapittel 7 forsøker å belyse årsakene til bokonsentrasjon eller segregasjon i Oslo etter etniske skillelinjer. Kapitlet konkluderer at et mangfold av årsaker har virket, deriblant økonomiske forskjeller, kulturforskjeller, diskriminering og politisk-administrativ "styring" til bestemte områder (såkalte "institusjonelle faktorer"). Av disse er den økonomiske faktoren lettest å kvantifisere. Indirekte standardisering benyttes til å beregne hvor stor del av segregasjonen mellom ikke-vestlige innvandrere og nordmenn som kan tilbakeføres til økonomiske forhold. Vi finner at den økonomiske faktoren har økt i betydning over tid og var i 1998 større enn hva som er funnet i liknende undersøkelser i Storbritannia, Canada og USA. Familiestørrelse har også betydning for valget av bosted mellom indre og ytre by. Naturalisering (skifte til norsk statsborgerskap) øker innvandrerens sjanse til å bo i drabantbyene.

I *kapittel 8* reises spørsmålet om følgene av etniske bokonsentrasjoner for innvandrerens mulighet til å bli integrert i samfunnet. Med utgangspunkt i intervjudata undersøker vi om bruken av norsk og kontakten med nordmenn påvirkes av den etniske sammensetningen av bostedskretsen. På bivariat nivå finner vi at bruken av norsk og kontakten med nordmenn avtar jo høyere innvandrerandelen på bostedet er. Disse sammenhengene blir imidlertid betydelig svekket ved kontroll for utdanning, sysselsetting og inntekt. Sysselsatte og godt utdannede innvandrere med gode inntekter bor sjeldnere i innvandrer-tette kretser enn innvandrere med motsatte karakteristika. En betydelig del av sammenhengen mellom andelen ikke-vestlige innvandrere på bostedet og de forskjellige integreringsindikatorer skyldes at de minst ressurssterke innvandrere selekteres til de innvandrer-tette områdene. Effekten av den etniske sammensetningen av befolkningen på bostedet blir likevel ikke helt borte ved innføringen av kontrollvariablene. Vi konkluderer at innvandrerens bosettingsmønster har betydning for deres språklæring og kontakt med majoritetsbefolkningen, men langt mindre enn opprinnelig antatt.

Kapittel 9 gir et detaljert sammendrag av funnene i studien.

I *vedlegget* presenteres datakildene og de viktigste kjennemerkene som er benyttet.

2. Veksten i innvandrerbefolkningen i Oslo i et tiårsperspektiv

I dette kapitlet gjennomgår vi utviklingen i størrelsen på innvandrerbefolkningen i Oslo i årene 1988 til 1998. Til sammenlikning ser vi på tilsvarende utvikling på landsbasis. Fordi en rekke observerte fenomen erfaringsmessig er forskjellig for vestlige og ikke-vestlige innvandrere, gjør vi et skille mellom disse to gruppene av innvandrere i mesteparten av kapitlet. I denne omgang er vi ikke opptatt av hvordan innvandrerne fordeler seg på bydeler, bare deres antall og andel i byen under ett.

2.1. Mer enn en dobling av antallet ikke-vestlige innvandrere på ti år

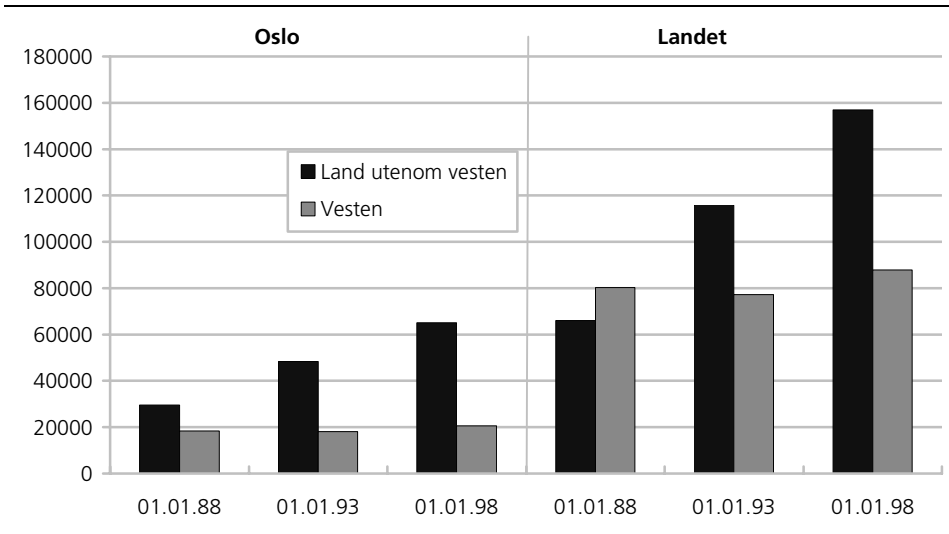
Nærmere 30 000 ikke-vestlige innvandrere var registrert bosatt i Oslo per 1.1.1988, i overkant av Haugesunds befolkning på dette tidspunkt. Fem år senere, dvs. per 1.1.1993, var antallet økt til vel 48 000, tilsvarende Skiens befolkning. Ytterligere fem år fram i tid, per 1.1.1998, er antallet steget til 65 000, hvilket begynner å nærme seg folkemengden i Kristiansand på angjeldende tidspunkt (figur 2.1).

Samme rivende utvikling kan ikke iakttas for de vestlige innvandrerne. Deres antall lå på vel 18 000 ved inngangen til 1988 og 1993, i overkant av folke­mengden i Kongsvinger. Per 1.1.1998 hadde antallet krøpet opp i knapt 21 000 personer.

Befolkningen med minst én norskfødt forelder, som vi kaller nordmenn, var på vel 404 000 personer i Oslo per 1.1.1988. Den steg til 407 000 personer ved inngangen til 1993 og til 414 000 personer per 1.1.1998.

Utviklingen i innvandrerbefolkningen på landsbasis er ikke så forskjellig fra utviklingen i Oslo (figur 2.1). Fra 66 000 ikke-vestlige innvandrere per 1.1.1988, stiger antallet til nærmere 116 000 per 1.1.1993 og til i underkant av 157 000 per 1.1.1998. Dette er vel en dobling på ti år, hvilket tilsvarer veksten i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen i Oslo i samme tidsrom. For å være nøyaktig øker gruppen på landsbasis med en faktor på 2,4 og i Oslo med en faktor på 2,2 fra 1988 til 1998.

Figur 2.1. Antall vestlige og ikke-vestlige innvandrere i Oslo og i hele landet per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998

Også de vestlige innvandrerne har en utvikling på landsbasis som minner om utviklingen i Oslo. Antallet synker fra vel 80 000 per 1.1.1988 til vel 77 000 per 1.1.1993 og stiger deretter igjen til nærmere 88 000 per 1.1.1998. Endringene er således langt mindre dramatiske enn de er for de ikke-vestlige innvandrerne i samme periode.

Befolkningen av nordmenn øker på landsbasis fra 4,05 millioner i 1988, via 4,11 millioner i 1993 til 4,17 millioner i 1998. Dette avspeiler en svak og ganske jevn vekst i hele perioden.

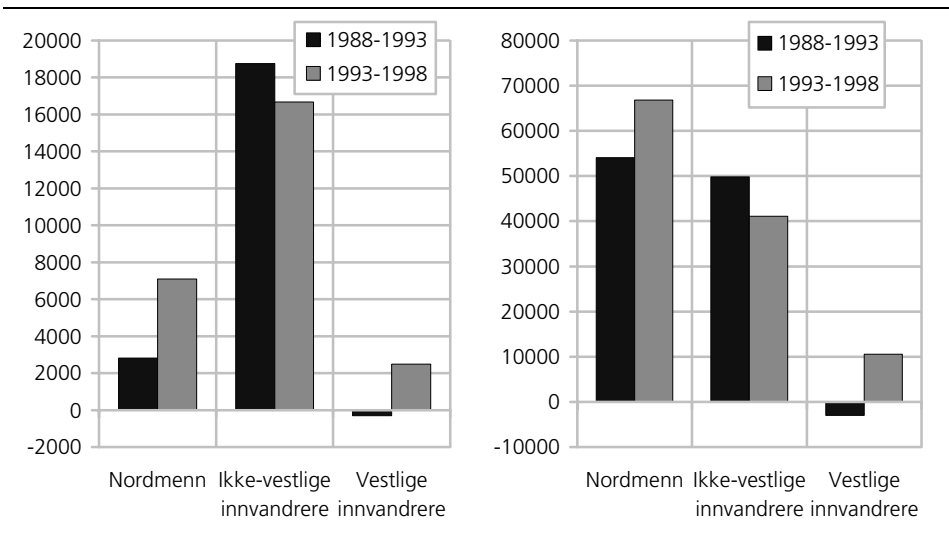
Det er verdt å merke seg at antallet ikke-vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1998 omtrent er på høyde med antallet ikke-vestlige innvandrere i landet ti år tidligere.

2.2. Ikke-vestlige innvandrere viktigst for befolkningsveksten i Oslo

Selv om det er likhetstrekk i utviklingen av antall vestlige og ikke-vestlige innvandrere i Oslo og landet under ett, kan vi likevel iakttå enkelte forskjeller. I Oslo har veksten i antall ikke-vestlige innvandrere betydd mer for befolkningsøkningen enn hva som er tilfelle på landsbasis (figur 2.2).

I første femårsperiode vokste folketallet i Oslo med vel 21 200 personer. Vel 18 700 av disse var ikke-vestlige innvandrere. Bare 2 800 personer var nordmenn. Vestlige innvandrere stod for en negativ vekst på 300 personer. Dette betyr at hele 88 prosent av befolkningsveksten i Oslo i tiden 1.1.1988-1.1.1993 skrev seg fra utviklingen i antall ikke-vestlige innvandrere (tabell 2.1).

Figur 2.2. Veksten i Oslo og landets befolkning i tidsrommene 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998 etter landbakgrunn. Antall personer**Tabell 2.1. Veksten i Oslo og landets befolkning i tidsrommene 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998, etter landbakgrunn. Absolutte tall (avrundet) og prosent**

	Oslo				Landet			
	1988-1993		1993-1998		1988-1993		1993-1998	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Ikke-vestlige innvandrere	18 700	88	16 700	63	49 800	49	41 100	35
Vestlige innvandrere	-300	-1	2 500	10	-3 000	-3	10 500	9
Nordmenn	2 800	13	7 100	27	54 100	54	66 800	56
I alt	21 200	100	26 300	100	100 900	100	118 400	100

I første femårsperiode vokste folketallet i Oslo med vel 21 200 personer. Vel 18 700 av disse var ikke-vestlige innvandrere. Bare 2 800 personer var nordmenn.

I andre femårsperiode var situasjonen noe mer balansert, men også da var økningen i gruppen av ikke-vestlige innvandrere viktigere for befolkningsveksten i byen enn økningen i de andre gruppene. I denne perioden økte byens folketall med nesten 26 300 personer. Av disse var 16 700 ikke-vestlige innvandrere og 7 100 nordmenn. De vestlige innvandrerne ble 2 500 personer flere. I prosent innebar dette at ikke-vestlige innvandrere stod for 63 prosent av veksten i byens befolkning i tiden 1.1.1993-1.1.1998.

På landsbasis var situasjonen en annen. Der økte befolkningen med 100 900 personer i første periode, hvorav 54 100 nordmenn. Antallet ikke-vestlige

innvandrere gikk opp med 49 800 og antall vestlige innvandrere ned med 3 000. Det innebar at veksten i gruppen nordmenn utgjorde over halvparten av befolkningsveksten på landsbasis i tiden 1.1.1988-1.1.1993. Økningen i tallet på ikke-vestlige innvandrere utgjorde 49 prosent av befolkningsveksten.

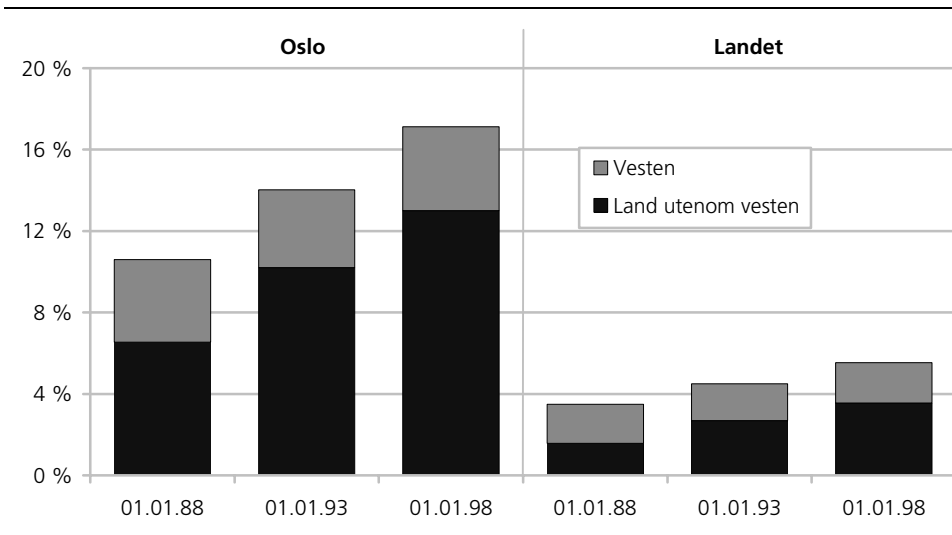
I andre periode økte befolkningen i landet med i alt 118 400 personer. Av disse var 66 800 nordmenn, 41 100 var ikke-vestlige innvandrere og 10 500 var vestlige innvandrere. Nordmenns andel av befolkningsveksten gikk dermed opp 2 prosentpoeng til 56 prosent og de ikke-vestlige innvandrernes andel ned til 35 prosent.

Både på landsbasis og i Oslo utgjorde veksten i antallet vestlige innvandrere knapt 10 prosent av befolkningsveksten i årene 1.1.1993-1.1.1998. I foregående femårsperiode bidro nedgangen i antallet vestlige innvandrere til å redusere befolkningsveksten litt både i Oslo og i landet under ett.

2.3. Også en dobling av andelen på ti år

De 48 000 innvandrerne som bodde i Oslo per 1.1.1988, 30 000 ikke-vestlige og 18 000 vestlige, utgjorde til sammen 10,6 prosent av befolkningen i byen. Fem år senere hadde antallet økt til 66 000 innvandrere, 48 000 ikke-vestlige og om lag 18 000 vestlige, hvilket innebar en oppgang i innvandrерandelen til 14,0 prosent. Per 1.1.1998 utgjorde innvandrerne i Oslo knapt 86 000 personer, hvorav 65 000 hadde ikke-vestlig og 21 000 vestlig bakgrunn. Dette gir en innvandrерandel på 17,1 prosent av byens befolkning.

Figur 2.3. Andel vestlige og ikke-vestlige innvandrere av befolkningen per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Bosatte i Oslo og hele landet, prosent

Andelen vestlige innvandrere i perioden er ganske stabil, 4,1 prosent i 1988, 3,8 prosent i 1993 og tilbake igjen til 4,1 prosent i 1998. Når innvandrerandelen i Oslo øker, er det altså en følge av at andelen ikke-vestlige innvandrere øker, fra 6,5 prosent i 1988, til 10,2 prosent i 1993 og 13,0 prosent i 1998. Det innebærer at økningen er noe større i første enn i andre periode (henholdsvis 3,7 og 2,8 prosentpoeng) (figur 2.3).

Utviklingen på landsbasis følger noenlunde samme mønster som i hovedstaden, men på et lavere nivå. De 146 000 innvandrerne i landet per 1.1.1988, 66 000 ikke-vestlige og 80 000 vestlige, utgjorde 3,5 prosent av befolkningen. Fem år senere var antallet steget til 193 000, hvorav 116 000 ikke-vestlige og 77 000 vestlige. Dette gir en andel innvandrere på 4,5 prosent av befolkningen per 1.1.1993. Endelig utgjorde de 245 000 innvandrerne i landet per 1.1.1998, 157 000 ikke-vestlige og 88 000 vestlige, 5,5 prosent av befolkningen i landet. Også her er det utviklingen i tallene for de ikke-vestlige innvandrerne som driver innvandrerandelen opp. Mens andelen vestlige innvandrere varierer fra 1,9 prosent i 1988, via 1,8 prosent i 1993 til 2,0 prosent i 1998, øker andelen ikke-vestlige innvandrere fra 1,6 prosent i 1988, via 2,7 prosent i 1993 til 3,6 prosent i 1998. Vi merker oss at økningen, også på landsbasis, er noe større i første enn i andre periode.

2.4. Fire av ti ikke-vestlige innvandrere bor i Oslo

En annen måte å beskrive Oslos innvandrerbefolkning i relative termer på er å vise hvor stor del av landets innvandrere som er hjemmehørende i hovedstaden. Vel 11 prosent av befolkningen i Norge er bosatt i Oslo per 1.1.1998. At innvandrerne i stor grad er konsentrert til Oslo, framgår av det faktum at vel en tredel (35 prosent) av landets innvandrere er bosatt i byen. Andelen er lavere når det gjelder innvandrere fra Øst-Europa eller vestlige land, om lag 23 prosent, mens den er høyere når det gjelder innvandrere fra ikke-vestlige land, vel 41 prosent. Av innvandrerne fra Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika er nærmere halvparten (47 prosent) bosatt i Oslo (tabell 2.2).

Mange faktorer er med på å avgjøre i hvor stor grad en nasjonalitetsgruppe av innvandrere er samlet i hovedstaden. Generelt ser det ut til at innvandrere fra de nordiske landene og andre vestlige land i mindre grad er konsentrert til hovedstaden enn innvandrere fra mer fjerntliggende land. Dette kan skyldes at innvandrerne fra Norden og øvrige land i Vesten har hatt et mer allsidig og geografisk spredt arbeidsmarked å knytte seg til, at deres formål med flyttingen oftere har vært å inngå parforhold med en nordmann og at deres innfallsport til landet sjeldnere har gått via hovedstaden.

Tabell 2.2. Andelen av forskjellige nasjonalitetsgrupper i Norge som er registrert bosatt i Oslo per 1.1.1998, etter landbakgrunn. Prosent

Landbakgrunn	Andel
Sammensatte grupper	
Øst-Europa	22,8
Vesten	23,4
Land utenom Norge	35,0
Ikke-vestlige land	41,4
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika	46,9
Alle	11,3
Enkeltland	
Norge	9,9
Storbritannia	19,2
Det tidligere Jugoslavia	20,0
Danmark	20,3
USA	21,5
Tyskland	21,6
Finland	22,4
Chile	25,0
Vietnam	25,1
Sverige	28,7
Iran	34,6
Irak	37,4
Tyrkia	43,1
Kina	43,3
Sri Lanka	43,5
India	48,1
Somalia	55,5
Etiopia	56,2
Pakistan	77,1
Marokko	80,7

Kilde: Befolkningsstatistikk.

Vi ser ellers av tabellen at personer fra flyktningproduserende land oftere er lokalisert til områder utenfor Oslo enn personer fra land som tradisjonelt har forsynt oss med arbeidsinnvandrere. Dette skyldes hovedsakelig at myndighetene bevisst har søkt å bosette flyktninger i et mangfold av kommuner over hele landet, samtidig som arbeidsinnvandrerne gjerne har bosatt seg der de lettest kunne få arbeid, gjerne i de større byene. I dag bor f.eks. bare en fjerdedel av innvandrerne fra typiske flyktningland som Chile og Vietnam i Oslo, mens andelen fra arbeidsmigrantland som Tyrkia, Kina og India er over 40 prosent.

Selv om myndighetene forsøker å "binde" flyktningene til mottakskommunen ved hjelp av økonomiske virkemidler de første årene etter ankomsten, vil flytting til hovedstaden eller andre sentrale strøk likevel framstå som en fristelse for mange. Den opprinnelige bosettingsstrukturen endrer seg dermed hele tiden som følge av flytting som tenderer til å gå mot hovedstaden (jf. Østby 2001a).

Noe overraskende viser tabellen at nylig ankomne flyktninggrupper som somaliere og etiopere for en stor del (nesten seks av ti) er samlet i Oslo. Innvandrerne med størst andel bosatt i Oslo stammer imidlertid fra arbeidsmigrantland som Pakistan og Marokko. Nærmere fire av fem personer fra disse nasjonalitetsgruppene er bosatt i Oslo.

I årene 1988-1998 har andelen av landets innvandrere bosatt i Oslo steget forsiktig med et par prosentpoeng. Tilsvarende har andelen av landets ikke-vestlige innvandrere med bosted i Oslo gått noe ned (fra 44,8 prosent til 41,4 prosent) i samme periode.¹ Nedgangen er trolig et resultat av myndighetenes bosettingspolitikk overfor nyankomne flyktninger. At nedgangen ikke er større, kan skyldes flyktningenes egne sentraliserende flyttebevegelser.

2.5. Betydelig vekst i enkelte nasjonalitetsgrupper

Tabell 2.3 viser veksten i ulike innvandrergrupper i absolutte tall og prosent i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998 og i hele tiårsperioden 1988-1998. For de av gruppene som var svært små i 1988 og/eller 1993, er det mindre interessant å dvele ved den prosentvise økningen. Av den grunn er prosenttallet satt i parentes når basistallet er under 400 personer. I tabellen inngår for øvrig bare innvandrergrupper som minst bestod av 400 personer per 1.1.1998.

Innvandrere fra Sverige, Danmark og Storbritannia er de tre største vestlige innvandrergruppene i Oslo per 1.1.1998. Sverige har det største antallet med 5 600 personer. Blant vestlige innvandrere er det svenskene som har den største økningen. Den fant sted i andre femårsperiode da det var økonomisk oppgang i Norge og stagnasjon og tilbakegang i svensk økonomi. Vi var vitne til en typisk arbeidsmarkedsrelatert innvandringsbølge til Norge. I perioden 1988-1993 var situasjonen til dels "omvendt" med dårlige tider i Norge og sterk økonomisk vekst i Sverige. På slutten av 1980-tallet søkte derfor svensker som hadde kommet til Norge, seg tilbake til moderlandet. På grunn av felles arbeidsmarked i Norden og små kulturelle og språklige barrierer mellom Norge og Sverige byr slike arbeidsvandringer på beskjedne "kostnader" for den enkelte.

Av de øst-europeiske innvandrerne er gruppen fra det tidligere Jugoslavia den tallmessig største med vel 4 400 personer i 1998, hvorav vel 1000 fra Bosnia-Hercegovina. Det var da også innvandrere fra det tidligere Jugoslavia som økte mest i antall i løpet av tiåret 1988-1998. I absolutte tall var økningen dobbelt så stor i andre som i første periode, noe som særlig skyldtes ankomsten av flyktninger fra Bosnia-Hercegovina etter at krigen i dette området brøt ut i 1992-1993. Norge hadde en topp i antall asylsøkere fra Bosnia-Hercegovina og antall vedtak om beskyttelser nettopp i 1993 (Utlendingsdirektoratet 2001, vedleggstabell 3 og 11).

---

¹ Per 1.1.2001 er andelen av landets ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo nede på 38,0 prosent.

Tabell 2.3. Nordmenn og innvandrere bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn. Absolutte antall og prosentvis vekst i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998 og i tiårsperioden 1988-1998

Landbakgrunn	A 1.1.88	B 1.1.93	C 1.1.98	B-A Økn.	C-B Økn.	C-A Økn.	B-A/A Pst.økn.	C-B/B Pst.økn.	C-A/A Pst.økn.
Norge	40 423	407 044	414 143	2 812	7 099	9 911	0,7	1,7	2,5
Vesten	18 362	18 068	20 553	-294	2 485	2 191	-1,6	13,8	11,9
Sverige	3 738	3 363	5 600	-375	2 237	1 862	-10,0	66,5	49,8
Danmark	4 124	3 795	3 730	-329	-65	-394	-8,0	-1,7	-9,6
Storbritannia	2 237	2 250	2 030	13	-220	-207	0,6	-9,8	-9,3
Tyskland	1 613	1 595	1 701	-18	106	88	-1,1	6,6	5,5
USA	1 767	1 917	1 672	150	-245	-95	8,5	-12,8	-5,4
Finland	1 024	918	1 212	-106	294	188	-10,4	32,0	18,4
Frankrike	635	770	890	135	120	255	21,3	15,6	40,2
Øst-Europa	4 303	5 814	8 164	1 511	2 350	3 861	35,1	40,4	89,7
Det tidligere Jugoslavia ¹	1 871	2 713	4 422	842	1 709	2 551	45,0	63,0	136,3
Polen	1 164	1 546	1 612	382	66	448	32,8	4,3	38,5
Ungarn	464	447	442	-17	-5	-22	-3,7	-1,1	-4,7
Asia, Afrika, Sør- og Mellom- Amerika	25 276	42 511	56 833	17 235	14 322	31 557	68,2	33,7	124,8
Pakistan	9 681	13 627	16 134	3 946	2 507	6 453	40,8	18,4	66,7
Tyrkia	2 024	3 317	3 986	1 293	669	1 962	63,9	20,2	96,9
Marokko	2 010	3 117	3 845	1 107	728	1 835	55,1	23,4	91,3
Sri Lanka	782	2 218	3 721	1 436	1 503	2 939	183,6	67,8	375,8
Vietnam	1 279	2 540	3 667	1 261	1 127	2 388	98,6	44,4	186,7
Somalia	142	1 074	3 198	932	2 124	3 056	(656,3)	197,8	(2152,1)
Iran	327	1 729	3 070	1 402	1 341	2 743	(428,7)	77,6	(838,8)
India	1 789	2 493	2 654	704	161	865	39,4	6,5	48,4
Filippinene	1 131	1 766	2 022	635	256	891	56,1	14,5	78,8
Irak	95	459	1 576	364	1 117	1 481	(383,2)	243,4	(1558,9)
Chile	990	1 350	1 538	360	188	548	36,4	13,9	55,4
Kina	687	1 267	1 432	580	165	745	84,4	13,0	108,4
Etiopia	347	861	1 218	514	357	871	(148,1)	41,5	(251,0)
Ikke-vestlige land	29 579	48 325	64 997	18 746	16 672	35 418	63,4	34,5	119,7

¹ Omfatter nåværende Jugoslavia (Serbia og Montenegro), Bosnia-Hercegovina, Kroatia, Slovenia og Makedonia.

Blant innvandrere fra den tredje verden står pakistanerne i en særstilling med vel 16 000 personer i 1998. Deretter følger tyrkere, marokkanere, srilankere (hovedsakelig tamiler) og vietnamesere, hver med i underkant av 4 000 personer per 1.1.1998. Pakistanerne ble nesten 6 500 flere i årene 1988-1998, fordelt med 4 000 i første periode og 2 500 personer i andre. Dernest økte antallet somaliere og srilankere med 3 000 personer hver. Mens antallet nye srilankere (fortrinnsvis tamiler) var omtrent likt i de to femårsperiodene, økte tallet på nye somaliere dobbelt så mye i andre som i første periode. Også veksten i antall irakere var klart størst i andre periode. I relative tall hadde flere nasjonalitetsgrupper fra den

tredje verden skyhøy vekst i løpet av tiårsperioden. Dette må imidlertid ses i lys av deres lave antall ved begynnelsen av perioden.

I senere kapitler når vi beskjefteger oss med fordelingen av innvandrere over bydelene, vil vi lett kunne overse den betydelige økningen i antall personer fra de ikke-vestlige landene som fant sted i løpet av observasjonsperioden. Leserne bes ha dette i minne. At fordelingen av en gruppe over bydelene endrer seg, behøver således ikke nødvendigvis å bety at de tidligst bosatte har flyttet. Det kan like gjerne være en følge av at de nyankomne finner andre steder å bo.

2.6. Både netto tilflytting og naturlig vekst blant ikke-vestlige innvandrere

Når en befolkning i et avgrenset område vokser, skyldes det netto tilflytting og/eller naturlig tilvekst, dvs. at flere flytter til området enn fra og/eller at det fødes flere enn det dør. I dette avsnittet redegjør vi for utviklingen i Oslos befolkning med hensyn til dette, etter landbakgrunn og femårsperiode.

Vi tar utgangspunkt i befolkningen per 1.1.1988 og setter denne lik 100 prosent. Fraflytting og død, til sammen kalt "avgang", regnes i prosent av utgangsbefolkningen og kommer som fratrekk fra denne. Tilflytting og fødsler, til sammen kalt "tilgang", regnes også i prosent av utgangsbefolkningen og kommer som tillegg til denne. Dersom tilgangen er større enn avgangen, vokser befolkningen; i motsatt fall synker den.

Når vi i det følgende sammenlikner størrelsen på de forskjellige demografiske "komponentene", f.eks. fødsel og død, for ikke-vestlige innvandrere, vestlige innvandrere og nordmenn, baseres sammenlikningen på den relative størrelsen av komponentene, dvs. antall fødte og døde og antall til- og fraflyttede, i prosent av utgangspopulasjonen. På den måten framtrer fødselskomponenten for nordmenn som mindre enn fødselskomponenten for ikke-vestlige innvandrere, til tross for at den i absolutte tall er 4-5 ganger større. Et annet poeng er at vi skiller mellom områdene utlandet og andre steder i Norge når det gjelder til- og fraflytting, unntatt for tilflyttere i perioden 1988-1993 der data ikke tillater det. Vi antar imidlertid at størrelsesforholdet mellom komponentene i perioden 1993-1998 er indikativt for forholdet mellom dem også i første periode.

For ikke-vestlige innvandrere er både fødsels- og tilflyttingskomponenten betydelig større enn henholdsvis døds- og fraflyttingskomponenten i begge femårsperiodene (tabell 2.4). Derfor vokser innvandrerbefolkningen i Oslo så vidt sterkt. Den prosentvise veksten er størst i første periode da utgangsbefolkningen er minst. I tillegg er veksten noe større i absolutte tall i første periode, bl.a. fordi fraflyttingen til utlandet er større i andre periode.

Tabell 2.4. Befolkningen bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn. Avgang og tilgang gjennom flytting og fødsler/dødsfall i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998. Absolutte tall og i prosent av utgangspopulasjonen

	Avgang fra byen						Tilgang til byen			Balanse	
	Per 1.1. 1988	Sum	Flyttet til utlandet	Flyttet til annet sted i Norge	Død	Annet	Sum	Tilflyttet	Født i Oslo	Tilgang-Avgang	Per 1.1. 1993
Ikke-vestlige innvandrere, N=	29 579	3 069	1 355	1 365	348	1	21 815	17 190	4 625	18 746	48 325
I prosent av N per 1.1.1988	100	10,4	4,6	4,6	1,2	0,0	73,8	58,1	15,6	63,4	163,4
Nordmenn, N=	404 232	76 813	4 644	43 905	28 241	23	79 625	56 227	23 398	2 812	407 044
I prosent av N per 1.1.1988	100	19,0	1,1	10,9	7,0	0,0	19,7	13,9	5,8	0,7	100,7
Vestlige innvandrere, N=	18 362	6 162	4 058	1 187	916	1	5 868	5 635	233	-294	18 068
I prosent av N per 1.1.1988	100	33,6	22,1	6,5	5,0	0,0	32,0	30,7	1,3	-1,6	98,4

	Avgang fra byen						Tilgang til byen			Balanse		
	Per 1.1. 1993	Sum	Flyttet til utlandet	Flyttet til annet sted i Norge	Død	Annet	Sum	Flyttet fra utlandet	Flyttet fra annet sted i Norge	Født i Oslo	Tilgang-Avgang	Per 1.1. 1998
Ikke-vestlige innvandrere, N=	48 325	7 526	4 785	2 232	503	6	24 198	11 285	6 505	6 408	16 672	64 997
I prosent av N per 1.1.1993	100	15,6	9,9	4,6	1,0	0,0	50,1	23,4	13,5	13,3	34,5	134,5
Nordmenn, N=	407 044	82 031	4 718	49 289	28 018	6	89 130	4 802	60 651	23 670	7 099	41 4143
I prosent av N per 1.1.1993	100,0	20,2	1,2	12,1	6,9	0,0	21,9	1,2	14,9	5,8	1,7	101,7
Vestlige innvandrere, N=	18 068	6 346	3 997	1 448	898	3	8 831	7 400	1 122	309	2 485	20 553
I prosent av N per 1.1.1993	100	35,1	22,1	8,0	5,0	0,0	48,9	41,0	6,2	1,7	13,8	113,8

2.7. Negativ naturlig vekst blant nordmenn og vestlige innvandrere

Både for nordmenn og vestlige innvandrere er antall døde større enn antall fødte i begge periodene. Skal ikke folketallet gå tilbake, må derfor tilflyttingen være større enn fraflyttingen, og forskjellen mellom til- og fraflytting må være større enn forskjellen mellom dødsfall og fødsler. Det er tilfelle for nordmenn i begge periodene og for vestlige innvandrere i andre femårsperiode. I første femårsperiode var tilflyttingen større enn fraflyttingen for vestlige innvandrere, men ikke stor nok til å dekke tapet ved den negative naturlige tilveksten. Derfor gikk befolkningen av vestlige innvandrere i Oslo tilbake med i underkant av 2 prosent

fra 1.1.1988 til 1.1.1993. I andre periode var tilflyttingen av vestlige innvandrere større enn i første periode og dermed i stand til å dekke opp for tapet ved at dødstillene oversteg fødselstillene. Resultatet ble at den vestlige innvandrerbefolkningen økte med 14 prosent i andre periode.

Når det gjelder nordmenn, lyktes - som nevnt - netto tilflytting å dekke tapet ved den negative naturlige tilveksten, men ikke særlig mer. Derfor økte da heller ikke befolkningen av nordmenn med mer enn en knapp prosent i første periode og knapt to prosent i andre periode. Vi noterer ellers at de største flyttestrømmene til/fra Oslo går til/fra andre deler av Norge blant nordmenn og til/fra utlandet blant vestlige og ikke-vestlige innvandrere. Dette reflekterer trolig at gruppene har hvert sitt "opprinnelsessted", henholdsvis innen og utenfor landets grenser. Antallet som flytter fra byen er for øvrig prosentvis langt større blant vestlige innvandrere enn blant nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Av vestlige innvandrere bosatt i Oslo i 1988 eller 1993 flyttet om lag 3 av 10 ut av byen i løpet av femårsperioden som fulgte.

2.8. Sentraliserende innenlandske flyttestrømmer

Nærmere 50 prosent av nordmennene og de ikke-vestlige innvandrerne som bodde i Oslo per 1.1.1988 og som befant seg i en annen norsk kommune fem år senere, bodde i Oslos nabofylke, Akershus, per 1.1.1993 (tabell 2.5). Blant vestlige innvandrere var andelen som bodde i Akershus i 1993 enda større (57 prosent). Nærmere 30 prosent av de som flyttet fra Oslo til en annen norsk kommune i denne perioden bodde andre steder på Østlandet (enn Oslo og Akershus) fem år senere. Om lag 15 prosent valgte Agder, Rogaland eller Vestlandet som bosted. Minst interesse var det for å flytte til Trøndelag eller Nord-Norge.

Tabell 2.5. Bostedsregion henholdsvis per 1.1.1993 og 1.1.1988 for personer som var bosatt i Oslo fem år tidligere og siden flyttet innenlands, etter landbakgrunn. Prosent

Regioner	Bostedsregion per 1.1.1993 for innenlands utflyttede bosatt i Oslo fem år tidligere			Bostedsregion per 1.1.1988 for innenlands utflyttede bosatt i Oslo fem år tidligere		
	Ikke-vestlige innvandrere	Nordmenn	Vestlige innvandrere	Ikke-vestlige innvandrere	Nordmenn	Vestlige innvandrere
Akershus	46,2	46,4	56,6	51,7	49,6	60,0
Østlandet ellers	28,2	30,0	26,3	30,9	29,1	24,8
Agder, Rogaland og Vestlandet	15,8	13,4	11,5	9,8	12,2	10,6
Trøndelag og Nord-Norge	9,7	10,1	5,6	7,6	9,1	4,6
I alt	100	100	100	100	100	100
N	1 365	43 905	1 187	2 232	49 289	1 448

Tabell 2.6. Innvandringsregion (region som omfatter innvandringskommunen) for vestlige og ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo henholdsvis per 1.1.1993 og 1.1.1998 som ikke bodde i byen fem år tidligere og som ikke ble født der. Prosent

Regioner	Innvandringsregion for bosatte i Oslo per 1.1.1993 som ikke bodde i byen fem år tidligere og som ikke ble født der		Innvandringsregion for bosatte i Oslo per 1.1.1998 som ikke bodde i byen fem år tidligere og som ikke ble født der	
	Ikke-vestlige innvandrere	Vestlige innvandrere	Ikke-vestlige innvandrere	Vestlige innvandrere
Akershus	7,8	10,0	7,6	7,8
Oslo	65,6	75,9	55,4	80,1
Østlandet ellers	14,7	5,5	15,4	5,0
Agder, Rogaland og Vestlandet	7,3	5,8	10,9	4,3
Trøndelag og Nord-Norge	4,5	2,8	10,7	2,7
I alt	100	100	100	100
N	17 119	5 427	17 735	8 369

Tendensen til å velge Akershus som bosted for de som flyttet fra Oslo til et annet sted i Norge, forsterket seg noe i neste periode. Andelen av de bosatte i Oslo per 1.1.1993 som bodde i Akershus fylke fem år senere, var vel tre prosentpoeng høyere for nordmenn og vestlige innvandrere og vel 5 prosentpoeng høyere for ikke-vestlige innvandrere i 1998.

Dette gjaldt flytting *fra* hovedstaden. Et annet spørsmål er hvor de kom fra de som flyttet *til* hovedstaden. Dessverre mangler vi opplysninger om bostedet per 1.1.1988 for de som var nye i hovedstaden i 1993 og kan således ikke uttale oss om noen utvikling over tid i dette henseendet. I stedet må vi nøye oss med å studere *innvandringskommunen* for de som var nye i Oslo per 1.1.1993 og som ikke ble født i byen. Disse kan sammenliknes med tilsvarende opplysninger for de som var nye i byen per 1.1.1998.

Vel 65 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne i Oslo per 1.1.1993 som i løpet av årene 1988-1993 flyttet til byen, hadde Oslo som innvandringskommune. Langt på vei faller innvandringskommunen sammen med første bosettingskommune. Denne andelen var 10 prosentpoeng *lavere* i neste femårsperiode, hvilket innebærer at en større andel av de tilflyttede ikke-vestlige innvandrerne i Oslo per 1.1.1998 befant seg i en annen kommune før de kom til hovedstaden.

Både flyttestrømmen fra hovedstaden til byens nabofylke Akershus og flyttestrømmen fra resten av landet til Oslo synes med andre ord å tyde på at tendensen til sentraliserende flyttemønstre økte i årene 1988-1998. Østby (2001a) kommer til en liknende konklusjon med hensyn til flyktingers flyttebevegelser på 1990-tallet.

2.9. Høyest innvandrерandel i Stockholm av de nordiske hovedstedene

Til slutt i dette kapitlet presenterer vi en tabell (tabell 2.7) som viser andelen innvandrere i Oslo og andre nordiske hovedsteder (unntatt Reykjavik). Tabellen illustrerer vanskene med å definere begrepet innvandrер på en måte som gjør det mulig å sammenlikne omfanget av innvandrere i Norden. Referanseåret er 1999.

Den eneste definisjonen som gir data fra alle nordiske land (unntatt Island), er knyttet til statsborgerskap. Innvandrere defineres som personer med utenlandsk statsborgerskap. Med en slik definisjon rangerer København øverst med en innvandrерandel på nærmere 12 prosent. Deretter følger Stockholm med vel 10 prosent og Oslo med vel 9 prosent utenlandske statsborgere. Helsinki ligger langt under med en andel innvandrere i underkant av 5 prosent.

Problemet med denne definisjonen er imidlertid at mange innvandrere med tiden blir naturalisert. Ønsket om å ta tilflyttingslandets statsborgerskap varierer i styrke mellom de enkelte innvandrergruppene, bl.a. etter motivet for migrasjonen. Vertslandene har også i varierende grad lagt hindringer i veien for skifte av statsborgerskap. Blant de tre landene i tabellen som vi har opplysninger om fødeland og statsborgerskap for, tyder innførselene på at omfanget av naturaliseringer har vært størst blant utenlandsfødte i Stockholm og minst i København.

Vi ser at andelen innvandrere øker betraktelig i Stockholm, og heller ikke ubetydelig i Oslo, når innvandrere defineres som "utenlandsfødte". Med en slik definisjon er andelen innvandrere i Stockholm 18 prosent, i Oslo 16 prosent og København 14 prosent. Blant de tre skandinaviske hovedstedene faller dermed København ned på tredje plass, mens Oslo går opp på andre plass.

Tabell 2.7. Andel innvandrere i Stockholm, København, Oslo og Helsingfors per 1.1.1999. Ulike innvandrерdefinisjoner. Prosent

	Hovedstad			
	Stockholm	København	Oslo	Helsingfors
Utenlandske statsborgere	10,2	11,7	9,2	4,7
Utenlandsfødte	18,0	13,7	15,8	
Utenlandsfødte og utenlandske statsborgere født innenlands	19,7	16,0	17,1	
Personer med to utenlandsfødte foreldre (første- og andregenerasjonsinnvandrere)	23,0		17,8	

Kilder: Utenlandske statsborgere: Oslo kommune (1999a): tabell 13.5.

Utenlandsfødte: Stockholms stad (2000): tabell 38.

Københavns Statistiske Kontor (1999): beregning basert på tabell A3.35 og A3.01

Oslo kommune (1999c): beregning basert på tabell III

Utenlandsfødte og utenlandske statsborgere født innenlands: Stockholms stad (2000): beregning basert på tabell 36 og 25.

Københavns Statistiske Kontor (1999): beregning basert på tabell A3.34 og A3.01

Oslo kommune (1999a): beregning basert på tabell 2.17

Personer med to utenlandsfødte foreldre: Stockholms stad (2000): beregning basert på tabell 42 og 25.

Oslo kommune (1999c): tabell V.

Problemet med å definere innvandrere som "utenlandsfødte" er imidlertid at barn av majoritetsbefolkningen som "tilfeldigvis" fødes i utlandet, blir regnet med som innvandrere. På den andre siden "mister" en barn av innvandrere født innenlands. Av ulike grunner kan det være hensiktsmessig å inkludere disse. Det gjøres delvis i den neste definisjonen, der utenlandsfødte suppleres med innenlandsfødte som har utenlandsk statsborgerskap.

Med en slik definisjon øker innvandrerandelen i Stockholm og København med om lag 2 prosentpoeng til henholdsvis knapt 20 og 16 prosent, mens andelen i Oslo øker med om lag 1 prosentpoeng til 17 prosent. Rekkefølgen de tre skandinaviske hovedstedene imellom endrer seg dermed ikke. Stockholm fortsetter på første plass med høyest innvandrerandel, mens Oslo beholder andrelassen.

Til den siste definisjonen av innvandrer i tabellen foreligger tall bare for Stockholm og Oslo. Det er denne definisjonen som er benyttet i nærværende publikasjon; innvandrere er personer med to utenlandsfødte foreldre. I forhold til foregående definisjon unngår vi å regne med barn av majoritetsbefolkningen som tilfeldigvis er født i utlandet. Omvendt får vi med alle innenlandsfødte barn med to utenlandsfødte foreldre, ikke bare de som ikke er naturalisert.

Definert på denne måten øker innvandrerandelen i Stockholm med 3 prosentpoeng til 23 prosent, mens andelen i Oslo øker med knapt ett prosentpoeng til i underkant av 18 prosent. At økningen er størst i Stockholm, indikerer at mange innvandrere og deres barn født i Sverige har tatt svensk statsborgerskap. Det illustrerer også at innvandringen til Sverige har pågått gjennom en lengre periode enn innvandringen til Norge.

Tabellen gir grunn til å konkludere at innvandrerandelen i Oslo er lavere enn i Stockholm, men trolig høyere enn i København. Innvandrerandelen i Helsinki er vesentlig lavere enn i de øvrige nordiske hovedstedene.

3. Fordelingen av innvandrere på bydelene

I dette kapitlet ser vi nærmere på hvordan innvandrere og nordmenn fordeler seg over bydelene i Oslo og hvordan veksten i disse befolkningene er innen den enkelte bydelsgruppe. Vi presenterer andelen vestlige og ikke-vestlige innvandrere i bydelene og undersøker hvordan veksten i innvandrerandelene på bydelsnivå forholder seg til størrelsen på innvandrerandelen i bydelen i utgangspunktet. Til slutt viser vi hovedtrekkene i utviklingen de aller siste årene, dvs. fram til 1.1.2001.

For å forenkle presentasjonen av data slår vi sammen de 27 bydelene til seks bydelsgrupper (se kart, figur 1.1). Navnene på bydelene og hvilke bydelsgrupper de hører til, er omtalt i vedlegget bakerst i studien. Bydel 1-6, som også kalles *indre by*, omfatter i overkant av det som var Oslo før sammenslåingen med Aker kommune i 1948. De seks bydelene faller i to bydelsgrupper, *indre vest* og *indre øst*, hver bestående av tre bydeler. Grensen mellom indre vest og indre øst følger langt på veg Akerselvas løp, som danner et historisk skille mellom de tradisjonelle arbeiderstrøkene i øst og de kondisjonertes strøk i vest. I indre by er andelen små boliger og leieboliger større enn andre steder i Oslo (Oslo kommune 1998: tabell 4.23 og 4.21).

I ytre by skiller vi ut to områder med drabantbyer avhengig av når de ble anlagt (Oslo kommune 1998: tabell 4.20). *De gamle drabantbyene* omfatter sju bydeler sør-øst og nord i byen. Hovedtyngden av bebyggelsen i dette området ble reist i 1950- og 1960-åra. *De nye drabantbyene* omfatter på sin side fire bydeler i Groruddalen i nordøst og byens sørligste bydel og er således fordelt på to geografisk atskilte områder. Bebyggelsen her ble hovedsakelig anlagt på 1970- og 1980-tallet. Boligene er gjennomgående større enn i indre by, særlig i de nye drabantbyene (Oslo kommune 1998: tabell 4.23). Den dominerende disposisjonsformen til boligene i drabantbyene er eie gjennom borettslag (Oslo kommune 1998: tabell 4.21), og den dominerende boligtypen er blokkleiligheter.

I ytre by finner vi også bydelsgruppen *ytre vest* som omfatter fem bydeler i vest og nord og to bydeler sør for bykjernen. Dermed er heller ikke dette området

geografisk sammenhengende. Her består boligmassen for en stor del av romslige eneboliger og rekkehus. De mest attraktive boligene ligger høyt og har utsikt over resten av byen og/eller Oslofjorden. Den dominerende disposisjonsformen er selveie (Oslo kommune 1998: tabell 4.21).

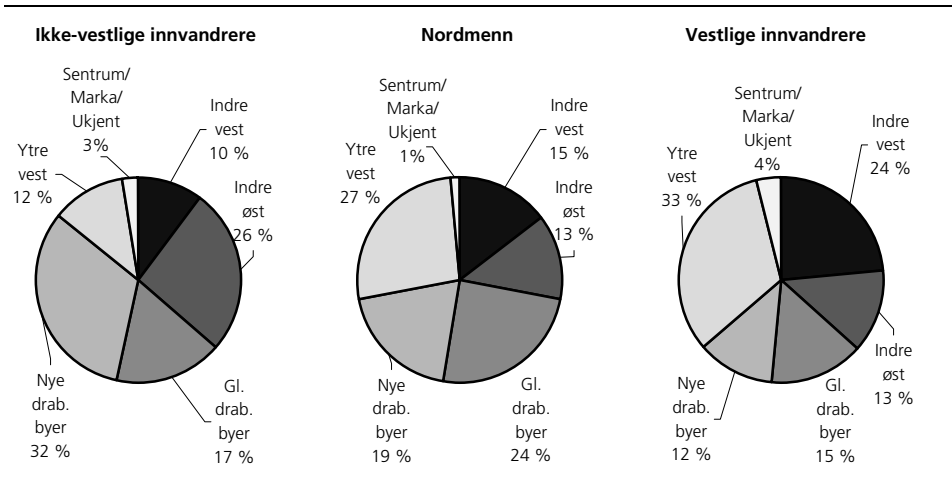
Bosatte i de to ikke-administrative bydelene Sentrum og Marka og personer med ukjent bosted er samlet i en og samme bydelsgruppe. Denne enheten er mest med for fullstendighets skyld; vi knytter ingen analyser til den. Enheten er svært heterogen og rommer bare en ubetydelig folkemengde sammenliknet med de øvrige bydelsgruppene.

3.1. Vestlige og ikke-vestlige innvandrere i hver sine bydelsgrupper

Innvandrere og nordmenn fordeler seg ulikt mellom bydelsgruppene ved innledningen til vår første observasjonsperiode (figur 3.1). Over halvparten av byens ikke-vestlige innvandrere er registrert bosatt i indre øst og de nye drabantbyene per 1.1.1988. Om lag fjerdedelen befinner seg i indre øst og om lag tredjedelen i de nye drabantbyene. Lavest er andelen i indre og ytre vest.

De vestlige innvandrerne er fordelt over bydelene i sterk kontrast til dette. Vel en halvpart av de vestlige innvandrerne er bosatt i indre og ytre vest, en fjerdedel i indre vest og en tredjedel i ytre vest. Lavest er andelen av vestlige innvandrere i indre øst og de nye drabantbyene.

Figur 3.1. Oslos befolkning per 1.1.1988, etter landbakgrunn, fordelt over bydelsgrupper. Prosent

Nordmenn er noe jevnere fordelt mellom bydelsgruppene. Om lag en fjerdedel bor i de gamle drabantbyene og om lag en fjerdedel i ytre vest. De øvrige er nokså jevnt fordelt mellom indre øst, indre vest og de nye drabantbyene. Når vi i neste avsnitt sammenlikner veksten i antall nordmenn og innvandrere (vestlige og ikke-vestlige) innen den enkelte bydelsgruppe, skjer det med utgangspunkt i antall personer i bydelsgruppen ved begynnelsen av observasjonsperioden. Antallet settes lik 100 prosent, og størrelsen på til- og fraflytting, fødsler og død, angis i prosent av dette. Det gjør det mulig å sammenlikne størrelser på tvers av bydelsgrupper og befolkningsgrupper. Vi må imidlertid ikke miste av syne at dette er relative størrelser, ikke absolutte tall. F.eks. er avgangen av ikke-vestlige innvandrere fra ytre vest prosentvis dobbelt så stor som fra de nye drabantbyene i tiden 1988-1993, trass i at avgangen fra de nye drabantbyene i absolutte tall er flere hundre enheter høyere. Dette skyldes selvsagt at antallet ikke-vestlige innvandrere ved innledningen til observasjonsperioden er langt lavere i ytre vest enn i de nye drabantbyene. I motsetning til tidligere skiller vi for øvrig ikke her mellom flytting til/fra andre kommuner i Norge og utlandet.

3.2. Lavest vekst blant ikke-vestlige innvandrere i indre og ytre vest

Som vi så i forrige kapittel er det særlig *de ikke-vestlige innvandrerne* som øker i antall i observasjonsperiodene 1988-1993 og 1993-1998. Totalt er veksten på 63 prosent i første periode og 35 prosent i andre periode. Tabell 3.1 viser at veksten i første periode var prosentvis størst i indre øst og de gamle og nye drabantbyene. Veksten var her på 75 til 80 prosent, mens den var lavere i indre og ytre vest, henholdsvis vel 20 og knapt 50 prosent (se høyre kolonne). Dette henger sammen med utviklingen i flere faktorer. Avgangen fra byen i form av flytting var prosentvis størst i indre og ytre vest. Dertil var tilgangen i form av fødsler minst dobbelt så stor i indre øst og drabantbyene som i vest. Tilflyttingen var betydelig i alle bydelsgruppene, men størst i indre øst og de gamle drabantbyene. Endelig bidro internflyttingen i byen til å redusere antallet ikke-vestlige innvandrere i indre og ytre vest til fordel for i drabantbyene.

Tabell 3.1. Ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter bydelsgruppe. Avgang og tilgang gjennom flytting over bygrensen, fødsler/dødsfall og internflytting i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998. I prosent av utgangspopulasjonen i bydelsgruppene

	Per 1.1.1988		Avgang fra byen (Avg)			Tilgang til byen (Tilg)			Balanse	Internflytting i byen		Balanse TB-FB	Per 1.1. 1993
	N	Pro-sent	Sum	Fra-flyttet	Død	Sum	Til-flyttet	Født i Oslo		Tilg-Avg	Fra bydel		
Indre vest	3 076	100	13,0	11,2	1,8	55,2	50,2	5,1	42,2	35,4	16,6	-18,8	123,4
Indre øst	7 719	100	8,9	7,7	1,2	84,0	67,0	17,0	75,1	24,1	23,1	-1,0	174,1
Gamle drab.byer	5 016	100	9,6	8,4	1,2	81,2	61,7	19,5	71,6	23,6	32,6	9,0	180,5
Nye drab.byer	9 570	100	8,4	7,4	1,0	73,9	54,6	19,3	65,6	13,9	22,7	8,8	174,3
Ytre vest	3 454	100	16,3	15,0	1,3	68,3	59,0	9,3	52,1	25,0	19,3	-5,8	146,3
Sent/Marka/Ukjent	744	100	19,0	17,6	1,3	17,1	16,0	1,1	-1,9	65,1	7,3	-57,8	40,3
I alt	29 579	100	10,4	9,2	1,2	73,8	58,1	15,6	63,4	23,0	23,0	0,0	163,4

	Per 1.1.1993		Avgang fra byen (Avg)			Tilgang til byen (Tilg)			Balanse	Internflytting i byen		Balanse TB-FB	Per 1.1. 1998
	N	Pro-sent	Sum	Fra-flyttet	Død	Sum	Til-flyttet	Født i Oslo		Tilg-Avg	Fra bydel		
Indre vest	3 796	100	23,0	21,1	1,9	47,1	41,6	5,5	24,1	32,4	17,2	-15,1	108,9
Indre øst	13 437	100	14,9	13,8	1,0	53,4	38,4	15,0	38,6	21,4	20,2	-1,2	137,4
Gamle drab.byer	9 056	100	13,3	12,3	0,9	56,7	41,3	15,4	43,5	23,6	22,7	-0,9	142,6
Nye drab.byer	16 684	100	11,5	10,7	0,7	41,1	26,8	14,4	29,6	12,6	18,1	5,5	135,2
Ytre vest	5 052	100	28,6	27,1	1,6	61,9	54,4	7,5	33,3	22,0	19,4	-2,6	130,7
Sent/Marka/Ukjent	300	100	30,7	28,3	2,3	34,0	31,0	3,0	3,3	38,0	46,0	8,0	111,3
I alt	48 325	100	15,6	14,5	1,0	50,1	36,8	13,3	34,5	19,8	19,8	0,0	134,5

Utviklingen i andre periode for de ikke-vestlige innvandrerne minner mye om utviklingen i første periode. Fortsatt er den samlede veksten lavere i indre og ytre vest enn i de øvrige bydelsgruppene. Særlig er den beskjedne i indre vest, knapt 10 prosent. Dekomponeres veksten i flytting og fødsler/dødsfall, ser vi at andelen som flytter fra sin bydelsgruppe ut av byen er størst i indre og ytre vest. Som i første periode er også tilgangen av personer gjennom fødsler prosentvis dobbelt så stor i indre øst og drabantbyene som i indre og ytre vest. Men imotsetning til i første periode er tilflyttingen nå prosentvis størst i ytre vest. Dette kan ha sammenheng med byrådets beslutning om å "skjermne" seks bydeler i indre øst og nye drabantbyer (Grünerløkka-Sofienberg, Gamle Oslo, Søndre Nordstrand, Furuset, Stovner og Romsås) mot nybosetting av flyktninger i årene 1994-1998 (Bersås og Steen 2000: 14). I stedet forsøkte kommunen å bosette nye flyktninger i andre områder, bl.a. i ytre vest.

Denne bosettingspolitikken fikk særlig betydning for flyktningene fra Bosnia-Hercegovina som var en av de største nasjonalitetsgruppene som ble bosatt i andre periode. Betydelig avgang av ikke-vestlige innvandrere fra ytre vest, det beskjedne antallet fødsler i denne bydelsgruppen og byinterne flyttebevegelser bidro likevel til at veksten i ytre vest ble noe lavere enn i indre øst og drabantbyene i andre periode. Lavest ble likevel veksten i indre vest.

3.3. Tilbakegang blant nordmenn i drabantbyene, vekst i vest

Befolkningen av nordmenn vokser i begge perioder noe i ytre vest (om lag 5 prosentpoeng) og går noe tilbake i drabantbyene, mest i de gamle drabantbyene (tabell 3.2). Veksten i ytre vest skyldes beskjedne fraflytting, moderat dødelighet, noe høyere fødselstall enn i flere av de øvrige bydelsgruppene og netto tilflytting byinternt. Tilbakegangen i de gamle drabantbyene skyldes negativ naturlig tilvekst og netto fraflytting (i første periode) eller balanse i flyttingen over bygrensen og negativ naturlig tilvekst (i andre periode).

Vi merker oss ellers at både avgangen og tilgangen blant nordmenn er høyere i indre by enn i de øvrige bydelsgruppene. Dette skyldes både at til- og fraflyttingen brutto og antall døde er noe høyere i indre by. Andelen av befolkningen som avgår ved døden, er størst i indre øst. Annen statistikk har også vist at forventet levealder er lavere i indre øst enn i andre bydeler (Sosial- og helsedepartementet 1999:120), noe som sannsynligvis kan knyttes til andre levekårsproblemer blant befolkningen i indre øst (Barstad 1997: 72 ff.). Omvendt viser tabellen at andelen som dør i de to femårsperiodene er lavest i de nye drabantbyene og i ytre vest. Dette henger for en del sammen med at befolkningen her er gjennomsnittlig yngre. Vi vet også at forventet levealder er høyere i ytre vest enn i de øvrige bydelene, trolig pga. gunstige levekår (Sosial- og helsedepartementet 1999:120).

Tabell 3.2. Nordmenn bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter bydelsgruppe. Avgang og tilgang gjennom flytting over bygrensen, fødsler/dødsfall og internflytting i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998. I prosent av utgangspopulasjonen i bydelsgruppene

	Per 1.1.1988		Avgang fra byen (Avg)			Tilgang til byen (Tilg)			Balanse	Internflytting i byen		Balanse TB-FB	Per 1.1.1993
	N	Prosent	Sum	Fraflyttet	Død	Sum	Tilflyttet	Født i Oslo		Tilg-Avg	Fra bydel		
Indre vest	59 544	100	23,0	14,0	8,9	26,2	21,7	4,5	3,2	16,0	13,1	-2,8	100,4
Indre øst	54 196	100	25,6	14,2	11,3	25,6	21,0	4,6	0,0	16,9	17,8	0,8	100,9
Gamle drab.byer	98 708	100	18,2	10,7	7,4	15,2	9,8	5,3	-3,0	10,3	10,8	0,5	97,5
Nye drab.byer	78 491	100	17,1	13,2	3,9	17,4	10,4	7,0	0,3	11,5	10,9	-0,6	99,8
Ytre vest	107 770	100	15,5	9,9	5,6	19,3	12,5	6,8	3,8	8,8	11,7	2,9	106,7
Sent/Marka/Ukjent	5 523	100	22,5	15,2	7,2	13,5	11,0	2,5	-9,0	49,6	13,8	-35,8	55,2
I alt	404 232	100	19,0	12,0	7,0	19,7	13,9	5,8	0,7	12,4	12,4	0,0	100,7

	Per 1.1.1993		Avgang fra byen (Avg)			Tilgang til byen (Tilg)			Balanse	Internflytting i byen		Balanse TB-FB	Per 1.1.1998
	N	Prosent	Sum	Fraflyttet	Død	Sum	Tilflyttet	Født i Oslo		Tilg-Avg	Fra bydel		
Indre vest	59 772	100	24,6	16,5	8,1	31,8	27,0	4,7	7,2	16,7	12,6	-4,2	103,0
Indre øst	54 662	100	27,0	16,8	10,1	32,5	27,8	4,8	5,6	18,2	16,0	-2,2	103,3
Gamle drab.byer	96 252	100	19,2	11,3	8,0	16,9	11,3	5,5	-2,3	9,8	10,9	1,1	98,7
Nye drab.byer	78 312	100	17,8	13,6	4,2	16,7	10,3	6,4	-1,0	10,5	10,4	-0,1	98,9
Ytre vest	114 997	100	16,9	11,3	5,7	19,3	12,5	6,8	2,3	8,5	11,0	2,5	104,9
Sent/Marka/Ukjent	3049	100	22,9	15,8	7,1	26,9	22,0	4,9	3,9	27,9	24,3	-3,5	100,4
I alt	407 044	100	20,2	13,3	6,9	21,9	16,1	5,8	1,7	11,9	11,9	0,0	101,7

Tilsvarende viser tabell 3.2 at andelen som fødes er større i de nye drabantbyene og i ytre vest i begge femårsperiodene. Dette har ventelig sammenheng med at befolkningen er gjennomsnittlig yngre i disse områdene. Fordi flyttebalansen byinternt og til dels også over bygrensen er negativ for nordmenn i de nye drabantbyene, vokser imidlertid ikke befolkningen av nordmenn i de nye drabantbyene i noen av periodene. Både i gamle og nye drabantbyer går, som nevnt, tvert om befolkningen av nordmenn litt tilbake i begge periodene.

3.4. Størst vekst blant vestlige innvandrere i indre øst

Det mest entydige funnet for de *vestlige innvandrerne* er vekst i indre øst i begge perioder (tabell 4.3). I første periode er veksten på bare 5 prosent, mot et par prosent tilbakegang for byen under ett. I andre periode er veksten på hele 32 prosent. I begge perioder er dette et resultat av at tilflyttingen har vært større enn fraflyttingen, i første periode både byinternt og over bygrensen, i andre periode bare over bygrensen.

I tillegg går antallet vestlige innvandrere tilbake med 5 prosent i de gamle drabantbyene i første periode. I andre periode ligger veksten i de gamle drabantbyene omtrent på bygjenomsnittet for de vestlige innvandrerne. Lavest er veksten i andre periode i de nye drabantbyene og ytre vest. Det er særlig nettotilgangen gjennom flytting over bygrensen til disse bydelgruppene som er beskjeden.

Tabell 3.3. Vestlige innvandrere bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter bydelgruppe. Avgang og tilgang gjennom flytting over bygrensen, fødsler/dødsfall og internflytting i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998. I prosent av utgangspopulasjonen i bydelgruppene

	Per 1.1.1988		Avgang fra byen (Avg)			Tilgang til byen (Tilg)			Balanse Tilg- Avg	Internflytting i byen		Balanse TB-FB	Per 1.1. 1993
	N	Pro-sent	Sum	Fra- flyttet	Død	Sum	Til- flyttet	Født i Oslo		Fra bydel	Til bydel		
Indre vest	4 346	100	37,0	31,8	5,3	37,5	36,6	0,9	0,5	11,1	8,8	-2,3	98,2
Indre øst	2 411	100	35,1	29,3	5,8	38,6	36,8	1,8	3,5	15,8	17,5	1,6	105,1
Gamle drab.byer	2 700	100	28,1	21,6	6,5	23,3	22,4	0,9	-4,8	10,4	10,6	0,3	95,4
Nye drab.byer	2 229	100	27,5	23,8	3,7	24,6	22,6	2,0	-2,9	8,8	12,1	3,3	100,4
Ytre vest	5 982	100	33,4	28,9	4,6	33,4	32,1	1,3	-0,1	6,9	9,0	2,1	102,0
Sent/Marka/Ukjent	694	100	48,3	46,1	2,2	19,5	19,3	0,1	-28,8	25,4	4,8	-20,6	50,6
I alt	18 362	100	33,6	28,6	5,0	32,0	30,7	1,3	-1,6	10,5	10,5	0,0	98,4

	Per 1.1.1993		Avgang fra byen (Avg)			Tilgang til byen (Tilg)			Balanse Tilg- Avg	Internflytting i byen		Balanse TB-FB	Per 1.1. 1998
	N	Pro-sent	Sum	Fra- flyttet	Død	Sum	Til- flyttet	Født i Oslo		Fra bydel	Til bydel		
Indre vest	4 266	100	39,0	33,9	5,0	59,0	58,0	1,1	20,1	13,5	8,8	-4,6	115,4
Indre øst	2 534	100	32,5	27,3	5,1	67,2	64,7	2,5	34,7	17,6	15,3	-2,3	132,4
Gamle drab.byer	2 577	100	27,2	19,9	7,3	40,4	38,9	1,6	13,3	11,4	12,9	1,5	114,8
Nye drab.byer	2 237	100	26,3	22,3	4,0	34,1	31,5	2,6	7,8	10,3	11,9	1,6	109,4
Ytre vest	6 103	100	39,0	34,5	4,5	44,0	42,4	1,6	5,0	6,6	10,0	3,4	108,4
Sent/Marka/Ukjent	351	100	55,3	53,6	1,7	33,9	33,3	0,6	-21,4	17,1	9,7	-7,4	71,2
I alt	18 068	100	35,1	30,1	5,0	48,9	47,2	1,7	13,8	11,1	11,1	0,0	113,8

Tabell 3.4. Oslos befolkning per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn, fordelt over bydelsgrupper. Prosent

	01.01.88	01.01.93	01.01.98
Ikke vestlige innvandrere			
Indre vest	10,4	7,9	6,4
Indre øst	26,1	27,8	28,4
Gamle drabantbyer	17,0	18,7	19,9
Nye drabantbyer	32,4	34,5	34,7
Ytre vest	11,7	10,5	10,2
Sentrum/Marka/Ukjent	2,5	0,6	0,5
SUM	100,0	100,0	100,0
N	29 579	48 325	64 997
Nordmenn			
Indre vest	14,7	14,7	14,9
Indre øst	13,4	13,4	13,6
Gamle drabantbyer	24,4	23,6	22,9
Nye drabantbyer	19,4	19,2	18,7
Ytre vest	26,7	28,3	29,1
Sentrum/Marka/Ukjent	1,4	0,7	0,7
SUM	100,0	100,0	100,03
N	404 232	407 044	414 143
Vestlige innvandrere			
Indre vest	23,7	23,6	24,0
Indre øst	13,1	14,0	16,3
Gamle drabantbyer	14,7	14,3	14,4
Nye drabantbyer	12,1	12,4	11,9
Ytre vest	32,6	33,8	32,2
Sentrum/Marka/Ukjent	3,8	1,9	1,2
SUM	100,0	100,0	100,0
N	18 362	18 068	20 553

Både avgangen og tilgangen blant vestlige innvandrere er for øvrig høyere i indre by og ytre vest enn i de øvrige bydelsgruppene, omtrent som for nordmenn. Avgangen ved død er størst i gamle drabantbyer og minst i de nye drabantbyene. Tilsvarende er tilgangen ved fødsler størst i de nye drabantbyene. Aldersforskjeller mellom befolkningene i bydelsgruppene forklarer ventelig mye av dette.

Vi noterer ellers at ytre vest trekker til seg vestlige innvandrere gjennom byinterne flyttinger i begge perioder, mens indre vest "mister" vestlige innvandrere i begge perioder.

Hvilke følger får det for fordelingen av nordmenn, vestlige og ikke-vestlige innvandrere over bydelsgruppene at veksten av befolkningene har variert mellom ulike deler av byen slik beskrevet ovenfor? Tabell 3.4 viser hvordan befolkningene fordeler seg over bydelsgruppene per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Andelen av de *ikke-vestlige innvandrere* som befinner seg i indre og ytre vest har til sammen gått ned med om lag 6 prosentpoeng i tiåret fra 1988 til

1998. Samtidig har andelen ikke-vestlige innvandrere bosatt i indre øst og drabantbyene steget med nærmere 8 prosentpoeng, stort sett likelig fordelt på de tre bydelsgruppene. De resterende 2 poengene skyldes nedgang i andelen bosatt i ukjent bydelsgruppe.

Andelen *nordmenn* har i samme tiårsperiode steget med vel 2 prosentpoeng i ytre vest, mens det har vært en nedgang i omtrent samme størrelsesorden i de gamle og nye drabantbyene samlet.

Endelig har andelen *vestlige* innvandrere i indre øst steget med 3 prosentpoeng fra 1988 til 1998. Dette er utliknet ved bl.a. en nedgang i andelen vestlige innvandrere bosatt i ukjent bydel.

3.5. Lavest befolkningsvekst og boligbygging i indre vest og de gamle drabantbyene

I løpet av tiåret 1988-1998 økte Oslos befolkning med nesten 50 000 personer eller nesten 10 prosent (tabell 3.5). Økningen var imidlertid ikke like stor i hver enkelt bydelsgruppe. Den største prosentvise økningen fant sted i indre øst og var på 18 prosent, noenlunde likelig fordelt på første og siste femårsperiode. Ytre vest og de nye drabantbyene delte de neste plassene med en økning på om lag 12 prosent. Også her var veksten ganske jevnt fordelt på de to periodene, med en liten overvekt på første periode. Lavest var veksten i indre vest og de gamle drabantbyene, om lag 5 prosent. I absolutte tall var økningen størst i ytre vest og indre øst.

Boligbyggingen i Oslo var relativt liten i tiårsperioden 1988-1998, spesielt fra og med 1992. Størst var byggeaktiviteten i ytre vest, dernest i indre øst (tabell 3.6). Lavest var byggeaktiviteten i indre vest og de gamle drabantbyene. Hvilke bydelsgrupper som har hatt den største befolkningsveksten, er således noenlunde i overensstemmelse med hvilke bydelsgrupper som har fått flest nybygde boliger.

Tabell 3.5. Veksten i Oslos befolkning i tidsrommene 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Absolutte tall og i prosent av utgangspopulasjonen

	Antall personer			Økning			Økning i prosent		
	01.01.88	01.01.93	01.01.98	88-93	93-98	88-98	88-93	93-98	88-98
Indre vest	66 966	67 834	70 639	868	2 805	3 673	1,3	4,1	5,2
Indre øst	64 326	70 633	78 298	6 307	7 665	13 972	9,8	10,9	17,8
Gl. drab.byer	106 424	107 885	110 885	1 461	3 000	4 461	1,4	2,8	4,0
Nye drab.byer	90 290	97 233	102 429	6 943	5 196	12 139	7,7	5,3	11,9
Ytre vest	117 206	126 152	133 797	8 946	7 645	16 591	7,6	6,1	12,4
Sent/Mark/Uk	6 961	3 700	3 645	-3 261	-55	-3 316	-46,8	-1,5	-91,0
SUM	452 173	473 437	499 693	21 264	26 256	47 520	4,7	5,5	9,5

Tabell 3.6. Fullførte boliger i Oslo i femårsperiodene 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998 og tiårsperioden 1.1.1988-1.1.1998, fordelt over bydelsgrupper. Prosent

	1.1.1988-1.1.1993	1.1.1993-1.1.1998	1.1.1988-1.1.1998
Indre vest	10	15	12
Indre øst	26	12	21
Gamle drabantbyer	13	13	13
Nye drabantbyer	20	17	19
Ytre vest	30	42	34
Sentrum/Marka	2	0	1
I alt	100	100	100
N	12 876	6 629	19 505

Kilde: Oslo kommune 1997b: tabell 4.11, 1998: tabell 4.11.

Et nærliggende spørsmål er hvilke folkegrupper som har stått for befolkningsveksten i de enkelte bydelene. I forrige kapittel (avsnitt 2.2) nevnte vi at 88 prosent av veksten i Oslos befolkning i første periode skrev seg fra vekst i antall ikke-vestlige innvandrere. I andre periode var andelen 63 prosent. For tiårsperioden under ett har de ikke-vestlige innvandrerne stått for 75 prosent av byens befolkningsvekst. Imidlertid er det betydelige forskjeller mellom bydelsgruppene i så måte.

I indre øst skyldes veksten i tiåret 1988-1998 for størstedelen (77 prosent) ikke-vestlige innvandrere. Men også nordmenn og vestlige innvandrere har sin del i bydelsveksten i indre øst, henholdsvis 16 og 7 prosent (tabell 3.7). I ytre vest skyldes veksten derimot først og fremst vekst i den norske befolkningen. Betydelige 77 prosent av veksten i denne bydelsgruppen utgjøres av nordmenn, mens 19 prosent skyldes ikke-vestlige innvandrere.

I både nye og gamle drabantbyer går antall nordmenn tilbake. Veksten i befolkningen i disse bydelsgruppene er dermed nesten utelukkende et resultat av vekst i gruppen ikke-vestlige innvandrere. En liten del skyldes også vekst i tallet på vestlige innvandrere, henholdsvis 2 prosent i de nye drabantbyene og 6 prosent i de gamle.

Bydelsgruppen som har hatt mest likelig fordeling av veksten mellom befolkningsgruppene er indre vest. Her står nordmenn for noe over halvparten av veksten, ikke-vestlige innvandrere for nesten 30 prosent og vestlige innvandrere for 16 prosent. Men som vi husker er selve størrelsen på veksten beskjeden i indre vest. Bare om lag 5 prosent har veksten i indre vest vært siden 1988 mot 18 prosent i indre øst.

Tabell 3.7. Veksten i Oslos befolkning i tidsrommene 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998, etter landbakgrunn og bydelsgruppe. Absolutte tall og prosent¹

	Antall personer			Økning			Økning i prosent ¹		
	01.01.88	01.01.93	01.01.98	88-93	93-98	88-98	88-93	93-98	88-98
Ikke-vestlige innvandrere									
Indre vest	3 076	3 796	4 135	720	339	1 059	83	12	29
Indre øst	7 719	13 437	18 460	5 718	5 023	10 741	91	66	77
Gl. drab.byer	5 016	9 056	12 915	4 040	3 859	7 899	277	129	177
Nye drab.byer	9 570	16 684	22 552	7 114	5 868	12 982	102	113	107
Ytre vest	3 454	5 052	6 601	1 598	1 549	3 147	18	20	19
Sent/Mark/Uk	744	300	334	-444	34	-410	14	-62	12
SUM	29 579	48 325	64 997	18 746	16 672	35 418	88	63	75
Nordmenn									
Indre vest	59 544	59 772	61 579	228	1 807	2 035	26	64	55
Indre øst	54 196	54 662	56 482	466	1 820	2 286	7	24	16
Gl. drab.byer	98 708	96 252	95 012	-2 456	-1 240	-3 696	-168	-41	-83
Nye drab.byer	78 491	78 312	77 429	-179	-883	-1 062	-3	-17	-9
Ytre vest	107 770	114 997	120 580	7 227	5 583	12 810	81	73	77
Sent/Mark/Uk	5 523	3049	3061	-2 474	12	-2 462	76	-22	74
SUM	404 232	407 044	414 143	2 812	7 099	9 911	13	27	21
Vestlige innvandrere									
Indre vest	4 346	4 266	4 925	-80	659	579	-9	23	16
Indre øst	2 411	2 534	3 356	123	822	945	2	11	7
Gl. drab.byer	2 700	2 577	2 958	-123	381	258	-8	13	6
Nye drab.byer	2 229	2 237	2 448	8	211	219	0	4	2
Ytre vest	5 982	6 103	6 616	121	513	634	1	7	4
Sent/Mark/Uk	694	351	250	-343	-101	-444	11	184	13
SUM	18 362	18 068	20 553	-294	2 485	2 191	-1	9	5
Alle									
Indre vest	66 966	67 834	70 639	868	2 805	3 673	100	100	100
Indre øst	64 326	70 633	78 298	6 307	7 665	13 972	100	100	100
Gl. drab.byer	106 424	107 885	110 885	1 461	3 000	4 461	100	100	100
Nye drab.byer	90 290	97 233	102 429	6 943	5 196	12 139	100	100	100
Ytre vest	117 206	126 152	133 797	8 946	7 645	16 591	100	100	100
Sent/Mark/Uk	6 961	3 700	3 645	-3 261	-55	-3 316	100	100	100
SUM	452 173	473 437	499 693	21 264	26 256	47 520	100	100	100

¹ Prosentene indikerer den enkelte befolkningsgruppes bidrag til veksten i den enkelte bydelsgruppe. Prosentueringsretningen er vertikal.

3.6. Størst vekst i andelen ikke-vestlige innvandrere i bydel Gamle Oslo

I dette avsnittet relaterer vi antall ikke-vestlige innvandrere i et geografisk område til antall beboere i området. Vi presenterer med andre ord den *andel* de ikke-vestlige innvandrerne utgjør av beboerne i området. Det geografiske området er bydelsgruppe eller bydel.

Som nevnt i avsnitt 2.3 øker andelen ikke-vestlige innvandrere i byen med 6,5 prosentpoeng i løpet av tiårsperioden 1988-1998, hvilket betyr en dobling av andelen fra 6,5 prosent til 13,0 prosent. Økningen er noe større i første enn i siste femårsperiode.

På bydelsgruppenivå er økningen i andelen klart størst i indre øst og de nye drabantbyene, henholdsvis 11,6 og 11,4 prosentpoeng i løpet av ti år (tabell 3.8). Dette er nesten dobbelt av den gjennomsnittlige økningen i byen under ett. Ved inngangen til 1998 er andelen ikke-vestlige innvandrere i indre øst i underkant av 24 prosent. I de nye drabantbyene er den et par prosentpoeng lavere.

Den tredje største økningen eier rom i de gamle drabantbyene og er på 6,9 prosentpoeng, om lag som gjennomsnittet for byen. Per 1.1.1998 er andelen ikke-vestlige innvandrere i de gamle drabantbyene rundt regnet halvparten av andelen i indre øst og de nye drabantbyene.

Økningen i andelen ikke-vestlige innvandrere er minst i indre og ytre vest, knapt et par prosentpoeng. Ved inngangen til 1998 er andelen ikke-vestlige innvandrere i disse bydelsgruppene 5-6 prosent.

Nedenfor viser vi også hvilke *bydeler* som har hatt den største økningen i andelen ikke-vestlige innvandrere (tabell 3.9). I indre øst har økningen vært størst i Gamle Oslo, hele 16,9 prosentpoeng. Deretter følger Stovner og Søndre Nordstrand i de nye drabantbyene med økninger på henholdsvis 12,7 og 12,3 prosentpoeng. I de gamle drabantbyene har økningen vært størst i Grorud og Helsefyr-Sinsen, i underkant av 10 prosentpoeng. Av bydelene i indre og ytre vest har Sogn den største økningen med vel 4 prosentpoeng.

Tabell 3.8. Andel ikke-vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter bydelsgruppe. Prosent

	Per 1.1.1988 A	Per 1.1.1993 B	Per 1.1.1998 C	Økning C-A
Indre vest	4,6	5,6	5,9	1,3
Indre øst	12,0	19,0	23,6	11,6
Gamle drabantbyer	4,7	8,4	11,6	6,9
Nye drabantbyer	10,6	17,2	22,0	11,4
Ytre vest	2,9	4,0	4,9	2,0
Sentrum/Marka/Ukjent	10,7	8,1	9,2	-1,5
I alt	6,5	10,2	13,0	6,5

Tabell 3.9. Andel ikke-vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter bydel. Prosent

	Per 1.1.1988 A	Per 1.1.1993 B	Per 1.1.1998 C	Økning C-A
1. Bygdøy-Frogner	4,3	5,1	5,4	1,1
2. Uranienborg-Majorstua	4,3	4,9	5,4	1,1
3. St.Hanshaugen-Ullevål	5,0	6,5	6,6	1,6
4. Sagene-Torshov	7,2	11,3	14,7	7,4
5. Grünerløkka-Sofienberg	14,5	20,9	23,8	9,4
6. Gamle Oslo	16,2	26,8	33,1	16,9
7. Ekeberg-Bekkelaget	2,6	4,4	6,4	3,8
8. Nordstrand	2,2	2,4	3,1	0,9
9. Søndre Nordstrand	13,7	20,4	26,0	12,3
10. Lambertseter	6,6	9,0	9,5	2,9
11. Bøler	5,0	8,6	11,2	6,3
12. Manglerud	2,7	4,6	7,3	4,5
13. Østensjø	4,0	6,0	7,1	3,1
14. Helsefyr-Sinsen	4,6	9,7	14,0	9,4
15. Hellerud	8,0	13,0	16,1	8,1
16. Furuset	9,9	15,5	20,3	10,4
17. Stovner	10,0	17,0	22,8	12,7
18. Romsås	12,0	20,7	22,9	11,0
19. Grorud	6,1	10,3	15,7	9,7
20. Bjerke	4,4	9,1	13,2	8,8
21. Grefsen-Kjelsås	2,1	2,5	3,2	1,1
22. Sogn	4,7	7,8	8,9	4,2
23. Vindern	2,2	2,3	3,2	1,0
24. Røa	3,0	3,9	5,3	2,3
25. Ullern	3,6	4,8	4,8	1,2
26. Sentrum	17,7	16,6	14,6	-3,1
27. Marka	0,2	1,5	1,9	1,7
Ukjent	12,5	8,9	15,7	3,2
I alt	6,5	10,2	13,0	6,5

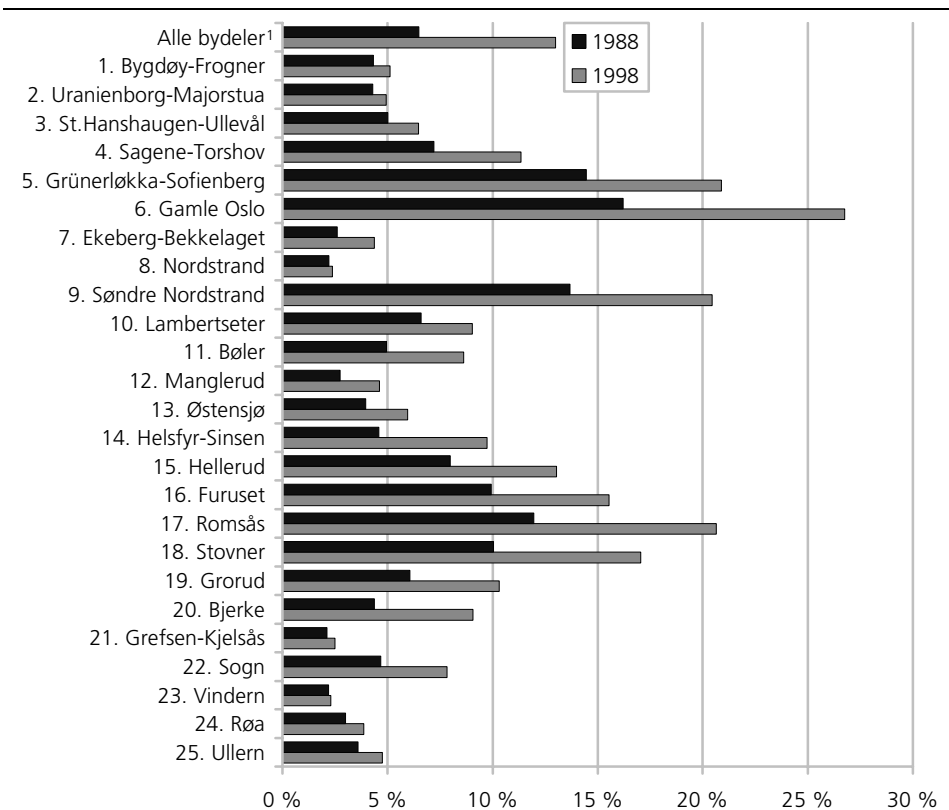
Ved inngangen til året 1998 er dermed den ikke-vestlige innvanderandelen størst i Gamle Oslo og Søndre Nordstrand, henholdsvis 33,1 og 26,0 prosent. Derpå følger Grünerløkka-Sofienberg i indre øst med 23,8 prosent og Romsås og Stovner med henholdsvis 22,9 og 22,8 prosent. Blant de gamle drabantbyene har bydel Grorud den høyeste andel ikke-vestlige innvandrere, 15,7 prosent. Lavest er innvanderandelen i Vindern og Nordstrand i ytre vest, henholdsvis 3,2 og 3,1 prosent.

3.7. Ikke-vestlige innvandrere: andelen øker mest der den er høyest

Figur 3.2. viser andelen ikke-vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1988 og 1.1.1998 i bydelene. Figuren etterlater et inntrykk av at det er en sammenheng på bydelsnivå mellom andelen ikke-vestlige innvandrere ved innledningen til observasjonsperioden og økningen i andelen i løpet av perioden. Indre øst og de nye drabantbyene, der andelen i utgangspunktet var størst, har hatt en stor økning. Omvendt var andelen i indre og ytre vest lav, og der har økningen vært liten.

Figur 3.2. Andel ikke-vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1988 og 1.1.1998, etter bydel. Prosent

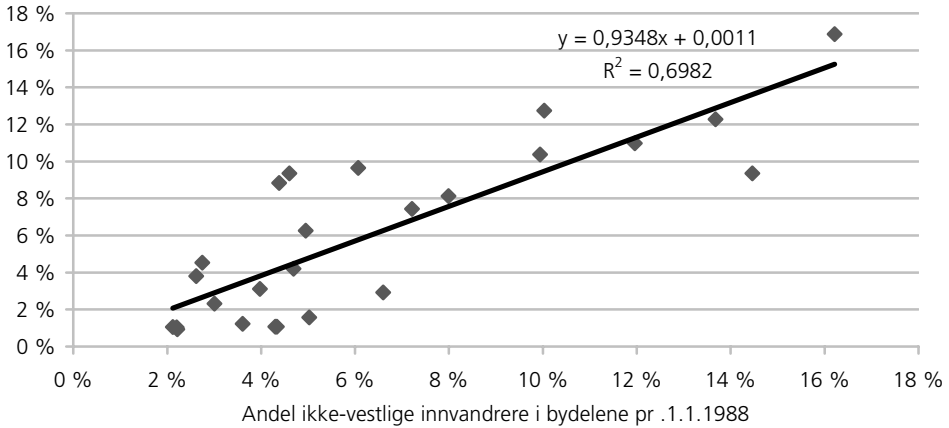
¹ Inkludert 26. Sentrum, 27. M arka og Ukjent bydel.

For å undersøke dette nærmere har vi i figur 3.3 plottet økningen i andelen ikke-vestlige innvandrere i perioden 1988-1998, uttrykt i antall prosentpoeng, mot andelen ikke-vestlige innvandrere per 1.1.1988, uttrykt i prosent, på bydelsnivå (Sentrum, Marka og ukjent bydel utelatt). Figuren viser at høye verdier på den ene aksene tenderer til å gå sammen med høye verdier på den andre. I figuren har vi trukket den rette linjen som best beskriver den observerte punktmengden, dvs. regresjonslinjen som minimerer kvadratrotten av den gjennomsnittlige kvadrerte avstanden til punktene.

Linjen har et stigningstall nær 1 (0,93) hvilket betyr at for hvert prosentpoeng andelen ikke-vestlige innvandrere per 1.1.1988 øker, vil veksten i andelen i løpet av neste tiårsperiode gjennomsnittlig øke med nesten 1 prosentpoeng. Ettersom konstantleddet i formelen for linjen er lite, vil regresjonslinjen treffe y-aksen i nærheten av verdien 0 og de predikerte y-verdiene være av om lag samme størrelse som x-verdiene. Mest treffende er dette for bydelene som er avbildet

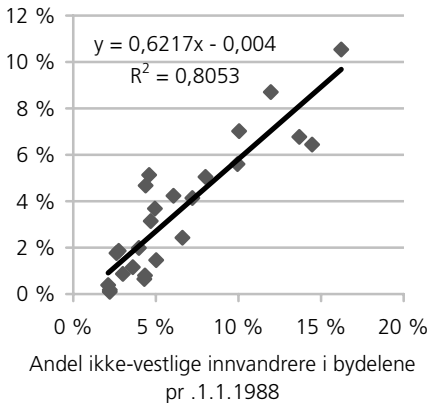
Figur 3.3. Antall prosentpoengs endring i andelen ikke-vestlige innvandrere i Oslos bydeler i tiden 1.1.1988-1.1.1998, etter andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene per 1.1.1988

Prosentpoengs endring i andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene

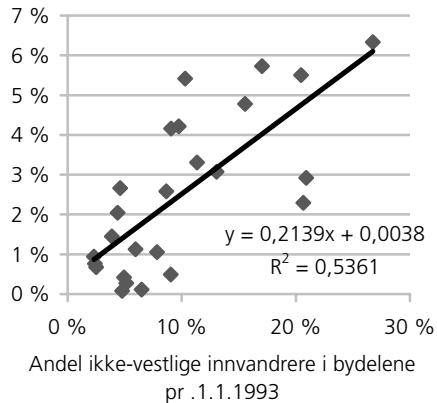

Figur 3.4. Antall prosentpoengs endring i andelen ikke-vestlige innvandrere i Oslos bydeler i tiden 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998, etter andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene henholdsvis per 1.1.1988 og 1.1.1993

Prosentpoengs endring i andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene i tiden 1.1.1988-1.1.1993

Prosentpoengs endring i andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene i tiden 1.1.1993-1.1.1998

ved punkter tett opp til regresjonslinjen, nemlig Sogn (22), Romsås (18) og Søndre Nordstrand (9). Her er utgangsandelene henholdsvis 4,7, 12,0 og 13,7 prosent og økningen på henholdsvis 4,2, 11,0 og 12,3 prosentpoeng.

Størst avvik fra de beregnede y-verdiene er det for bydelene som faller lengst fra regresjonslinjen, nemlig Helsefyr-Sinsen (14) og Bjerke (20). Her er økningen i andelen ikke-vestlige innvandrere på henholdsvis 9,4 og 8,8 prosentpoeng til tross for at utgangsandelene ikke er større enn henholdsvis 4,6 og 4,4 prosent. På den annen side har vi Grünerløkka-Sofienberg (5) med en utgangsandel på 14,5 prosent og en økning i andelen på "bare" 9,4 prosentpoeng (jf. tabell 3.9).

Hvor godt regresjonslinjen beskriver den observerte punktmengden, uttrykkes ved verdien R^2 (forklart varians). R^2 angir differansen mellom 1 og de gjennomsnittlige kvadrerte avvikene mellom punktene og linjen. Verdien varierer mellom 1 og 0. Hvis alle punktene ligger på regresjonslinjen, er verdien av R^2 lik 1; med stor spredning av punktene rundt regresjonslinjen nærmer R^2 seg 0. I vårt tilfelle er verdien av R^2 lik 0,70, hvilket viser at linjen passer godt til den observerte punktmengden.

Tilsvarende figurer for hver av de to femårsperiodene viser at den rette linjen predikerer de observerte verdiene bedre i første femårsperiode enn i andre ($R_1^2=0,81 > R_2^2=0,54$) (figur 3.4). Dette indikerer at sammenhengen mellom andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene og den prosentvise veksten i andelen i neste femårsperiode er blitt noe svakere fra 1988 til 1993.

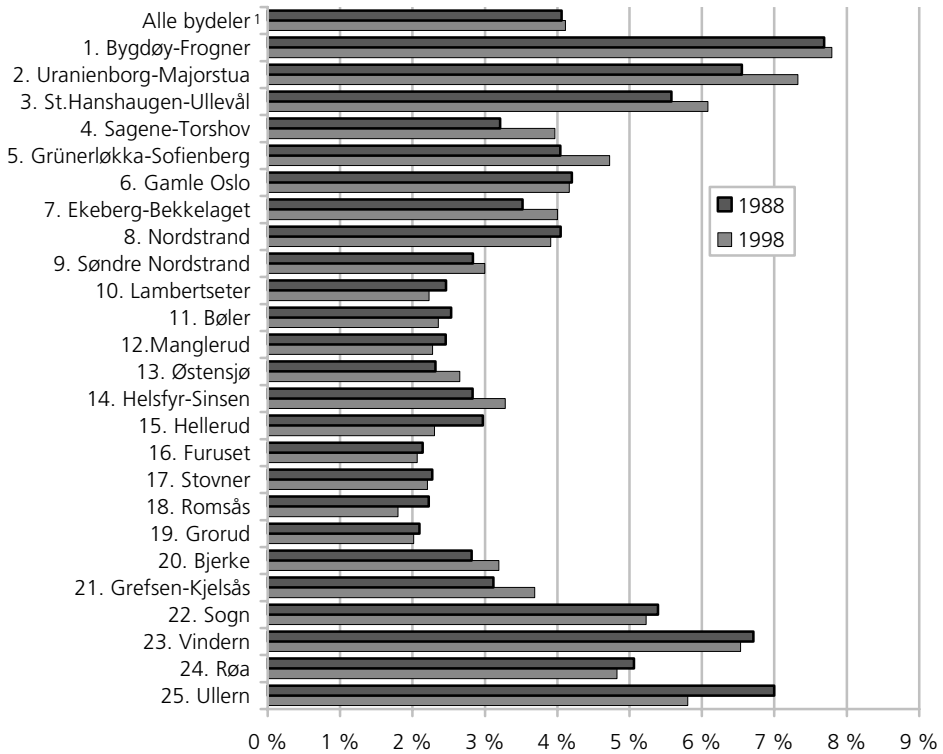
3.8. Vestlige innvandrere: ingen sammenheng mellom andel og endring

Andelen vestlige innvandrere er høyest i indre og ytre vest, henholdsvis 7 og 5 prosent i 1998. Lavest er andelen i drabantbyene, 2-3 prosent. På bydelsnivå er andelen vestlige innvandrere høyest i Bygdøy-Frogner og lavest på Romsås, henholdsvis 7,8 og 1,8 prosent per 1.1.1998 (figur 3.5).

Andelen vestlige innvandrere endrer seg lite i perioden 1988-1998. I første femårsperiode går andelen ned med under et halvt prosentpoeng; i siste femårsperiode stiger den med under et halvt prosentpoeng.

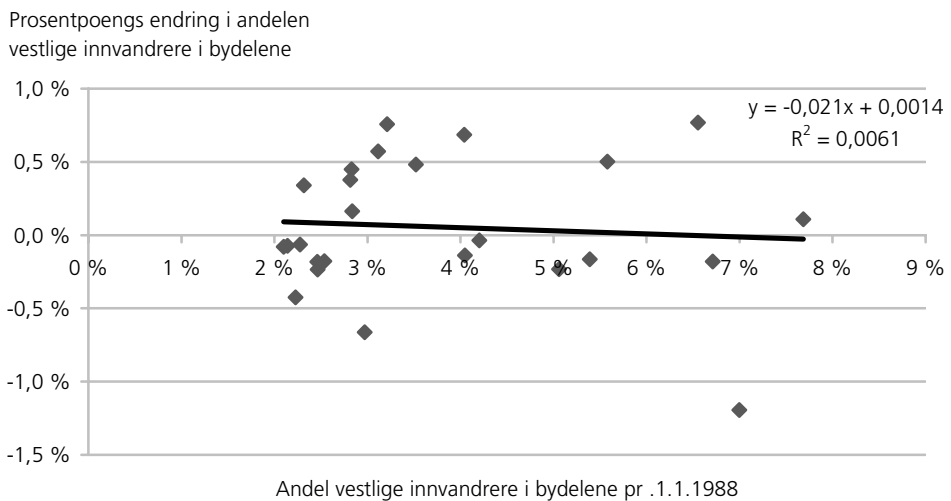
Figur 3.5 gir ikke inntrykk av at det er noen systematisk sammenheng mellom andelen vestlige innvandrere i bydelene i 1988 og økningen i andelen løpet av tiåret 1988-1998. Dette bekreftes av figur 3.6 der andelen vestlige innvandrere i bydelene per 1.1.1988 er plottet mot endringen i andelen i perioden 1988-1998. Muligheten til å predikere y-verdiene på grunnlag av x-verdiene er så godt som fraværende ($R^2=0,01$).

Figur 3.5. Andel vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1988 og 1.1.1998, etter bydel. Prosent

¹ Inkludert 26. Sentrum, 27. Marka og ukjent bydel.

Figur 3.6. Antall prosentpoengs endring i andelen vestlige innvandrere i Oslos bydeler i tiden 1.1.1988-1.1.1998, etter andelen vestlige innvandrere i bydelene per 1.1.1988

3.9. Andelen ikke-vestlige innvandrere etter 1998: nedgang i indre øst

Ved innledningen til dette prosjektet var data per 1.1.1998 de nyeste vi hadde tilgang til. I skrivende stund foreligger det publiserte data om innvandrere i Oslos bydeler per 1.1.2001 (Statistisk sentralbyrå 2001b). Selv om vi bare har tilgang til aggregerte data på bydelsnivå, ikke mikrodata, vil vi referere hovedtendensene i dette materialet for aktualitetens skyld.

I løpet av de tre årene 1998, 1999 og 2000 økte Oslos befolkning med 1,8 prosent fra i underkant av 500 000 personer til i underkant av 509 000 personer (tabell 3.10). Veksten var på 18,0 prosent eller vel 11 700 personer for den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen og på 7,5 prosent eller vel 1 500 personer for de vestlige innvandrerne. Dette peker i retning av en gjennomsnittlig årlig vekst for ikke-vestlige og vestlige innvandrere på om lag samme nivå som i forrige femårsperiode eller svakt lavere.

Antallet *nordmenn* gikk tilbake i denne treårsperioden, hvilket er nytt i forhold til de to foregående femårsperiodene. Tilbakegangen var på 4 200 personer eller 1,0 prosent. Tilbakegangen i antall nordmenn fant sted utelukkende i de gamle og de nye drabantbyene. Når befolkningen likevel vokste i disse bydelsgruppene i perioden 1998-2001, skyldtes det vekst i innvandrergruppen, hovedsakelig ikke-vestlige innvandrere.

I absolutte tall var veksten blant de *ikke-vestlige innvandrerne* størst i de nye drabantbyene, nesten 6 100 personer mot 4 400 personer i de gamle drabantbyene. Prosentvis var veksten større i de gamle drabantbyene enn i de nye, 34 mot 27 prosent. I indre øst derimot økte antall ikke-vestlige innvandrere med knapt 300 personer eller bare vel 1 prosent. Dette er forskjellig fra situasjonen i den foregående femårsperioden da veksten i indre øst var på vel 5000 personer eller 37 prosent (jf. tabell 3.1 og 3.7).

Blant de *vestlige* innvandrerne var veksten størst i indre vest, både absolutt og prosentvis. Lavest var veksten i drabantbyene. I foregående femårsperiode var veksten størst i indre øst (jf. tabell 3.3 og 3.7).

Andelen ikke-vestlige innvandrere økte med 2,1 prosentpoeng fra 13,0 prosent per 1.1.1998 til 15,1 prosent per 1.1.2001 (tabell 3.11). På bydelsgruppenivå er andelen ikke-vestlige innvandrere høyere i de nye drabantbyene enn i indre øst per 1.1.2001. Dette er nytt. Mens andelen ikke-vestlige innvandrere i indre øst og de nye drabantbyene var henholdsvis 23,6 og 22,0 prosent ved inngangen til 1998, var de tilsvarende andelene henholdsvis 23,4 og 27,4 prosent tre år senere. Det innebærer at andelen i de nye drabantbyene økte med 5,4 prosentpoeng, mens andelen i indre øst gikk ned med 0,2 poeng. I de gamle drabantbyene økte andelen ikke-vestlige innvandrere med 3,7 prosentpoeng til 15,3 prosent.

Tabell 3.10. Befolkningen i Oslo per 1.1.1998 og 1.1.2001, etter landbakgrunn og bydelsgrupper. Absolutte tall og prosentvis økning i treårsperioden

	01.01.98	01.01.01	Økning	Økning i prosent
Ikke-vestlige innvandrere				
Indre vest	4 135	4 726	591	14,3
Indre øst	18 460	18 718	258	1,4
Gamle drabantbyer	12 915	17 284	4 369	33,8
Nye drabantbyer	22 552	28 641	6 089	27,0
Ytre vest	6 601	6 946	345	5,2
Sentrum/Marka/Ukjent	334	359	25	7,5
I alt	64 997	76 674	11 677	18,0
Nordmenn				
Indre vest	61 579	62 034	455	0,7
Indre øst	56 482	57 597	1 115	2,0
Gamle drabantbyer	95 012	92 580	-2 432	-2,6
Nye drabantbyer	77 429	73 388	-4 041	-5,2
Ytre vest	120 580	121 253	673	0,6
Sentrum/Marka/Ukjent	3 061	3 114	53	1,7
I alt	414 143	409 966	-4 177	-1,0
Vestlige innvandrere				
Indre vest	4 925	5 734	809	16,4
Indre øst	3 356	3 738	382	11,4
Gamle drabantbyer	2 958	3 024	66	2,2
Nye drabantbyer	2 448	2 503	55	2,2
Ytre vest	6 616	6 791	175	2,6
Sentrum/Marka/Ukjent	250	296	46	18,4
I alt	20 553	22 086	1 533	7,5
Alle				
Indre vest	70 639	72 494	1 855	2,6
Indre øst	78 298	80 053	1 755	2,2
Gamle drabantbyer	110 885	112 888	2 003	1,8
Nye drabantbyer	102 429	104 532	2 103	2,1
Ytre vest	133 797	134 990	1 193	0,9
Sentrum/Marka/Ukjent	3 645	3 769	124	3,4
I alt	499 693	508 726	9 033	1,8

Andelen vestlige innvandrere økte med 0,2 prosentpoeng fra 1998 til 2001 i byen under ett. Økningen var størst i indre vest, men likevel svært liten (knapt et prosentpoeng).

Interessante observasjoner kan også gjøres på bydelsnivå. Mens den nest høyeste andelen ikke-vestlige innvandrere tidligere befant seg i Grünerløkka-Sofienberg i indre øst, ble Grünerløkka-Sofienberg forbigått av Søndre Nordstrand i 1997 (per 1.1.) (Oslo kommune 2000: 40). Tre år senere er Grünerløkka-Sofienberg forbigått av ytterligere tre bydeler i gruppen nye drabantbyer: Furuset, Stovner og Romsås (tabell 3.12).

Tabell 3.11. Andel vestlige og ikke-vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1998 og 1.1.2001, etter bydelsgruppe. Prosent

	Per 1.1.1998 A	Per 1.1.2001 B	Økning B-A
Ikke-vestlige innvandrere			
Indre vest	5,9	6,5	0,7
Indre øst	23,6	23,4	-0,2
Gamle drabantbyer	11,6	15,3	3,7
Nye drabantbyer	22,0	27,4	5,4
Ytre vest	4,9	5,1	0,2
Sentrum/Marka/Ukjent	9,2	9,5	0,4
I alt	13,0	15,1	2,1
Vestlige innvandrere			
Indre vest	7,0	7,9	0,9
Indre øst	4,3	4,7	0,4
Gamle drabantbyer	2,7	2,7	0,0
Nye drabantbyer	2,4	2,4	0,0
Ytre vest	4,9	5,0	0,1
Sentrum/Marka/Ukjent	6,9	7,9	1,0
I alt	4,1	4,3	0,2

Den tredje og siste bydelen i indre øst, Sagene-Torshov, ble forbigått av Grorud med hensyn til andel ikke-vestlige innvandrere i perioden 1993-1998 (tabell 3.9). Per 1.1.2001 er Sagene-Torshov også forbigått av de gamle bydelene Helsefyr-Sinsen og Bjerke (tabell 3.12). Indre øst er med andre ord i ferd med å miste sin status som "innvandererområdet" *par excellence*. Imidlertid rager fortsatt Gamle Oslo i indre øst øverst blant bydelene når det gjelder andelen ikke-vestlige innvandrere, til tross for at bydelen (sammen med Grünerløkka-Sofienberg, Sogn og Vindern) har hatt en liten nedgang i andelen ikke-vestlige innvandrere fra 1.1.1998 til 1.1.2001. Avstanden til Søndre Nordstrand når det gjelder andelen ikke-vestlige innvandrere, er nå bare på 1,1 prosentpoeng.

Nedgangen i andelen ikke-vestlige innvandrere i Gamle Oslo viste seg for første gang i år 2000, mens nedgangen i Grünerløkka-Sofienberg kunne observeres to år tidligere, dvs. 1.1.1998² (Oslo kommune 2000: tabell 15) I Sagene-Torshov har andelen ikke-vestlige innvandrere økt årvisst så langt tilbake som vi kan følge utviklingen³, men veksten er nå i ferd med å stagnere.

² Antallet ikke-vestlige innvandrere i bydelen Grünerløkka-Sofienberg begynte også å gå ned fra og med nevnte tidspunkt (Oslo kommune 2000: tabell 14), hvilket ikke er en nødvendig forutsetning for at andelen skal gå ned.

³ I praksis fra 1.1.1993; forut for det tidspunkt har vi bare ett observasjonspunkt, 1.1.1988.

Tabell 3.12. Andel ikke-vestlige innvandrere i Oslo per 1.1.1998 og 1.1.2001, etter bydel. Prosent

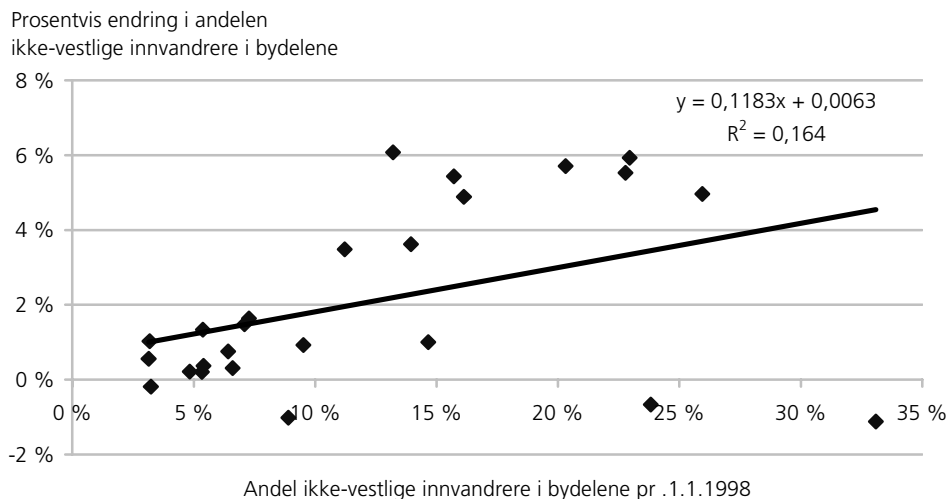
	Per 1.1.1998 A	Per 1.1.2001 B	Økning B-A
1. Bygdøy-Frogner	5,4	5,8	0,4
2. Uranienborg-Majorstua	5,4	6,7	1,3
3. St.Hanshaugen-Ullevål	6,6	6,9	0,3
4. Sagene-Torshov	14,7	15,7	1,0
5. Grünerløkka-Sofienberg	23,8	23,2	-0,7
6. Gamle Oslo	33,1	32,0	-1,1
7. Ekeberg-Bekkelaget	6,4	7,2	0,8
8. Nordstrand	3,1	3,7	0,6
9. Søndre Nordstrand	26,0	30,9	5,0
10. Lambertseter	9,5	10,4	0,9
11. Bøler	11,2	14,7	3,5
12. Manglerud	7,3	8,9	1,6
13. Østensjø	7,1	8,6	1,5
14. Helsefyr-Sinsen	14,0	17,6	3,6
15. Hellerud	16,1	21,0	4,9
16. Furuset	20,3	26,0	5,7
17. Stovner	22,8	28,3	5,5
18. Romsås	22,9	28,9	5,9
19. Grorud	15,7	21,2	5,4
20. Bjerke	13,2	19,3	6,1
21. Grefsen-Kjelsås	3,2	4,2	1,0
22. Sogn	8,9	7,9	-1,0
23. Vindern	3,2	3,1	-0,2
24. Røa	5,3	5,5	0,2
25. Ullern	4,8	5,0	0,2
26. Sentrum	14,6	17,4	2,8
27. Marka	1,9	2,0	0,1
Ukjent	15,7	13,1	-2,6
I alt	13,0	15,1	2,1

I figur 3.7 har vi plottet endringen i andelen ikke-vestlige innvandrere (uttrykt i prosentpoeng) i perioden 1998-2001 mot prosentandelen ikke-vestlige innvandrere i 1998 på bydelsnivå. Figuren er ikke direkte sammenliknbar med figur 3.4 fordi observasjonsperioden er kortere. Stigningstallet blir følgelig lavere (0,11). Det viktigste funnet er likevel at sammenhengen mellom økningen i andelen ikke-vestlige innvandrere og utgangsandelen er svakere på slutten av 1990-tallet enn i de to foregående femårsperiodene. Dette framgår av en langt lavere R^2 ($=0,16$).⁴

⁴ Dette er ikke et resultat av at observasjonsperioden bare er på tre år i stedet for fem. Vi kan f.eks. vise at sammenhengen mellom økningen i andelen og utgangsandelen ikke er lavere etter tre års observasjonstid fra 1.1.1993 ($R^2=0,69$) enn etter fem år ($R^2=0,54$).

Figur 3.7. Antall prosentpoengs endring i andelen ikke-vestlige innvandrere i Oslos bydeler i tiden 1.1.1998-1.1.2001, etter andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene per 1.1.1998

I indre øst, særlig bydel Grünerløkka-Sofienberg og Gamle Oslo, er økningen i andelen ikke-vestlige innvandrere langt lavere enn det en skulle forvente på bakgrunn av bydelenes høye utgangsandeler (økningen er endatil negativ), mens flere av bydelene i kategorien gamle drabantbyer, som Bøler, Helsefyr-Sinsen, Grorud og Bjerke, med moderate utgangsandeler, har en langt høyere økning enn forventet. Også alle bydelene i gruppen nye drabantbyer har en høyere økning enn utgangsandelen tilsier.

I de øvrige bydelene i indre og ytre vest og de gamle drabantbyene er økningen i andelen ikke-vestlige innvandrere nokså beskjeden, slik en kunne forvente ut fra deres lave andeler i 1998. At økningen i bydel Sogn er negativ, har antakelig sammenheng med at studentbyen Kringsjø befinner seg i bydelen. Andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelen påvirkes for en stor del av sammensetningen av beboerne i studentbyen, og denne populasjonen er, som en kan tenke seg, relativt labil.

Alt i alt bidrar figur 3.7 til å forsterke inntrykket av at den videre veksten i andelen ikke-vestlige innvandrere i Oslos bydeler er i ferd med å gli over til drabantbyene, ikke minst til enkelte gamle drabantbyer som tidligere ikke har utpekt seg med høye andeler ikke-vestlige innvandrere. At det nå blir ledige boliger i de gamle drabantbyene som ikke-vestlige innvandrere kan få tilgang til, henger trolig sammen med et pågående generasjonsskifte i disse bydelene. Prisutviklingen på boligene i drabantbyene i forhold til i indre øst spiller ventelig også inn (se mer om dette i kapittel 6).

4. Segregasjon mellom innvandrere og nordmenn

I dette kapitlet undersøker vi hvor store forskjeller det er i bosettingsmønsteret mellom bydelene i Oslo for nordmenn og innvandrere fra forskjellige nasjonalitetsgrupper. I forrige kapittel så vi at en stor del av de ikke-vestlige innvandrerne er bosatt i indre øst og de nye drabantbyene, etter hvert også i noen av de gamle drabantbyene, mens nordmenn er jevnere fordelt mellom bydelsgruppene. Flest nordmenn befinner seg likevel i de gamle drabantbyene og ytre vest, bl.a. fordi dette er store geografiske områder.⁵ De vestlige innvandrerne er på sin side sterkest representert i indre og ytre vest.

Dersom innvandrere for det meste bor i bydeler med relativt få nordmenn og *vice versa*, er situasjonen preget av romlig *segregasjon* eller atskillelse mellom folkegruppene. Segregerte bomønstre oppfattes ikke sjelden som en indikator på manglende likhet eller integrasjon på andre samfunnsområder, som f.eks. utdanning, arbeid og inntekt. Rent begrepsmessig opptrer ordet segregasjon gjerne som antonym til begrepene assimilasjon og integrasjon. Med integrering siktes det til prosessen som fører til at innvandrere blir likeverdige deltakere i samfunnet de har flyttet til. Begrepet assimilering benyttes når denne prosessen innebærer ensidig tilpasning fra innvandrernes side. Begrepet integrering brukes når prosessen oppfattes som en gjensidig tilpasning mellom innvandrere og majoritetsbefolkning der begge parter beholder deler av sin opprinnelige egenart (Haagensen et al. 1990: 36, Schmidt og Jakobsen 2000: 223).

En ekstrem form for segregasjon av folkegrupper ble gjennomført i Sør-Afrika under betegnelsen *apartheid*. Offisielt betydde apartheid at ulike folkegrupper skulle utvikle seg atskilt; i praksis kom det til å bety de hvites herredømme over de svarte. Dette står som et skremmebilde på hva vidtgående segregasjon mellom folkegrupper kan innebære. Ikke alle forskere deler imidlertid oppfatningen at etnisk segregerte bomønstre i moderne europeiske velferdsstater er til særlig

---

⁵ Til sammen omfatter de gamle drabantbyene og ytre vest 14 bydeler og 56,4 prosent av arealet i Oslo (Marka holdt utenfor) (Oslo kommune 1998: tabell 1.7).

ulempe for innvandrerne. En viss form for territoriell segregasjon eller bokonsentrasjon⁶ kan tvert om betraktes som et virkemiddel innvandrere benytter seg av for å ta vare på essensielle deler av sin kultur, språk og religion (se f.eks. Jeppesen 2000). Vi vender tilbake til diskusjonen om de sosiale virkningene av segregasjon i kapittel 8.

4.1. Måling av segregasjon, D-indeks.

For å måle graden av segregasjon i bosettingen mellom folkegrupper er det utviklet et mangfold av mål og indekser. Diskusjonen av fortrinn og ulemper ved de enkelte målene opptar en betydelig del av forskningslitteraturen på feltet. En oversikt over de viktigste målene og hvilke "dimensjoner" ved segregasjonen eller bokonsentrasjonen de fanger opp, er gitt av Massey og Denton (1988). I nærværende rapport har vi av praktiske grunner kun benyttet det aller enkleste og mest benyttede av målene, den såkalte dissimilaritetsindeks (eller D-indeks), foreslått av Duncan og Duncan (1955).

D-indeksen måler graden av likhet (eng.: "evenness") i fordelingen av to befolkninger over et antall geografiske underområder, f.eks. bydeler i en by.⁷ En tolkning av målet er at det angir hvor stor del av den ene befolkningen (eller den andre) som må flytte til en annen bydel for at de to befolkningene skal være likt fordelt mellom bydelene. Med "likt fordelt" menes at andelen av befolkningene som befinner seg i de enkelte bydelene skal være den samme. Verdien av indeksen varierer mellom 0 (helt lik fordeling) og 100 (helt ulik fordeling). Dersom det f.eks. bare er to bydeler og én befolkning holder til i hver bydel, er D-indeksen lik 100. Fordeler derimot *begge* befolkningene seg med 90 prosent i den ene bydelen og 10 prosent i den andre (eller 80/20, 70/30 osv.), vil verdien av D-indeksen være lik 0.

Hvorvidt de to befolkningene består av mange eller få personer, har ingen betydning for størrelsen på indeksen. For Oslos vedkommende betyr det at D-verdien for graden av segregasjon mellom f.eks. srilankere og nordmenn ikke påvirkes av om gruppen srilankere øker fra 800 til 3 700 personer, slik den gjorde i Oslo fra 1988 til 1998 (jf. tabell 2.3.). Intuitivt vil mange mene at størrelsen på minoritetsgruppen må være av betydning for dens plass og synlighet i bybildet. Det er nok riktig, men det gir seg altså ikke utslag på vårt mål på segregasjon. I kapittel 2 gjennomgikk vi derfor grundig veksten i størrelsen av de enkelte innvandreregruppene.

⁶ Vi skiller ikke mellom segregasjon og bokonsentrasjon i denne rapporten, men benytter begrepene om hverandre. Det førstnevnte begrepet vektlegger atskillelsen mellom folkegruppene, mens det andre begrepet peker på den romlige opphopningen eller konsentrasjonen av befolkningen(e).

⁷ Formelen for indeksen er $D = \frac{\sum |p_i^1 - p_i^2|}{2} \times 100$, hvor p_i^1 = Andelen av befolkningsgruppe 1 som bor i delområde i, og p_i^2 = Andelen av befolkningsgruppe 2 som bor i delområde i.

Et annet forhold som ikke reflekteres i størrelsen på D-indeksen, er at personer som er overrepresentert⁸ i en bydel, flytter til en annen bydel hvor de også er overrepresentert, men i mindre grad. Dersom f.eks. ikke-vestlige innvandrere i Gamle Oslo, hvor de er sterkt overrepresentert i forhold til nordmenn, flytter til bydel Grorud hvor de i 1998 også er overrepresentert (men langt mindre), bidrar det ikke til å senke D-indeksen. Normalt ville en trolig si at flyttinger av denne type reduserer bokonsentrasjonen av innvandrere. Dersom ikke-vestlige innvandrere derimot flytter fra Gamle Oslo til Manglerud, hvor de i utgangspunktet er underrepresentert i forhold til nordmenn, fører det til større likhet i fordelingene og at D-verdien går ned.

Størrelsen på D-indeksen er også avhengig av hvor store områder byen inndeles i. Jo flere mindre områder, jo bedre er indeksen i stand til å plukke opp forskjeller i fordelingen av folkegruppene. Store områder "dekker over" segregasjon på lavere nivå som ville blitt synlig ved en mer finmasket oppdeling. Bydelene i Oslo, inkludert Sentrum og Marka (med vel 1000 innbyggere hver), er relativt store områder på gjennomsnittlig 18 000 personer. At indeksen påvirkes av hvor mange personer som inngår i delområdene, vanskeliggjør komparasjon av segregasjonsnivået i ulike byer.

D-verdier under 30 blir i amerikanske studier regnet som lave. Verdier mellom 30 og 60 betraktes som moderate, mens verdier over 60 regnes som høye (Massey og Denton 1993: 20). Disse anslagene baseres på en inndeling av byene i "wards" på 6 000 - 12 000 personer, altså noe mindre enheter enn våre bydeler. En annen mye sitert studie setter grensen for høye D-verdier til 70 (Kantrowitz 1973: 15). Her benyttes en inndeling i enda mindre underområder, "census tracts", på gjennomsnittlig 3 700 personer. Segregasjonen mellom svarte og hvite i amerikanske storbyer i 1970, 1980 og 1990 på census tract-nivå gir D-verdier på 80-90 på det meste (Massey og Denton 1993: Table 8.1). Tendensen er svakt synkende over tid.

4.2. Lavt segregasjonsnivå blant innvandrere fra vestlige og øst-europeiske land

I tabell 4.1 har vi beregnet graden av segregasjon fra nordmenn for de største innvandrerguppene i Oslo. Det er de samme gruppene av innvandrere som er representert i tabell 2.3, dvs. grupper med minst 400 personer i Oslo per 1.1.1998. For hvert av tidspunktene 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998 er det beregnet en D-verdi på bydelsnivå. Personer hvis bosted er ukjent, holdes utenfor beregningen.

---

⁸ "Overrepresentert/underrepresentert i forhold til nordmenn" betyr at andelen av innvandrere som befinner seg i bydelen, er større/mindre enn andelen av nordmenn i bydelen. Merk at andelen det er snakk om gjelder andelen av hele befolkningsgruppen (100 prosent) i den enkelte bydel. Det er altså ikke tale om innvandrernes andel av alle bosatte i hver bydel.

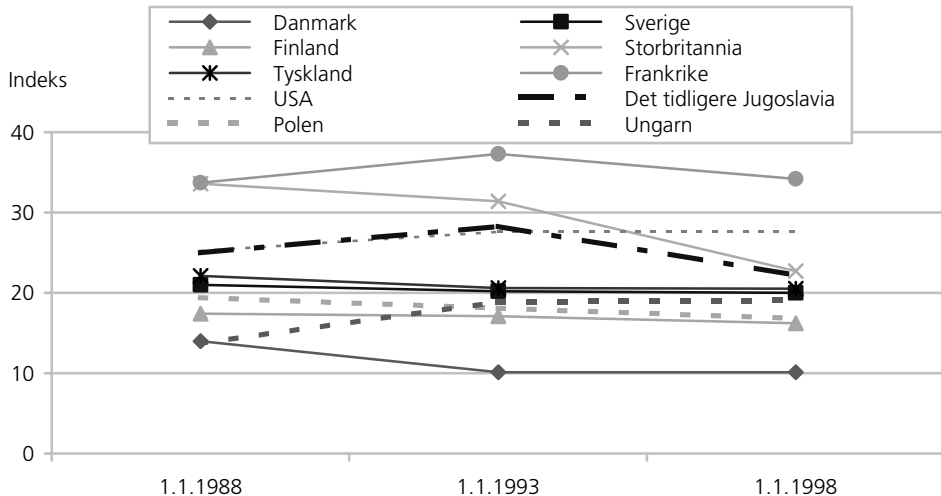
Tabell 4.1. Dissimilaritetsindeks¹ for utvalgte innvandregrupper i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn. Antall poeng

	1.1.1988	1.1.1993	1.1.1998
Land utenom Norge	15,2	20,3	22,8
Vesten	19,3	19,1	17,2
Sverige	21,0	20,2	20,0
Danmark	14,0	10,1	10,1
Storbritannia	33,6	31,4	22,7
Tyskland	22,1	20,6	20,5
USA	25,2	27,6	27,6
Finland	17,4	17,1	16,2
Frankrike	33,7	37,3	34,2
Øst-Europa	16,6	17,9	15,6
Det tidligere Jugoslavia	25,0	28,3	22,2
Polen	19,4	18,1	16,8
Ungarn	13,7	18,9	19,1
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika	28,7	31,8	34,4
Pakistan	37,9	41,0	44,1
Tyrkia	28,7	36,0	40,9
Marokko	34,3	35,0	37,7
Sri Lanka	39,8	42,8	49,6
Vietnam	52,4	50,0	48,9
Somalia		42,3	36,1
Iran	40,6	36,7	28,9
India	30,2	33,9	37,1
Filippinene	25,7	24,5	28,6
Irak		38,7	34,5
Chile	27,4	30,4	33,0
Kina	30,5	35,5	31,4
Etioopia	32,8	32,2	35,2
Ikke-vestlige land	26,9	29,9	32,0

¹ Referansegruppe: nordmenn.

Figur 4.1 gjengir grafisk utviklingen i D-indeksen for innvandrere med bakgrunn fra vestlige og øst-europeiske land. Vi merker oss at segregasjonsnivået må betegnes som lavt for nesten alle innvandregruppene dersom vi anvender de amerikanske kriteriene ovenfor. Bare franskmennene har en segregasjonsgrad på moderat nivå, dvs. D-verdier over 30, på alle tre tidspunkter. Britene har moderate D-verdier i 1988 og 1993 og lav verdi i 1998. Ingen av de utvalgte gruppene har D-verdier over 40.

Figur 4.1. Dissimilaritetsindeks¹ for utvalgte vestlige og øst-europeiske innvandregrupper i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn. Antall poeng

¹ Referansegruppe: nordmenn.

Lavest er segregasjonsnivået blant innvandrere fra Danmark og Finland. Danskene utmerker seg med D-verdier på 10 både i 1993 og 1998. I en "midtgruppe" faller de tre øst-europeiske landene Polen, Ungarn og Det tidligere Jugoslavia. Der ligger også innvandrere fra Sverige og Tyskland med D-verdier på om lag 20. Høyest segregasjonsgrad i forhold til nordmenn har innvandrere fra førende vest-europeiske land som Storbritannia og Frankrike, foruten USA.

Vi noterer oss at utviklingen i D-indeksen over tid for de vestlige og øst-europeiske innvandrerne er stabil eller svakt synkende. Sju av ti land på figuren har noe lavere D-verdi i 1998 enn ti år tidligere. Unntakene er Frankrike, USA og Ungarn. Befolkningen av ungarere i Oslo er liten (under 500 personer) og skal dermed ha få flyttinger før D-verdien endrer seg. Britene har den største endringen i indeksen - en nedgang på 11 poeng.

Populasjonen av nordmenn er ganske jevnt fordelt over bydelene. Per 1.1.1998 hadde hver bydel, på tre unntak nær, mellom 2,0 og 6,0 prosent av byens nordmenn innen sine grenser. De tre unntakene er Romsås, Sentrum og Marka som rommer henholdsvis bare 1,2 prosent, 0,2 prosent og 0,4 prosent av nordmennene i byen pr. 1.1.1998. Bare mindre endringer skiller fordelingen av nordmenn i 1988 og 1993 fra fordelingen i 1998. Den aktuelle fordelingen av nordmenn utgjør til enhver tid referansegruppen i beregningen av D-indeksen.

Innvandrere med bakgrunn fra Danmark og Finland er fordelt over bydelene på en måte som minner mye om nordmenns. Det er da også derfor deres D-verdier er så lave. Svenske innvandrere er sterkere overrepresentert i indre vest og

underrepresentert i drabantbyene enn dansker og finner. Enda mer markert er dette blant innvandrere fra Frankrike og Storbritannia, som for øvrig er betydelig overrepresentert også i ytre vest. Den viktigste grunnen til at britenes D-indeks gikk ned fra 1988 til 1998, er at overrepresentasjonen i ytre vest (særlig i bydel Ullern) sank. Tyskere og amerikanere er likeledes overrepresentert i indre og ytre vest og underrepresentert i de andre bydelingsgruppene.

De øst-europeiske innvandrerne har en annen fordeling over bydelene enn de nordiske og øvrige vestlige innvandrerne. Øst-europeerne er gjennomgående overrepresentert i indre øst og de nye drabantbyene og underrepresentert i indre og ytre vest og de gamle drabantbyene. De ungarske innvandrerne i Oslo avviker litt fra dette ved at de ikke er underrepresentert, men moderat overrepresentert, i indre vest.

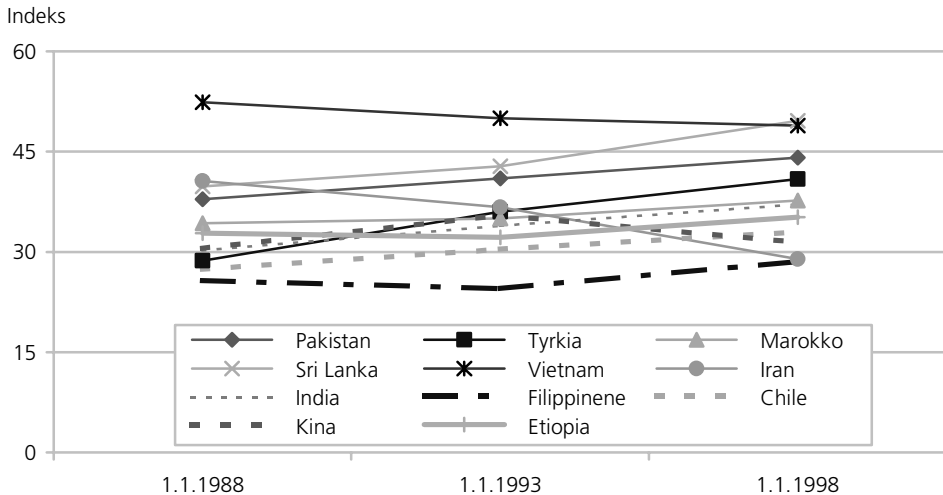
Som figur 4.1 viser, går D-indeksen markert ned for innvandrere fra Det tidligere Jugoslavia fra 1993 til 1998, etter å ha gått opp i foregående femårsperiode. Dette tror vi er et resultat av Oslo kommunes politikk for styrt bosetting av flyktninger i årene 1994-1998 (jf. kap. 3.2). Nettopp i denne perioden ble mange bosniske flyktninger bosatt i Oslo. De ble styrt utenom de seks bydelene som hadde den høyeste andelen ikke-vestlige innvandrere fra før. Dataene viser at overrepresentasjonen av innvandrere fra Det tidligere Jugoslavia i indre øst og de nye drabantbyene gikk ned i årene 1993-1998 og at underrepresentasjonen i ytre vest samtidig minsket.

4.3. Moderat segregasjonsnivå blant innvandrere fra land i den tredje verden

Figur 4.2 gjengir grafisk utviklingen i D-indeksen for innvandrere med bakgrunn fra 11 land i den tredje verden. D-verdiene som ligger til grunn for figuren, er også gjengitt i tabell 4.1. I tabellen har vi unnlatt å oppgi verdier for Irak og Somalia per 1.1.1988 fordi antallet innvandrere i Oslo fra disse landene på nevnte tidspunkt er for lavt til å gi grunnlag for robuste D-verdier (jf. tabell 2.3). Da det bare foreligger estimater for to av tidspunktene for disse innvandrerne, er de heller ikke tatt med i figur 4.2.

Segregasjonsnivået er moderat for de fleste innvandrerguppene fra den tredje verden som er med på figuren. De aller fleste skårer i intervallet 30 til 50 poeng på D-indeksen i den aktuelle tiårsperioden. Over 50-nivået kommer bare vietnamesiske innvandrere i 1988. Den eneste nasjonalitetsgruppen som ligger under 30-nivået på alle tre tidspunkter, er innvandrere fra Filippinene. Filippinske innvandrere, med en klar majoritet kvinner, er kjent for å leve i ekteskap med norske menn (Vassenden 1997: 72). Dette kan være grunnen til at filippinernes bosettingsmønster er lite segregert fra nordmenn.

Figur 4.2. Dissimilaritetsindeks¹ for utvalgte innvandregrupper fra land i Asia, Afrika og Sør- og Mellom-Amerika i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn. Antall poeng

¹Referansegruppe: nordmenn.

Andre nasjonalitetsgrupper som skårer relativt høyt på D-indeksen sammenliknet med de øvrige, er innvandrere fra Sri Lanka og fra Pakistan. Chilenere skårer, på den annen side, relativt lavt.

De fleste innvandregruppene fra den tredje verden har en segregasjonsgrad som øker fram til 1998. Mest markert er dette for tyrkere, srilankere, indere og pakistanere. For bare to av nasjonalitetene, innvandrere fra Iran og Vietnam, går D-indeksen i tidsperioden ned. Iranere har en nedgang på nærmere 12 poeng. Også irakeres og somalieres D-indeks går ned fra 1993 til 1998 (jf. tabell 4.1).

Fordelingen av innvandrere fra den tredje verden over bydelene i Oslo er i hovedsak som for øst-europeerne. Jmført med nordmenn er de overrepresentert i indre øst og de nye drabantbyene og underrepresentert i indre og ytre vest. De fleste innvandrerne fra den tredje verden er som oftest også underrepresentert i de gamle drabantbyene, men enkelte nasjonalitetsgrupper, som srilankere, indere og kinesere, har med tiden etablert seg i enkelte av de gamle drabantbyene, som Grorud, Bjerke og Helsefyr-Sinsen, og blitt overrepresentert der.

At segregasjonen fra nordmenn har økt for de fleste av gruppene i løpet av perioden, skyldes at de har blitt sterkere overrepresentert i de nye drabantbyene og sterkere underrepresentert i indre og ytre vest. Dette gjelder f.eks. de tyrkiske, indiske og pakistanske innvandrere. Tyrkerne er også blitt noe mer overrepresentert i indre øst, men det er ikke de indiske og pakistanske innvandrerne.

Den betydelige økningen i D-indeksen blant srilankerne skyldes, foruten økt underrepresentasjon i indre og ytre vest, økt overrepresentasjon i enkelte av de gamle drabantbyene (Grorud og Bjerke).⁹ Segregasjonen ville for øvrig økt enda mer hvis ikke srilankerne samtidig hadde blitt mindre overrepresentert i enkelte av de nye drabantbyene (Furuset og Stovner).

Som nevnt er innvandrere fra Vietnam og Iran mindre segregert fra nordmenn i 1998 enn i 1988. Dette skyldes i hovedsak at overrepresentasjonen i de nye drabantbyene, særlig Furuset og Søndre Nordstrand, har gått ned. For iranerne betyr det også noe at underrepresentasjonen i gamle drabantbyer som Bøler, Manglerud, Østensjø og Grorud har gått ned. At overrepresentasjonen i indre øst samtidig øker, bidrar på den annen side til å redusere nedgangen i D-indeksen.

Innvandrere fra Vietnam og Iran er i første rekke flyktninginnvandrere. Deres bosted, særlig den første tiden, var således trolig mer påvirket av myndighetenes tilrettelegging enn mer "self-made" arbeidsinnvandreres bosted. Nedgangen i segregasjonen for disse gruppene kan skyldes at de opprinnelig ble styrt til boliger i et fåtall bydeler i ytre by. Senere har de fordelt seg over et større spekter av boområder. Byens innvandreretat begynte tidlig på 1990-tallet å overlata mer av ansvaret for å finne bolig til flyktningene selv (Blom 1995: 91f.), hvilket for noen grupper kan ha bidratt til at mangfoldet i valget av første bosted ble større.

4.4. Segregasjonsnivået øker blant innvandrere fra land i den tredje verden

I de to foregående figurene har vi framstilt graden av segregasjon mellom nordmenn og innvandrere fra noen enkeltland målt ved den såkalte dissimilaritetsindeks. I dette avsnittet presenterer vi segregasjonsnivået for noen samlegupper av innvandrere. Figur 4.3 viser D-verdiene for innvandrere fra vestlige land, Øst-Europa, den tredje verden (Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika) og fra ikke-vestlige land per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Sistnevnte kategori forener de to foregående kategoriene.

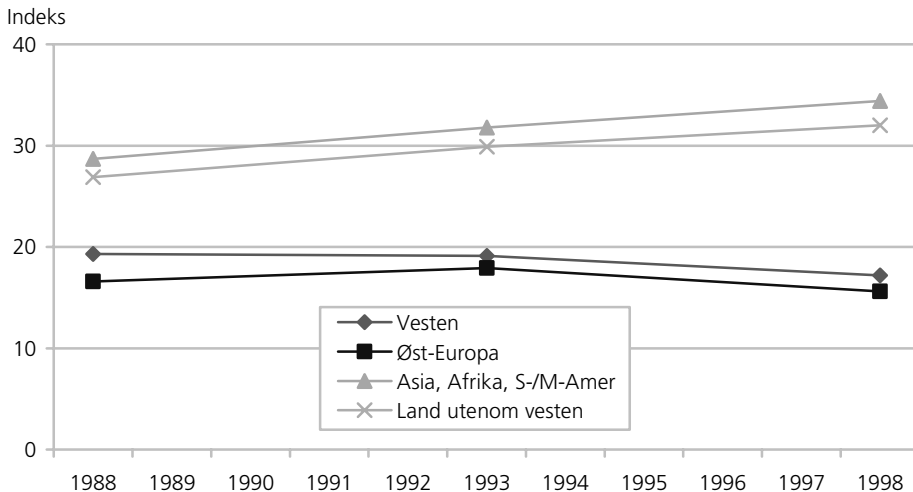
Figuren illustrerer og oppsummerer det som allerede er vist tidligere i kapitlet. Innvandrere fra den tredje verden er den av samleguppene som er mest segregert fra nordmenn. På to av de tre observasjonstidspunktene ligger deres D-verdi over 30 poeng. Verdiene stiger jevnt med tiden og ender på 34,4 poeng i 1998.

Innvandrere fra vestlige og øst-europeiske land er langt mindre segregert fra nordmenn enn innvandrere fra den tredje verden. Deres D-verdier ligger under 20 på alle tre tidspunkter. Lavest er segregasjonsnivået for innvandrere fra Øst-Europa. Tendensen over tid er *status quo* eller en svak nedgang i segregasjonen for begge disse samleguppene.

---

⁹ I bydel Helsefyr-Sinsen er srilankernes underrepresentasjon i forhold til nordmenn avløst av nesten like stor overrepresentasjon, hvilket ikke påvirker indeksen.

Figur 4.3. Dissimilaritetsindeks¹ for fire samlekategorier av innvandrere i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Antall poeng

¹Referansegruppe: nordmenn.

Som vist foran er bosettingsmønsteret på bydelsnivå vesentlig forskjellig for innvandrere fra vestlige land og den tredje verden. Derimot er fordelingen over bydelene for øst-europeiske og tredje verdens innvandrere ganske lik. Følgelig er det ikke uberettiget å slå sammen disse to kategoriene til samlegruppen ikke-vestlige innvandrere. Som figur 4.3 viser, følger segregasjonsnivået for ikke-vestlige innvandrere samme utviklingsbane som segregasjonsnivået for tredje verdens innvandrere, bare et par poeng lavere. D-verdiene som ligger til grunn for figuren, er alle gjengitt i tabell 4.1.

4.5. Segregasjon og årsaksfaktorer: kulturell avstand eller økonomiske ressurser?

I en studie av etnisk bokkonsentrasjon i Stockholm sannsynliggjør Andersson-Brolin (1984) at forskjeller i segregasjonsgrad mellom innvandrer nasjonalitetene henger sammen med hvor kulturelt fjernt de står det svenske samfunnet. Hvis den "kulturelle avstanden" til majoritetssamfunnet er stor, har innvandrerne større behov for å bosette seg nær hverandre for å bevare sin identitet og egenart, enn hvis den kulturelle avstanden er liten. Med "kulturell avstand" menes forskjeller i språk, religion, normer og verdier. At innvandrere i Oslo fra den tredje verden bor mer segregert fra nordmenn enn innvandrere fra Vesten og Øst-Europa, er etter denne hypotesen et resultat av at tredje verdens innvandrere står kulturelt "fjernere" fra nordmenn enn vestlige og øst-europeiske innvandrere.

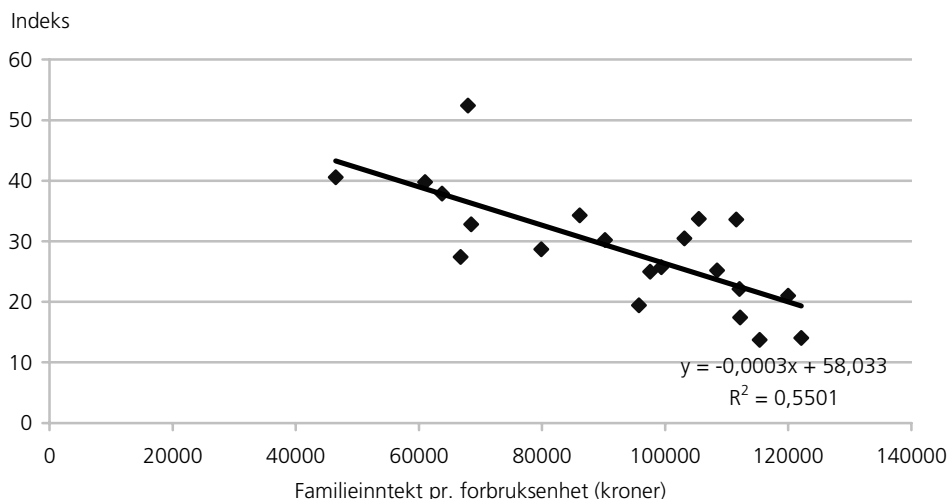
Hypotesen kan virke plausibel, og vi har selv benyttet den i tidligere arbeider som forklaring på ulikheter i segregasjonsgrad mellom nasjonalitetsgrupper

(Blom 1997a, 1999). I en rapport om innvandrere og flyktninger i Oslo har forskere ved FAFO også benyttet denne forklaringsmodellen (Djuve og Hagen 1995: 29f., 1997:70f.), uten å gå entydig god for den. Deres innvendinger er at innvandrernasjonaliteter med lang oppholdstid i Norge, og dermed presumptivt større kulturell nærhet til nordmenn, er like segregerte som mer nyankomne innvandrergupper. I FAFO-rapporten er kulturell avstand operasjonalisert ved hjelp av svenske surveydata om majoritetsbefolkningens opplevde nærhet til forskjellige folkegrupper.

Nedenfor vil vi undersøke om ikke også andre hypoteser enn denne "kulturhypotesen" kan tenkes å forklare de påviste forskjellene i segregasjonsgrad mellom innvandrerguppene. Kan f.eks. forskjeller i økonomiske ressurser tenkes å produsere slike ulikheter? Den virksomme mekanismen er i så fall at hushold med moderate eller store økonomiske ressurser har flere valgmuligheter med hensyn til bosted - og følgelig bosetter seg mer spredt - enn hushold med små økonomiske ressurser.

I figur 4.4 har vi plottet segregasjonsnivået per 1.1.1988, uttrykt ved D-indeksen, mot gjennomsnittlig familieinntekt per forbruksenhet for året 1987 for alle innvandrerguppene med oppgitte verdier i tabell 4.1. Hvert punkt på figuren representerer altså en nasjonalitetsgruppe. Nederst til høyre i figuren befinner de nordiske landene seg med lave D-verdier og høye inntekter. Øverst til venstre i figuren befinner Vietnam, Iran og Sri Lanka seg med høye D-verdier (relativt sett) og lave inntekter.

Figur 4.4. Dissimilaritetsindeks¹ og familieinntekt per forbruksenhet (gjennomsnitt) for utvalgte innvandrergupper bosatt i Oslo per 1.1.1988

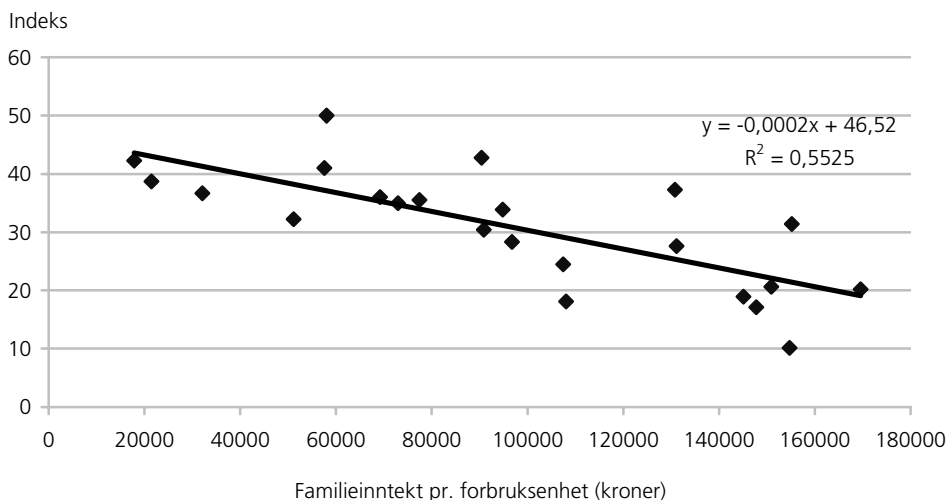
¹ Referansegruppe: nordmenn.

Figuren viser at segregasjonen mellom innvandrere og nordmenn tenderer til å gå ned med økende inntekt. Linjen som best beskriver den observerte punktmengden, regresjonslinjen etter minste kvadraters metode, predikerer en gjennomsnittlig nedgang i D-indeksen på 3 poeng når inntekten øker med 10 000 kroner. Regresjonslinjen forklarer over halvparten av variansen i feilledet ($R^2=0,55$), hvilket betyr at tilpasningen til punktmengden er god.

Tilsvarende plott foreligger for situasjonen fem år senere. Her er de aktuelle D-verdiene avmerket mot gjennomsnittlig familieinntekt per forbruksenhet for året 1992. To nye nasjonalitetsgrupper er kommet til siden 1988, somaliere og irakere. Disse plasserer seg øverst i venstre hjørne på plottet for 1993, sammen med Vietnam og Iran, som innvandrergrupper med relativt høye D-verdier (i forhold til de øvrige) og lave inntekter (figur 4.5). Sri Lanka har rykket fram og plassert seg omtrent "midt i laget" på inntektsskalaen. Nederst i høyre hjørne gjenfinner vi de nordiske landene i tillegg til Tyskland, Polen og Ungarn. Polakkenes D-verdi er på linje med finnenes og ungarernes til tross for at deres gjennomsnittsinntekt er langt lavere. Det overordnede bildet er som i 1988 at lave indeksverdier går sammen med høye inntekter og omvendt. Styrken i sammenhengen er som i 1988 ($R^2=0,55$).

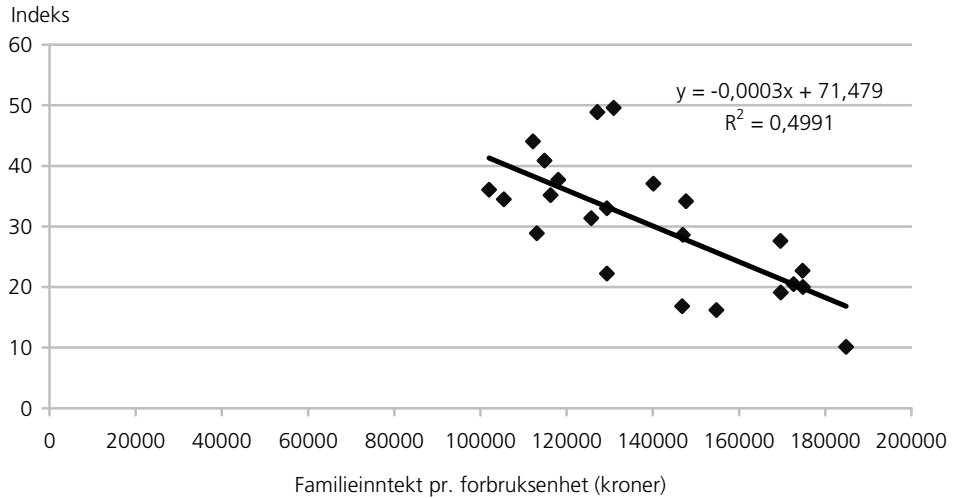
I 1998 er bunnen i inntektsfordelingen hevet (figur 4.6), hvilket bl.a. henger sammen med at inntektsbegrepet i 1997 er utvidet med sosialhjelp. Igjen viser figuren at høy inntekt går sammen med lavere grad av segregasjon. D-indeksen synker i gjennomsnitt med 3 poeng ved hver inntektsøkning på 10 000 kroner, mot 2 poeng i 1993. Regresjonslinjen forklarer den gitte punktmengden noe dårligere i 1998 ($R^2 = 0,50$) enn i 1988 og 1993.

Figur 4.5. Dissimilaritetsindeks¹ og familieinntekt per forbruksenhet (gjennomsnitt) for utvalgte innvandrergrupper bosatt i Oslo per 1.1.1993

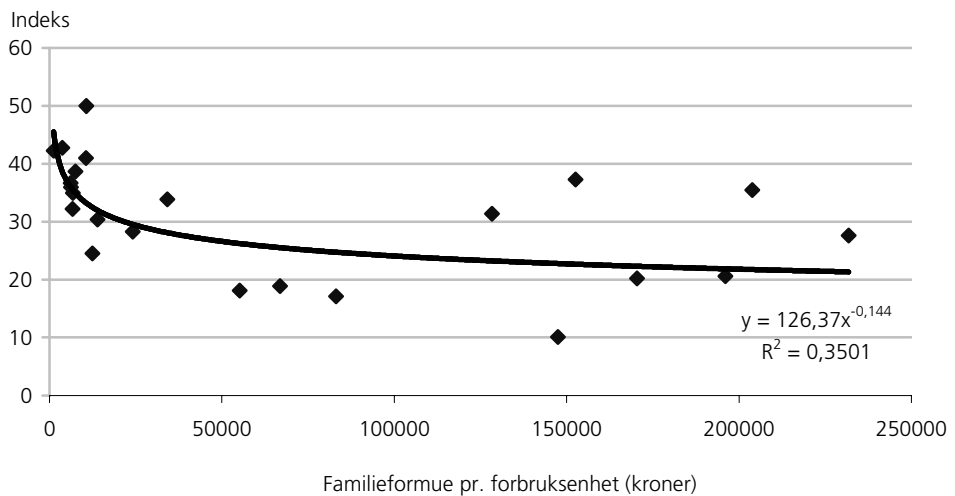
¹ Referansegruppe: nordmenn.

Figur 4.6. Dissimilaritetsindeks¹ og familieinntekt per forbruksenhet (gjennomsnitt) for utvalgte innvandreregrupper bosatt i Oslo per 1.1.1998

¹ Referansegruppe: nordmenn.

Figur 4.7. Dissimilaritetsindeks¹ og familieformue per forbruksenhet (gjennomsnitt) for utvalgte innvandreregrupper bosatt i Oslo per 1.1.1993

¹ Referansegruppe: nordmenn.

I figur 4.7 har vi plottet den gjennomsnittlige familieformuen pr. forbruksenhet for året 1992 mot de respektive D-verdiene per 1.1.1993 for de enkelte innvandrernasjonaltetene. Tilsvarende plott foreligger for 1988 og 1998, men disse gjengis ikke da de ikke skiller seg vesentlig fra plottet for 1993.¹⁰ Figuren avdekker at mange av innvandrergруппene fra den tredje verden har minimale formuer og (som kjent) relativt høye/moderate D-verdier i forhold til øst-europeere og innvandrere fra vestlige land. Således danner de en punktmengde langs y-aksen med varierende høyde over x-aksen. Lenger ut på formuesskalaen (x-aksen) befinner de vestlige landene, Polen, Ungarn og Kina seg med noe lavere D-verdier. Spredningen i D-verdiene er likevel ganske stor.

Punktmengden beskrives denne gang bedre med en eksponentiell kurve enn med en rett linje ($R^2=0,35$ mot $0,21$ ved en rett linje). Mønsteret er noenlunde det samme i 1988 og 1998. Også da gir eksponentielle kurver bedre tilpasning til dataene enn rette linjer (henholdsvis $R^2=0,30$ og $0,35$ mot $R^2=0,16$ og $0,27$).

Til slutt plotter vi gjennomsnittlig botid¹¹ mot segregasjonsgrad for de enkelte innvandrergруппene. Ettersom botid for personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre ikke er annet enn levealder og således gir et misvisende bilde av gjennomsnittlig botid for innvandrergруппer med store barnekull født i Norge, beregnes botiden bare for førstegenerasjonsinnvandrere. Botid fungerer trolig som en indikator både på økonomisk og kulturell integrasjon ettersom den økonomiske tilpasningen til tilflyttinglandet erfaringsmessig blir bedre (Blom 1997c, Kirkeberg 1997) og den kulturelle avstanden til majoritetsbefolkningen antas å synke over tid (Massey 1985, Andersson-Brolin 1984).

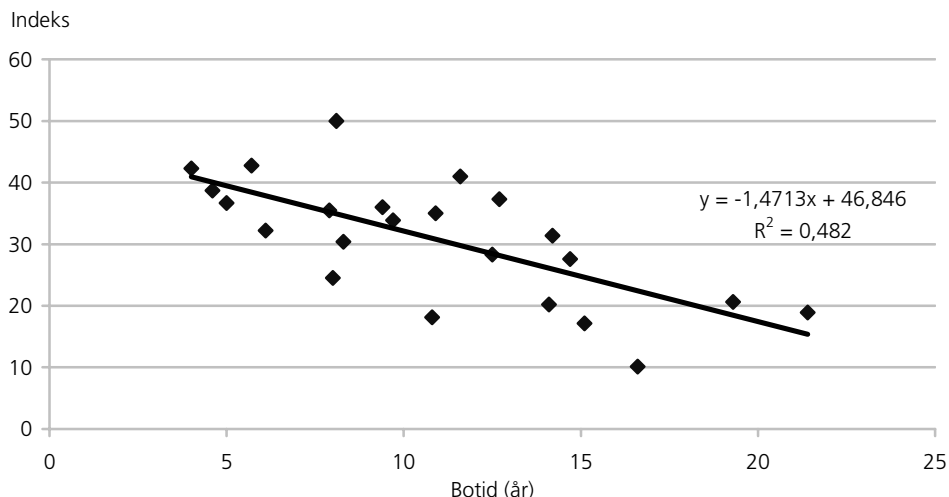
Nok en gang viser vi her bare diagrammet for 1993 (figur 4.8) ettersom diagrammene for 1988 og 1998 ikke er vesentlig forskjellige.¹² Lengst botid og lavest D-indeks har de nordiske landene, foruten Tyskland og Ungarn som befinner seg nederst til høyre i diagrammet. Kortest botid og høyest D-indeks har innvandrere fra Vietnam, Somalia og Sri Lanka som befinner seg i øverste venstre hjørne av figuren. En fallende rett linje er den som best beskriver den gitte punktmengden ($R^2=0,48$). Segregasjonen synker gjennomsnittlig med 1,5 poeng på D-indeksen for hvert år innvandrergруппen har bodd i Norge. Tilsvarende stigningstall er henholdsvis -1,5 og -1,2 poeng når data for 1988 og 1998 legges til grunn. (R^2 er da henholdsvis 0,41 og 0,25.)

¹⁰ Plottet for 1998 er gjengitt i Blom 2001.

¹¹ Gjennomsnittlig botid er avledet fra forskjellige fordelingsprofiler. For noen grupper (polakker, tyrkere) er botiden jevnt fordelt over et mangfold av verdier; for andre kan den f.eks. være "topuklet" (som for svensker og tyskere) (se Lie 2002: tabell 2.1.4).

¹² Se note 10.

Figur 4.8. Dissimilaritetsindeks¹⁾ og botid (gjennomsnitt) for utvalgte innvandrergupper (førstegenerasjonsinnvandrere) bosatt i Oslo per 1.1.1993

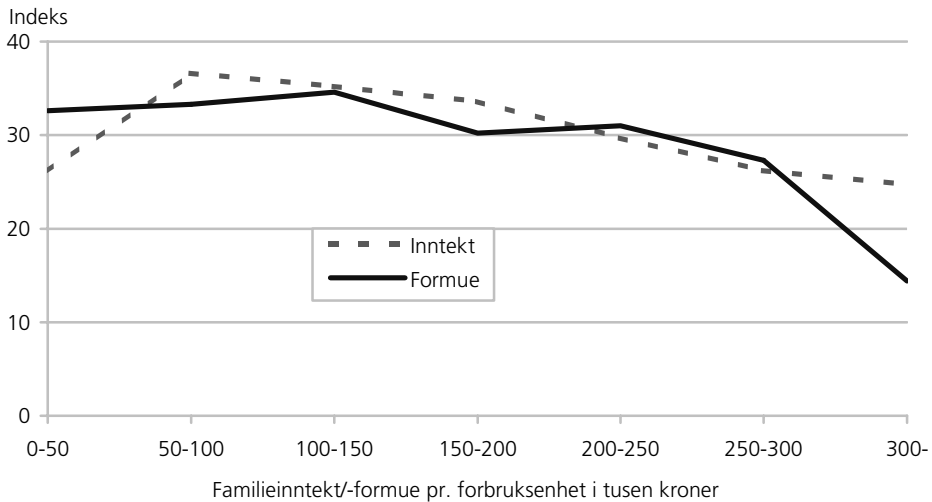
¹⁾ Referansegruppe: nordmenn.

4.6. Både økonomiske og kulturelle årsaker virker

Forskjeller i "kulturell avstand" mellom innvandrere og nordmenn behøver dermed ikke å være eneste forklaring på de observerte ulikhetene i segregasjon mellom nordmenn og de enkelte innvandrernasjonaltetene. Både ulikheter i økonomiske ressurser (inntekt og formue) og botid evner å etablere en rangordning mellom nasjonalitetsgruppene som samsvarer bra med rangordningen som følger av D-indeks.

Dette betyr likevel ikke at forskjeller i kulturell avstand nødvendigvis er eliminert som forklaring på segregasjon. At segregasjonen går ned når inntekten, formuen og botiden øker, kan nemlig delvis skyldes at vestlige og øst-europeiske innvandrergupper har større økonomiske ressurser og lavere D-verdier enn innvandrere fra land i den tredje verden, og *vice versa*. Ulike nasjonalitetsgrupper, med presumptivt ulik kulturbakgrunn, er med i bildet. For mer å rendyrke effekten av de økonomiske ressursene har vi i figur 4.9 beregnet D-indeksen per 1.1.1998 for ulike segmenter av ikke-vestlige innvandrere etter inntekt og formue i 1997 (i intervaller på 50 000 kroner). Vi finner at D-verdiene synker med økende inntekt og formue, men langsommere enn vist på figurene 4.4-4.7. Nedgangen i D-indeksen er gjennomsnittlig under ett poeng ved en økning i inntekten eller formuen på 10 000 kroner.

Figur 4.9. Dissimilaritetsindeks¹⁾ etter intervaller av familieinntekt og -formue per forbruksenhet (gjennomsnitt) for ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo per 1.1.1998

¹ Referansegruppe: nordmenn.

Heller ikke her er imidlertid variasjonen i landbakgrunn helt eliminert. Relativt flere somaliere, tyrkere og marokkanere befinner seg f.eks. i de nederste inntekts- og formuesegmentene, mens relativt flere polakker, ungarere, kinesere, indere og japanere befinner seg i de øverste segmentene. Fullstendig kontroll for landbakgrunn kan vanskelig oppnås fordi det fort blir for få enheter når én nasjonalitetsgruppe deles i inntekts- og formuesintervaller.

At ikke segregasjonen synker raskere ved en økning i inntekten og formuen, tyder på at det også er andre forhold enn de rent økonomiske som påvirker valget av bosted, f.eks. forhold av kulturell art.

I et senere kapittel (kapittel 8) presenterer vi beregninger, basert på såkalt *indirekte standardisering*, som sannsynliggjør at økonomiske forhold i alt "forklarer" nærmere 40 prosent av ikke-vestlige innvandreres segregasjon fra nordmenn per 1.1.1998. Vi drøfter også andre grunner til at innvandrere bosetter seg nær hverandre.

4.7. Segregasjonen etter 1998: beskjedne økning blant ikke-vestlige innvandrere

Som i forrige kapittel vil vi også her supplere analysene med beregninger på grunnlag av aggregerte data for år 2001 (Statistisk sentralbyrå 2001b,c). Tabell 4.2 viser at segregasjonen i forhold til nordmenn synker i beskjedne grad i tidsrommet 1.1.1998-1.1.2001 for flere av de *vestlige* innvandrerguppene. Svenskenes segregasjon fra nordmenn øker derimot med om lag 4 poeng, hvilket

i hovedsak skyldes at svenske innvandrere blir mer overrepresentert i indre vest og mer underrepresentert i de gamle drabantbyene sammenliknet med nordmenn. For vestlige innvandrere samlet er segregasjonen om lag den samme i 2001 som i 1998.

Øst-europeiske innvandrere, spesielt fra Det tidligere Jugoslavia, øker også sin segregasjonsgrad fra 1998 til 2001 med 3-4 poeng. Dette skyldes bl.a. at øst-europeerne blir sterkere underrepresentert i indre og ytre vest, hvilket kan henge sammen med at politikken for å styre nye flyktninger til bydeler med få ikke-vestlige innvandrere fra før er opphørt, eller at de som ble styrt dit har flyttet videre.

Tabell 4.2. Dissimilaritetsindeks¹⁾ for utvalgte innvandregrupper i Oslo per 1.1.1998 og 1.1.2001, etter landbakgrunn. Antall poeng

	01.01.1998	01.01.2001
Land utenom Norge	22,8	24,6
Vesten	17,2	17,6
Sverige	20,0	23,9
Danmark	10,1	9,4
Storbritannia	22,7	20,8
Tyskland	20,5	18,1
USA	27,6	24,9
Finland	16,2	16,7
Frankrike	34,2	32,9
Øst-Europa	15,6	18,7
Det tidligere Jugoslavia	22,2	26,5
Polen	16,8	16,2
Ungarn	19,1	19,0
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika	34,4	35,8
Pakistan	44,1	43,6
Tyrkia	40,9	41,7
Marokko	37,7	39,3
Sri Lanka	49,6	50,1
Vietnam	48,9	46,3
Somalia	36,1	36,9
Iran	28,9	27,9
India	37,1	39,7
Filippinene	28,6	30,9
Irak	34,5	33,6
Chile	33,0	29,1
Kina	31,4	27,2
Etioopia	35,2	33,9
Land utenom vesten	32,0	33,7

¹⁾ Referansegruppe: nordmenn.

Innvandrere fra *Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika* samlet blir også i beskeden grad mer segregert fra nordmenn i årene fra 1998 til 2001. Grunnen er at de blir sterkere overrepresentert i de nye drabantbyene og i enkelte av de gamle drabantbyene, som Grorud, Bjerke og Helsfyr-Sinsen, samtidig som de blir noe sterkere underrepresentert i indre og ytre vest. At overrepresentasjonen i indre øst også går noe ned, fører til at segregasjonen ikke stiger like mye som den ellers ville gjort.

Enkelte nasjonalitetsgrupper som vietnamesere, chilenerne og kinesere blir - av ulike grunner - noe mindre segregert etter 1998. For vietnamesernes og chilenernes del skyldes det bl.a. at de blir mindre overrepresentert både i indre øst og de nye drabantbyene. For kinesernes del skyldes det bl.a. at befolkningen i ytre vest blir jevnere fordelt mellom bydelene slik at både overrepresentasjonen i bydel Sogn og underrepresentasjonen i de øvrige bydelene i ytre vest går ned.

5. De innvandrerrettede kretsene i bydelene

I dette kapitlet anlegger vi et høyere detaljeringsnivå enn bydelen idet vi undersøker i hvilke grunnkretser eller roder innvandrerne er sterkest representert i den enkelte bydel.¹³ Vi konsentrerer oss om kretser hvor andelen ikke-vestlige innvandrere er lik eller over 30,0 prosent og lokaliserer kretser hvor andelen er særskilt høy, dvs. over 50,0 prosent av befolkningen i kretsen. Selv om hovedvekten legges på ikke-vestlige innvandrere, antyder vi også hvor andelen vestlige innvandrere overstiger 10,0 prosent på kretsnivå.

Senere slår vi sammen kretsene som har utmerket seg med høye andeler ikke-vestlige innvandrere og undersøker hvordan befolkningsveksten har vært i disse områdene i tiårsperioden 1988-1998 i forhold til de øvrige kretsene i samme bydelsgruppe. Et aktuelt spørsmål er om befolkningen av nordmenn har gått ned i disse områdene samtidig som befolkningen av ikke-vestlige innvandrere har økt.

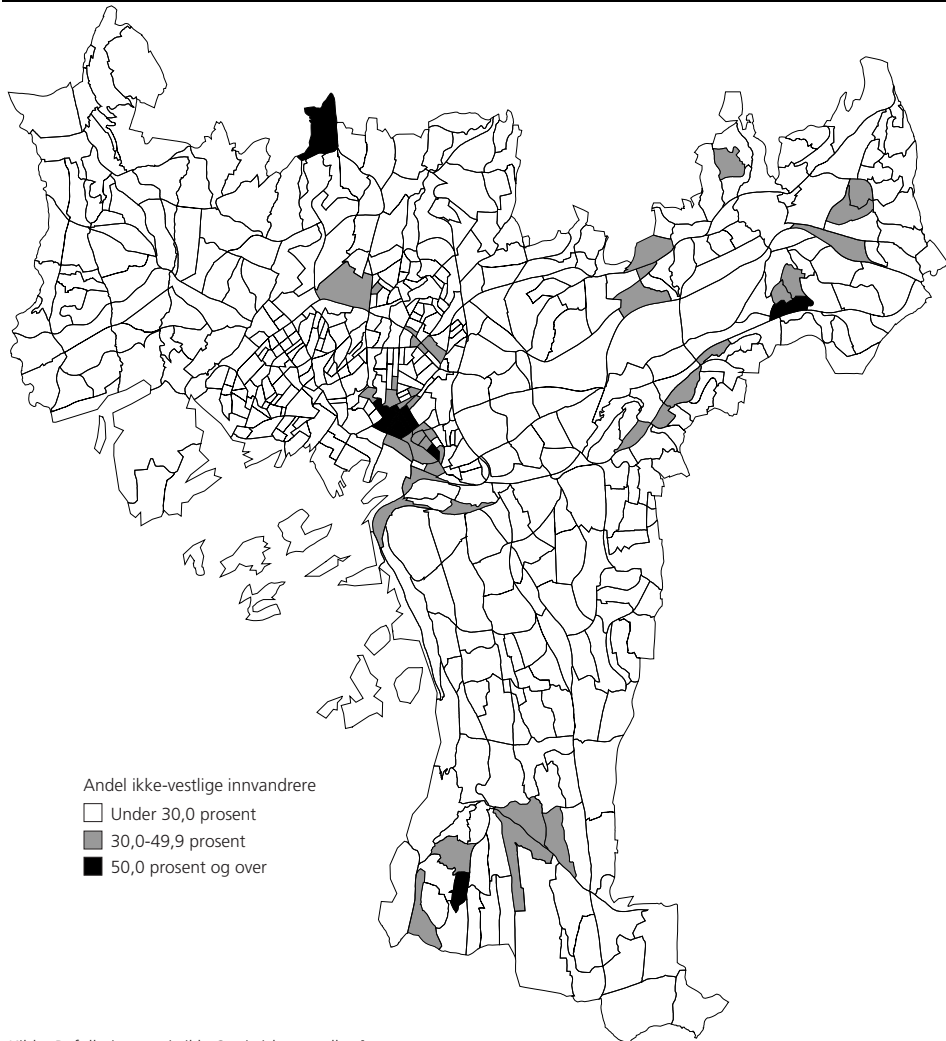
Til slutt undersøker vi sosioøkonomiske trekk ved beboerne i de innvandrerrettede områdene (inntekt, formue, alder og botid) i forhold til beboerne i de øvrige områdene i samme bydelsgruppe. En nærliggende hypotese er at beboerne i de innvandrerrettede områdene er svakere økonomisk stilt enn beboerne i området rundt.

5.1. Hvor befinner de innvandrerrettede kretsene seg?

I gjennomgangen som følger er det andelen ikke-vestlige innvandrere som avgjør om en grunnkrets skal regnes til de "innvandrerrettede" eller ikke. Som nevnt har vi valgt å sette 30,0 prosent som nedre grense. Denne er tilfeldig valgt, men vi antar at vi dermed evner å skille ut områder hvor ikke-vestlige innvandrere utgjør mer enn et tilfeldig innslag i befolkningen og setter et visst preg på området.

---

¹³ I 1988 og 1993 var det 477 kretser i Oslo; i 1998 er antallet utvidet til 551. Kretsettheten er størst i indre by.

Figur 5.1. Grunnkretser i Oslo per 1.1.1998. Innvandrerrettede kretser er skravert

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.
Kartgrunnlag: Statens kartverk.

Kretsen må i tillegg ha minst 100 registrerte bosatte for å bli regnet med. Slik unngår vi å få med kretser som hovedsakelig rommer næringsdrift eller utmark framfor boliger. Under lesningen av bydelsbeskrivelsene er det en fordel å ha et detaljert Oslo-kart foran seg, helst med angivelse av bydels- og kretsgrenser (f.eks. Oslo kommune 1999b). For oversiktens skyld bringer vi her et kart over alle innvandrerrettede kretser per 1.1.1998 (figur 5.1).

For ordens skyld vil vi poengtere at vi ikke benytter betegnelsen "innvandrerghetto" om de innvandrerrettede områdene. I et tidligere arbeid (Blom 1995) har vi drøftet ghettobegrepet inngående og konkludert med at et område ikke kan

betegnes som en ghetto før minst halvparten av én bestemt etnisk eller kulturell minoritet er i flertall der. Ikke i noen av byens kretser er det tilfelle. Den største nasjonalitetsgruppen i Oslo, pakistannerne, utgjør ikke over 30 prosent av befolkningen i noen av byens kretser (per 1.1.1998).

1. Bygdøy-Frogner

Som typisk vestkant-bydel med en andel ikke-vestlige innvandrere så lavt som 4 prosent i 1988 og 5 prosent i 1993 og 1998 er det overraskende å finne en krets med over 30 prosent ikke-vestlige innvandrere i denne bydelen. Kretsen er lokalisert i den relativt ubebodde, nordlige halvdelen av Bygdøy. Befolkningssammensetningen i kretsen er påvirket av at Selskapet for Innvandrerboliger (SIBO)¹⁴ og Ungdommens Selvbyggerlag (USBL) tidlig på 1980-tallet etablerte et borettslag her myntet på innvandrere og flyktninger. Selv om antallet bosatte med ikke-vestlig bakgrunn i kretsen er lite (under 100) og for nedadgående, utgjorde andelen over 30 prosent i 1988 og 1993. I 1998 var andelen sunket under denne grensen.

3. St.Hanshaugen-Ullevål

I kretsen som omfatter Ullevål sykehus og Nordre Gravlund utgjør andelen ikke-vestlige innvandrere over 30 prosent i 1998. Det er trolig sammensetningen av personalet ved sykehuset, som for en del er bosatt i personalboliger i området, som skaper denne fordelingen. Andelen var langt lavere i 1988. I bydelen som helhet var andelen ikke-vestlige innvandrere i 1998 7 prosent.

4. Sagene-Torshov

Nederst i bydelen, på grensen til Grünerløkka-Sofienberg, er det en liten krets langs Christian Michelsens gate (Ring 2) østover fra krysset med Vogts gate som har en andel ikke-vestlige innvandrere godt over 30 prosent på alle tre tidspunkter. I tillegg er det i 1998 en krets ved Sagene kirke på nordsiden av Arendalsgata som også har en innvandrerandel på over 30 prosent. Andre innvandrer-tette kretser forekommer ikke i denne bydelen som i alt hadde 7 prosent ikke-vestlige innvandrere i 1988 og det dobbelte i 1998.

5. Grünerløkka-Sofienberg

Både i 1988 og 1993 ligger de innvandrer-tette kretsene lengst sør i bydelen. To av kretsene befinner seg langs vestre side av Akerselvas løp fra Vaterlands bru opp til Grünerbrua, begrenset nord- og vestover av Storgata og Hausmannsgata. Den tredje kretsen er "Gråbeinkvartalet" mellom Lakkegata og Sarsgate, rett vest for Universitetets botaniske hage på Tøyen. I 1993 har det kommet fire nye kretser til, hvorav tre rett vest for "Gråbeinkvartalet" som for øvrig da hadde

---

¹⁴ SIBO (Selskapet for innvandrerboliger) ble opprettet i juli 1976 som et statlig organ for å bedre boforholdene for innvandrere. SIBO ble slått sammen med FLYBO (Stiftelsen for flyktningeboliger) i juli 1988 til SIFBO (Selskapet for innvandrer- og flyktningeboliger). SIFBO ble vedtatt nedlagt i mai 1992 (jf. St.meld. nr. 29 (1993-1994)).

passert 50,0 prosent ikke-vestlige innvandrere. Den ene nye kretsen er kilt mellom Lakkegata og Trondheimsveien, de to øvrige ligger på vestsiden av Trondheimsveien opp til Sofienbergparken. Den fjerde kretsen omfatter to kvartaler mellom Toftes gate og Thorvald Meyers gate rett nord for Schous plass. Fem år senere, i 1998, er antall innvandrerrettede kretser kommet opp i ti, idet tre nye kretser er kommet til i øvre del av bydelen nord og vest for Carl Berners plass. Den ene omfatter husrekken i tegl på nordsiden av Christian Michelsens gate/Ring 2 fra Trondheimsveien og vestover til Fagerheimgata. De to andre omfatter samme type bebyggelse på sørsiden av Christian Michelsens gate på begge sider av Fagerheimsgata. I 1998 er det bare kretsen langs Akerselvas løp fra Vaterlands bru til Jakob kirke som fortsatt har over 50 prosent ikke-vestlige innvandrere. I de øvrige kretsene er andelen lavere. I bydelen som helhet vokser andelen ikke-vestlige innvandrere fra 14 prosent i 1988 til 24 prosent i 1998.

6. Gamle Oslo

Som ventet er Gamle Oslo den av bydelene som har flest innvandrerrettede kretser i 1993 og 1998. Det er da også denne bydelen som hele tiden har hatt den høyeste andelen ikke-vestlige innvandrere i Oslo, 16 prosent i 1988, 27 prosent i 1993 og 33 prosent i 1998, selv om den nå er i ferd med å bli innhentet av Søndre Nordstrand. I 1988 har bydelen to innvandrerrettede kretser nord for nedgangen til Grønland T-banestasjon, en som omfatter begge sider av Nordbygata og en som omfatter nabokretsen mellom Urtegata og Heimdalsgata. I førstnevnte krets er andelen ikke-vestlige innvandrere over 50 prosent i 1988.

I 1993 er antallet innvandrerrettede kretser økt til ni. To av de nye ligger på hver sin side av de innvandrerrettede kretsene fra 1988. Den ene følger østsiden av Akerselvas løp fra Vaterlands bru til Nybrua/Trondheimsveien. Den andre ligger mellom Heimdalsgata og Botanisk hage og omfatter begge sider av Herslebs gate fra Lakkegata til Tøyengata. De fire kretsene i nordvestre hjørne av bydelen, hvorav de to nærmest Grønland T har over 50 prosent ikke-vestlige innvandrere, danner sammen med de innvandrerrettede kretsene i nedre del av Grünerløkka-Sofienberg et sammenhengende innvandrerrett område. I tillegg har vi fem innvandrerrettede kretser i området mellom Brinken/Hagegata, Sørligata og Åkebergveien, hvor mange av gatene har navn fra norsk vikingsaga. Dette og det foregående området er atskilt fra hverandre ved to kretser øst for Tøyengata.

I 1998 er de innvandrerrettede områdene i Gamle Oslo vokst sammen til ett område bestående av i alt 14 kretser. Av nye kretser kan nevnes de to kretsene øst for Tøyengata som splittet det innvandrerrettede området i to i 1993. Den nordligste av disse omfatter området fra nedre del av Sørligata via Sørli plass opp til Hagegata ved Tøyen senter. Den sørligste av de to kretsene omfatter området mellom Sørligata og Grønlandsleiret til krysset mellom Åkebergveien og Jarlegata, inkludert Grønlands park, Politihuset og Oslo kretsfengsel. Den tredje nye innvandrerrettede kretsen befinner seg mellom Grønlandsleiret og Schweigaardsgate og omfatter bl.a. Grønlands torg. Også kretsen øst for Oslogate med Gamlebyen skole, Ruinparken og Arups gate og kretsen nord og øst for Harald

Hardrådes plass med øvre del av Schweigaardsgate og sidegater opp til St. Halvards gate, hører til det innvandrerrettede området i 1998. I alt fem av de 14 kretsene i bydel Gamle Oslo har en innvandrerandel på 50 prosent. Fire av dem befinner seg nord for Grønland T-banestasjon mellom Akerselva og Universitetets botaniske hage. Den femte ligger i "trekanten" mellom Åkebergveien, Kjølbjerggata og Jens Bjelkes gate.

7. Ekeberg-Bekkelaget

I 1988 har bydelen ingen innvandrerrettede kretser. I 1993 er andelen ikke-vestlige innvandrere så vidt over 30,0 prosent i kretsen som omfatter Sjømannsskolen og husrekken på nedsiden av Kongsveien (Grønli). Fem år senere har den østligste kretsen på grensen til Gamle Oslo, dvs. ovenfor Konows gate, også kommet med blant de innvandrerrettede kretsene (Ryenberget). I området mellom disse to kretsene er innvandrerandelen ikke like stor. I bydel Ekeberg-Bekkelaget var andelen ikke-vestlige innvandrere bare 3 prosent i 1988 og 6 prosent i 1998.

9. Søndre Nordstrand

I 1988 hadde to kretser i Søndre Nordstrand over 30 prosent ikke-vestlige innvandrere, kretsen rundt Holmlia-senteret vest for jernbanelinjen (Østfoldbanen) og den store kretsen (Bjørnerud) mellom Øvre Prinsdals vei i vest og Ljabruveien (Rv. 155) i nordøst. I sistnevnte krets hadde SIBO etablert to store USBL-tilknyttede borettslag i nord for å tilby boliger til innvandrere og flyktninger i et flerkulturelt bomiljø. I 1993 hadde andelen ikke-vestlige innvandrere økt til over 30 prosent i to nye kretser, den ene kretsen (Åsbråten) vest i bydelen mellom Søndre Ås gård og Mosseveien, og den andre (Lofsrud) sør for nåværende Mortensrud T-banestasjon med grense mot Mortensrudveien i nord og Ljabruveien i sør. I kretsen rundt Holmlia-senteret var andelen ikke-vestlige innvandrere steget til over 50 prosent.

I 1998 er ytterligere to kretser kommet til blant de innvandrerrettede, en krets (Skovbakken) med variert bebyggelse rett nord for Holmlia-senteret med utsikt mot Ljan kirke i nordvest og en krets lenger øst (Tangen) mellom Ljanselva i nord, Mortensrud-plataet i øst og Ljabruveien i sør som hovedsakelig omfatter boligområdet Kantarellen terrasse. Fortsatt er det bare rundt Holmlia-senteret at andelen ikke-vestlige innvandrere er over 50 prosent.

I 1996 og 1997 ble for øvrig enkelte kretser i ytre by oppdelt i flere mindre kretser. I Søndre Nordstrand har dette lite å si for innvandrerandelen i kretsene idet det stort sett er ubebodde områder som er skilt ut i egne kretser eller slått sammen med andre ubebodde områder. Et stort område uten bebyggelse i kretsen med USBL-borettslagene (Bjørnerud) er f.eks. overført til den ubebodde kretsen lenger sør (Grønliåsen). Den opprinnelige kretsen Lofsrud sør for Mortensrud gård er likeledes delt i to. Den vestre delen med den innvandrerrettede bebyggelsen er gitt navnet Rudshøgda, mens den relativt ubebodde delen ned mot E6 i øst har fått beholde navnet Lofsrud. I bydel Søndre Nordstrand ble andelen ikke-vestlige innvandrere nesten doblet fra 14 prosent i 1988 til 26 prosent i 1998.

15. Hellerud

Bydel Hellerud er den av de "nye drabantbyene" som har hatt den laveste innvandrerandelen, 8 prosent i 1988 og det dobbelte ti år senere. Verken i 1988 eller 1993 var andelen ikke-vestlige innvandrere i nærheten av 30 prosent i noen av kretsene. Med den reviderte kretsinnstillingen i 1997 er 30-prosentsandelen nådd i tre kretser i 1998. Disse ligger langs T-banelinjen mot Ellingsrudåsen ("Furusetbanen") fra Tveita, via Haugerud til Trosterud. Mens kretsen rundt Tveita-senteret først og fremst omfatter høyblokkene nordvest for T-banelinjen, omfatter de to øvrige kretsene lavblokkområdet sørøst for Haugerud stasjon og høy- og lavblokkene ved Trosterud T-banestasjon. Dersom kretsinnstillingen hadde vært uendret i 1998, ville det fortsatt ikke vært noen innvandretette kretser i bydel Hellerud i 1998. Her har altså oppdelingen i mindre kretser skilt ut områder med større andel ikke-vestlige innvandrere enn ved en grovere inndeling.

16. Furuset

Heller ikke i bydel Furuset nordøst for Hellerud var andelen ikke-vestlige innvandrere over 30 prosent i noen krets i 1988 eller 1993, skjønt den var meget nær på jordene rundt Furuset senter i 1993. I 1998 er denne kretsen oppdelt i tre mindre kretser, alle med over 30 prosent ikke-vestlige innvandrere. Den sørligste av dem, som omfatter blokkene øst for senteret opp mot E6, har endog en andel over 50 prosent. Også uten oppdeling i mindre kretser ville kretsen ved Furuset-senteret hatt godt over 30 prosent ikke-vestlige innvandrere i 1998. I tillegg er det liten krets i utkanten av bydelen nordøst for Trosterud på sørsiden av E6 ved IKEA som har over 30 prosent ikke-vestlige innvandrere i 1998 (Lindberglia). I bydel Furuset som helhet var andelen ikke-vestlige innvandrere 10 prosent i 1988 og 20 prosent i 1998.

17. Stovner

Andelen ikke-vestlige innvandrere i bydel Stovner vokste fra 10 til 23 prosent i tiden 1988-1998. I 1988 hadde bydelen ingen innvandretette kretser; i 1993 og 1998 var antallet henholdsvis to og tre. Økningen fra to til tre kretser i 1998 skyldes at kretsen sørvest for Stovner senter (Nedre Fossum) ble delt i to. Ingen kretser har en andel ikke-vestlige innvandrere på 50 prosent, selv om det ikke er så langt unna i 1998. Foruten blokkområdet nedenfor politistasjonen ved gangbroen over Fossumveien sørvest for Stovner senter, omfatter det innvandretette området i bydel Stovner kretsen (Stigenga) sør i bydelen mellom Østre Aker vei (Rv. 163) og jernbanen fra bydelsgrensen mot Grorud i vest via Haugenstua til Høybråten stasjon i øst.

19. Grorud

Bydel Grorud hadde ingen kretser med en andel ikke-vestlige innvandrere over 30 prosent i 1988 og 1993. Etter revisjon av kretsinnstillingen i 1997 framstår bydel Grorud med én innvandretett krets i 1998. Det er kretsen som omfatter flertallet av de karakteristiske høyblokkene på Ammerud nord for T-banen ("Grorudbanen") mellom Ammerud og Grorud stasjoner. Uten at kretsen hadde

blitt utskilt fra nabokretsene i nord og sør, hadde andelen ikke-vestlige innvandrere i dette området ikke nådd 30 prosent i 1998. I hele bydelen var det 16 prosent ikke-vestlige innvandrere i 1998, mot 6 prosent i 1988.

20. Bjerke

I bydel Bjerke er det heller ingen krets som kan betegnes som innvandrerrett i 1988 og 1993. I 1998 kan vi imidlertid notere tre innvandrerrettede kretser i bydelen. Uten revidert kretsinndeling ville antallet vært to. Det aktuelle området befinner seg øst i bydelen, nord og sør for stasjonene Linderud og Veitvet på Grorudbanen. Den sørligste kretsen omfatter blokkområdet fra T-banelinjen ved Linderud stasjon ned mot Siemens-anlegget ved Østre Aker vei (Rv. 163). Den midterste er en liten krets på begge sider av Veitvetveien mellom T-banen ved Veitvet stasjon og Trondheimsveien (Rv. 4). Den nordligste kretsen omfatter blokkområdet mellom Trondheimsveien og Linderud leir (Krigsskolen) mot Marka. Andelen ikke-vestlige innvandrere i bydel Bjerke har økt fra 4 prosent i 1988 til 13 prosent i 1998, en tredobling på ti år.

22. Sogn

Denne bydelen har én innvandrerrett krets, som ligger i bydelens nordvestlige hjørne med grense mot sørsiden av Sognsvann og omfatter Kringsjø studentby og Idrettshøyskolen. Andelen ikke-vestlige innvandrere var her over 30 prosent i 1988 og over 50 prosent i 1993 og 1998. Det er sammensetningen av befolkningen ved studentbyen og reglene for registrering av norske studenter som skaper den store konsentrasjonen av ikke-vestlige innvandrere i denne kretsen. Norske studenter skal som hovedregel være registrert bosatt på sitt hjemsted, mens tilsvarende ikke gjelder for utenlandske studenter. Som "vestlig bydel" hadde Sogn 5 prosent ikke-vestlige innvandrere i 1988 og 9 prosent i 1998.

26. Sentrum

Med 700 bosatte i 1988 og 1 100 bosatte i 1998 er dette en atypisk bydel. Få bosatte i den enkelte krets gjør at antallet ikke-vestlige innvandrere ikke behøver å være spesielt stort i absolutt forstand for at andelen skal overstige 30 prosent. Det er tilfelle i en krets i området rett vest for regjeringskvartalet og Trefoldighetskirken begrenset av Akersgata i øst, St.Olavsgate i nord og Pilestredet/Grensen i sørvest. I denne kretsen (med om lag 160 bosatte) er andelen ikke-vestlige innvandrere over 30 prosent i 1988 og 1993. Bydel sentrum har som helhet 18 prosent ikke-vestlige innvandrere i 1988 og 15 prosent i 1998.

Beskrivelsen av de "innvandrerrettede" kretsene i Oslo oppsummeres i tabell 5.1. Tabellen viser antall innvandrerrettede kretser i de aktuelle bydelene pr. 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Til sammen 11 kretser hadde en andel ikke-vestlige innvandrere over 30 prosent i 1988, hvorav én krets hadde over 50 prosent. I 1993 var antallet steget til 27, hvorav seks kretser hadde en andel ikke-vestlige innvandrere over 50 prosent. Endelig i 1998 var antallet innvandrerrettede kretser 50 med ny kretsinndeling lagt til grunn og 42 med uendret kretsinndeling. Ni av de 50 kretsene hadde over 50 prosent ikke-vestlige innvandrere i 1998.

Tabell 5.1. Innvandrertette kretser i bydelene i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Antall kretser med en andel ikke-vestlige innvandrere lik eller større enn 30,0 og/eller 50,0 prosent

	1.1.1988	1.1.1993	1.1.1998
1. Bygdøy-Frogner ≥30 pst	1	1	
3. St. Hanshaugen-Ullevål ≥30 pst			1
4. Sagene-Torshov ≥30 pst	1	1	2
5. Grünerløkka-Sofienberg ≥30 pst	3	7	10
≥50 pst		2	1
6. Gamle Oslo ≥30 pst	2	9	14
≥50 pst	1	2	5
7. Ekeberg-Bekkelaget ≥30 pst		1	2
9. Søndre Nordstrand ≥30 pst	2	4	6
≥50 pst		1	1
15. Hellerud ≥30 pst			3* (0)
16. Furuset ≥30 pst			4* (2)
≥50 pst			1* (0)
17. Stovner ≥30 pst		2	3* (2)
19. Grorud ≥30 pst			1* (0)
20. Bjerke ≥30 pst			3* (2)
22. Sogn ≥30 pst	1	1	1
≥50 pst		1	1
26. Sentrum ≥30 pst	1	1	
Til sammen ≥30 pst	11	27	50* (42)
≥50 pst	1	6	9* (8)

* Etter oppsplitting av store kretser i mindre etter 1993. I parentes angis antall kretser med ikke-vestlig innvandrereandel over det gitte nivået dersom kretsgrensene ikke hadde vært endret.

NB: Kretser med færre 100 personer i alt er ikke tatt med.

5.2. Store forskjeller i segregasjon innen bydelene

På samme måte som vi i kapittel 4 beregnet graden av segregasjon i Oslo mellom nordmenn og innvandrere på bydelsnivå, kan vi beregne graden av segregasjon i den enkelte bydel på kretsnivå. En vanske i forbindelse med dette er at antall kretser varierer mellom bydelene. D-indeksen som benyttes som mål på segregasjon, vil som nevnt variere noe i størrelse etter hvor mange delområder den beregnes over. Jo flere delområder, desto flere forskjeller i fordelingene kan fanges opp, og desto større vil D-indeksen bli. Mindre forskjeller i segregasjonsnivået mellom bydelene bør følgelig ikke tillegges noen vekt. Dette berører imidlertid ikke muligheten for å sammenlikne utviklingen i samme bydel over tid, når den uendrede kretsinnstillingen legges til grunn i 1998.

For enkelhets skyld nøyer vi oss med å beregne graden av segregasjon på kretsnivå mellom ikke-vestlige innvandrere og nordmenn for bydelene som på minst ett referansetidspunkt har hatt en eller flere innvandrete kretser, dvs. bydelene i tabell 5.1. Resultatet av beregningene gjengis i figur 5.1 og tabell 5.2. Tabellen viser også hvor mange kretser som inngår i beregningene i den enkelte bydel. D-verdien for 1998 er beregnet på grunnlag av samme kretsinnstilling som i 1988 og 1993.

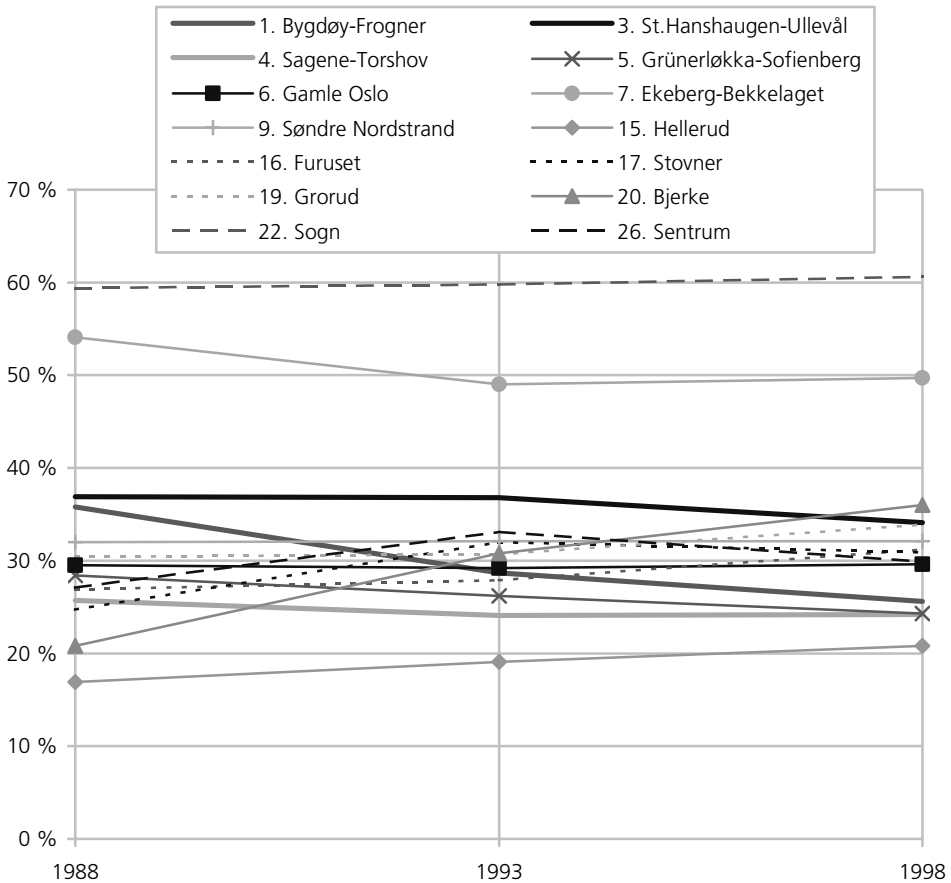
Figuren og tabellen viser at det er bydel Sogn og Ekeberg-Bekkelaget som har det høyeste interne segregasjonsnivået. Dette skyldes først og fremst at det i disse vestlige bydelene bare er beskjedent med ikke-vestlige innvandrere unntatt i en eller to kretser hvor en stor del av bydelens ikke-vestlige innvandrere befinner seg. Mot en jevnere fordelingen av nordmenn gir dette en forholdsvis høy D-indeks.

Tabell 5.2. Dissimilaritetsindeks for ikke-vestlige innvandrere på kretsnivå i utvalgte bydeler i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Antall poeng og antall kretser i bydelen¹

Bydel	Prosent			Antall kretser ¹
	1988	1993	1998	
1. Bygdøy-Frogner	35,8	28,7	25,6	26
3. St.Hanshaugen-Ullevål	36,9	36,8	34,1	37
4. Sagene-Torshov	25,7	24,1	24,2	37
5. Grünerløkka-Sofienberg	28,4	26,2	24,3	37
6. Gamle Oslo	29,5	29,2	29,6	32
7. Ekeberg-Bekkelaget	54,1	49,0	49,7	16
9. Søndre Nordstrand	32,0	32,1	32,1	25
15. Hellerud	16,9	19,1	20,8	9
16. Furuset	26,9	27,9	31,2	19
17. Stovner	24,7	32,0	30,9	10
19. Grorud	30,4	30,7	33,9	10
20. Bjerke	20,8	30,8	36,0	18
22. Sogn	59,4	59,8	60,6	11
26. Sentrum	27,1	33,1	29,9	15

¹ Samme kretsinnstilling er benyttet i 1998 som i 1988 og 1993.

Figur 5.2. Dissimilaritetsindeks for ikke-vestlige innvandrere på krets nivå i utvalgte bydeler i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998.¹ Antall poeng

¹ Samme kretsinnstilling er benyttet i 1998 som i 1988 og 1993

Omvendt utmerker bydel Hellerud seg med en spesielt lav grad av segregasjon mellom nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Dette skyldes både at D-verdien er beregnet over et fåtall kretser (bare ni) og, framfor alt, at fordelingen av befolkningsgruppene over kretsene er nokså lik. I fem av kretsene i bydelen er det f.eks. på alle tre tidspunkter få bosatte, innvandrere så vel som nordmenn. Det gjelder industri- og lagerområdene i nord og vest (Alfaset, Alnabru) og naturområdene nær Marka i øst og sør (Lutvann, Trasop). Dette reduserer muligheten for variasjon i bosettingsmønsteret mellom gruppene.

Figur 5.2 viser ellers at segregasjonsnivået har gått ned over tid i bydelene Bygdøy-Frogner og Grünerløkka-Sofienberg og opp over tid i bydelene Hellerud, Furuset, Stovner og Bjerke.

Nedgangen i segregasjonen i *Bygdøy-Frogner* skyldes bl.a. at overrepresentasjonen av ikke-vestlige innvandrere i den før omtalte kretsen nord på Bygdøy (Kongsgården) ble mindre. I tillegg har det vært en viss nedgang i overrepresentasjonen av ikke-vestlige innvandrere i en mindre krets på Frogner og en krets nærmere sentrum.

I bydel *Grünerløkka-Sofienberg* har underrepresentasjonen av ikke-vestlige innvandrere i tre kretser på begge sider av Finnmarksgata (Ring 2) fra Tøyen mot Carl Berners plass gått ned idet det har blitt flere ikke-vestlige innvandrere og noe færre nordmenn i disse områdene. Fordelingen er således blitt mindre skjev. Tilsvarende har overrepresentasjonen av ikke-vestlige innvandrere i "Gråbeinkvartalet" mellom Sars gate og Lakkegata gått ned i perioden.

I bydel *Hellerud* har utviklingen over tid vært tvert om; dvs. at graden av segregasjon har økt. I 1988 var nordmenn og ikke-vestlige innvandrere noenlunde likt representert i kretsen rundt Trosterud senter og sør for Haugerud senter. I 1998 er andelen av bydelens ikke-vestlige innvandrere bosatt her merkbart større enn andelen av bydelens nordmenn.

En liknende utvikling har funnet sted i Furuset, Stovner og Bjerke bydeler. I *Furuset* er det særlig i området rundt Furuset-senteret og i kretsen på sørsiden av E6 mellom Trosterud og Lindeberg (Lindberglia) at overrepresentasjonen av ikke-vestlige innvandrere har økt. I *Stovner* øker segregasjonen først og fremst fordi ikke-vestlige innvandrere blir mer overrepresentert i kretsen mellom Østre Aker vei og jernbanen (Stigenga). I bydel *Bjerke* øker segregasjonen betydelig fordi ikke-vestlige innvandrere blir sterkere overrepresentert i kretsene ved Linderud og Veitvedt samtidig som nordmenn blir sterkere overrepresentert i Årvoll/Tonsenhagen-området.

I flertallet av bydelene med innvandrerrette kretser har segregasjonsnivået likevel endret seg relativt lite fra 1988 til 1998. Dette gjelder bl.a. bydelene Sagene-Torshov, Gamle Oslo og Søndre Nordstrand hvor innvandrerandelen og antall innvandrerrette kretser ble doblet i perioden. Slik vi har definert og målt segregasjon er det - som nevnt i kapittel 4 - ikke nok at antallet innvandrere i et område øker for at segregasjonen i området skal øke. Bare dersom fordelingen av folkegruppene over delområdene blir mer forskjellig, øker segregasjonen.

Vår empiri gir derfor ikke uforbeholden støtte til Brevik (1999) som i en artikkel uttaler: "I 1990-åra har det antakelig funnet sted en betydelig segregering internt i de enkelte bydelene i Oslo. Det gjelder særlig de østlige bydelene, men også i flere drabantbyer i øst." Som vi har sett, er dette tilfelle i noen av bydelene, men langt fra i alle, faktisk ikke i noen av bydelene i indre øst. I bydel *Grünerløkka/Sofienberg* har den etniske segregasjonen gått noe ned, og i de to øvrige bydelene i indre øst har den stått stille. Derimot har segregasjonen økt i noen av drabantbyene, som altså *Hellerud*, *Furuset*, *Stovner* (til dels også *Grorud*) og *Bjerke*.

5.3. Segregasjonen i Oslo på krets- versus bydelsnivå

For å illustrere at den målte segregasjonen i et område påvirkes av antall delområder som ligger til grunn for målingen, gjengir vi i tabell 5.3 verdien av D-indeksen for vestlige og ikke-vestlige innvandrere mot nordmenn for hele Oslo basert på henholdsvis bydeler og kretser. Overgangen fra bydel til krets innebærer at antall delområder øker fra 27 til 477 og at antall enheter per delområde synker fra om lag 17 000-18 000 til rundt 1 000 i gjennomsnitt (varierende etter år). I 1998 er D-verdien beregnet både på grunnlag av "ny" og "gammel" kretsinndeling, dvs. henholdsvis 551 og 477 kretser.

Tabell 5.3. Dissimilaritetsindeks på krets- og bydelsnivå for vestlige og ikke-vestlige innvandrere (og begge samlet) i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Antall poeng¹

	1.1.1988	1.1.1993	1.1.1998	
a) Bydelsnivå				
Vestlige innvandrere	19,3	19,1	17,2	
Ikke-vestlige innvandrere	26,9	29,9	32,0	
Alle innvandrere	15,2	20,3	22,8	
			Uendret	Endret
b) Krets nivå				
Vestlige innvandrere	22,9	22,1	21,3	21,5
Ikke-vestlige innvandrere	38,5	41,2	42,7	43,7
Alle innvandrere	24,9	29,8	32,5	33,4
c) Differanse mellom krets- og bydelsnivå (b-a)				
Vestlige innvandrere	3,6	3,0	4,1	4,3
Ikke-vestlige innvandrere	11,6	11,3	10,7	11,7
Alle innvandrere	9,7	9,5	9,7	10,6

¹ For 1998 er både uendret og endret kretsinndeling lagt til grunn.

Tabellen viser at D-indeksen stiger med om lag 11 poeng for ikke-vestlige innvandrere dersom den beregnes på krets- i stedet for på bydelsnivå. For vestlige innvandrere er tilsvarende økning på 3-4 poeng. Det innebærer at segregasjonsnivået for ikke-vestlige innvandrere i Oslo fortsatt befinner seg langt under hva som etter amerikansk målestokk betegnes som "høyt", selv når det beregnes på krets nivå.

5.4. I hvilke kretser samler de vestlige innvandrerne seg?

I dette avsnittet gjør vi kort rede for i hvilke kretser de vestlige innvandrerne har "konsentrert" seg. For byen under ett var andelen vestlige innvandrere 4,1 prosent i 1988 og 1998 og 3,8 prosent i 1993, langt lavere enn for ikke-vestlige innvandrere i 1993 og 1998 (jf. kapittel 2). Dermed må også grensen for vestlige innvandrere på krets nivå settes lavere enn for ikke-vestlige. En grense på 10 prosent virker høvelig. Lokale ansamlinger av vestlige innvandrere i denne størrelsesorden vil sikkert ikke kunne oppdages i bybildet, fordi det dreier seg om en minoritet som atskiller seg lite eller ingenting fra majoritetsbefolkningen med hensyn til ytre synlige trekk.

Blant de regulære bydelene (1-25) hadde Bygdøy-Frogner den høyeste andelen vestlige innvandrere på alle tre tidspunkter, i underkant av 8 prosent. I bydel Sentrum (26) var andelen vestlige innvandrere 11 prosent i 1988, 12 prosent i 1993 og 15 prosent i 1998. En rekke av de nye og gamle drabantbyene har hatt en andel vestlige innvandrere på i overkant av 2 prosent. Nedenfor gir vi en kort omtale av kretsene med en andel vestlige innvandrere på 10,0 prosent eller over på minst ett av de tre referansetidspunktene.

1. Bygdøy-Frogner

I 1988 har bydelen tre slike kretser, hvorav en sør for Drammensveien, bak den amerikanske ambassaden og to noen kvartaler lenger vest på nordsiden av Frognerveien. I 1993 øker antallet til fem, alle på nye steder i forhold til i 1988. En krets befinner seg sør for Drammensveien ved Slottsparken, en nord for Lapsetorget (tidl. Solli plass) ved begynnelsen av Bygdøy allé, en ned mot Frognerkilen, en opp mot Vigelandsparken og en mellom Drammensveien og Bygdøy allé, vest for Frogner kirke. I 1998 er antallet kretser redusert til to: den ene sør for den amerikanske ambassaden som i 1988 og den andre nord for Lapsetorget som i 1993.

2. Uranienborg-Majorstua

En krets beliggende nederst i bydelen rett øst for Slottsparken ved Kunstnernes hus har over 10 prosent vestlige innvandrere i 1988. Fem år senere oppfyller i stedet en annen krets betingelsen. Den ligger vest for Slottsparken, mellom Skovveien og Oscars gate. I 1998 har antall kretser økt til to. Det er den samme som i 1988 ved Kunstnernes hus og en krets nordvest for Uranienborgparken og Uranienborg skole.

3. St.Hanshaugen-Ullevål

I 1993 er det ingen kretser i bydelen som møter kriteriet om 10 prosent vestlige innvandrere. I 1988 og 1998 gjør både kretsen rundt Ullevål sykehus og kretsen rundt (det gamle) Rikshospitalet det. Igjen er det sammensetningen av personalet ved institusjonene som er avgjørende. I 1988 er det i tillegg en krets rett sør for Vår Frelzers gravlund og i 1998 en krets rett nord for gravlundene, mellom Akersbakken og Waldemar Thranes gate, som må regnes med.

7. Ekeberg-Bekkelaget

I denne bydelen er andelen vestlige innvandrere størst i kretsen Nedre Bekkelaget, mellom Mosseveien og sjøkanten innenfor Ormøya, Malmøya og Ulvøya. I 1993 utgjør de vestlige innvandrerne over 10 prosent av befolkningen i kretsen.

20. Bjerke

I den sørligste kretsen i bydelen er andelen vestlige innvandrere over 10 prosent i 1998. I dette industri- og lagerområdet øst for Økern mellom E6, Østre Aker vei og Alnabru-terminalen er antall personer imidlertid knapt over 100, så det er bare under tvil at vi tar med dette området.

22. Sogn

Kretsen som omfatter Kringsjø studentby og Idrettshøyskolen, har over 10 prosent vestlige innvandrere både i 1988, 1993 og 1998. Sammensetningen av studentbefolkningen gjør utslaget.

23. Vindern

I bydel Vindern har kretsen mot Nordmarka, med Voksenkollen og konferansehotellene Lysebu, Soria Moria og Voksenåsen, over 10 prosent vestlige innvandrere på alle tre tidspunkter. I 1988 er også kretsen mot Røa ved Gressbanen og Holmendammen med.

24. Røa

Av kretser med over 100 bosatte er det bare den nordligste, vest for stasjonen Skogen på Holmenkollbanen, som nærmer seg 10 prosent vestlige innvandrere. I 1988 er andelen over 10 prosent.

25. Ullern

Andelen vestlige innvandrere er over 10 prosent i 1988 i kretsen Abbedikollen nord for stasjonen Abbediengen på Lilleakerbanen (trikk) mot Jar. Også i 1993 og 1998 har denne kretsen den høyeste andelen vestlige innvandrere i bydelen.

26. Sentrum

I 1988 har en krets mellom Tullinløkka og det daværende Rikshospitalet over 10 prosent vestlige innvandrere. I 1993 er det en krets litt lenger øst mellom Akersgata og Storgata som har denne egenskapen. I 1998 er det kretsen mellom de to foregående som har over 10 prosent vestlige innvandrere - for øvrig samme krets som hadde over 30 prosent ikke-vestlige innvandrere i 1988 og 1993. Dertil har kretsen rundt Vestbanestasjonen og Aker brygge over 10 prosent vestlige innvandrere både i 1993 og 1998.

Tabell 5.4 oppsummerer antall kretser i de enkelte bydelene som har over 10,0 prosent vestlige innvandrere i 1988, 1993 eller 1998. Som vi ser av totalen er det ikke noen merkbar økning i antallet over tid. Som vi har sett i beskrivelsen foran, er det heller ikke alltid de samme kretsene som peker seg ut på hvert tidspunkt. Dette gjør det mindre relevant å definere et bestemt vestlig "innvandretett område". Blant ikke-vestlige innvandrere var hopningen av "innvandretette kretser" mer kumulativ. Hadde en krets først nådd grensen, var den gjerne også med på senere tidspunkt. Vi ser ellers av tabellen at det stort sett bare er i de vestlige bydelene at andelen vestlige innvandrere overstiger 10 prosent på kretsnivå.

Tabell 5.4. Antall kretser med en andel vestlige innvandrere lik eller større enn 10,0 prosent i bydelene i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998

	1.1.1988	1.1.1993	1.1.1998
1. Bygdøy-Frogner	3	5	2
2. Uranienborg-Majorstua	1	1	2
3. St.Hanshaugen-Ullevål	3		3
7. Ekeberg-Bekkelaget		1	
20. Bjerke			1
22. Sogn	1	1	1
23. Vindern	2	1	1
24. Røa	1		
25. Ullern	1		
26. Sentrum	1	2	2
Til sammen	13	11	12

NB: Kretser med færre 100 personer i alt er ikke tatt med.

5.5. Flere ikke-vestlige innvandrere og færre nordmenn i de innvandrertette områdene

Etter denne "avstikkeren" til de vestlige innvandrerne vender vi tilbake til de ikke-vestlige innvandrernes bosettingsmønster. Vi ønsker å undersøke nærmere hvordan befolkningen har utviklet seg i størrelse i de innvandrertette områdene og hvilke egenskaper som karakteriserer dem. For dette formål trenger vi en operasjonell avgrensning av de innvandrertette områdene. Vi ønsker å dikotomisere bydelsgruppene i et innvandrertett og et ikke innvandrertett område etter hvor de mest markante ikke-vestlige innvandrerkonsentrasjonene er.

I *indre øst* lar vi alle grunnkretser som i 1998 hadde minst 40,0 prosent ikke-vestlige innvandrere, inngå i det innvandrertette området. Grensen kunne vært satt til 30 prosent, men det ville etter vår mening inkludert for mange kretser, særlig i Gamle Oslo der andelen ikke-vestlige innvandrere på bydelsnivå er 33,1 prosent i 1998. En grense på 40,0 prosent gir oss ni kretser i Gamle Oslo, fire kretser i Grünerløkka/Sofienberg og en krets i Sagene/Torshov, til sammen 14 kretser.

I de *nye drabantbyene* tar vi med kretser med minst 30,0 prosent ikke-vestlige innvandrere i 1998 (gammel kretsinndeling). Det innebærer at seks kretser i Søndre Nordstrand, to kretser i Furuset og to kretser i Stovner regnes til det innvandrertette området, til sammen ti kretser. Vi sørger for at revisjonen av kretsgrensene ikke påvirker hvilket geografisk område som blir med. Når det som tidligere var én krets i 1988 og 1993, er delt i to eller tre kretser i 1998 og innvandrerandelen er høy i bare én av de nye kretsene, må vi likevel ta med de øvrige kretsene i 1998 for at det geografiske området skal være uendret. I Hellerud bydel kommer ingen av kretsene med, ettersom det bare er i henhold til den nye kretsinndelingen at andelen ikke-vestlige innvandrere når 30 prosent på kretsnivå i denne bydelen.

I de *gamle drabantbyene* tar vi med en krets i bydel Grorud hvis andel ikke-vestlige innvandrere er litt under 30 prosent i 1998 når den er slått sammen med de to øvrige kretsene som må med for at kretsgrensen skal være uendret over tid. Til det innvandrerrettede området i de gamle drabantbyene regner vi dertil med to kretser i bydel Bjerke. En tredje innvandrerrett krets i denne bydelen i 1998 (ifølge den nye kretsinnndelingen) ble utelatt, fordi å ta med denne kretsen ville forutsette at tre andre kretser med relativt lave innvandrerandeler i 1998 også måtte være med. Avgrensningen av det innvandrerrettede området i de gamle drabantbyene er alt i alt noe mindre tilfredsstillende enn i indre øst og de nye drabantbyene.

Vi ønsker å se nærmere på hvordan tallet på nordmenn, vestlige og ikke-vestlige innvandrere har utviklet seg i de innvandrerrettede områdene sammenliknet med i områdene rundt.

Tabell 5.5 viser veksten i *ikke-vestlige innvandrere* i og utenfor de innvandrerrettede områdene i indre øst, de gamle og de nye drabantbyene i perioden 1988-1993 og 1993-1998. Antall personer i hvert område ved innledningen til hver femårsperiode er satt lik 100 prosent. Tabellen viser at den prosentvise veksten var størst i de innvandrerrettede områdene i alle tre bydelsgruppene i begge femårsperiodene. Både flyttebalansen med verden utenfor Oslo og den naturlige tilveksten (dvs. antall fødsler minus antall dødsfall) bidro til dette resultatet i alle tre bydelsgrupper. Også den byinterne flyttingen bidro til at veksten i antall ikke-vestlige innvandrere ble størst i de innvandrerrettede områdene.

Befolkningen av *nordmenn* har en annen utvikling (tabell 5.6). Unntatt i indre øst går antall nordmenn noe mer tilbake i de innvandrerrettede områdene enn i resten av de tre bydelsgruppene. Dette skyldes både større netto flyttetap over bygrensen i disse områdene og tap i stedet for gevinst ved flytting internt i byen. Den naturlige tilveksten er på den annen side mer positiv eller mindre negativ i de innvandrerrettede områdene enn ellers i samme bydelsgruppe.

Tabell 5.5. Ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo i per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1. 1998, etter innvandretett eller ikke innvandretett område i bydelsgruppen. Avgang, tilgang og internflytting i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998. I prosent av utgangspopulasjonen i områdene.

	Per 1.1.1988		Avgang fra byen (Avg)			Tilgang til byen (Tilg)			Balanse	Internflytting i byen		Balanse TB-FB	Per 1.1. 1993
	N	Prosent	Sum	Fraflyttet	Død	Sum	Tilflyttet	Født i Oslo		Tilg-Avg	Fra bydel		
Indre vest	3 076	100	13,0	11,2	1,8	55,2	50,2	5,1	42,2	35,4	16,6	-18,8	123,4
Indre øst													
-tett	2 050	100	9,9	9,0	0,8	110,0	87,7	22,4	100,2	36,8	43,0	6,2	206,4
-spredt	5 669	100	8,5	7,2	1,3	74,6	59,5	15,1	66,1	30,6	26,9	-3,7	162,4
Gamle drabantbyer													
-tett	772	100	11,5	10,4	1,2	103,4	77,2	26,2	91,8	28,1	38,1	10,0	201,8
-spredt	4 244	100	9,2	8,1	1,2	77,1	58,9	18,3	67,9	25,1	33,9	8,8	176,7
Nye drabantbyer													
-tett	3 165	100	7,7	6,9	0,8	83,4	61,7	21,7	75,6	20,3	33,2	12,9	188,5
-spredt	6 405	100	8,7	7,6	1,0	69,2	51,1	18,1	60,6	19,7	26,4	6,7	167,3
Ytre vest	3 454	100	16,3	15,0	1,3	68,3	59,0	9,3	52,1	25,0	19,3	-5,8	146,3
Sent/Marka/Ukjent	744	100	19,0	17,6	1,3	17,1	16,0	1,1	-1,9	65,1	7,3	-57,8	40,3
I alt	29 579	100	10,4	9,2	1,2	73,8	58,1	15,6	63,4	27,4	27,4	0,0	163,4
	Per 1.1.1993		Avgang fra byen (Avg)			Tilgang til byen (Tilg)			Balanse	Internflytting i byen		Balanse TB-FB	Per 1.1. 1998
	N	Prosent	Sum	Fraflyttet	Død	Sum	Tilflyttet	Født i Oslo		Tilg-Avg	Fra bydel		
Indre vest	3 796	100	23,0	21,1	1,9	47,1	41,6	5,5	24,1	32,4	17,2	-15,1	108,9
Indre øst													
-tett	4 231	100	15,9	15,2	0,7	59,0	41,2	17,8	43,0	31,0	31,7	0,7	143,7
-spredt	9 206	100	14,4	13,2	1,2	50,9	37,1	13,8	36,5	27,5	25,4	-2,1	134,5
Gamle drabantbyer													
-tett	1 558	100	11,6	11,2	0,3	70,6	48,8	21,8	59,1	24,8	34,8	9,9	169,0
-spredt	7 498	100	13,6	12,6	1,1	53,9	39,8	14,1	40,3	26,9	23,7	-3,1	137,1
Nye drabantbyer													
-tett	5 967	100	12,3	11,5	0,7	48,5	30,7	17,7	36,2	21,7	33,2	11,4	147,7
-spredt	10 717	100	11,1	10,3	0,7	37,0	24,6	12,5	26,0	20,6	22,9	2,2	128,2
Ytre vest	5 052	100	28,6	27,1	1,6	61,9	54,4	7,5	33,3	22,0	19,4	-2,6	130,7
Sent/Marka/Ukjent	300	100	30,7	28,3	2,3	34,0	31,0	3,0	3,3	38,0	46,0	8,0	111,3
I alt	48 325	100	15,6	14,5	1,0	50,1	36,8	13,3	34,5	25,3	25,3	0,0	134,5

Tabell 5.6. Nordmenn bosatt i Oslo i per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1. 1998, etter innvandrerrett eller ikke innvandrerrett område i bydelsgruppen. Avgang og tilgang gjennom flytting over bygrensen, fødsler/dødsfall og internflytting i femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998. I prosent av utgangspopulasjonen i områdene

	Per 1.1.1988		Avgang fra byen (Avg)			Tilgang til byen (Tilg)			Balanse	Internflytting i byen		Balanse TB-FB	Per 1.1. 1993
	N	Pro-sent	Sum	Fra-flyttet	Død	Sum	Til-flyttet	Født i Oslo		Tilg-Avg	Fra bydel		
Indre vest	59 544	100	23,0	14,0	8,9	26,2	21,7	4,5	3,2	16,0	13,1	-2,8	100,4
Indre øst													
-tett	5 122	100	26,3	16,7	9,6	30,1	24,9	5,2	3,8	31,1	28,8	-2,3	101,5
-spredt	49 074	100	25,5	14,0	11,5	25,1	20,6	4,5	-0,4	17,8	18,9	1,2	100,8
Gamle drabantbyer													
-tett	7 142	100	21,2	15,9	5,3	15,9	10,6	5,3	-5,2	18,2	13,5	-4,7	90,1
spredt	91 566	100	17,9	10,3	7,6	15,1	9,8	5,3	-2,8	10,6	11,5	0,9	98,1
Nye drabantbyer													
-tett	12 166	100	20,1	16,1	4,0	21,1	12,5	8,6	1,0	26,3	20,0	-6,3	94,7
-spredt	66 325	100	16,5	12,7	3,8	16,7	10,0	6,7	0,2	12,3	12,8	0,5	100,7
Ytre vest	107 770	100	15,5	9,9	5,6	19,3	12,5	6,8	3,8	8,8	11,7	2,9	106,7
Sent/Marka/Ukjent	5 523	100	22,5	15,2	7,2	13,5	11,0	2,5	-9,0	49,6	13,8	-35,8	55,2
I alt	404 232	100	19,0	12,0	7,0	19,7	13,9	5,8	0,7	13,5	13,5	0,0	100,7

	Per 1.1.1993		Avgang fra byen (Avg)			Tilgang til byen (Tilg)			Balanse	Internflytting i byen		Balanse TB-FB	Per 1.1. 1998
	N	Pro-sent	Sum	Fra-flyttet	Død	Sum	Til-flyttet	Født i Oslo		Tilg-Avg	Fra bydel		
Indre vest	59 772	100	24,6	16,5	8,1	31,8	27,0	4,7	7,2	16,7	12,6	-4,2	103,0
Indre øst													
-tett	5 201	100	28,4	18,3	10,1	37,5	32,0	5,5	9,0	30,0	27,3	-2,7	106,4
-spredt	49 461	100	26,8	16,7	10,1	32,0	27,3	4,7	5,2	19,4	17,2	-2,2	103,0
Gamle drabantbyer													
-tett	6 434	100	21,0	15,2	5,8	15,5	10,9	4,6	-5,5	17,3	14,4	-2,9	91,6
-spredt	89 818	100	19,1	11,0	8,1	17,0	11,4	5,6	-2,1	10,2	11,6	1,3	99,2
Nye drabantbyer													
-tett	11 526	100	23,3	19,0	4,3	19,8	12,4	7,4	-3,5	20,8	21,5	0,7	97,2
spredt	66 786	100	16,8	12,7	4,1	16,2	10,0	6,2	-0,6	11,9	11,7	-0,2	99,2
Ytre vest	114 997	100	16,9	11,3	5,7	19,3	12,5	6,8	2,3	8,5	11,0	2,5	104,9
Sent/Marka/Ukjent	3 049	100	22,9	15,8	7,1	26,9	22,0	4,9	3,9	27,9	24,3	-3,5	100,4
I alt	407 044	100	20,2	13,3	6,9	21,9	16,1	5,8	1,7	12,9	12,9	0,0	101,7

I indre øst vokser befolkningen av nordmenn mer i det innvandrerrettede området enn i den øvrige delen av bydelsgruppen i begge femårsperioder, hvilket skyldes større tilflytting enn fraflytting over bygrensen og mindre negativ naturlig tilvekst i denne delen av bydelsgruppen. Den byinterne flyttingen gir derimot større tap i den innvandrerrettede delen av indre øst enn i den øvrige.

Konklusjonen blir dermed at befolkningsutviklingen i de innvandrerrettede områdene i Oslo i perioden 1988-1998 har vært omtrent som forventet. Veksten i antall ikke-vestlige innvandrere har vært større i de innvandrerrettede områdene enn i de øvrige områdene i indre øst og i de nye og de gamle drabantbyene.

Parallelt med dette har tilbakegangen i antall nordmenn i de gamle og nye drabantbyene vært større i de innvandrerrettede områdene enn i de øvrige delene av de samme bydelsgruppene. Indre øst har avvekket fra dette idet antall nordmenn har vokst noe mer i det innvandrerrettede området i denne bydelsgruppen enn utenfor. Blant de vestlige innvandrerne har det ikke vært noe entydig mønster å spore.

Ikke-vestlige innvandrere har således ekspandert i kretser hvor majoritetsbefolkningen har gått noe tilbake, framfor alt i ytre by, mens både nordmenn og ikke-vestlige innvandrere har vokst mest innen de samme områdene i indre øst.

5.6. Gjennomgående lavest inntekt og formue i de innvandrerrettede områdene

Vi ønsker også å benytte muligheten til å se nærmere på sosioøkonomiske karakteristika til beboerne i de innvandrerrettede strøkene i kontrast til beboerne i de øvrige delene av samme bydelsgruppe. Det er neppe en urimelig antakelse at en families kjøpekraft har vesentlig betydning for hvor den etablerer seg i byen. I de attraktive strøkene, hvor boligprisene er høye, er det i praksis bare de mest velstående familiene som har anledning til å bo. De mindre velstående må ta til takke med boliger i strøk hvor prisene er mer moderate.

Annen statistikk viser tydelig at ikke-vestlige innvandrere i gjennomsnitt er svakere økonomisk stilt enn nordmenn og vestlige innvandrere (Kirkeberg 2001). Det framgår også av våre egne data i denne undersøkelsen. Ettersom boligaktørens økonomiske stilling influerer på deres valg av bosted, forventer vi at en generelt økonomisk svakstilt gruppe vil tendere til å bosette seg i områder av byen hvor boligprisene er lave. En høy andel ikke-vestlige innvandrere i et område, fungerer dermed nærmest som en indikator på at boligene i området er rimelige. Av dette følger naturlig at inntekt og formue blant beboerne i innvandrerrettede strøk, kan forventes å være lavere enn i boligstrøk hvor andelen ikke-vestlige innvandrere er liten.

I tabell 5.7 presenterer vi gjennomsnittlig inntekt og formue på familienivå pr. forbruksenhet for bosatte i de enkelte bydelsgruppene i Oslo pr. 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn. I indre øst og drabantbyene blir det skilt mellom innvandrerrettede og ikke innvandrerrettede strøk. For å forenkle tilegnelsen av tabellen oppgir vi verdiene i prosent av gjennomsnittsverdien for alle bydelsgruppene samlet, etter landbakgrunn og referanseår. Denne verdien er gjengitt på nest nederste linje i tabellen. Når f.eks. inntekten oppgis å være 65 i den innvandrerrettede delen av indre øst pr. 1.1.1998 (for inntektsåret 1997) blant bosatte nordmenn og vestlige innvandrere, er det for nordmenn tale om 138 270 kroner (65 prosent av 211 220 kroner) og for vestlige innvandrere 111 170 kroner (65 prosent av 170 300 kroner).

Tabell 5.7. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for bosatte i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn og innvandrertett eller ikke innvandrertett område i bydelsgruppen. I prosent av gjennomsnittet for befolkningsgruppen og referanseåret

	Inntekt			Formue		
	1988	1993	1998	1988	1993	1998
Ikke-vestlige innvandrere						
Indre vest	102	114	97	183	129	144
Indre øst						
-tett	93	75	89	29	23	40
-spredt	98	93	91	54	50	58
Gamle drabantbyer						
-tett	106	107	103	48	60	84
spredt	110	110	102	85	78	95
Nye drabantbyer						
-tett	91	93	102	37	38	62
spredt	95	99	107	59	68	103
Ytre vest	113	115	107	280	391	265
Sentrum/Marka/Ukjent	72	83	83	55	51	117
Alle	100	100	100	100	100	100
Pst-grunnlag (NOK)	80 090	74 600	121 300	16 800	24 300	34 300
N	20 523	37 473	64 997	20 523	37 473	64 997
Nordmenn						
Indre vest	105	106	105	153	139	142
Indre øst						
-tett	78	77	65	30	29	17
-spredt	84	85	72	40	35	24
Gamle drabantbyer						
-tett	102	95	80	48	60	49
-spredt	95	93	84	65	72	55
Nye drabantbyer						
-tett	92	88	79	31	27	22
-spredt	98	96	89	48	51	45
Ytre vest	113	115	131	178	173	188
Sentrum/Marka/Ukjent	84	86	108	69	102	94
Alle	100	100	100	100	100	100
Pst-grunnlag (NOK)	118 940	162 940	211 220	100 000	178 600	304 700
N	356 402	355 828	414 143	356 402	355 828	414 143
Vestlige innvandrere						
Indre vest	103	104	102	126	128	118
Indre øst						
-tett	82	78	65	11	15	13
-spredt	90	84	78	26	27	22
Gamle drabantbyer						
-tett	100	91	85	70	88	76
-spredt	96	93	90	63	79	63
Nye drabantbyer						
-tett	94	83	84	34	25	26
-spredt	105	100	95	51	57	54
Ytre vest	108	110	119	159	144	164
Sentrum/Marka/Ukjent	56	73	75	16	18	46
Alle	100	100	100	100	100	100
Pst-grunnlag (NOK)	114 050	149 230	170 300	92 700	148 900	216 700
N	16 167	16 798	20 553	16 167	16 798	20 553

Tabellen viser at ikke-vestlige innvandrere har lavere inntekt og formue i gjennomsnitt i de innvandrerrettede områdene enn i de ikke innvandrerrettede områdene i samme bydelsgruppe. Forskjellen er mer markert når det gjelder formue enn når det gjelder inntekt. Bare i én av 18 sammenlikninger er verdien høyere i det innvandrerrettede området (inntekt blant bosatte i gamle drabantbyer i 1998). Bildet er i hovedsak det samme for nordmenn. I 16 av 18 sammenlikninger er inntekten og formuen lavere blant de bosatte i de innvandrerrettede områdene. Forskjellen er igjen mest markert med hensyn til formue. I to sammenlikninger er sammenhengen omvendt, dvs. verdien høyere i de innvandrerrettede områdene. Det gjelder inntekt blant bosatte nordmenn i de gamle drabantbyene i 1988 og 1993.

Blant vestlige innvandrere er også inntekt og formue lavere i de innvandrerrettede områdene i indre øst og de nye drabantbyene enn i de ikke innvandrerrettede områdene i samme bydelsgrupper. I de gamle drabantbyene er imidlertid sammenhengen snudd på hodet med hensyn til formue, idet de mest formuende er bosatt i de innvandrerrettede strøkene. Samme reversal forekommer for inntekt blant bosatte i de gamle drabantbyene i 1988.

Lærdommen fra tabell 5.7 er dermed at utgangshypotesen i hovedsak bekreftes. For alle bosatte i indre øst og de nye drabantbyene gjelder uten unntak at gjennomsnittlig inntekt og formue på familienivå, korrigert for forskjeller i familiestørrelse, er lavere i de innvandrerrettede områdene. Dette bestyrker antakelsen om at boligprisene i et område er viktig når det gjelder å rekruttere ikke-vestlige innvandrere dit. Prisene kan være lave pga. nærhet til støyende og forurensende trafikkåre, eller fordi boligene befinner seg i dårlig vedlikeholdte høyhus eller blokker. Vi ser at også nordmenn og vestlige innvandrere bosatt i disse områdene er noe mindre velstående enn nordmenn og vestlige innvandrere bosatt i samme bydelsgrupper utenfor de innvandrerrettede områdene.

Sammenhengen er mindre entydig i de gamle drabantbyene. Langt på vei gjelder samme tendens også for ikke-vestlige innvandrere og nordmenn bosatt i denne bydelsgruppen, spesielt med hensyn til formue, men ikke når det gjelder vestlige innvandrere. En grunn kan være at tallmaterialet for denne gruppen blir spesielt tynt. Antallet vestlige innvandrere bosatt i de innvandrerrettede delene i de gamle drabantbyene, overstiger ikke på noe tidspunkt 180 personer eller 6-7 prosent av de vestlige innvandrerne i bydelsgruppen. Dette gjør gruppen spesielt sårbar for feil eller mangler i avgrensningen av det innvandrerrettede området i de gamle drabantbyene.

Tabell 5.8. Alder og botid¹ for bosatte i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998, etter landbakgrunn og innvandrertett eller ikke innvandrertett område i bydelsgruppen. År

	Alder			Botid		
	1988	1993	1998	1988	1993	1998
Ikke-vestlige innvandrere						
Indre vest	30,9	32,2	32,9	8,3	10,1	10,7
Indre øst						
-tett	24,5	24,2	24,9	7,8	8,4	10,0
-spredt	26,1	26,7	27,6	9,1	9,7	10,7
Gamle drabantbyer						
-tett	25,2	24,6	24,8	7,3	8,7	9,8
-spredt	25,9	26,2	27,3	8,8	9,7	10,4
Nye drabantbyer						
-tett	23,0	23,4	24,2	7,2	9,0	10,9
-spredt	24,1	24,6	26,1	7,8	9,8	11,9
Ytre vest	30,5	30,5	30,6	9,0	9,9	9,9
Sentrum/Marka/Ukjent	28,4	37,1	34,1	7,3	12,1	12,3
Alle	26,3	26,4	27,1	8,3	9,6	10,7
N	29 579	48 325	64 997	23 833	37 633	47 894
Nordmenn						
Indre vest	44,6	42,5	40,6			
Indre øst						
-tett	41,7	40,6	38,1			
-spredt	45,8	42,7	39,7			
Gamle drabantbyer						
-tett	38,3	40,4	42,3			
-spredt	44,0	43,7	42,9			
Nye drabantbyer						
-tett	31,9	33,1	35,2			
-spredt	34,5	35,9	37,4			
Ytre vest	39,7	39,4	39,2			
Sentrum/Marka/Ukjent	40,5	39,0	37,6			
Alle	41,0	40,5	39,9			
N	404 232	407 044	414 143			
Vestlige innvandrere						
Indre vest	42,0	43,1	41,0	11,6	14,1	12,4
Indre øst						
-tett	33,9	35,7	34,6	8,8	12,4	10,7
-spredt	40,4	40,9	38,0	11,5	13,7	11,5
Gamle drabantbyer						
-tett	45,6	49,2	49,2	15,2	18,5	19,0
-spredt	45,3	47,0	44,3	15,0	18,1	16,6
Nye drabantbyer						
-tett	34,9	37,3	38,0	11,1	15,3	15,7
-spredt	40,4	42,3	42,5	14,0	17,2	17,1
Ytre vest	41,2	42,8	42,6	12,4	15,2	14,9
Sentrum/Marka/Ukjent	36,3	41,0	40,2	7,9	12,3	10,7
Alle	41,4	42,9	41,5	12,3	15,3	14,2
N	18 362	18 068	20 553	17 587	17 109	19 396

¹ Botid er beregnet bare for førstegenerasjonsinnvandrere.

5.7. Yngre og mer nykomne innvandrere i de innvandrerrette områdene

Alders- og botidsprofilen blant de bosatte i de forskjellige bydelsgruppene, i og utenfor det innvandrerrette området, er også av interesse (tabell 5.8). Vi ser f.eks. at nordmenn og ikke-vestlige innvandrere gjennomsnittlig er noen år yngre i de innvandrerrette områdene enn andre steder i samme bydelsgruppe. Det samme gjelder de vestlige innvandrerne bosatt i indre øst og de nye drabantbyene. Dette indikerer at det gjennomgående er et større innslag av unge og mindre etablerte innvandrere i de innvandrerrette områdene.

For de ikke-vestlige innvandrernes vedkommende underbygges dette av at den gjennomsnittlige botiden er noe kortere i de innvandrerrette områdene enn annetsteds innenfor samme bydelsgruppe. Også vestlige innvandrere bosatt i indre øst og de nye drabantbyene har noe kortere botid i de innvandrerrette områdene. En rimelig forventning i forlengelsen av dette er at innvandrere på sikt vil tendere mot å forlate de mest innvandrerrette områdene etter hvert som de blir eldre og mer etablerte.

Unntaket er igjen de vestlige innvandrerne bosatt i de gamle drabantbyene. Det lille mindretallet av disse som bor i de innvandrerrette kretsene, er gjennomsnittlig noe eldre enn de øvrige vestlige innvandrere i bydelsgruppen og har gjennomsnittlig noe lenger botid. Dette samsvarer for øvrig bra med at de også har noe høyere formue i gjennomsnitt enn de øvrige vestlige innvandrere i bydelsgruppen (jf. tabell 5.7).

6. Flytting mellom bydelsgruppene innen byen

Flyttebevegelser *innen byen* er en av flere faktorer som bidrar til å forme byens bosettingsmønster. Studier av hovedtrekkene i de byinterne flyttemønstrene i Oslo gir et inntak til å forstå befolkningsgruppens bevisste valg av bosteder og boområder. Innflytteres første valg av bosted er antakelig oftere påvirket av tilfeldigheter og uklare preferanser enn hva som er tilfelle blant de som allerede bor i byen. De kan i større grad støtte seg til lokal kunnskap om boligmarkedet og anvende tid i søkeprosessen enn innflytterne.

Flytting utløses gjerne av livsfaseendringer som oppbrudd fra oppveksthjemmet, skifte av skole eller arbeid, etablering eller oppløsning av samliv og familieførøkelse (Fischer og Malmberg 2001). Flytting kan også være et resultat av endringer i privatøkonomien som gjør det mulig eller ønskelig å øke eller minske boligkonsumet. I tilfeller hvor hele familien flytter, er det selvsagt de voksne som fatter beslutningen, mens mindreårige familiemedlemmer passivt følger med. I vår analyse av flytting skiller vi likevel ikke mellom voksne og mindreårige flyttere.

Statistikk fra Oslo kommune basert på flyttemeldinger viser at det fant sted i underkant av 50 000 registrerte internflyttinger i byen årlig på 1990-tallet (Oslo kommune 1997a: 7, 1998: tabell 3.16 og 3.17). I vår analyse benytter vi en annen tilnærming til flytting. På grunnlag av data om bosted på bydel og krets for byens befolkning per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998 sammenlikner vi bostedet for alle bosatte på to påfølgende tidspunkt. Personer bosatt i en ny grunnkrets etter fem år, anses å ha flyttet i løpet av perioden. Vi opererer her altså med femårsintervall, ikke på årsbasis. Denne måten å registrere flytting på medfører at personer som flytter innen samme krets eller tilbake til den "opprinnelige" kretsen i løpet av observasjonsperioden, ikke blir regnet som "flyttere".

I tabellene som presenteres i dette kapitlet, inngår bare personer som var bosatt i byen *både i 1988 og 1993* eller *både i 1993 og 1998*, dvs. ca. 366 000 personer i første periode og 378 000 personer i andre periode (jf. tabell A1 i vedlegget).

6.1. Lavest andel bofaste i indre by og blant ikke-vestlige innvandrere

Vi innleder studien av flytteaktivitet innen byen med noen tabeller som viser hvor stor andel av de bosatte i den enkelte bydelsgruppe som blir boende i samme krets i løpet av observasjonsperioden, dvs. som altså ikke flytter. Tabell 6.1 viser at andelen bofaste ikke-vestlige innvandrere er om lag 60 prosent i begge perioder. Andelen varierer etter bydelsgruppe og er lavest i indre by, om lag 50 prosent. Høyest er bofastheten blant ikke-vestlige innvandrere i de nye drabantbyene, om lag 70 prosent.

Et liknende bilde avtegner seg for nordmenn og vestlige innvandrere. Andelen bofaste er alt i alt noe høyere blant disse enn blant ikke-vestlige innvandrere. For gruppene under ett er vel 70 prosent bofaste i begge perioder. At andelen som flytter mellom kretser innen byen er høyere blant de ikke-vestlige innvandrerne, skyldes for en del at de er yngre enn nordmenn og vestlige innvandrere. En multivariat analyse (ikke gjengitt her) viser at forskjellen i aldersprofilen bare forklarer en del av forskjellen i flyttetilbøyeligheten mellom gruppene. Etter kontroll for alder er tilbøyeligheten til å flytte internt i byen fortsatt størst blant de ikke-vestlige innvandrerne. Dette kan trolig oppfattes som et tegn på svakere integrasjon.

Tabell 6.1. Andel bofaste på samme krets i periodene 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998 i prosent av antall personer i bydelsgruppen ved innledningen av perioden, etter landbakgrunn og bydelsgruppe.¹ Prosent

	Ikke-vestlige innvandrere		Nordmenn		Vestlige innvandrere	
	Bydel 1988	Andel bofaste i perioden 1.1.88-1.1.93	Bydel 1988	Andel bofaste i perioden 1.1.88-1.1.93	Bydel 1988	Andel bofaste i perioden 1.1.88-1.1.93
Indre vest	2 676	50,3	45 878	67,2	2 736	70,4
Indre øst	7 034	51,8	40 328	63,1	1 565	60,4
Gamle drabantbyer	4 535	63,3	80 787	77,8	1 942	77,5
Nye drabantbyer	8 770	70,6	65 105	75,9	1 616	79,6
Ytre vest	2 892	61,4	91 039	78,3	3 982	79,6
Sentrum, Marka, ukjent	603	19,2	4 282	33,8	359	50,7
Sum	26 510	60,2	327 419	73,7	12 200	73,9
	Bydel 1993	Andel bofaste i perioden 1.1.93-1.1.98	Bydel 1993	Andel bofaste i perioden 1.1.93-1.1.98	Bydel 1993	Andel bofaste i perioden 1.1.93-1.1.98
Indre vest	2 922	47,6	45 082	63,0	2 604	62,4
Indre øst	11 441	52,5	39 917	58,8	1 711	55,9
Gamle drabantbyer	7 855	60,0	77 751	77,6	1 877	74,9
Nye drabantbyer	14 767	67,7	64 407	76,6	1 649	76,6
Ytre vest	3 606	58,0	95 506	77,6	3 724	77,0
Sentrum, Marka, ukjent	208	45,2	2 350	62,2	157	61,1
Sum	40 799	59,5	325 013	72,9	11 722	70,1

¹ Massen er bosatte i Oslo henholdsvis per 1.1.1988-1.1.1993 og per 1.1.1993-1.1.1998.

Også blant nordmenn og vestlige innvandrere er andelen bofaste lavest i indre by, spesielt i indre øst. Høyest er andelen bofaste i ytre vest, nær åtte av ti. Bofastheten er marginalt lavere i andre periode enn i første for alle tre befolkningsgrupper. Andre studier har også vist at tilbøyeligheten til å flytte er størst i indre by, særlig i Oslo indre øst (Hagen, Djuve og Vogt 1994: 223f., Oslo kommune 1994: 70, 1997a: 8 f.). Dette indikerer at de som bor i denne bydelsgruppen, ofte gjør det på midlertidig basis. Stor flytteaktivitet i et område gjør det vanskelig for beboerne å etablere varige bånd til hverandre og kan betraktes som en negativ miljøkvalitet ved området. På den annen side betyr stor gjennomtrekk at bosetting i området sjelden behøver å bli "skjebne" for den enkelte i den forstand at det ikke blir mulig å flytte videre.

Når det gjelder spørsmålet om hvilke befolkningsgrupper som er mest "bofaste", bør vi imidlertid ikke miste av syne at vestlige innvandrere er relativt mer tilbøyelige til å flytte *ut av byen* enn de øvrige (jf. tabell 3.1-3.3). Tar vi hensyn til dette, framstår de vestlige innvandrerne som de minst stabile. Av de bosatte i byen per 1.1.1988 er 49 prosent av de vestlige innvandrerne, 54 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne og 60 prosent av nordmennene bosatt i samme krets fem år senere. Tilsvarende tall for 1.1.1993 er henholdsvis 45, 50 og 58 prosent.

6.2. Netto flytting av ikke-vestlige innvandrere fra indre øst til drabantbyene

I den foregående tabellen har vi skilt nordmenn, vestlige og ikke-vestlige innvandrere etter hvorvidt de flyttet til en annen krets i byen eller forble i samme krets i observasjonsperiodene 1.1.1988-1.1.1993 og 1.1.1993-1.1.1998. I dette avsnittet sorterer vi fra de som ble boende i samme krets og retter oppmerksomheten bare mot de som flyttet internt i byen.

I overgangsmatrisene som følger fordeler vi de tre befolkningsgruppene etter bydelsgruppe ved innledningen til og avslutningen av observasjonsperioden. I stedet for å oppgi absolutte tall oppgir vi antall personer i cellene i prosent av det samlede antall personer som inngår i matrisen. I motsetning til i en tidligere studie (Blom 1995) lar vi det her forekomme observasjoner langs diagonalen i tabellene, idet vi inkluderer personer som flytter mellom kretsene *innen* samme bydelsgruppe. Verdiane langs den vertikale og den horisontale marginalen viser hvor personene befant seg henholdsvis før og etter den aktuelle femårsperioden.

Tabell 6.2 viser i øvre panel ikke-bofaste *ikke-vestlige innvandreres* bosted per 1.1.1988 (vertikalt) og fem år senere (horisontalt). Nedre panel viser tilsvarende matrise for neste femårsperiode. Matrisene avdekker at flest personer flyttet innen indre øst og de nye drabantbyene, i første periode flest i indre øst, i andre periode flest i de nye drabantbyene. Den interne flyttingen i disse to bydelsgruppene er større enn noen av flyttestrømmene mellom bydelsgruppene.

Tabell 6.2. Flyttematriser for ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo henholdsvis per 1.1.1988-1.1.1993 og per 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er ekskludert. Antall flyttere i cellen prosentuert av alle i matrisen

	Bydel 1993						I alt
	Indre vest	Indre øst	Gamle drabantbyer	Nye drabantbyer	Ytre vest	Sentrum, Marka, ukjent	
Bydel 1988							
Indre vest	2,3	3,9	2,3	2,8	1,3	0,0	12,6
Indre øst	1,5	14,5	5,8	8,3	1,8	0,2	32,1
Gamle drabantbyer	0,8	3,3	4,6	5,9	1,1	0,1	15,8
Nye drabantbyer	1,2	5,1	4,7	11,8	1,5	0,1	24,4
Ytre vest	1,0	2,3	2,0	2,9	2,4	0,1	10,6
Sentrum, Marka, ukjent	0,3	2,2	0,7	0,7	0,7	0,0	4,6
I alt	7,1	31,3	20,0	32,3	8,7	0,5	100
							N=10560
	Bydel 1998						
	Indre vest	Indre øst	Gamle drabantbyer	Nye drabantbyer	Ytre vest	Sentrum, Marka, ukjent	I alt
Bydel 1993							
Indre vest	1,8	3,1	1,5	1,6	1,2	0,0	9,3
Indre øst	1,4	15,5	5,6	8,0	1,9	0,5	32,9
Gamle drabantbyer	0,8	4,6	6,1	6,3	1,2	0,1	19,0
Nye drabantbyer	0,8	6,3	3,9	16,2	1,6	0,1	28,9
Ytre vest	0,9	2,1	1,4	2,3	2,4	0,1	9,2
Sentrum, Marka, ukjent	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1	0,0	0,7
I alt	5,8	32,0	18,6	34,5	8,4	0,8	100
							N=16505

Med hensyn til flyttestrømmer mellom bydelsgruppene merker vi oss to relativt store strømmer fra indre øst til de nye og de gamle drabantbyene. Tilsvarende strømmer foreligger den andre veien, men disse er mindre enn de respektive "utadrettede" strømmene. Dertil går det en flyttestrøm i hver sin retning mellom nye og gamle drabantbyer, hvorav den som går fra gamle til nye drabantbyer er størst. Til slutt noterer vi en ikke helt ubetydelig flyttestrøm fra indre vest til indre øst. Dette gjelder begge femårsperioder.

Alt i alt fører disse flyttingene til at andelen ikke-vestlige innvandrere som er bosatt i indre vest går ned og andelen bosatt i de nye drabantbyene går opp i begge observasjonsperiodene. Det er også en viss oppgang i andelen bosatt i de gamle drabantbyene og en liten nedgang i andelen bosatt i ytre vest. I indre øst er andelen omtrent uendret.

6.3. Netto flytting av nordmenn og vestlige innvandrere fra indre til ytre vest

Tabell 6.3 viser flyttematrisene for ikke-bofaste nordmenn i samme perioder. Vi kan med en gang konstatere at den største flytteaktiviteten finner sted internt i

ytre vest og internt i de gamle drabantbyene. Det er i disse bydelsgruppene at flest nordmenn bor.

De største flyttestrømmene av nordmenn fra en bydelsgruppe til en annen går mellom indre og ytre vest og mellom gamle og nye drabantbyer. Mellom indre og ytre vest er ut-strømmen den største, mens strømmene mellom nye og gamle drabantbyer er innbyrdes like store i begge perioder.

Disse flyttebevegelsene mellom bydelsgruppene bidrar til å redusere andelen nordmenn i indre vest noe og til å øke andelen bosatte i ytre vest. Utenom dette er de øvrige endringene langs marginalene relativt beskjedne.

Tabell 6.4 viser flyttematrisene for *vestlige innvandrere*. Av alle vestlige innvandrere som flytter mellom kretser i Oslo i de to femårsperiodene, flytter flest innen ytre og indre vest. Det er i disse bydelsgruppene at flest vestlige innvandrere befinner seg.

Tabell 6.3. Flyttematriser for nordmenn bosatt i Oslo henholdsvis per 1.1.1988-1.1.1993 og per 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er ekskludert. Antall flyttere i cellen prosentuert av alle i matrisen

	Bydel 1993						I alt
	Indre vest	Indre øst	Gamle drabantbyer	Nye drabantbyer	Ytre vest	Sentrum, Marka, ukjent	
Bydel 1988							
Indre vest	6,4	2,6	1,5	1,1	5,7	0,2	17,5
Indre øst	2,0	6,6	3,4	2,3	2,8	0,2	17,3
Gamle drabantbyer	1,5	2,8	9,0	4,3	3,1	0,1	20,8
Nye drabantbyer	1,2	2,6	4,3	7,8	2,1	0,2	18,2
Ytre vest	4,0	2,3	2,7	1,9	11,9	0,2	22,9
Sentrum, Marka, ukjent	0,4	1,0	0,5	0,4	0,9	0,1	3,3
I alt	15,5	17,8	21,4	17,7	26,6	1,0	100
							N=86095
	Bydel 1998						
	Indre vest	Indre øst	Gamle drabantbyer	Nye drabantbyer	Ytre vest	Sentrum, Marka, ukjent	I alt
Bydel 1993							
Indre vest	7,6	2,8	1,5	0,9	6,0	0,2	19,0
Indre øst	2,2	7,4	3,4	2,5	3,0	0,2	18,7
Gamle drabantbyer	1,2	2,4	9,1	4,0	3,0	0,1	19,8
Nye drabantbyer	0,9	2,1	4,0	7,8	2,2	0,1	17,1
Ytre vest	4,0	2,4	2,8	1,7	13,2	0,2	24,3
Sentrum, Marka, ukjent	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,0	1,0
I alt	16,1	17,3	21,0	17,1	27,6	0,9	100
							N=87950

Tabell 6.4. Flyttematriser for vestlige innvandrere bosatt i Oslo henholdsvis per 1.1.1988-1.1.1993 og per 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er ekskludert. Antall flyttere i cellen prosentuert av alle i matrisen

	Bydel 1993						
	Indre vest	Indre øst	Gamle drabantbyer	Nye drabantbyer	Ytre vest	Sentrum, Marka, ukjent	I alt
Bydel 1988							
Indre vest	10,2	4,6	1,4	1,3	7,7	0,2	25,4
Indre øst	3,0	7,4	3,2	2,2	3,3	0,3	19,4
Gamle drabantbyer	1,5	2,4	4,9	2,3	2,5	0,1	13,7
Nye drabantbyer	1,4	1,7	1,6	4,2	1,3	0,2	10,4
Ytre vest	5,2	3,0	2,3	2,2	12,5	0,3	25,5
Sentrum, Marka, ukjent	0,9	1,6	0,5	0,5	2,0	0,0	5,6
I alt	22,3	20,7	13,9	12,7	29,4	1,1	100
							N=3185
	Bydel 1998						
	Indre vest	Indre øst	Gamle drabantbyer	Nye drabantbyer	Ytre vest	Sentrum, Marka, ukjent	I alt
Bydel 1993							
Indre vest	11,5	4,5	1,6	1,0	9,2	0,2	27,9
Indre øst	3,0	8,8	3,3	2,5	3,6	0,3	21,5
Gamle drabantbyer	1,6	1,9	5,1	2,6	2,1	0,1	13,4
Nye drabantbyer	0,7	1,9	2,0	4,4	1,9	0,1	11,0
Ytre vest	5,0	2,5	2,3	1,4	13,0	0,3	24,4
Sentrum, Marka, ukjent	0,4	0,3	0,3	0,1	0,6	0,0	1,7
I alt	22,2	19,8	14,5	12,0	30,3	1,0	100
							N=3507

Flyttestrømmene mellom bydelsgruppene for vestlige innvandrere er uten tvil størst mellom indre og ytre vest. Som for nordmenn flytter flest fra indre til ytre by. Flyttingen bidrar i begge perioder til å minske andelen vestlige innvandrere i indre vest og å øke andelen i ytre vest.

Et fellestrekk for alle tre befolkningsgrupper er at en betydelig del av flyttingene mellom kretser finner sted internt i bydelsgruppene. Summeres prosentandelene på diagonalen i matrisene, finner vi at andelen av alle flyttingene som foregår internt i bydelsgruppen, er om lag 40-45 prosent. Dette illustrerer at flyttinger tenderer til å følge et "nærhetsprinsipp", dvs. helst foregår over beskjedne avstander. De to største flyttestrømmene for hver befolkningsgruppe er innen bydelsgruppene. Dette er de samme to bydelsgruppene der flest av den aktuelle befolkningsgruppen er bosatt. For ikke-vestlige innvandrere er det indre øst og de nye drabantbyene, for nordmenn er det ytre vest og de gamle drabantbyene, og for vestlige innvandrere er det indre og ytre vest (jf. tabell 3.4).

Vi merker oss også at flyttingen innen byen bidrar til å differensiere skarpere hvor den enkelte befolkningsgruppe er bosatt. Klarest kommer dette til uttrykk ved at andelen ikke-vestlige innvandrere øker i de nye drabantbyene, mens

andelen nordmenn og vestlige innvandrere øker i ytre vest. Dette medfører at segregeringen av ikke-vestlige innvandrere fra nordmenn og vestlige innvandrere blir større som følge av intern flytting i byen (påvist også i Blom 1995: 41).

Endelig er det verdt å merke seg likheten i flyttemønstrene for de tre befolkningsgruppene i hver av de to femårsperiodene. I tabellene ovenfor har vi ikke kommentert forskjeller mellom tendensene i de to periodene. De prosentuerte innførslene i de respektive cellene i øvre og nedre matrise er gjennomgående forbausende like.

Dette er uventet ettersom den økonomiske konteksten i Norge var vesentlig forskjellig i de to periodene. Første periode var preget av økonomisk høykonjunktur og stramt arbeidsmarked, avløst av nedgangstid og stigende arbeidsløshet. Siste periode kan derimot beskrives som en ubrudd oppgangstid med synkende arbeidsløshet og økende boligpriser. Året som skiller de to periodene, 1993, var året da arbeidsløsheten var høyest på 1990-tallet (Arbeidsdirektoratet 2000). Til tross for denne forskjellen i den økonomiske konteksten kan vi ikke påvise noen vesentlige forskjeller i flyttemønstrene i de to periodene.

6.4. De bofaste er mer velstående enn flytterne i bydelsgruppene.

Vi ønsker å vite mer om deltakerne i de forskjellige flyttestrømmene for bedre å forstå drivkreftene bak flytteprosessen. I det følgende presenterer vi tabeller over gjennomsnittlig inntekt og formue for personene som inngikk i flyttematrisene i forrige avsnitt.

De bofaste, som for oversiktens skyld ble fjernet i forrige avsnitt, er nå "lagt tilbake" i tabellene. Dermed kan vi sammenlikne de bofastes egenskaper med egenskapene til flytterne. De bofaste blir liggende i cellene langs diagonalen i matrisen. For å skille dem fra internflytterne i bydelsgruppen tredeles disse cellene. Midtfeltet reserveres for de bofaste, det underste feltet for internflytterne og overfeltet for begge gruppene samlet.

Tabellene som følger presenterer gjennomsnittlig familieinntekt og -formue per forbruksenhet for årene 1987 og 1992 for henholdsvis ikke-vestlige innvandrere (tabell 6.5 og 6.6), nordmenn (tabell 6.7 og 6.8) og vestlige innvandrere (tabell 6.9 og 6.10) etter bosted på bydelsgruppe i første og andre observasjonsperiode. Tabellene er ordnet slik at eventuelle sammenhenger mellom innbyggernes økonomiske ressurser ved innledningen til perioden og flytteatferden i løpet av perioden, vil framgå. Hypotesen er at inntekt og formue forut for observasjonsperioden påvirket både start- og sluttpunktet for flyttingen.

Hver tabell har en matrise for inntekt og en matrise for formue. For å forenkle tilegnelsen av tabellene gjengis verdiene i prosent av gjennomsnittet for den enkelte matrise. Basistallet er oppgitt i tabellene (nominelle beløp).

Tabell 6.5. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo i perioden 1.1.1988-1.1.1993, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er inkludert¹. Beløp for året 1987 prosentuert av gjennomsnittet for alle i matrisen²

Bydel 1988	Bydel 1993							I alt	N
	Indre vest	Indre øst	Gamle drabantbyer	Nye drabantbyer	Ytre vest	Sentrum, Marka, ukjent			
Inntekt									
Indre vest	108 107 110	97	82	80	125	152	102	2 045	
Indre øst	100	95 94 96	109	99	104	98	97	4 757	
Gamle drabantbyer	101	87	112 114 104	106	113	90	109	3 083	
Nye drabantbyer	85	85	88	95 96 89	84	76	93	5 823	
Ytre vest	99	89	94	91	124 125 116	73	114	2 233	
Sentrum, Marka, ukjent	83	83	81	75	67	57 54 160	73	411	
I alt	105	93	107	95	119	67	100		
Formue									
Indre vest	228 243 145	21	24	38	275	0	162	2 045	
Indre øst	41	52 62 29	41	45	43	0	49	4 757	
Gamle drabantbyer	64	59	93 98 65	50	54	0	82	3 083	
Nye drabantbyer	21	36	44	56 60 35	62	0	53	5 823	
Ytre vest	74	36	31	24	417 455 164	138	305	2 233	
Sentrum, Marka, ukjent	0	100	56	31	66	54 55 0	65	411	
I alt	182	50	74	52	342	45	100		
N	1 663	4 746	3 491	6 242	2 059	151		18 352	

¹ Innførsene i cellene på diagonalen refererer til bofaste og flyttere internt i bydelsgruppen (øverst), bare til bofaste (midterst) og bare til internflyttere (nederst). ² Basistall: inntekt 80 440 NOK, formue 15 700 NOK.

Tabell 6.6. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo i perioden 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er inkludert¹. Beløp for året 1992 prosentuert av gjennomsnittet for alle i matrisen²

Bydel 1993	Bydel 1998							I alt	N
	Indre vest	Indre øst	Gamle drabantbyer	Nye drabantbyer	Ytre vest	Sentrum, Marka, ukjent	I alt		
Inntekt									
Indre vest	125 124 129	87	103	108	137	228	116	2 568	
Indre øst	82	86 90 76	103	88	85	77	87	9 012	
Gamle drabantbyer	99	80	117 120 104	98	87	29	110	6 043	
Nye drabantbyer	105	68	85	99 103 86	87	84	96	10 820	
Ytre vest	97	80	94	92	135 137 123	57	120	3 044	
Sentrum, Marka, ukjent	107	60	51	98	64	121 121 .	90	191	
I alt	116	83	111	98	124	98	100		
Formue									
Indre vest	178 189 131	30	48	44	111	23	123	2 568	
Indre øst	93	41 51 20	42	44	32	9	42	9 012	
Gamle drabantbyer	59	22	91 102 40	40	61	0	76	6 043	
Nye drabantbyer	18	18	62	58 62 46	40	19	55	10 820	
Ytre vest	84	93	49	29	651 369 2 082	25	463	3 044	
Sentrum, Marka, ukjent	385	46	147	38	0	44 44 .	64	191	
I alt	148	39	80	55	481	26	100		
N	2 058	9 002	6 060	11 452	2 906	200		31 678	

¹ Se note til tabell 6.5. ² Basistall: inntekt 77 210 NOK, formue 24 500 NOK.

Tabell 6.7. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for nordmenn bosatt i Oslo i perioden 1.1.1988-1.1.1993, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er inkludert¹. Beløp for året 1987 prosentuert av gjennomsnittet for alle i matrisen²

Bydel 1988	Bydel 1993						I alt	N
	Indre vest	Indre øst	Gamle drabantbyer	Nye drabantbyer	Ytre vest	Sentrum, Marka, ukjent		
Inntekt								
Indre vest	104 105 103	84	98	97	126	135	105	42196
Indre øst	101	80 80 78	92	88	117	85	84	37720
Gamle drabantbyer	93	83	95 96 89	96	110	92	95	72723
Nye drabantbyer	83	76	86	97 98 88	100	77	95	54199
Ytre vest	89	79	90	95	116 117 110	106	113	76960
Sentrum, Marka, ukjent	86	77	88	89	97	85 84 92	86	3788
I alt	102	80	95	97	116	90	100	
Formue								
Indre vest	180 191 117	19	30	21	95	135	155	42 196
Indre øst	22	43 47 21	32	18	21	16	39	37 720
Gamle drabantbyer	38	14	68 72 28	22	47	54	63	72 723
Nye drabantbyer	19	14	21	48 52 23	35	11	44	54 199
Ytre vest	122	16	34	23	190 198 133	152	175	76 960
Sentrum, Marka, ukjent	72	181	46	40	41	63 64 52	72	3 788
I alt	161	37	63	45	172	68	100	
N	40 996	38 581	73 254	53 574	79 117	2 064		287 586

¹ Se note til tabell 6.5.

² Basistall: inntekt 123 250 NOK, formue 104 900 NOK.

Tabell 6.8. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for nordmenn bosatt i Oslo i perioden 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er inkludert¹. Beløp for året 1992 prosentuert av gjennomsnittet for alle i matrisen²

Bydel 1993	Bydel 1998							I alt	N
	Indre vest	Indre øst	Gamle drabantbyer	Nye drabantbyer	Ytre vest	Sentrum, Marka, ukjent	I alt		
Inntekt									
Indre vest	106 108 100	77	91	94	124	97	106	41 343	
Indre øst	92	82 85 70	87	83	105	77	84	36 942	
Gamle drabantbyer	89	73	93 94 85	89	103	84	93	68 976	
Nye drabantbyer	87	70	83	96 98 83	97	70	94	53 837	
Ytre vest	91	70	82	86	119 120 113	103	115	79 956	
Sentrum, Marka, ukjent	97	61	65	69	102	89 90 80	86	2 094	
I alt	103	80	92	95	118	89	100		
Formue									
Indre vest	167 186 86	13	18	14	115	32	145	41 343	
Indre øst	15	37 43 17	17	13	23	9	33	36 942	
Gamle drabantbyer	29	14	75 81 34	20	43	14	69	68 976	
Nye drabantbyer	27	11	20	50 54 24	37	40	47	53 837	
Ytre vest	88	18	29	25	186 191 150	153	170	79 956	
Sentrum, Marka, ukjent	80	8	23	22	591	77 78 48	110	2 094	
I alt	146	32	68	46	171	69	100		
N	39 353	36 265	70 006	53 623	81 912	1 989		283 148	

¹ Se note til tabell 6.5.

² Basistall: inntekt 167 720 NOK, formue 189 400 NOK.

Tabell 6.9. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for vestlige innvandrere bosatt i Oslo i perioden 1.1.1988-1.1.1993, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er inkludert¹. Beløp for året 1987 prosentuert av gjennomsnittet for alle i matrisen²

Bydel 1988	Bydel 1993							I alt	N
	Indre vest	Indre øst	Gamle drabantbyer	Nye drabantbyer	Ytre vest	Sentrum, Marka, ukjent			
Inntekt									
Indre vest	101 100 105	86	97	93	122	93	102	2 552	
Indre øst	95	84 85 82	92	88	101	65	87	1 476	
Gamle drabantbyer	89	81	97 97 97	94	101	61	96	1 838	
Nye drabantbyer	101	80	93	103 102 107	91	87	101	1 491	
Ytre vest	95	82	97	99	112 112 110	161	110	3 608	
Sentrum, Marka, ukjent	66	72	47	60	53	35 35 57	47	299	
I alt	99	84	96	101	111	46	100		
Formue									
Indre vest	145 161 47	14	10	31	67	0	127	2 552	
Indre øst	7	25 28 15	11	3	16	0	21	1 476	
Gamle drabantbyer	15	26	67 70 35	12	39	39	61	1 838	
Nye drabantbyer	21	9	26	50 52 29	31	0	46	1 491	
Ytre vest	69	20	41	33	175 182 121	5	162	3 608	
Sentrum, Marka, ukjent	18	19	58	6	22	14 14 0	17	299	
I alt	130	23	61	45	158	12	100		
N	2 454	1 499	1 856	1 550	3 712	193		11 264	

¹ Se note til tabell 6.5. ² Basistall: inntekt 121 820 NOK, formue 105 300 NOK.

Tabell 6.10. Familieinntekt og -formue per forbruksenhet for vestlige innvandrere bosatt i Oslo i perioden 1.1.1993-1.1.1998, etter bydelsgruppe. Personer bofaste på krets er inkludert¹. Beløp for året 1992 prosentuert av gjennomsnittet for alle i matrisen²

Bydel 1993	Bydel 1998							I alt	N
	Indre vest	Indre øst	Gamle drabantbyer	Nye drabantbyer	Ytre vest	Sentrum, Marka, ukjent	I alt		
Inntekt									
Indre vest	103 103 103	73	110	81	116	128	103	2 527	
Indre øst	92	79 81 73	77	83	102	68	81	1 635	
Gamle drabantbyer	96	71	93 93 91	81	95	31	91	1 824	
Nye drabantbyer	102	81	77	96 98 85	86	36	94	1 536	
Ytre vest	105	64	78	88	118 118 117	139	115	3 553	
Sentrum, Marka, ukjent	117	79	35	80	113	60 61 0	72	149	
I alt	103	77	91	94	116	68	100		
Formue									
Indre vest	166 200 26	8	20	12	54	7	137	2 527	
Indre øst	18	24 27 15	14	8	25	8	22	1 635	
Gamle drabantbyer	102	9	76 79 46	28	68	12	72	1 824	
Nye drabantbyer	11	8	17	51 53 33	32	1	46	1 536	
Ytre vest	121	34	13	16	161 171 101	14	151	3 553	
Sentrum, Marka, ukjent	50	0	4	0	5	27 27 0	22	149	
I alt	152	22	65	46	143	22	100		
N	2 332	1 594	1 859	1 563	3 752	124		11 224	

¹ Se note til tabell 6.5.

² Basistall: inntekt 162 890 NOK, formue 188 000 NOK.

Det første vi merker oss er at de bofaste gjennomgående er noe mer økonomisk velstående enn beboerne som flytter internt i de respektive bydelsgruppene. Tendensen gjør seg gjeldende i alle tre befolkningsgrupper og er mest markert når det gjelder formue. I utgangspunktet hadde vi forventet at de mest ressurssterke var de mest mobile.

At det ikke er slik, henger for en del sammen med at de bofaste i gjennomsnitt er eldre og har større familier enn de som flytter internt i bydelsgruppen.¹⁵ Slike faktorer minsker mobiliteten (jf. Fischer og Malmberg 2001), samtidig som de er assosiert med økonomiske ressurser. Men alder og familiestørrelse forklarer ikke hele sammenhengen mellom bofasthet og økonomiske ressurser. Det framgår av multivariate analyser vi har gjennomført, at selv når alder og familiestørrelse kontrolleres, har de velstående større sjanse for å være bofaste enn de øvrige. Vår antakelse er at de velstående allerede i store trekk er fornøyd med sitt nåværende bosted, gitt de ressursene de har til rådighet. Forut for observasjonsperioden har de trolig flyttet til et bosted og en bolig som tilfredsstillere deres ønsker og forventninger. Deres bofasthet er således bare et signal om at de har realisert sine preferanser.

6.5. De mest velstående flytter til vest, de minst velstående flytter til indre øst

Undersøker vi marginalene til de 12 matrisene, finner vi at størrelsen på inntekten og formuen i de enkelte bydelsgruppene lar seg ordne etter et visst mønster. I 18 av 24 tilfeller er mønsteret dette: De bosatte i ytre vest har høyest inntekt og formue, mens de bosatte i indre øst har lavest. Etter ytre vest følger indre vest og dernest de gamle eller nye drabantbyene. Er det tale om inntekt, rangerer befolkningen i de nye drabantbyene over befolkningen i de gamle drabantbyene. Er det tale om formue, kommer befolkningen i de gamle drabantbyene over befolkningen i de nye drabantbyene. Dette henger sammen med aldersforskjeller mellom befolkningene i de to bydelsgruppene.¹⁶ Mønsteret som her beskrives gjelder uavkortet for nordmenn. Flest unntak finner vi for de ikke-vestlige innvandrerne.

Hovedtendensen som kan leses ut av matrisene i tabell 6.5-6.10, er altså at de mest velstående beboerne i Oslo i 1988 og 1993, blant de som befinner seg i byen fem år senere, er bosatt i ytre vest. Dernest følger de bosatte i henholdsvis indre vest og drabantbyene. De minst velstående oppholder seg i indre øst. Etter en periode på fem år, i løpet av hvilken om lag 40 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne og 26 prosent av nordmennene og de vestlige innvandrerne flytter til en annen bydelsgruppe eller internt i bydelsgruppen, kan beboerne rangeres mellom bydelsgruppene etter inntekt og formue på samme måte som før.

---

¹⁵ Tabeller som dokumenterer dette, kan fås fra forfatteren. Det gjelder også for de multivariate analysene som nevnes.

¹⁶ Befolkningen er gjennomgående yngre i de nye drabantbyene. Samtidig synker inntekten markert etter oppnådd pensjonsalder, mens formuen øker med alderen.

Nærmere studier av "innmaten" i flyttematrisene viser hvordan dette har foregått. Innen den enkelte bydelsgruppe er det selvsagt en spredning i inntekt og formue. Tendensen er at flytterne, uansett hvilken bydel de har hatt som utgangspunkt, flytter til en bydelsgruppe hvis befolkning er i noenlunde samme økonomiske skikt som dem selv. Det vil si at de mest velstående i en bydelsgruppe flytter til ytre og indre vest, de minst velstående til indre øst, og de middels velstående til drabantbyene, hvis de velger å flytte. Unnlater vi å forvente en bestemt rangering mellom henholdsvis indre og ytre vest og nye og gamle drabantbyer, stemmer dette med de observerte flyttestrømmene symbolisert på halvparten av de 60 linjene i de seks foregående tabellene (når vi ser bort fra Sentrum, Marka eller ukjent bydel).

At det beskrevne mønsteret ikke er gyldig for mer enn halvparten av flyttestrømmene, skyldes blant annet at en rekke av de som flytter fra indre øst eller fra drabantbyene *til indre eller ytre vest*, har lavere inntekt og/eller formue enn forventet. Det viser seg at en del av de som flytter til indre eller ytre vest i realiteten *ikke* er blant de mest velstående, snarere tvert om. Vi tror at dette skyldes en heterogenitet i boligmassen i vestlige bydeler som knytter seg til skillet mellom å eie og å leie bolig. Beboerne i indre og ytre vest med eierboliger er blant de mest velstående. De hører til de bofaste eller byinterne flytterne som trekker det økonomiske gjennomsnittet for bydelsgruppen opp. Samtidig er det leieboliger og hybelleiligheter/rom i disse delene av byen som henvender seg til beboere med lav inntekt og formue. To tredjedeler av de 30 linjene i flyttematrisene i tabell 6.5-6.10 som avviker fra det forventede mønsteret, lar seg forstå i lys av dette. Dette berører særlig de ikke-vestlige innvandrerne.

6.6. Ikke-vestlige innvandrere flytter trolig "frivillig" fra indre øst til drabantbyene.

På slutten av 1990-tallet begynte media å skrive om endringer i befolkningssammensetningen og boligprisene i Oslo indre øst (eks. Aftenpostens aftenutgaver 22.1., 25.1., 11.6., 9.7. 1999). Det var særlig utviklingen i bydel Grünerløkka-Sofienberg som ble satt i fokus. Fra å være et "tilbakeleggende" område med mange eldre og innvandrere, hadde bydelen på kort tid forvandlet seg til et "trendy" boområde med mange kafeer, barer og utesteder som tiltrakk seg majoritetsungdom fra hele byen. Andelen eldre i området var for nedadgående, og boligprisene var på vei opp. Ifølge reportasjene førte dette også til at innvandrerne i bydelen ble "presset ut" og erstattet av kjøpesterke grupper uten innvandringsbakgrunn. En såkalt "gentrifying" av området var i ferd med å skje.¹⁷

---

¹⁷ Begrepet defineres på følgende måte i Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary (1996): "Gentrification - the buying and renovation of houses in deteriorated urban neighbourhoods, esp. by middle-income professionals, thus improving property values but often displacing low-income families."

Foreligger det støtte i våre data for en slik beskrivelse av utviklingen i bydelen? Når det gjelder aldersfordelingen, må vi konstatere at tendensen er korrekt gjengitt, selv om den kanskje ikke er fullt så dramatisk som påstått. Andelen 20-39-åringer i Grünerløkka-Sofienberg økte jevnt og trutt fra 46,0 prosent i 1990 (per 1.1.) til 53,1 prosent i år 2001 (per 1.1.), mens andelen 67 år og over sank fra 18,4 prosent til 7,7 prosent (jf. Oslo kommune 1999b: 27, 2001: 21). Det er også korrekt at antall ikke-vestlige innvandrere i bydelen har gått ned etter 1997, men bare i beskjeden omfang, i alt 173 personer (Oslo kommune 2000: 39, Statistisk sentralbyrå 2001b). Våre flyttematriser for årene 1988-1993 og 1993-1998 bekrefter også at det i begge perioder flyttet flere ikke-vestlige innvandrere fra indre øst til de gamle og nye drabantbyene enn den motsatte veien (jf. tabell 6.2). Noen ny tendens på slutten av 1990-tallet er dette altså ikke ifølge våre data.

Grunnen til utflyttingen fra indre øst gjenstår imidlertid å drøfte. Er det riktig, som reportasjene hevder, at ikke-vestlige innvandrere blir "presset ut" av indre øst til fordel for mer kjøpesterke grupper? Vi må ta det forbehold at våre data kan være for gamle til å belyse dette fenomenet. Inntekts- og formuesdataene vi benytter, er fra 1987 og 1992. Flytting foretatt etter 1.1.1998 er heller ikke med i vårt materiale. I den grad det beskrevne fenomenet bare hører hjemme på tampen av 1990-tallet, er vi forhindret fra å si noe om det på grunnlag av mikrodata.

Tabell 6.5 og 6.6 viser at både inntekt og formue er større for ikke-vestlige innvandrere som flytter fra indre øst til de gamle og nye drabantbyene enn for ikke-vestlige innvandrere som flytter internt i indre øst. De økonomiske ressursene er også større blant utflytterne fra indre øst til drabantbyene enn blant de som flytter fra drabantbyene til indre øst (på ett unntak nær).

Vi tolker dette som et tegn på at det er de litt mer velstående ikke-vestlige innvandrerne som forlater indre øst til fordel for drabantbyene. Flyttingen representerer trolig en levekårsforbedring, gjerne en overgang fra leie til eie og en utvidelse av boligarealet. Vi har framsatt tilsvarende hypotese i forbindelse med utflyttingen fra indre øst på et noe spinklere grunnlag tidligere, dvs. uten inntekts- og formuesopplysninger for personene som flyttet (Blom 1997a, 1997b, 1999a).

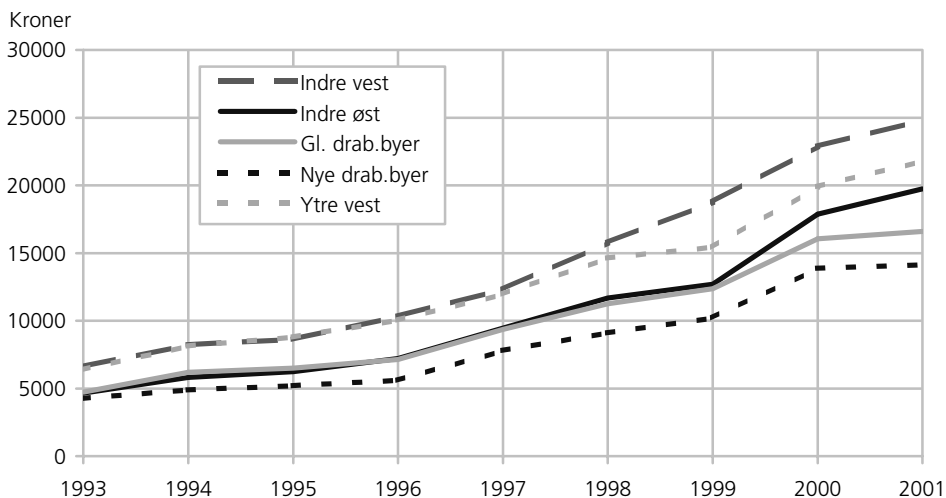
Nå kan det naturligvis innvendes at det er i forhold til de bofaste i indre øst at de som flytter til drabantbyene bør sammenliknes. I så fall viser data at utflytterne er mindre velstående med hensyn til formue enn de som blir igjen i indre øst. Slik sett er det mulig å tenke seg at de "presses ut" på økonomisk grunnlag. Vi tror imidlertid, som nevnt, at det er internflytterne i bydelsgruppen som er den relevante kategorien å sammenlikne utflytterne med. Bare internflytterne har lagt for dagen den samme vilje til å flytte som de som flytter ut av bydelsgruppen. En tolkning som forutsetter at de bofaste i bydelsgruppen er sammenlikningsgrunnlaget, ville dessuten måttet hevde at det fant sted en tilsvarende

"utstøting" i forbindelse med flyttingen fra indre øst til drabantbyene allerede i perioden 1988-1993, hvilket ikke harmonerer med påstandene i de refererte avisartiklene om dette som en *ny* tendens.

Vender vi oss til nordmenn og vestlige innvandrere, finner vi imidlertid - overraskende nok - enkelte indikasjoner på at det *er* de mindre velstående i indre øst som flytter ut til drabantbyene. Sammenliknet med internflytterne i indre øst har nordmenn og vestlige innvandrere som flytter fra indre øst til de nye drabantbyene, *lavere* formue i begge femårsperioder (tabell 6.7-6.10, nedre panel). Noe tilsvarende er ikke tilfelle for de som flytter fra indre øst til de gamle drabantbyene. Det er heller ikke tilfelle dersom personenes inntekt legges til grunn for sammenlikningen.

At det skulle kreves mindre økonomiske ressurser å være bosatt i de nye drabantbyene framfor i indre øst, kan imidlertid sies å være i tråd med hva boligprisene viser. Både den gjennomsnittlige kvadratmeterprisen for OBOS-tilknyttede boliger (figur 6.1) og for brukte selveierboliger i Oslo (figur 6.2) er lavere i de nye drabantbyene enn i indre øst. Som figurene viser har det vært slik gjennom hele tiåret, men forskjellene er etter hvert blitt forsterket.

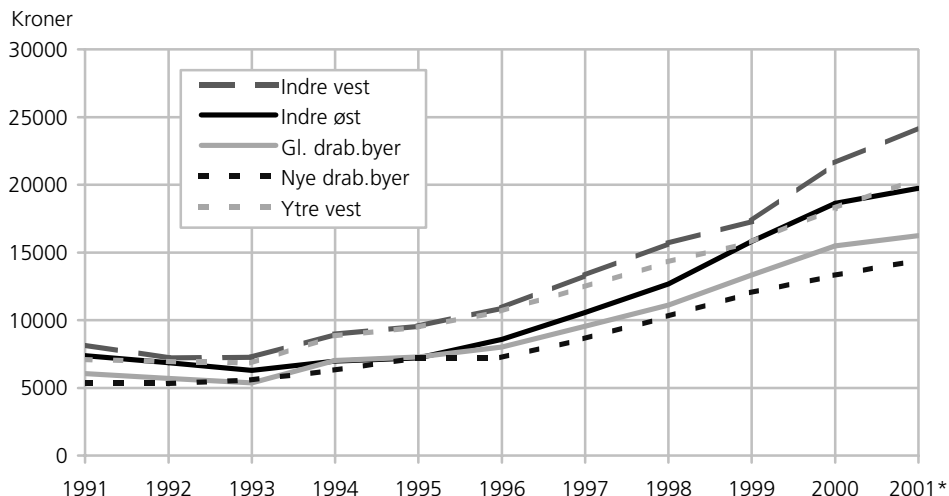
Figur 6.1. Gjennomsnittlig kvadratmeterpris (inkl. fellesgjeld) for OBOS-tilknyttede boliger omsatt siste seks måneder, etter bydelsgruppe og år (mars måned)¹. Kroner (nominelle priser)

¹ Gjennomsnittet for hver bydel er summert for bydelene i bydelsgruppen og dividert på antall bydeler i bydelsgruppen. Beløpene er dessverre ikke korrigert for antall omsatte boliger i den enkelte bydel.

Kilde: OBOS' månedlige pris- og omsetningsstatistikk. Selskapets 60 000 boliger utgjør om lag en fjerdedel av byens samlede boligmasse.

Figur 6.2. Gjennomsnittlig kvadratmeterpris for brukte selveierboliger, etter bydelsgruppe og år.¹ Kroner (nominelle priser)

¹ Se note til figur 6.1.

Kilde: Statistisk sentralbyrås kvartalsvise prisindeks for bruktboliger, presentert på bydelsnivå i Dagbladet 1.7.1999. Serien er forlenget med data for (hele) 1999, 2000 og første halvår 2001 med velvillig bistand fra Seksjon for bygg- og tjenestetatistikk i Statistisk sentralbyrå. Statistikken omfatter 80 prosent av alle omsatte bruktboliger i Oslo.

På denne bakgrunn er det nærliggende å spørre hvorfor de bosatte i de nye drabantbyene ikke framstår som de minst velstående i våre tabeller når de bosatte betraktes samlet? Hvorfor er det de bosatte i indre øst som rangerer nederst blant byens beboere både med hensyn til inntekt og formue? Og hvorfor er ikke-vestlige innvandrere som flytter fra indre øst til de nye drabantbyene mer formuende enn ikke-vestlige innvandrere som flytter internt i indre øst, mens tilsvarende ikke er tilfelle for nordmenn og vestlige innvandrere?

Svaret kan igjen ligge i en heterogenitet i boligmarkedet basert på skillet mellom å eie og å leie. I likhet med boligmarkedet i vest består boligmarkedet i indre øst ikke bare av OBOS- og selveierboliger, men også av leieboliger. Som nevnt i et tidligere kapittel er innslaget av leieboliger i indre øst stort; vel en av tre boliger er leieboliger (Oslo kommune 1998: tabell 4.21). Her er det mer tale om leiegårder og kommunale boliger framfor hybelleiligheter og private rom som i vest. Å disponere en liten leiebolig i indre øst krever ventelig mindre av økonomiske ressurser per forbruksenhet enn å disponere en større eierbolig i de nye drabantbyene. I snitt blir dermed inntekts- og formuesnivået blant de bosatte i bydelsgruppen lavere i indre øst enn i de nye drabantbyene.

Forklaringen på hvorfor ikke-vestlige innvandrere som flytter fra indre øst til de nye drabantbyene behøver høyere formue enn internflytterne i indre øst, mens det omvendte er tilfelle for nordmenn og vestlige innvandrere som flytter i

samme retning, ligger trolig her. Dersom de ikke-vestlige innvandrere i større grad enn nordmenn og vestlige innvandrere disponerer billige (leie-)boliger i indre øst, vil de i gjennomsnitt få *økte* kostnader ved å flytte til en (eier-)leilighet i Groruddalen eller Søndre Nordstrand, mens nordmenn og vestlige innvandrere i indre øst vil kunne oppnå *lavere* kostnader ved en slik flytting.

Her kan det for øvrig være på sin plass å minne om at flyttematrisene er prosentuert med basis i forskjellige utgangsverdier. Ikke-vestlige innvandrere som flytter internt i indre øst, har langt lavere gjennomsnittlig formue i 1987 og 1992 enn tilsvarende grupper av nordmenn og vestlige innvandrere. Det styrker oppfatningen om at ikke-vestlige innvandrere i indre øst delvis tilhører et annet segment i boligmarkedet enn nordmenn og vestlige innvandrere, dvs. i større grad opererer på leiemarkedet. Etter flyttingen til de nye drabantbyene er det mindre "sprik" i formuessituasjonen til de tre befolkningsgruppene.

Vi finner altså ikke klare tegn i våre data fram til 1998 på at de minst velstående ikke-vestlige innvandrere motvillig "presses ut" fra indre øst pga. økte boligpriser. De ikke-vestlige innvandrere som flytter fra indre øst til de gamle og nye drabantbyene i tiåret 1988-1998, framtrer i våre data som bedre økonomisk stilt enn de som flytter til andre steder innen indre øst. Dermed er flyttingen sannsynligvis et "frivillig" trekk i en oppstigende boligkarriere.

Vi vil med dette likevel ikke utelukke at nye tendenser kan ha preget situasjonen etter 1.1.1998. Vi minner her om stagnasjonen og nedgangen i antall ikke-vestlige innvandrere som satte inn i deler av indre øst rundt 1998 (jf. kapittel 3.9). Figurene over boligprisene viser også at prisene i indre øst har steget relativt mer enn i drabantbyene slik at de økonomiske incentivene til å kjøpe bolig i drabantbyene framfor i indre øst har blitt sterkere.

7. Årsaker til etnisk segregasjon på boligområdet

I vårt tidligere arbeid om bokonsentrasjon blant innvandrere har vi forsøksvis benyttet en historisk tilnæringsmåte for å besvare spørsmålet om årsakene til at etnisk segregasjon på boligområdet oppstår (Blom 1995). Vi intervjuet personer som på en eller annen måte hadde stått sentralt i arbeidet med å skaffe boliger til innvandrere og flyktninger i Oslo og supplerte intervjuene med informasjon fra diverse skriftlige kilder. Bl.a. mente vi å se konturene av tre "faser" i innvandrernes boligetablering i byen, en første fase der de i hovedsak bare hadde adgang til leiemarkedet i indre by (første halvdel av 1970-tallet), en andre fase der de ble innlemmet i de vanligste boligordningene for nordmenn og fikk innpass i ytre by (1976-1987) og en tredje fase (fra 1988) der bosettingsmønsteret som var oppstått i de to foregående fasene ble konsolidert. Størst statlig og kommunalt engasjement i bosettingsarbeidet mente vi å kunne iakttå i den andre fasen. Senere har vi også benyttet kvantitative aggregerte data fra begynnelsen av 1980-tallet til å dokumentere nedgangen i andelen ikke-vestlige innvandrere i indre by og oppgangen i andelen i ytre by de siste 20 årene (Blom 1999b).

I dette arbeidet benytter vi mikrodata til å undersøker noen teorier om drivkreftene bak dannelsen og vedlikeholdet av etnisk bostedssegregasjon. Vi har allerede berørt temaet tidligere i denne studien ved flere anledninger. Tre av de mest vanlige forklaringsmodellene som forekommer i litteraturen er den økonomiske forklaringen, den kulturelle forklaringen og den institusjonelle forklaringen (Darden 1987, Johnston 1991, Saltman 1991, Kempen og Özüekren 1998). Den økonomiske forklaringen antar at forskjeller i boligprisene mellom områder i byen, kombinert med ulikheter i majoritets- og minoritetsgruppens økonomiske ressurser, fører til at befolkningene bosetter seg i hver sine bydeler. Små økonomiske ressurser gir færre valgmuligheter og dermed mer konsentrert bosetting i områder med lave boligpriser. Større økonomiske ressurser gir flere valgmuligheter og følgelig mindre segregasjon, men også mulighet for at de mest velstående beboerne konsentrerer seg i de mest attraktive områdene.

Den kulturelle forklaringen antar at innvandrere og minoriteter frivillig søker sammen for å bevare og vedlikeholde religiøse, kulturelle og lingvistiske

tradisjoner. Ved å bo nær hverandre blir det lettere å videreføre sosiale relasjoner uten å betale kostnaden ved å lære seg et nytt språk. Geografisk nærhet gjør det også lettere å utveksle hjelp og støtte med familie eller landsmenn og skape et marked for omsetning av kulturspesifikke varer og tjenester. Jo større den "kulturelle avstanden" til majoritetsbefolkningen er, desto viktigere vil det være å holde tett sammen.

Den *institusjonelle* forklaringen¹⁸ antar at etniske bostedssegregasjon er et resultat av diskriminering eller administrativ "styring" til bestemte områder. Selgere, utleiere, långivere, formidlere og offentlige organer kanalisere innvandrere og minoriteter til spesielle enklaver på boligmarkedet og legger hindringer i veien for at de bosetter seg annetsteds. Motivet kan være å forhindre at attraktive områder synker i markedsverdi eller å unngå tap på investeringer ved at ledige leiligheter blir stående tomme.

Flere amerikanske undersøkelser har konkludert at den institusjonelle forklaringen er den som best egner seg til å forklare segregasjonen av svarte i USA (Hermalin og Farley 1973, Darden 1987, Massey 1985, Massey og Denton 1993). Likeledes hevder Saltman (1991) at økonomiske og kulturelle faktorer er de viktigste årsakene til etnisk segregasjon i europeiske storbyer, mens systematisk diskriminering har vært den viktigste faktoren i USA. I Norge er det godt dokumentert at etnisk diskriminering på boligmarkedet forekommer (se f.eks. Søholt 1999, 2001a, Senter for etnisk diskriminering 1999, 2000 og Utlendingsdirektoratet 2000), men betydningen av denne faktoren for etableringen av etnisk segregasjon i Oslo er ikke klarlagt.

Det foreligger også undersøkelser som legger stor vekt på det sosiale nettverkets betydning ved anskaffelse av bolig. Informasjon om ledige boliger og gunstige finansieringsordninger formidles ifølge disse studiene for en stor del gjennom etniske nettverk. Det øker sannsynligheten for at nye boligsøkere retter sin interesse mot de samme områdene som de øvrige deltakerne i nettverket er bosatt i (Kempen og Özüekren 1998, Søholt 2001a). Dette snevrer inn valgmulighetene. Effektiv kunnskap om hele bredden i boligmarkedet kan betraktes som en kognitiv ressurs av betydning på linje med økonomiske ressurser

7.1. Økonomiske forhold forklarer en stor del av den etniske segregasjonen i Oslo

I hvilket omfang økonomiske forhold forklarer den etniske segregasjonen har ved flere anledninger blitt undersøkt ved hjelp av metoden *indirekte standardisering* (Liebersohn 1963, Tauber og Tauber 1965, Peach 1996). Våre data ligger godt til rette for å benytte denne metoden til å undersøke relevansen av den økonomiske forklaringen. Vi konstruerer en variabel for økonomiske ressurser for hvert av

---

¹⁸ Betegnelsen er etter vår mening noe misvisende når det gjelder private, individuelle aktørers diskriminerende praksis.

Tabell 7.1. Landbakgrunn etter 12 nivåer av økonomiske ressurser.¹ Bosatte i Oslo per 1.1.1998. Prosent

Økonomiske ressurser	Vestlige innvandrere	Ikke-vestlige innvandrere	Nordmenn	I alt	N
Q1F0	6,7	35,0	58,3	100	65 262
Q2F0	3,1	19,3	77,6	100	63 081
Q3F0	3,1	7,4	89,5	100	65 356
Q4F0	3,6	3,0	93,3	100	51 280
Q1F1	5,6	26,3	68,2	100	38 806
Q2F1	4,5	19,5	76,1	100	32 429
Q3F1	4,5	8,9	86,5	100	28 989
Q4F1	4,2	3,5	92,3	100	25 293
Q1F2	3,6	4,5	91,9	100	20 265
Q2F2	3,2	3,5	93,4	100	29 243
Q3F2	3,2	2,6	94,2	100	30 506
Q4F2	3,4	1,6	95,0	100	48 304
Alle	4,1	13,0	82,9	100	498 814

¹ Variabelen økonomiske ressurser kombinerer fire nivåer av inntekt (kvartilene Q1, Q2, Q3 og Q4) og tre nivåer av formue (F0, F1 og F2) i 1997. F0 er kr. 0 i formue, F1 er kr. 1-150 000 og F2 er over kr. 150 000 (nominelle beløp).

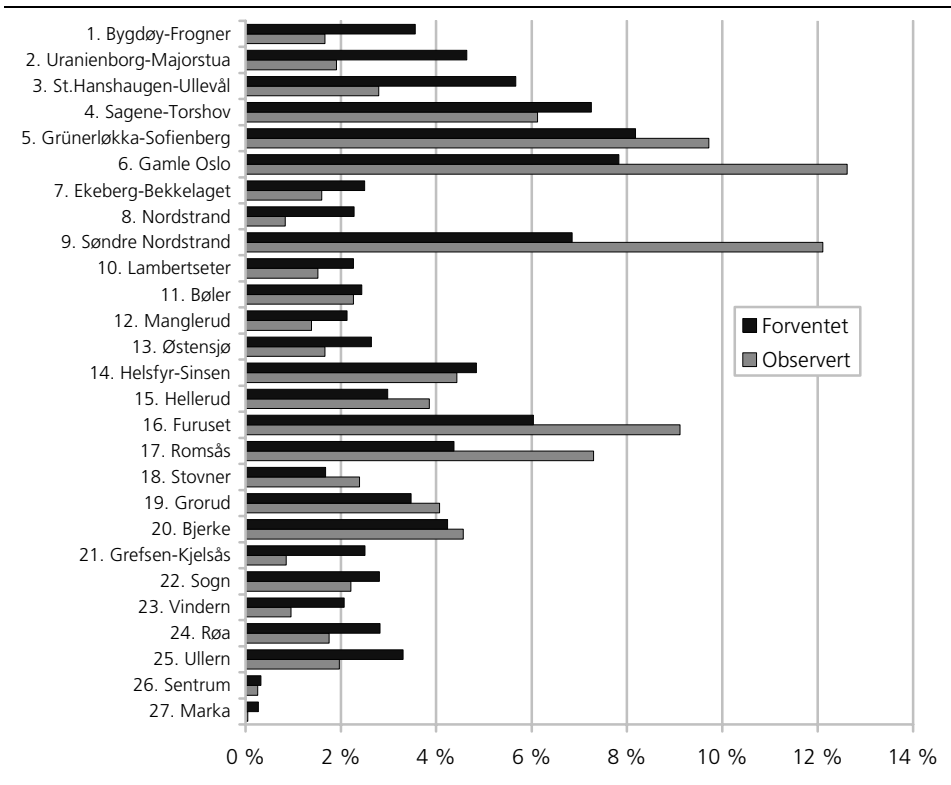
inntekstårene 1987, 1992 og 1997 ved å kombinere tre nivåer av formue (F0, F1 og F2) med fire nivåer av inntekt (kvartilene Q1, Q2, Q3 og Q4). Resultatet blir en variabel med 12 kategorier.

Den prosentvise fordelingen av befolkningen mellom nordmenn, ikke-vestlige og vestlige innvandrere for hver av de tolv økonomiske kategoriene avdekkes gjennom en krystabell.¹⁹ Tabell 7.1 viser fordelingen for inntektsåret 1997. I den laveste innteks- og formueskategorien (Q1F0) er andelen nordmenn 58 prosent, andelen ikke-vestlige innvandrere 35 prosent og andelen vestlige innvandrere 7 prosent (avrundede tall). I den høyeste kategorien består befolkningen av hele 95 prosent nordmenn, 2 prosent ikke-vestlige innvandrere og 3 prosent vestlige innvandrere.

Deretter fastslår vi hvor mange personer som befinner seg i hver av de tolv økonomiske kategoriene i hver bydel. I bydel 6 er det f.eks. 7 353 personer i laveste økonomiske kategori (Q1F0). Hvis disse fordeler seg etter landbakgrunn som i byens befolkning samlet, forventer vi at de utgjør 4 290 nordmenn (58,3 prosent), 2 571 ikke-vestlige innvandrere (35,0 prosent) og 492 vestlige innvandrere (6,7 prosent). Tilsvarende forventer vi at de 406 personene i bydel 6 som befinner seg i høyeste økonomiske kategori (Q4F2) består av 386 nordmenn (95,0 prosent), 6 ikke-vestlige innvandrere (1,6 prosent) og 14 vestlige innvandrere (3,4 prosent). De forventede verdiene summeres for hver befolkningsgruppe innen hver bydel. Dette gir oss en forventet fordeling av befolkningen etter landbakgrunn over bydelene, gitt at bare økonomiske forhold avgjør fordelingen.

¹⁹ For hvert av årene 1987 og 1992 mangler økonomiske data for 13 prosent av befolkningen som således faller utenfor denne beregningen.

Figur 7.1. Ikke-vestlige innvandrere fordelt over bydeler i Oslo per 1.1.1998. Observert fordeling og forventet fordeling dersom bosettingsmønsteret var helt bestemt av økonomiske ressurser.¹ Prosent

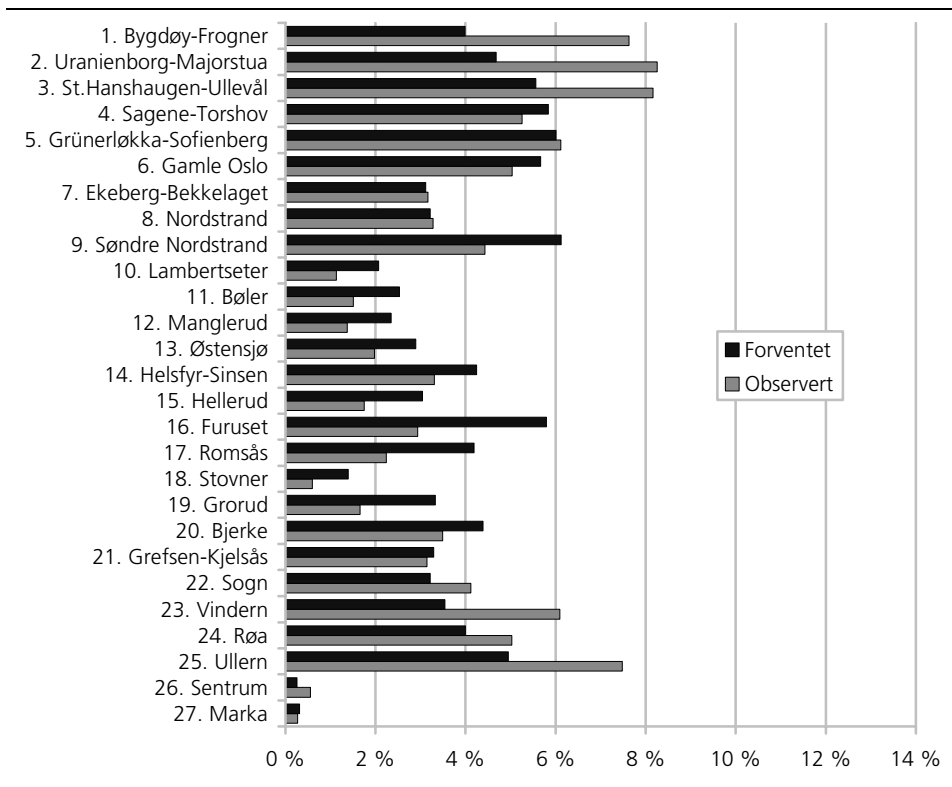
¹ Se note 1 til tabell 7.1.

Figur 7.1 viser den forventede og den observerte fordelingen av ikke-vestlige innvandrere over bydelene pr. 1.1.1998. Vi ser at den forventede fordelingen overvurderer andelen ikke-vestlige innvandrere i indre og ytre vest og i flertallet av de gamle drabantbyene sammenliknet med den observerte fordelingen. På den annen side undervurderer den forventede fordelingen andelen ikke-vestlige innvandrere i to av bydelene i indre øst (Grünerløkka/Sofienberg og Gamle Oslo) og i de nye drabantbyene. Den observerte fordelingen er altså mer skjevfordelt over bydelene enn den forventede, selv om hovedmønsteret i de to fordelingene er ganske likt.

Tilsvarende forventede og observerte fordeling for nordmenn er ikke tegnet inn i figuren. Disse kunne i så fall vært gjengitt som to linjer som varierer i området 2-6 prosent over y-aksen. Avviket mellom dem for nordmenn er minimal. Når forskjellen mellom forventet fordeling for ikke-vestlige innvandrere og forventet fordeling for nordmenn uttrykkes tallmessig ved hjelp av formelen for dissimilaritetsindeks, blir D-verdien naturlig nok lavere enn D-verdien som følger av forskjellen mellom observerte fordeling for ikke-vestlige innvandrere og observerte

Figur 7.2. Vestlige innvandrere fordelt over bydeler i Oslo per 1.1.1998. Observert fordeling og forventet fordeling dersom bosettingsmønsteret var helt bestemt av økonomiske ressurser.¹ Prosent

¹ Se note 1 til tabell 7.1.

fordeling for nordmenn. Grunnen til dette er, som figur 7.1 viser, at den observerte fordelingen for ikke-vestlige innvandrere har større svingninger fra bydel til bydel enn den forventede. "Kontrasten" til den relativt jevne fordelingen av nordmenn (både forventet og observert), som ikke er tegnet inn i figuren, blir dermed størst for den observerte fordelingen.

Figur 7.2 viser på samme måte den forventede og den observerte fordelingen av de vestlige innvandrere over bydelene per 1.1.1998. Den forventede fordelingen undervurderer andelen vestlige innvandrere i indre og ytre vest og overvurderer andelen i de gamle og de nye drabantbyene. Også her er det slik at den observerte fordelingen er mer skjevfordelt enn den forventede.

Forventede og observerte verdier av D-indeksen for vestlige og ikke-vestlige innvandrere og for hvert av årene 1988, 1993 og 1998 kan nå beregnes. Framgangsmåten er beskrevet i kapittel 4. Jo større forskjellen mellom innvandrergруппens og referansegruppens fordeling over bydelene er, desto større blir D-indeksen og desto større er altså den romlige segregasjonen mellom de to befolkningsgruppene.

Tabell 7.2. Grad av segregasjon mellom innvandrere og nordmenn bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998 målt ved D-indeks. Verdier observert (O) og forventet¹ (E) på basis av økonomiske ressurser.² Kvotienten E/O angir betydningen av den økonomiske faktoren

	Vestlige innvandrere	Ikke-vestlige innvandrere
1988		
Forventet (E)	1,1	5,5
Observert (O)	17,9	25,2
E/O·100 (Prosent)	6,2	21,8
1993		
Forventet (E)	2,3	9,4
Observert (O)	18,1	28,4
E/O·100 (Prosent)	12,7	33,1
1998		
Forventet (E)	3,8	12,1
Observert (O)	17,2	32,0
E/O·100 (Prosent)	22,3	37,8

¹ Verdier forventet når sammenhengen mellom økonomiske ressurser og landbakgrunn for Oslos befolkning (jf. tabell 7.1 for bosatte per 1.1.1998), benyttes som "mal" for å konstruere fordelingen av landbakgrunn etter økonomiske ressurser på bydelsnivå.

² Variabelen økonomiske ressurser kombinerer fire nivåer av inntekt (kvartilene Q1, Q2, Q3 og Q4) og tre nivåer av formue (F0, F1 og F2). I dataene for bosatte per 1.1.1988 er F0 kr. 0 i formue, F1 er kr. 1-100 000, F2 er over kr. 100 000. I dataene for bosatte per 1.1.1993 er tilsvarende verdier henholdsvis kr. 0, 1-130 000, over 130 000, og per 1.1.1998 henholdsvis kr. 0, 1-150 000 og over 150 000 (nominelle beløp).

Resultatet av beregningene er gjengitt i tabell 7.2. Ved alle tre tidspunkter og både for vestlige og ikke-vestlige innvandrere er den forventede D-verdien lavere enn den observerte. For 1998 er den forventede verdien for ikke-vestlige innvandrere 12,1 og den observerte 32,0. Ved å dividere den forventede D-verdien med den observerte, får vi et anslag for hvor mye økonomisk ulikhet "forklarer" av den observerte segregasjonen mellom gruppene. I dette tilfellet viser beregningen at 38 prosent eller nærmere fire tideler av segregasjonen mellom ikke-vestlige innvandrere og nordmenn kan tilbakeføres til økonomisk ulikhet. Ifølge tabellen har denne andelen økt fra 22 prosent i 1988 via 33 prosent i 1993 til 38 prosent i 1998.

Den økonomiske faktoren forklarer mindre av segregasjonen for vestlige enn for ikke-vestlige innvandrere. Vel to tideler av de vestlige innvandrernes segregasjon fra nordmenn i 1998 kan forklares ved økonomiske forskjeller. Også blant vestlige innvandrere synes betydningen av den økonomiske faktoren å ha økt over tid.

Sammenliknet med utenlandske undersøkelser er den økonomisk forklarte andelen av segregasjonen for de ikke-vestlige innvandrerne i Oslo høy. En tilsvarende undersøkelse fra London i 1991 viste at i underkant av 10 prosent av segregasjonen mellom "hvite" og innvandrere fra utvalgte land i den tredje verden (bl.a. Bangladesh, Pakistan og India) kunne forklares på bakgrunn av ulikhet i sosialgruppe (Peach 1996). Undersøkelser fra storbyer i Canada og USA har også konkludert at økonomiske forskjeller bare forklarer en mindre del av

den faktiske segregasjonen (Darroch og Marston 1971, Tauber og Tauber 1964). I en oversiktsartikkel hevder Saltman (1991) at den økonomiske faktoren sjelden "forklarer" mer enn en fjerdedel av den etniske segregasjonen. I forhold til dette er tallene fra Oslo høye. Likevel må vi huske at vel 60 prosent av segregasjonen i Oslo etter landbakgrunn må forklares ved andre forhold enn de økonomiske. Dette kan være preferanser for nærhet til landsmenn, at boliger formidles gjennom etniske nettverk, diskriminering, administrativ "styring" av bosettingen til bestemte boligområder osv.

7.2. Den økonomiske faktoren betyr mye for valget mellom indre øst og ytre vest

En annen framgangsmåte vi har benyttet for å anslå hvor mye den økonomiske faktoren betyr for den etniske segregasjonen, har vært å estimere hvor stor effekten av landbakgrunn og økonomiske ressurser er for sjansen til å være bosatt på et bestemt sted i byen - innen en bestemt bydel (Blom 1995) eller bydelsgruppe (Blom 1999a, 1999b). Dette er gjort med utgangspunkt i data fra 1988 og 1993 (Blom 1995) eller bare med data fra 1993 (Blom 1999a, 1999b) ved hjelp av logistisk regresjon. I foreliggende arbeid estimerer vi sjansen for å være bosatt i hver av de fem bydelsgruppene per 1.1. 1988, 1993 og 1998.

Vår tolkning av variablene som inngår i modellen er noe annerledes enn tidligere. Mens vi tidligere betraktet landbakgrunn som en erstatningsvariabel²⁰ for ikke-økonomiske eller kulturelle årsaker til dannelse og vedlikehold av etniske bokonsentrasjoner, betrakter vi nå landbakgrunn som den etniske dimensjonen *per se* som konstituerer bokonsentrasjonen (eller segregasjonen). Sammen med økonomiske ressurser bidrar denne faktoren til å avgjøre hvor en person er bosatt i byen. Den avhengige variabelen i modellen er ingen erstatningsvariabel for bokonsentrasjon, men en indikator for om personen er bosatt i et bestemt område eller ikke. Hvor mye effekten av landbakgrunn synker når den økonomiske faktoren innføres i modellen, indikerer styrken i den økonomiske dimensjonen. Kontrollert for økonomiske ressurser, avspeiler landbakgrunn et knippe av ikke-økonomisk forhold som varierer etter opprinnelsesland og påvirker valget av bosted i byen.

Tabell 7.3 gjengir estimatene for effekten av landbakgrunn og økonomiske ressurser på logodds'en for å være bosatt i hver av de fem bydelsgruppene i Oslo per 1.1.1988. Modell 1 inneholder bare landbakgrunn, mens modell 2 også har med økonomiske forhold i tillegg til landbakgrunn. Positivt fortegn foran et parameterestimat betyr at sjansen for å være bosatt i bydelsgruppen er større enn for referansegruppen. Negativt fortegn betyr at sjansen er mindre.

---

²⁰ Gjerne kalt "proxy-variabel", en variabel som erstatter en annen idet den måler tilnærmet det samme.

Tabellen viser at landbakgrunn er en viktig prediktor for bostedet i alle bydelsgruppene (jf. modell 1). Mens ikke-vestlig innvandrere gjennomgående har større sjanse enn nordmenn til å være bosatt i indre øst og de nye drabantbyene, har vestlige innvandrere større sjanse til å være bosatt i indre og ytre vest. Disse fakta kjenner vi godt fra før. På den annen side har ikke-vestlige innvandrere mindre sjanse enn nordmenn til å være bosatt i indre og ytre vest og de gamle drabantbyene.

Tabell 7.3. Estimater fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn og økonomiske ressurser¹ på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo per 1.1.1988. Kji-kvadrater i parentes

	Indre vest		Indre øst		Gamle drabantbyer		Nye drabantbyer		Ytre vest	
	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2
Landbakgrunn	(1327,8)	(1268,5)	(3024,8)	(1868,8)	(1457,4)	(1263,5)	(2995,7)	(2478,5)	(2077,1)	(1502,5)
Vestlige land	0,54***	0,54***	-0,06**	-0,13***	-0,61***	-0,58***	-0,47***	-0,48***	0,29***	0,32***
Øst-Europa	0,02	0,05	0,22***	0,11	-0,43***	-0,42***	0,40***	0,36***	-0,22**	-0,13*
T. Jugoslavia	-0,39***	-0,35***	1,11***	0,95***	-0,23***	-0,22**	0,26***	0,15*	-1,04***	-0,87***
Tyrkia	-0,26**	-0,21*	0,95***	0,71***	-0,61***	-0,57***	0,62***	0,51***	-1,01***	-0,79***
Marokko	-0,16	-0,10	1,52***	1,30***	-0,99***	-0,97***	0,16*	0,05	-1,29***	-1,08***
Pakistan	-1,12***	-1,07***	1,14***	0,86***	-0,53***	-0,48***	0,83***	0,74***	-1,42***	-1,19***
Sri Lanka	-0,54***	-0,48***	0,28**	-0,04	-0,22*	-0,13	0,90***	0,79***	-0,96***	-0,72***
Vietnam	-1,29***	-1,24***	-0,40***	-0,68***	-0,57***	-0,52***	2,00***	1,91***	-1,63***	-1,42***
Iran	-0,01	0,02	-0,37	-0,68**	-0,91***	-0,81***	1,08***	1,04***	-0,38*	-0,20
Chile	-0,13	-0,09	0,10	-0,19	-0,37***	-0,28**	0,81***	0,72***	-0,73***	-0,54***
Andre land	-0,04	-0,08*	0,35***	0,15***	-0,51***	-0,47***	0,60***	0,51***	-0,53***	-0,36***
Norge	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Økonomiske ressurser		(2132,9)		(6012,7)		(2858,2)		(3574,7)		(9122,1)
Q1F0		-0,01		1,45***		-0,01		0,37***		-0,96***
Q2F0		-0,05*		1,34***		0,14***		0,58***		-1,16***
Q3F0		-0,11***		1,20***		0,19***		0,60***		-1,03***
Q4F0		0,27***		1,02***		-0,04*		0,29***		-0,69***
Q1F1		0,03		1,35***		0,40***		0,16***		-1,10***
Q2F1		-0,17***		1,05***		0,58***		0,42***		-1,16***
Q3F1		-0,35***		0,72***		0,49***		0,73***		-1,03***
Q4F1		-0,20***		0,55***		0,35***		0,56***		-0,70***
Q1F2		0,59***		0,82***		-0,09**		-0,39***		-0,44***
Q2F2		0,33***		0,61***		0,20***		-0,26***		-0,42***
Q3F2		0,06*		0,23***		0,22***		0,08**		-0,29***
Q4F2		0		0		0		0		0
Log										
likelihood	-169044	-167997	-163156	-159697	-216353	-214944	-188190	-186269	-221095	-216587
N	393091	393091	393091	393091	393091	393091	393091	393091	393091	393091

* p<0,05 ** p<0,01 *** p<0,001.

¹ Variabelen økonomiske ressurser kombinerer fire nivåer av inntekt (kvartilene Q1, Q2, Q3 og Q4) og tre nivåer av formue (F0, F1 og F2) i 1987. F0 er kr. 0 i formue, F1 er kr. 1-100 000 og F2 er over kr. 100 000 (nominelle beløp).

Vietnamesere og iranere står i en særstilling blant de ikke-vestlige innvandrerne i 1988 idet de har lavere odds²¹ enn nordmenn for å være bosatt i indre øst, mens de har langt høyere odds enn nordmenn for å være bosatt i de nye drabantbyene.

Modell 2 i tabellen viser virkningen av å innføre økonomiske ressurser i regresjonslikningen. Mest endrer effekten av landbakgrunn seg for bosted i indre øst og ytre vest. I gjennomsnitt synker de estimerte parameterverdiene for de tolv kategoriene av landbakgrunn med 21 hundredeler (0,21) i indre øst. Tilsvarende stiger de estimerte parameterverdiene med 16 hundredeler (0,16) i ytre vest, dvs. verdiene blir mindre negative. I modellene for de øvrige bydelsgruppene er endringene i effekten av landbakgrunn knapt halvparten så store. Vi kan dermed fastslå at den økonomiske faktoren virker sterkest inn på sjansen for å være bosatt i de enkelte bydelsgruppene i indre øst og ytre vest.

Nærmere undersøkelse av den økonomiske faktoren viser at sjansen for å være bosatt i indre øst er størst for personer med lave verdier både for inntekt og formue. Det samme er ikke tilfelle i indre vest. Her er det personer med uoverensstemmelse mellom inntekt og formue, i betydningen lav inntekt og høy formue eller omvendt, som har størst sjanse for å bo. Sjansen for å bo i de nye drabantbyene er størst for personer med inntekter over laveste kvartil og formue mellom 0 og 100 000 kroner²² (F0-F1), mens sjansene for å bo i de gamle drabantbyene er størst for personer i midterste formuessjikt (F1) - uansett inntekt. I ytre vest er det personer i øverste inntekts- og formuessjikt som har størst sjanse for å være bosatt, dvs. motsatsen til beboerne i indre øst.

Tabell 7.4 og 7.5 viser tilsvarende estimater for sjansen til å være bosatt i de enkelte bydelsgruppene i henholdsvis 1.1.1993 og 1.1.1998. Fortsatt har de ikke-vestlige innvandrerne høyere odds enn nordmenn for å være bosatt i indre øst og de nye drabantbyene, mens tilsvarende er tilfelle for vestlige innvandrere i indre og ytre vest (modell 1). Av endringer som kan iakttas i forhold til i 1988, kan nevnes at både vietnamesere og iranere nå har høyere odds enn nordmenn for å være bosatt i indre øst. Chilenerne har også blitt mer tilbøyelige til å bo i indre øst etter 1988, mens det motsatte er tilfelle for innvandrere fra Det tidligere Jugoslavia. Ikke-vestlige innvandrere har liten sjanse til å være bosatt i indre og ytre vest, og sjansen blir enda mindre i 1993 og 1998. Tyrkere, marokkanere og pakistanere blir derimot mer tilbøyelige til å være bosatt i de nye drabantbyene.

---

²¹ Vi bruker begrepet odds synonymt med "sjanse" enda odds er definert som forholdet mellom sannsynligheten for et utfall A og sannsynligheten for ikke-A. Antilogaritmen til de estimerte parameterverdiene i tabellen gir odds. Referansegruppens odds er alltid 1 ($\exp[0]$). Forholdet mellom odds'en til en verdi på en variabel og odds'en til variabelens referansegruppe kalles oddsforholdet.

²² Om lag 146 000 kroner etter dagens konsumprisindeks (2000), jf. Statistisk sentralbyrå 2001a: tabell 303.

Tabell 7.4. Estimater fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn og økonomiske ressurser¹ på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo per 1.1.1993. Kji-kvadrater i parentes

	Indre vest		Indre øst		Gamle drabantbyer		Nye drabantbyer		Ytre vest	
	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2
Landbakgrunn	(2407,7)	(2356,5)	(6002,5)	(2323,7)	(1456,3)	(997,9)	(5997,0)	(4835,0)	(4613,5)	(2974,5)
Vestlige										
land	0,54***	0,52***	0,01	-0,08***	-0,61***	-0,55***	-0,48***	-0,49***	0,27***	0,32***
Øst-Europa	0,17***	0,16**	0,27***	0,06	-0,37***	-0,32***	0,32***	0,28***	-0,31***	-0,17***
T. Jugoslavia	-0,58***	-0,57***	0,99***	0,71***	0,04	0,09	0,36***	0,27***	-1,14***	-0,90***
Tyrkia	-0,85***	-0,88***	1,08***	0,67***	-0,35***	-0,21***	0,84***	0,76***	-1,63***	-1,33***
Marokko	-0,51***	-0,51***	1,50***	1,11***	-0,50***	-0,41***	0,20***	0,13**	-1,41***	-1,11***
Pakistan	-1,50***	-1,53***	1,15***	0,72***	-0,48***	-0,36***	1,05***	1,02***	-1,75***	-1,47***
Sri Lanka	-0,94***	-0,95***	1,01***	0,65***	0,28***	0,42***	0,41***	0,28***	-1,58***	-1,29***
Vietnam	-1,50***	-1,53***	0,04	-0,36***	-0,56***	-0,43***	1,94***	1,88***	-2,02***	-1,75***
Iran	-0,58***	-0,66***	1,09***	0,64***	-0,53***	-0,30***	0,52***	0,49***	-0,84***	-0,58***
Chile	-0,36***	-0,38***	0,58***	0,23**	-0,31***	-0,19*	0,91***	0,79***	-1,22***	-0,94***
Andre land	-0,34***	-0,36***	0,56***	0,22***	-0,28***	-0,16***	0,62***	0,55***	-0,66***	-0,42***
Norge	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Økonomiske ressurser		(1900,6)		(8680,3)		(4434,3)		(3280,4)		(11535,5)
Q1F0		0,20***		1,87***		-0,11***		0,36***		-1,12***
Q2F0		-0,06**		1,74***		0,16***		0,67***		-1,34***
Q3F0		0,00		1,57***		0,22***		0,58***		-1,15***
Q4F0		0,43***		1,44***		-0,14***		0,21***		-0,77***
Q1F1		-0,02		1,83***		0,30***		0,23***		-1,14***
Q2F1		-0,18***		1,50***		0,58***		0,48***		-1,31***
Q3F1		-0,13***		1,09***		0,39***		0,66***		-1,00***
Q4F1		-0,02		0,75***		0,09***		0,45***		-0,49***
Q1F2		0,32***		1,25***		0,32***		-0,20***		-0,71***
Q2F2		-0,01		0,92***		0,62***		0,01		-0,74***
Q3F2		-0,01		0,40***		0,36***		0,19***		-0,44***
Q4F2		0		0		0		0		0
Log										
likelihood	-172947	-172023	-173980	-168625	-221160	-218931	-198816	-197139	-231677	-225901
N	410089	410089	410089	410089	410089	410089	410089	410089	410089	410089

* p<0,05 ** p<0,01 *** p< 0,001.

¹ Variabelen økonomiske ressurser kombinerer fire nivåer av inntekt (kvartilene Q1, Q2, Q3 og Q4) og tre nivåer av formue (F0, F1 og F2) i 1992. F0 er kr. 0 i formue, F1 er kr. 1-130 000 og F2 er over kr. 130 000 (nominelle beløp).

Tabell 7.5. Estimater fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn og økonomiske ressurser¹ på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo per 1.1.1998. Kji-kvadrater i parentes

	Indre vest		Indre øst		Gamle drabantbyer		Nye drabantbyer		Ytre vest	
	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2
Landbakgrunn	(4807,5)	(4930,2)	(9909,0)	(2104,3)	(2386,9)	(2388,4)	(11286,0)	(10370,1)	(9119,7)	(4494,2)
Vestlige land	0,59***	0,56***	0,21***	0,00	-0,57***	-0,56***	-0,53***	-0,51***	0,14***	0,29***
Øst-Europa	0,09*	0,04	0,27***	-0,09*	-0,42***	-0,42***	0,36***	0,39***	-0,23***	0,04
T. Jugoslavia	-0,58***	-0,63***	0,71***	0,23***	0,27***	0,25***	0,32***	0,32***	-0,89***	-0,47***
Tyrkia	-1,06***	-1,14***	1,14***	0,55***	-0,37***	-0,37***	1,03***	1,06***	-2,13***	-1,60***
Marokko	-0,96***	-1,02***	1,56***	1,01***	-0,39***	-0,43***	0,43***	0,46***	-1,67***	-1,14***
Pakistan	-2,11***	-2,18***	1,11***	0,54***	-0,42***	-0,46***	1,22***	1,28***	-2,09***	-1,58***
Sri Lanka	-1,83***	-1,88***	0,71***	0,18***	0,86***	0,87***	0,56***	0,49***	-2,63***	-2,11***
Vietnam	-1,87***	-1,91***	0,76***	0,30***	-0,56***	-0,62***	1,56***	1,58***	-2,09***	-1,68***
Iran	-0,76***	-0,85***	0,76***	0,14**	-0,10*	-0,09*	0,67***	0,70***	-0,87***	-0,31***
Chile	-0,37***	-0,44***	0,88***	0,35***	-0,38***	-0,37***	0,88***	0,85***	-1,54***	-1,04***
Andre land	-0,65***	-0,72***	0,83***	0,30***	-0,19***	-0,19***	0,67***	0,69***	-0,92***	-0,47***
Norge	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Økonomiske ressurser	(1820,8)		(20464,7)		(6600,1)		(5084,9)		(29052,4)	
Q1F0	0,31***		2,56***		0,19***		0,17***		-1,61***	
Q2F0	-0,06***		2,17***		0,58***		0,68***		-1,78***	
Q3F0	0,01		1,89***		0,57***		0,63***		-1,42***	
Q4F0	0,35***		1,25***		0,05**		0,20***		-0,58***	
Q1F1	0,07***		2,37***		0,69***		0,17***		-1,70***	
Q2F1	-0,10***		1,85***		0,78***		0,56***		-1,50***	
Q3F1	-0,20***		1,38***		0,64***		0,81***		-1,21***	
Q4F1	-0,10***		0,64***		0,15***		0,63***		-0,49***	
Q1F2	0,12***		1,45***		0,83***		0,08***		-1,05***	
Q2F2	-0,11***		1,04***		0,87***		0,27***		-0,89***	
Q3F2	-0,09***		0,75***		0,56***		0,40***		-0,65***	
Q4F2	0		0		0		0		0	
Log likelihood	-200065	-199174	-212435	-199929	-263251	-259828	-248081	-245505	-282892	-267737
N	499693	499693	499693	499693	499693	499693	499693	499693	499693	499693

* p<0,05 ** p<0,01 *** p< 0,001.

¹ Se note 1 til tabell 7.1.

Effekten av den økonomiske faktoren i 1993 og 1998 (tabell 7.4 og 7.5) minner mye om effekten i 1988 (tabell 7.3). Lavt nivå både i inntekt og formue predikerer bosetting i indre øst, mens det motsatte er tilfelle for bosetting i ytre vest. Inntekt og formue "på det jevne" styrker sjansen for bosetting i drabantbyene. En endring kan iakttas når det gjelder bosted i indre vest. I 1988 var det fortrinnsvis lav inntekt og høy formue eller omvendt som økte sjansen for å bo i denne bydelsgruppen. I 1993 og 1998 har også personer i den laveste kategorien av inntekt og formue (Q1F0) stor sjanse for å være bosatt der.

Som i 1988 endrer estimatene for effekten av landbakgrunn seg når økonomiske ressurser trekkes inn i modellen. Endringen er størst for bosted i indre øst og ytre vest (modell 2). Gjennomsnittlig synker den estimerte effekten for de tolv kategoriene av landbakgrunn med 0,31 poeng i 1993 og med 0,45 poeng i 1998 i modellen for bosted i indre øst. Tilsvarende stiger den gjennomsnittlige effekten av landbakgrunn med 0,22 poeng i 1993 og 0,40 poeng i 1998 i modellene for bosted i ytre vest.

Vi kan dermed fastslå at økonomiske ressurser predikerer en økende del av bostedsvalget i indre øst og ytre vest i årene fra 1988 til 1998. Dette er forenlig med konklusjonen fra foregående avsnitt der vi ved hjelp av indirekte standardisering viste at den økonomiske faktoren får økt betydning over tid for å forklare etnisk segregasjon.

At den økonomiske faktoren virker ulikt på effekten av landbakgrunn for sjansen til å være bosatt i henholdsvis indre øst og ytre vest, kan for øvrig forklares på følgende måte. Ikke-vestlige innvandreres interesse for å være bosatt i indre øst består av en direkte positiv effekt av landbakgrunn og en indirekte positiv effekt via (lav) inntekt og formue. Effektene forsterker hverandre og bidrar til at ikke-vestlige innvandrere er sterkt knyttet til indre øst. Når den økonomiske faktoren gjøres eksplisitt i modellen, reduseres den samlede effekten av landbakgrunn og bare den direkte effekten gjennstår. Oddsene for bosetting i indre øst synker.

Tilsvarende er ikke-vestlige innvandreres manglende tilbøyelighet til å være bosatt i ytre vest sammensatt av en direkte negativ effekt av landbakgrunn og indirekte negativ effekt via inntekt og formue. Lav inntekt og formue, som er karakteristisk for ikke-vestlige innvandrere, svekker sjansen for å være bosatt i ytre vest pga. de høye boligprisene i området. Sammen med en tradisjonell "fremmedhet" ovenfor ytre vest bidrar dette til å holde ikke-vestlige innvandrere borte fra denne delen av byen. Når den økonomiske faktoren introduseres i modellen, blir den direkte negative effekten av landbakgrunn stående alene. Dermed blir de estimerte verdiene for landbakgrunn mindre negative. Oddsene for bosetting i ytre vest stiger.

7.3. Familiestørrelse påvirker valget mellom indre og ytre by

Vi har vist empirisk at både forhold knyttet til *etnisk tilhørighet* (operasjonalisert ved landbakgrunn) og en persons *økonomiske ressurser* virker inn på osloinnbyggerens sjanse til å bo i bestemte deler av byen. Betydningen av økonomiske ressurser har økt utover på 1990-tallet.

I en ofte sitert amerikansk studie fra 1950-tallet hevder Shevky og Bell (1955) at det er tre viktige dimensjoner som konstituerer den sosiale differensieringen i en moderne storby: økonomisk status, etnisk status og familiestatus. Ved hjelp av indekser for hver av disse dimensjonene foretar de "a social area analysis", en slags sosial kartlegging i San Fransisco-bukta i California. Andre forfattere (bl.a.

Timms 1971) har utviklet deres teorier videre ved hjelp av den statistiske teknikken faktoranalyse (Kim og Mueller 1978).

Inspirert av Shevky og Bell har vi søkt etter en variabel som kunne egne seg til å representere dimensjonen "familiestatus". De andre dimensjonene i deres konsept, økonomisk og etnisk status, inngår allerede i vår modell. Med begrepet "familiestatus" sikter Shevky og Bell til forhold som fanger opp endringer i familiens struktur og funksjon. Som mål på denne dimensjonen benytter de en kombinasjon av fertilitet, andelen kvinner i arbeidslivet og andelen én-person-familier.

Selv velger vi *familiestørrelse* som en representant for dimensjonen familiestatus. Dermed er vi tilbake ved funn vi gjorde i begynnelsen av vårt arbeid med bokkonsentrasjon blant innvandrere i Oslo (Blom 1994). I en faktoranalyse av forskjellige egenskaper ved befolkningen i Oslo på bydelsnivå identifiserte vi en såkalt "demografisk faktor" som bl.a. omfattet andelen barn 0-6 år, andelen eldre over 80 år og andelen gifte over 25 år. I tillegg til en "sosioøkonomisk faktor", som fulgte et øst-vest-skillen i byen og korrelerte nært med andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene, fant vi at den "demografiske faktoren" fulgte et skille mellom byens sentrum og periferi.

Her er det nærliggende å vise til Massey (1985:317) som i en omtale av tradisjonen fra Shevky og Bell (1955) konkluderer at mange undersøkelser gjerne identifiserer tre dimensjoner ved den sosiale differensieringen i storbyer. Det er økonomisk status, som følger et sektorielt mønster, familiestatus, som følger et konsentrisk mønster, og etnisk status som skjærer på tvers av de to øvrige dimensjonene og sammen med dem gir opphav til en "urban mosaikk".

Tabell 7.6-7.8 viser effekten av å inkludere familiestørrelse i regresjonsmodellene som predikerer i hvilken bydelsgruppe en person bor. Modell 1 i disse tabellene er identisk med modell 2 i tabellene 7.3-7.5 der landbakgrunn og økonomiske ressurser er forklaringsfaktorene. I den nye modell 2 innføres familiestørrelse som en tredje faktor i tillegg til de to øvrige. Analysene avdekker at familiestørrelse er en kraftfull forklaringsfaktor som forbedrer modelltilpasningen betraktelig. Log likelihood stiger markert fra modell 1 til modell 2 i alle bydelsgruppene unntatt i gamle drabantbyer. At boligmassen i bydelene er forskjellig med hensyn til antall rom, har selvsagt sammenheng med dette resultatet.

Tabell 7.6. Estimater fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn, økonomiske ressurser¹ og familiestørrelse på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo per 1.1.1988. Kji-kvadrater i parentes

	Indre vest		Indre øst		Gamle drabantbyer		Nye drabantbyer		Ytre vest	
	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2
Landbak-										
grunn	(1268,5)	(1170,9)	(1868,8)	(3025,0)	(1263,5)	(1123,9)	(2478,5)	(1948,4)	(1502,5)	(2155,9)
Vestlige land	0,54***	0,56***	-0,13***	-0,11***	-0,58***	-0,59***	-0,48***	-0,49***	0,32***	0,32***
Øst-Europa	0,05	0,12*	0,11	0,21***	-0,42***	-0,45***	0,36***	0,31***	-0,13*	-0,17**
T. Jugoslavia	-0,35***	-0,17*	0,95***	1,26***	-0,22**	-0,17*	0,15*	0,02	-0,87***	-1,12***
Tyrkia	-0,21*	-0,07	0,71***	0,98***	-0,57***	-0,50***	0,51***	0,38***	-0,79***	-1,04***
Marokko	-0,10	0,03	1,30***	1,59***	-0,97***	-0,88***	0,05	-0,10	-1,08***	-1,35***
Pakistan	-1,07***	-0,83***	0,86***	1,31***	-0,48***	-0,34***	0,74***	0,53***	-1,19***	-1,65***
Sri Lanka	-0,48***	-0,57***	-0,04	-0,15	-0,13	-0,12	0,79***	0,86***	-0,72***	-0,64***
Vietnam	-1,24***	-1,17***	-0,68***	-0,55***	-0,52***	-0,43***	1,91***	1,85***	-1,42***	-1,65***
Iran	0,02	0,07	-0,68**	-0,64**	-0,81***	-0,82***	1,04***	1,02***	-0,20	-0,29
Chile	-0,09	-0,03	-0,19	-0,09	-0,28**	-0,26**	0,72***	0,67***	-0,54***	-0,67***
Andre land	-0,08*	0,18***	0,15***	0,29***	-0,47***	-0,45***	0,51***	0,44***	-0,36***	-0,50***
Norge	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Øko-										
nomiske										
ressurser	(2132,9)	(2029,8)	(6012,7)	(4421,7)	(2858,2)	(2675,4)	(3574,7)	(2695,7)	(9122,1)	(10134,7)
Q1F0	-0,01	-0,30***	1,45***	1,19***	-0,01	0,17***	0,37***	0,50***	-0,96***	-0,83***
Q2F0	-0,05*	-0,12***	1,34***	1,37***	0,14***	0,34***	0,58***	0,53***	-1,16***	-1,32***
Q3F0	-0,11***	-0,19***	1,20***	1,22***	0,19***	0,39***	0,60***	0,54***	-1,03***	-1,17***
Q4F0	0,27***	0,15***	1,02***	0,94***	-0,04*	0,09***	0,29***	0,30***	-0,69***	-0,70***
Q1F1	0,03	-0,16***	1,35***	1,19***	0,40***	0,52***	0,16***	0,24***	-1,10***	-1,03***
Q2F1	-0,17***	-0,15***	1,05***	1,13***	0,58***	0,67***	0,42***	0,37***	-1,16***	-1,30***
Q3F1	-0,35***	-0,32***	0,72***	0,83***	0,49***	0,62***	0,73***	0,64***	-1,03***	-1,20***
Q4F1	-0,20***	-0,22***	0,55***	0,56***	0,35***	0,41***	0,56***	0,54***	-0,70***	-0,74***
Q1F2	0,59***	0,38***	0,82***	0,62***	-0,09**	0,01	-0,39***	-0,28***	-0,44***	-0,34***
Q2F2	0,33***	0,28***	0,61***	0,57***	0,20***	0,22***	-0,26***	-0,23***	-0,42***	-0,40***
Q3F2	0,06*	0,06*	0,23***	0,25***	0,22***	0,24***	0,08**	0,07*	-0,29***	-0,32***
Q4F2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Familie-										
størrelse		(4502,0)		(6649,3)		(2688,0)		(3783,5)		(7808,3)
1		0,98**		1,11***		1,09***		-1,09***		-0,69***
2		0,45		0,65***		1,45***		-0,89***		-0,50*
3		0,26		0,06		1,02***		-0,39**		-0,16
4		-0,02		-0,53**		0,85**		-0,44**		0,35
5		0,12		-0,44*		0,54		-0,55***		0,67**
6		0,19		0,00		0,57*		-0,64***		0,64**
7		0,49		0,22		0,68*		-0,15		-0,37
8+		0		0		0		0		0
Log likelihood	-167996,6	-165584,8	-159696,9	-155572,6	-214943,6	-213580,1	-186269,0	-184435,1	-216587,1	-212788,9
N	393091	393091	393091	393091	393091	393091	393091	393091	393091	393091

* p<0,05 ** p<0,01 *** p<0,001.

¹ Se fotnote til tabell 7.3.

Tabell 7.7. Estimater fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn, økonomiske ressurser¹ og familiestørrelse på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo per 1.1.1993. Kji-kvadrater i parentes

	Indre vest		Indre øst		Gamle drabantbyer		Nye drabantbyer		Ytre vest	
	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2
Landbakgrunn	(2356,5)	(1574,6)	(2323,7)	(4627,9)	(997,9)	(861,3)	(4835,0)	(3009,9)	(2974,5)	(4437,1)
Vestlige land	0,52***	0,54***	-0,08***	-0,08***	-0,55***	-0,55***	-0,49***	-0,49***	0,32***	0,33***
Øst-Europa	0,16**	0,27***	0,06	0,22***	-0,32***	-0,33***	0,28***	0,19***	-0,17***	-0,25***
T. Jugoslavia	-0,57***	-0,28***	0,71***	1,15***	0,09	0,16**	0,27***	0,05	-0,90***	-1,26***
Tyrkia	-0,88***	-0,47***	0,67***	1,23***	-0,21***	-0,11*	0,76***	0,48***	-1,33***	-1,81***
Marokko	-0,51***	-0,12	1,11***	1,60***	-0,41***	-0,29***	0,13**	-0,17***	-1,11***	-1,53***
Pakistan	-1,53***	-1,03***	0,72***	1,34***	-0,36***	-0,20***	1,02***	0,67***	-1,47***	-2,04***
Sri Lanka	-0,95***	-0,95***	0,65***	0,72***	0,42***	0,44***	0,28***	0,26***	-1,29***	-1,36***
Vietnam	-1,53***	-1,36***	-0,36***	-0,13*	-0,43***	-0,37***	1,88***	1,77***	-1,75***	-2,05***
Iran	-0,66***	-0,53***	0,64***	0,84***	-0,30***	-0,26*	0,49***	0,38***	-0,58***	-0,78***
Chile	-0,38***	-0,28**	0,23**	0,38***	-0,19*	-0,17*	0,79***	0,72***	-0,94***	-1,08***
Andre land	-0,36***	-0,21***	0,22***	0,44***	-0,16***	-0,13***	0,55***	0,44***	-0,42***	-0,63***
Norge	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Økonomiske ressurser	(1900,6)	(1290,5)	(8680,3)	(7129,5)	(4434,3)	(4003,4)	(3280,4)	(2703,2)	(11535,5)	(12003,3)
Q1F0	0,20***	-0,04*	1,87***	1,64***	-0,11***	0,01	0,36***	0,52***	-1,12***	-1,04***
Q2F0	-0,06**	-0,11***	1,74***	1,75***	0,16***	0,27***	0,67***	0,70***	-1,34***	-1,49***
Q3F0	0,00	-0,10***	1,57***	1,50***	0,22***	0,35***	0,58***	0,64***	-1,15***	-1,25***
Q4F0	0,43***	0,27***	1,44***	1,29***	-0,14***	-0,05*	0,21***	0,32***	-0,77***	-0,74***
Q1F1	-0,02	-0,26***	1,83***	1,61***	0,30***	0,41***	0,23***	0,39***	-1,14***	-1,05***
Q2F1	-0,18***	-0,25***	1,50***	1,46***	0,58***	0,66***	0,48***	0,53***	-1,31***	-1,37***
Q3F1	-0,13***	-0,16***	1,09***	1,09***	0,39***	0,50***	0,66***	0,67***	-1,00***	-1,14***
Q4F1	-0,02	-0,03	0,75***	0,77***	0,09***	0,17***	0,45***	0,43***	-0,49***	-0,58***
Q1F2	0,32***	0,09**	1,25***	1,01***	0,32***	0,39***	-0,20***	-0,03	-0,71***	-0,59***
Q2F2	-0,01	-0,11***	0,92***	0,80***	0,62***	0,63***	0,01	0,09***	-0,74***	-0,67***
Q3F2	-0,01	-0,05*	0,40***	0,36***	0,36***	0,37***	0,19***	0,22***	-0,44***	-0,42***
Q4F2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Familiestørrelse		(6355,6)		(9405,5)		(1650,6)		(4995,0)		(9996,4)
1		1,54***		0,80***		0,47***		-0,98***		-0,56***
2		0,98***		0,22**		0,76**		-0,57***		-0,33**
3		0,78***		-0,26***		0,45***		-0,28***		0,04
4		0,40		-0,77***		0,32**		-0,32***		0,51***
5		0,47*		-0,64***		0,15		-0,34***		0,72***
6		0,37		-0,33***		0,18		-0,20*		0,51***
7		0,31		-0,07		0,14		-0,06		0,01
8+		0		0		0		0		0
Log										
likelihood	-172022,9	-168533,1	-168625,3	-163055,5	-218931,2	-218106,3	-197138,7	-194637,1	-225901,0	-220979,1
N	410089	410089	410089	410089	410089	410089	410089	410089	410089	410089

* p<0,05 ** p<0,01 *** p< 0,001.

¹ Se fotnote til tabell 7.4.

Tabell 7.8. Estimater fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn, økonomiske ressurser¹ og familjestørrelse på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo per 1.1.1998. Kji-kvadrater i parentes

	Indre vest		Indre øst		Gamle drabantbyer		Nye drabantbyer		Ytre vest	
	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2
Landbakgrunn	(4930,2)	(2493,7)	(2104,3)	(6291,7)	(2388,4)	(2056,7)	(10370,1)	(4602,7)	(4494,2)	(7185,8)
Vestlige land	0,56***	0,51***	0,00	-0,06**	-0,56***	-0,55***	-0,51***	-0,46***	0,29***	0,35***
Øst-Europa	0,04	0,17***	-0,09*	0,05	-0,42***	-0,46***	0,39***	0,29***	0,04	0,00
T. Jugoslavia	-0,63***	-0,24***	0,23***	0,68***	0,25***	0,29***	0,32***	0,06	-0,47***	-0,80***
Tyrkia	-1,14***	-0,58***	0,55***	1,18***	-0,37***	-0,31***	1,06***	0,71***	-1,60***	-2,06***
Marokko	-1,02***	-0,51***	1,01***	1,59***	-0,43***	-0,29***	0,46***	0,09*	-1,14***	-1,60***
Pakistan	-2,18***	-1,49***	0,54***	1,26***	-0,46***	-0,29***	1,28***	0,83***	-1,58***	-2,16***
Sri Lanka	-1,88***	-1,57***	0,18***	0,59***	0,87***	0,89***	0,49***	0,26***	-2,11***	-2,40***
Vietnam	-1,91***	-1,57***	0,30***	0,71***	-0,62***	-0,57***	1,58***	1,35***	-1,68***	-2,03***
Iran	-0,85***	-0,62***	0,14**	0,41***	-0,09*	-0,06	0,70***	0,52***	-0,31***	-0,53***
Chile	-0,44***	-0,25**	0,35***	0,58***	-0,37***	-0,38***	0,85***	0,71***	-1,04***	-1,19***
Andre land	-0,72***	-0,41***	0,30***	0,67***	-0,19***	-0,15***	0,69***	0,46***	-0,47***	-0,76***
Norge	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Økonomiske ressurser	(1820,8)	(2762,3)	(20464,7)	(13618,7)	(6600,1)	(6571,6)	(5084,9)	(4763,1)	(29052,4)	(22732,8)
Q1F0	0,31***	-0,18***	2,56***	2,14***	0,19***	0,27***	0,17***	0,52***	-1,61***	-1,38***
Q2F0	-0,06***	-0,36***	2,17***	1,93***	0,58***	0,64***	0,68***	0,89***	-1,78***	-1,69***
Q3F0	0,01	-0,22***	1,89***	1,72***	0,57***	0,64***	0,63***	0,79***	-1,42***	-1,40***
Q4F0	0,35***	0,28***	1,25***	1,20***	0,05**	0,09***	0,20***	0,25***	-0,58***	-0,59***
Q1F1	0,07***	-0,43***	2,37***	1,95***	0,69***	0,77***	0,17***	0,51***	-1,70***	-1,44***
Q2F1	-0,10***	-0,37***	1,85***	1,63***	0,78***	0,83***	0,56***	0,74***	-1,50***	-1,40***
Q3F1	-0,20***	-0,27***	1,38***	1,34***	0,64***	0,69***	0,81***	0,86***	-1,21***	-1,26***
Q4F1	-0,10***	0,04	0,64***	0,80***	0,15***	0,19***	0,63***	0,56***	-0,49***	-0,64***
Q1F2	0,12***	-0,40***	1,45***	0,97***	0,83***	0,90***	0,08***	0,48***	-1,05***	-0,74***
Q2F2	-0,11***	-0,45***	1,04***	0,71***	0,87***	0,86***	0,27***	0,50***	-0,89***	-0,66***
Q3F2	-0,09***	-0,29***	0,75***	0,56***	0,56***	0,56***	0,40***	0,53***	-0,65***	-0,53***
Q4F2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Familjestørrelse		(11154,2)		(11582,8)		(2036,9)		(8010,6)		(11512,1)
1		1,30***		1,02***		0,54***		-1,17***		-0,67***
2		0,68***		0,54***		0,86***		-0,60***		-0,52***
3		0,50***		0,24***		0,70***		-0,39***		-0,27***
4		0,05		-0,33***		0,62***		-0,35***		0,16*
5		-0,04		-0,32***		0,30***		-0,38***		0,51***
6		-0,08		-0,20***		0,26***		-0,14**		0,34***
7		-0,10		-0,20***		0,30***		-0,09		0,33***
8+		0		0		0		0		0
Log										
likelihood	-199173,5	-193201,8	-199929,0	-193536,0	-259827,5	-258797,3	-245505,0	-241299,4	-267737,3	-261980,0
N	499693	499693	499693	499693	499693	499693	499693	499693	499693	499693

* p<0,05 ** p<0,01 *** p< 0,001.

¹ Se fotnote til tabell 7.1.

Tabellene viser at én-personfamilier har størst sjans for å være bosatt i indre by øst og vest og minst sjans for å være bosatt i de nye drabantbyene og i ytre vest. I indre by øst og vest synker sjansen for å være bosatt med økende familiestørrelse inntil sjansen igjen øker noe for store familier på seks eller sju personer. I de nye drabantbyene og i ytre vest stiger sjansen for å være bosatt med økende familiestørrelse. Sammenhengen er ikke fullstendig monoton (jevnt stigende/synkende), men hovedtendensen er klar. Sjansen for å være bosatt i ytre vest går noe ned igjen for de aller største familiene.

I de gamle drabantbyene er det topersonfamilien som står sterkest. Stort sett synker sjansen for å være bosatt i de gamle drabantbyene med økende familiestørrelse over to personer. Én-personfamilien har om lag samme sjans for å være bosatt der som tre- eller fire-personfamilien.

At familiestørrelse innføres i regresjonen er selvsagt ikke uten betydning for effekten av de to øvrige bakgrunnsvariablene. De største endringene skjer med variabelen landbakgrunn. Effekten av landbakgrunn endrer seg fordi ikke-vestlige innvandrere i gjennomsnitt har større familier enn nordmenn.²³ Den samlede effekten av landbakgrunn kan dekomponeres i en direkte effekt av landbakgrunn og en indirekte effekt via familiestørrelse. Disse effektene forsterker eller svekker hverandre.

I indre vest og de nye drabantbyene forsterker effektene hverandre. Den negative effekten av å være ikke-vestlig innvandrere for sjansen til å bo på byens vestkant forsterkes av en negativ effekt av familiestørrelse idet de tilgjengelige boligene i indre vest ikke gir tilstrekkelig rom for innvandrerne noe større familier. Tilsvarende forsterkes den positive effekten av å være ikke-vestlig innvandrere for sjansen til å bo i de nye drabantbyene av en positiv effekt av familiestørrelse idet samsvaret er bedre mellom familie- og boligstørrelse i denne del av byen. Ved kontroll for familiestørrelse blir effekten av ikke-vestlig landbakgrunn mindre sterk, dvs. mindre negativ i indre vest og mindre positiv i de nye drabantbyene.

I indre øst og ytre vest motvirker effekten av landbakgrunn og familiestørrelse hverandre. De ikke-vestlige innvandrerne "affinitet" til indre øst dempes av en negativ effekt av familiestørrelse som bunner i en boligmasse med mange mindre leiligheter. Tilsvarende oppveies til dels de ikke-vestlige innvandrerne mangel på affinitet til byens vest av en positiv effekt av familiestørrelse idet boligene i ytre vest er relativt store. Befrikk for den kontrære effekten av familiestørrelse, blir den positive effekten av ikke-vestlig landbakgrunn i indre øst og den negative effekten av samme i ytre vest, begge forsterket.

---

²³ I våre data er denne forskjellen i familiestørrelse mellom nordmenn og ikke-vestlige innvandrere på 0,6 personer i 1988, 1,1 personer i 1993 og 1,3 personer i 1998.

Vi noterer ellers at endringene i effekten av landbakgrunn ved kontroll for familiestørrelse er størst i modellene for bosted i indre øst og ytre vest. I tillegg viser beregningene at familiestørrelse øker i betydning fra 1988 til 1998. Det kan skyldes at forskjellen i familiestørrelse mellom nordmenn og ikke-vestlige innvandrere blir større i løpet av tiårsperioden.

Som alternativ til familiestørrelse har vi også eksperimentert med andre mulige familierelaterte variabler i regresjonsmodellen. En variabel som viser seg å ha nesten like stor forklaringskraft som familiestørrelse, er *ekteskapeelig status*. Kategorien ugift er da todelt ved alder 20 år for å skille mellom barn og ugifte voksne. Skilte, separerte og et fåtall nåværende eller tidligere registrerte partnere er slått sammen og utgjør referansegruppen. Modellen inneholder ellers både landbakgrunn og økonomiske ressurser som bakgrunnsvariabler.

Beregningene viser at ugifte personer over 20 år har størst sjanse for å være bosatt i indre by øst og vest, mens barn og ugifte unge under 20 år har størst sjanse for å være bosatt i de nye drabantbyene og i ytre vest, relativt til referansegruppen. Gifte har sin sterkeste posisjon i de nye og de gamle drabantbyene og i ytre vest, mens enker og enkemenn har størst sjanse for å være bosatt i de gamle drabantbyene og til dels i ytre vest.²⁴

7.4. Økonomi eller familiestørrelse - hva forklarer mest av den etniske segregasjonen?

Vi har ovenfor vist at både landbakgrunn, økonomiske ressurser (inntekt og formue) og familiestørrelse er viktige faktorer når det gjelder å predikere i hvilken bydelsgruppe en osloboer er registrert bosatt. Vi har også sett at økonomiske ressurser forklarer opp mot 40 prosent av segregasjonen på bydelsnivå mellom ikke-vestlige innvandrere og nordmenn i 1998, målt ved D-indeks. Det er da nærliggende å spørre om familiestørrelse kan være like avgjørende for den etniske segregasjonen som forskjeller i økonomiske ressurser.

Spørsmålet lar seg besvare ved hjelp av samme metode som ble benyttet for å bestemme betydningen av den økonomiske faktoren, nemlig indirekte standardisering. Tabell 7.9 viser hvordan nordmenn, ikke-vestlige og vestlige innvandrere fordeler seg etter familiestørrelse i Oslos samlede befolkning per 1.1.1998. Vi ser at andelen ikke-vestlige innvandrere øker monotont med familiestørrelsen, mens det motsatte er tilfelle for andelen vestlige innvandrere. Én-personfamilier fordeler seg etter landbakgrunn med 87 prosent nordmenn, 7 prosent ikke-vestlige innvandrere og 6 prosent vestlige innvandrere, mens f.eks. familier med seks medlemmer fordeler seg med 37 prosent nordmenn, 61 prosent ikke-vestlige innvandrere og 2 prosent vestlige innvandrere (avrundede tall).

---

²⁴ Tabellene kan fås ved henvendelse til forfatteren.

Tabell 7.9. Landbakgrunn etter familiestørrelse. Bosatte i Oslo per 1.1.1998. Prosent

Antall personer	Vestlige innvandrere	Ikke-vestlige innvandrere	Nordmenn	I alt	N
1	5,7	7,1	87,2	100	181 845
2	3,9	7,7	88,4	100	103 986
3	3,2	13,6	83,1	100	78 520
4	2,9	15,4	81,7	100	85 923
5	2,3	28,1	69,6	100	33 205
6	2,0	61,1	37,0	100	9 767
7	1,5	79,8	18,7	100	3 234
8+	0,9	91,0	8,2	100	2 334
Alle	4,1	13,0	82,9	100	498 814

Ved å krysstabulere familiestørrelse og bydel finner vi hvor mange én-person-familier, to-personfamilier osv. det er i den enkelte bydel. Bydel Søndre Nordstrand har f.eks. 5 212 én-personfamilier i 1998. Dersom de fordeler seg etter landbakgrunn som for hele befolkningen i Oslo, forventer vi at 4 547 personer er nordmenn (87,2 prosent), 370 er ikke-vestlige innvandrere (7,1 prosent) og 295 er vestlige innvandrere (5,7 prosent). Av de 1 715 personene i bydelen som inngår i en familie med seks medlemmer, forventer vi at 634 personer er nordmenn (37,0 prosent), 1 047 er ikke-vestlige innvandrere (61,1 prosent) og 34 er vestlige innvandrere (2,0 prosent).

De forventede verdiene summeres etter landbakgrunn i hver enkelt bydel. Deretter konstrueres en forventet fordeling av befolkningen etter landbakgrunn gitt at det bare er familiestørrelse som avgjør fordelingen. Sammenliknet med den observerte fordelingen, undervurderer den forventede fordelingen andelen *ikke-vestlige* innvandrere i indre øst og de nye drabantbyene, mens den overvurderer andelen i indre og ytre vest. Tilsvarende undervurderer den forventede fordelingen andelen *vestlige* innvandrere i indre og ytre vest og overvurderer andelen i drabantbyene. Både for ikke-vestlige og vestlige innvandrere minner dette om resultatene etter indirekte standardisering på basis av økonomiske ressurser (jf. figur 7.1 og 7.2).

Forventet og observert fordeling av nordmenn per 1.1.1998 benyttes som referansegruppe for å beregne henholdsvis forventet og observert dissimilaritetsindeks for graden av segregasjon mellom nordmenn og innvandrere. Tilsvarende beregninger gjøres for årene 1988 og 1993. Ved å dividere de forventede D-verdiene med de observerte, får vi et anslag for hvor mye ulikheter i familiestørrelse forklarer av den observerte segregasjonen.

Tabell 7.10 gjengir resultatene. Andelen av segregasjonen mellom ikke-vestlige innvandrere og nordmenn som forklares av familiestørrelse er langt lavere enn andelen som forklares av økonomiske ressurser. I 1998 er disse andelenene henholdsvis 23 prosent og 38 prosent, jf. tabell 7.2. Vi kan dermed fastslå at selv om en ikke uvesentlig del av segregasjonen mellom nordmenn og ikke-vestlige

Tabell 7.10. Grad av segregasjon mellom innvandrere og nordmenn bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998 målt ved D-indeks. Verdier observert (O) og forventet¹ (E) på basis av familiestørrelse. Kvotienten E/O angir betydningen av familiestørrelse

	Vestlige innvandrere	Ikke-vestlige innvandrere
1988		
Forventet (E)	0,2	4,2
Observert (O)	17,9	25,2
E/O · 100 (Prosent)	1,1	16,9
1993		
Forventet (E)	0,6	6,4
Observert (O)	18,1	28,4
E/O · 100 (Prosent)	3,2	22,5
1998		
Forventet (E)	3,5	7,5
Observert (O)	17,2	32,0
E/O · 100 (Prosent)	20,2	23,4

¹ Verdier forventet når sammenhengen mellom familiestørrelse og landbakgrunn for Oslos befolkning (jf. tabell 7.9 for bosatte per 1.1.1998), benyttes som "mal" for å konstruere fordelingen av landbakgrunn etter familiestørrelse på bydelsnivå

innvandrere kan tilbakeføres til forskjeller i familiestørrelse, i samspill med forskjeller i boligstørrelse, er likevel økonomiske ressurser, i samspill med ulike boligpriser, av større betydning.

7.5. Naturaliserte innvandrere bosetter seg oftere i drabantbyene.

Det er også mulig å finne andre faktorer som påvirker i hvilke deler av byen den enkelte slår seg ned.

Et kjennemerke som tidligere har vist seg å ha betydning for valget av bydel, er statsborgerskap (Blom 1995). Innvandrere som var utenlandske statsborgere hadde høyere sjans for å bo i Gamle Oslo og Grünerløkka/Sofienberg enn naturaliserte innvandrere, mens det motsatte var tilfelle for sjansen til å bo i Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset. Data som ble benyttet var fra 1988 og 1993. Nedenfor undersøker vi hvorvidt det samme er tilfelle i 1998 og utvider analysen til å omfatte bydelsgrupper.

Tabell 7.11 viser logodds for å være bosatt i de fem bydelsgruppene etter hvorvidt vedkommende har utenlandsk statsborgerskap eller ikke. Tabellen gjelder alle bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. I modell 1 inngår en dikotom variabel for statsborgerskap og en tolvdelte inndeling av landbakgrunn som i tabellene 7.3-7.8. Effekten av landbakgrunn er ikke gjengitt i tabellen. Ettersom det kreves en viss botid i landet for at utenlandske statsborgere skal kunne bli norske statsborgere (se f.eks. Statistisk sentralbyrå 2000), er det i modell 2 innført kontroll for oppholdstiden for å unngå at effekten av statsborgerskap skal skyldes ulikheter i oppholdstid. Nordmenn er i modellen gitt lengste oppholdstid uansett alder. Effekten av statsborgerskap endrer seg ikke mye ved kontroll for oppholdstid.

Tabell 7.11. Estimater fra logistisk regresjon for effekten av landbakgrunn¹, statsborgerskap og oppholdsvarighet (botid) på sjansen for å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe i Oslo henholdsvis per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Kji-kvadrater i parentes

	Indre vest		Indre øst		Gamle drabantbyer		Nye drabantbyer		Ytre vest	
	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2
Pr. 1.1.1988										
Statsbg.skap (42,0***)	(32,5***)	(39,0***)	(35,6***)	(189,1***)	(117,3***)	(12,6***)	(19,1***)	(1,6)	(4,5*)	
Utenlandsk	0,17***	0,16***	0,15***	0,16***	-0,33***	-0,28***	-0,08***	-0,11***	0,03	0,05*
Norsk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oppholds- varighet	(55,3***)		(4,4)		(35,7***)		(73,2***)		(5,4)	
1-4 år	0,03		-0,04		-0,19***		0,18***		-0,06	
5-7 år	-0,25***		0,03		-0,08		0,25***		-0,02	
8-14 år	-0,16***		0,01		-0,19***		0,29***		-0,08*	
15+ år	0		0		0		0		0	
Log likelihood	-188521	-187529	-182676	-181684	-245686	-244853	-223933	-223011	-256329	-255417
N	452173	450170	452173	450170	452173	450170	452173	450170	452173	450170
Pr. 1.1.1993										
Statsbg.skap (103,9***)	(94,2***)	(210,8***)	(139,7***)	(164,3***)	(138,9***)	(160,6***)	(138,8***)	(2,1)	(12,0***)	
Utenlandsk	0,25***	0,26***	0,29***	0,25***	-0,26***	-0,26***	-0,23***	-0,24***	0,03	0,08***
Norsk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oppholds- varighet	(11,4*)		(38,8***)		(10,6*)		(79,3***)		(108,2***)	
1-4 år	-0,05		0,12***		-0,03		-0,01		-0,04	
5-7 år	-0,02		0,04		0,05		0,15***		-0,33***	
8-14 år	-0,12		-0,05		-0,03		0,17***		-0,04	
15+ år	0		0		0		0		0	
Log likelihood	-192426	-192420	-195639	-195620	-253133	-253128	-236400	-236361	-269452	-269396
N	473437	473437	473437	473437	473437	473437	473437	473437	473437	473437
Pr. 1.1.1998										
Statsbg.skap (329,7***)	(272,6***)	(184,8***)	(95,9***)	(90,9***)	(88,4***)	(849,0***)	(557,7***)	(202,0***)	(216,3***)	
Utenlandsk	0,42***	0,41***	0,22***	0,16***	-0,17***	-0,18***	-0,46***	-0,40***	0,27***	0,31***
Norsk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oppholds- varighet	(55,3***)		(110,2***)		(3,4)		(171,1***)		(267,6***)	
0-3 år	0,06		0,19***		0,02		-0,22***		-0,12***	
4-7 år	-0,16***		0,24***		0,04		-0,01		-0,34***	
8-14 år	-0,14***		0,16***		-0,00		0,09***		-0,43***	
15+ år	0		0		0		0		0	
Log likelihood	-199858	-199831	-212228	-212173	-263141	-263139	-247571	-247485	-282735	-282600
N	499542	499542	499542	499542	499542	499542	499542	499542	499542	499542

* p<0,05 ** p<0,01 *** p< 0,001.

¹ Landbakgrunn (som i tabell 7.3-7.8) er med i modellen, men ikke tatt med i tabellen.

Tabellen viser at sjansen for å være bosatt henholdsvis i indre øst, indre vest eller ytre vest i stedet for i andre deler av Oslo er signifikant større for personer som har beholdt sitt utenlandske statsborgerskap enn for norske statsborgere, kontrollert for landbakgrunn og oppholdstid. Sjansen for å være bosatt i gamle eller nye drabantbyer er derimot *lavere* for utenlandske statsborgere enn for norske. Vi tolker dette som et signal om at de "mest integrerte" innvandrerne (som har tatt norsk statsborgerskap) trekkes mot drabantbyene i ytre by. Dette er i tråd med funn i kapittel 6 om flytting mellom bydelsgruppene.

Da andelen vestlige innvandrere er større i indre og ytre vest enn i de andre bydelsgruppene, er det nærliggende å anta at effekten av statsborgerskap er mer preget av vestlige innvandreres atferd i disse bydelsgruppene enn i de øvrige. Vestlige innvandrere er generelt mindre tilbøyelige til å skifte statsborgerskap enn ikke-vestlige innvandrere (Statistisk sentralbyrå 1999: tabell 10). Nærmere undersøkelser viser for øvrig at effekten av statsborgerskap for sjansen til å være bosatt i den enkelte bydelsgruppe ikke er vesensforskjellig for vestlige og ikke-vestlige innvandrere.

7.6. Kulturelle og institusjonelle faktorer påvirker også bostedsvalget

Også undersøkelsen Levekår blant innvandrere 1996 kan kaste lys over årsakene til at ikke-vestlige innvandrere samler seg i visse bydelsgrupper. Disse dataene er utvalgsdata og dermed langt mindre robuste enn våre registerdata.²⁵ Fordelen med dem er at de rommer opplysninger om preferanser for kontakt med innvandrer miljø, ønske om nærhet til familie og venner, opplevd diskriminering på boligmarkedet og mottak av boligbistand fra kommunen eller det statlige selskapet SIFBO²⁶ (SIBO/FLYBO). Den eksakte ordlyden i spørsmålene er gjengitt i vedlegget. Disse opplysningene kan benyttes i multivariate analyser av den type vi har vist foran. Vi tar med forklaringsfaktorer som er presentert tidligere, som landbakgrunn, økonomiske ressurser og husholdsstørrelse. Da langt færre respondenter bor i indre og ytre vest enn i de øvrige bydelsgruppene, slår vi sammen disse to områdene.

Som tidligere modellerer vi sjansen for å være bosatt i en bydelsgruppe som en effekt av ulike bakgrunnsfaktorer. Resultatene av estimeringene er gjengitt i tabell 7.12. Vi unnlater å kommentere effekten av faktorer som er bedre belyst gjennom analysen av registerdataene.

---

²⁵ Likevel gir en sammenlikning av bostedet på bydelsnivå i Oslo for hver av de åtte ikke-vestlige nasjonalitetsgruppene og bostedet for de samme gruppene i registerdataene godt samsvar.

²⁶ Se note 14.

Tabell 7.12. Estimer fra logistisk regresjon for faktorer som påvirker sjansen for å være bofast i bestemte bydelsgrupper per 1.1.1996. Data fra intervjuundersøkelsen Levekår blant innvandrere 1996

	Indre øst		Gamle drabantbyer		Nye drabantbyer		Indre og ytre vest	
	Koeffi-sient	Kji-kvadrat	Koeffi-sient	Kji-kvadrat	Koeffi-sient	Kji-kvadrat	Koeffi-sient	Kji-kvadrat
Flyttet til boområdet fordi:								
Mer kontakt med innv.miljø		10,2**		0,0		9,7**		0,3
Ja	0,66**	10,2	0,01	0,0	-0,73**	9,7	-0,21	0,3
Nei	0	.	0	.	0	.	0	.
Flyttet til boområdet fordi:								
Hadde familie/venner der		2,7		0,2		8,0**		1,6
Ja	-0,24	2,7	-0,07	0,2	0,39**	8,0	-0,28	1,6
Nei	0	.	0	.	0	.	0	.
Flyttet til boområdet fordi:								
Nærmere arbeidsplass/skole		2,3		3,8		13,7***		0,8
Ja	0,23	2,3	0,31	3,8	-0,55***	13,7	0,20	0,8
Nei	0	.		.	0	.	0	.
Ble nektet å kjøpe/leie bolig								
pga. innvandrerbakgrunn		3,4		4,6*		0,0		0,3
Ja	0,32	3,4	-0,46*	4,6	-0,04	0,0	0,15	0,3
Nei	0	.	0	.	0	.	0	.
Flyttet til boområdet fordi:								
Ble bosatt der av kommunen		5,5*		0,1		11,5***		5,5*
Ja	0,39*	5,5	-0,07	0,1	-0,58***	11,5	0,57*	5,5
Nei	0	.	0	.	0	.	0	.
Fant bolig gjennom SIFBO (ev. SIBO, FLYBO)								
		9,3**		0,4		13,0***		0,0
Ja	-1,74**	9,3	-0,29	0,4	1,27***	13,0	0,04	0,0
Nei	0	.	0	.	0	.	0	.
Landbakgrunn								
		28,8***		22,6**		41,6***		35,2***
Tidligere Jugoslavia	-0,35	0,8	1,08*	5,8	-0,16	0,2	-0,63	2,4
Tyrkia	0,39	1,0	0,33	0,4	0,15	0,2	-1,00*	4,6
Iran	-0,12	0,1	0,45	0,8	0,41	1,2	-0,78	3,2
Pakistan	0,68	3,8	0,57	1,7	-0,10	0,1	-1,29**	10,0
Vietnam	-0,26	0,4	0,11	0,1	1,25**	10,9	-2,57***	16,5
Sri Lanka	0,48	1,8	1,08*	5,8	-0,23	0,4	-1,90***	15,5
Somalia	0,53	1,6	1,26*	5,8	-0,29	0,4	-2,29***	11,7
Chile	0	.	0	.	0	.	0	.

Tabell 7.12. forts.

	Indre øst		Gamle drabantbyer		Nye drabantbyer		Indre og ytre vest	
	Koeffi-sient	Kji-kvadrat	Koeffi-sient	Kji-kvadrat	Koeffi-sient	Kji-kvadrat	Koeffi-sient	Kji-kvadrat
Disponibel inntekt		2,6		4,9		3,3		23,7***
Q1	0,19	0,9	-0,44*	4,0	-0,35	3,1	1,08***	15,7
Q2	0,32	2,4	-0,30	1,9	-0,20	1,0	0,35	1,3
Q3	0,25	1,6	-0,09	0,2	-0,13	0,5	-0,12	0,1
Q4	0	.	0	.	0	.	0	.
Formue (NOK)		7,4*		1,1		1,5		12,9**
0	0,54*	5,6	-0,03	0,0	0,06	0,1	-0,94***	11,6
1-14 000	0,72**	7,0	-0,26	0,9	-0,18	0,6	-0,41	1,4
14001 -	0	.	0	.	0	.	0	.
Vansker siste år med løpende utgifter		23,8***		6,5*		6,1*		1,7
Ja, ofte	0,99***	21,9	-0,83*	6,3	-0,38	1,9	-0,49	1,7
Ja, av og til	0,44*	6,0	0,0	0,0	-0,39*	3,7	-0,06	0,0
Sjelden eller aldri	0	.	0	.	0	.	0	.
Husholdsstørrelse		24,1***		5,1		68,2***		32,9***
1-2	0,96***	23,8	-0,09	0,2	-1,63***	65,5	1,59***	29,1
3-4	0,54**	10,1	0,30	2,6	-0,87***	29,6	0,57*	4,1
5+	0	.	0	.	0	.	0	.
Log likelighet		-697,6		-598,6		-730,1		-363,9
N		1203		1203		1203		1203

* p<0,05 ** p<0,01 *** p<0,001.

Blant utsagnene som ble oppgitt som grunn til å bo i det bestemte boområdet, gir ønske om mer kontakt med innvandrer miljø økt sjanse for å bo i indre øst. Hensyn til familie og venner og ønske om å bo nær arbeidsplass og/eller skole har derimot ingenting å si for om en er bosatt i indre øst eller ikke.

Heller ikke erfaringen av å ha blitt diskriminert på boligmarkedet har noen signifikant effekt på sjansen for å være bosatt i indre øst, selv om effekten nærmer seg signifikans ($p < 0,07$). Beboere i indre øst har som nevnt oftere leiekontrakt enn andre, noe som gjør dem mer sårbare for boligdiskriminering enn de som eier sin bolig. På den annen side kan det hende at diskrimineringen på boligmarkedet fant sted i andre bydelsgrupper enn der vedkommende bor på intervju tidspunktet. Slik sett kan det gjerne hende at indre øst nettopp blir "siste utvei" for personer som har hatt vansker med å få leiekontrakt andre steder i byen.

At boligen er skaffet til veie av kommunen, styrker ellers sjansen for å bo i indre øst. Som vi vet befinner et flertall av de kommunale boligene for vanskeligstilte seg i indre øst (Boligbedriften 2001). Innvandrere med spesielle problemer er blant gruppene som har fått tilgang til disse. Bolig gjennom SIFBO (SIBO/FLYBO) gir på sin side mindre sjanse for å være bosatt i indre øst enn om boligen ikke er formidlet gjennom dette organet.

Ønske om mer kontakt med innvandremiljø har en signifikant negativ effekt på sjansen for å bo i *de nye drabantbyene*. Innvandrere som i stedet oppgir familie og venner som motiv for å ha flyttet til nåværende boområde, har derimot større sjanse for å bo i de nye drabantbyene enn innvandrere som ikke nevner dette.

Også ønske om å bo nærmere arbeidsplass eller skole har en signifikant negativ effekt på sjansen for å bo i de nye drabantbyene. Flest arbeidsplasser befinner seg trolig nær sentrum. Det er derfor neppe noen overraskelse at et ønske om nærhet til arbeidsplassen ikke primært favoriserer bosted i drabantbyene.

Personer som bor i nåværende boområde fordi de ble bosatt der av kommunen, har likeledes signifikant mindre sannsynlighet for å bo i de nye drabantbyene enn personer som kommunen ikke har bistått. Å ha mottatt bolig gjennom SIFBO bidrar derimot signifikant til sjansen for å være bosatt i de nye drabantbyene. Dette samsvarer bra med hva vi tidligere har utlagt om SIFBOs virksomhet i Oslo (Blom 1995).

Personer som har opplevd å bli diskriminert på boligmarkedet, har lavere sjanse for å være bosatt i *de gamle drabantbyene* enn personer som ikke rapporterer å ha opplevd dette. Alt i alt gir våre data i tabell 7.12 inntrykk av at det er de noe mer veletablerte ikke-vestlige innvandrere som hyppigst er bosatt i de gamle drabantbyene.

7.7. En multifaktoriell forklaring på etnisk segregasjon.

De første arbeidsinnvandrerne i Oslo fikk fotfeste i indre by øst og delvis i indre vest, fordi det tidlig på 1970-tallet fantes ledige dårlig vedlikeholdte leieboliger i indre by som i påvente av riving kunne benyttes til losji for eiendomsløse leietakere. De første mannlige gjestearbeidere hadde lave krav til bostandard og kortsiktig perspektiv på oppholdet i Norge (Bø 1980). Noen ble innkvartert i bedriftsboliger som gjerne befant seg i indre by.

Etter hvert som arbeidsinnvandrerne stiftet familie i Norge og/eller ble gjenforent med familiemedlemmer fra hjemlandet, økte behovet for bedre og mer permanente boliger. Den økonomiske evnen til å betjene slike boliger ble med tiden også bedre. Ledige familieboliger kunne skaffes til regulerte priser i nybygde borettslag i ytre by. I de eldre drabantbyene bygd i årene etter krigen var boligene allerede opptatte av norske barnefamilier.

Det *historiske tidspunktet* for innvandrernes ankomst til Norge var således av betydning for valget av bosteder. Viktige trekk ved dagens bosettingsmønster kan spores tilbake til de faktiske mulighetene på boligmarkedet som fantes på ankomsttidspunktet.

Analysene i dette kapitlet utfyller det historiske bildet. Vi har vist at både økonomiske, kulturelle og institusjonelle faktorer har bidratt til å skape og opprettholde bosettingsmønsteret vi kjenner i dag, og dermed den etniske segregasjonen. Størst betydning synes *den økonomiske faktoren* å ha ettersom nærmere 40 prosent av den eksisterende etniske segregasjonen lar seg "forklare" statistisk på grunnlag av ulikheter i inntekt og formue blant byens innbyggere. Liknende undersøkelser fra andre vestlige land gir gjerne den økonomiske faktoren en mindre sentral betydning.

Familiestørrelse har også betydning for hvor i byen den enkelte befinner seg. Dette henger sammen med forskjeller mellom bydelene med hensyn til boligstørrelse. Ettersom ikke-vestlige innvandrere i gjennomsnitt har større familier enn nordmenn og vestlige innvandrere, påvirker dette lokaliseringen av befolkningen etter landbakgrunn. Ved hjelp av indirekte standardisering lar det seg vise at familiestørrelse likevel forklarer mindre av den etniske segregasjonen enn økonomiske ressurser gjør.

Betydningen av de *kulturelle* årsakene til etnisk segregasjon på boligområdet har vist seg vanskelig å kvantifisere. Våre analyser har i det minste vist at preferanser for nærhet til familiemedlemmer og til innvandrer miljø henger sammen med valg av bostedsområde. I den grad boligformidling finner sted blant innvandrere gjennom etniske nettverk bidrar det til å styrke den kulturelle faktoren.

Det offentliges innsats på boligmarkedet for å bistå flyktninger og innvandrere har i perioder snarere ført til større spredning i innvandrerbosettingen enn økt konsentrasjon. Det gjelder både SIBO/SIFBOs innsats på 1980-tallet og senere også Oslo kommunes politikk midt på 1990-tallet da de mest "innvandrerrette" bydelene skulle "skjermes" for nybosetting av flyktninger. Tildelingen av kommunale boliger til vanskeligstilte innvandrere har trolig hatt den motsatte effekten idet den har bidratt til konsentrasjon av innvandrere i indre øst.

Diskriminering på etnisk grunnlag er rapportert å forekomme på boligmarkedet, framfor alt på leiemarkedet, men våre intervjudata tyder likevel ikke på at diskriminering er noen hovedårsak til den etniske segregasjonen i Oslo. Den formelle likheten som ligger i at alle kan erverve egen bolig hvor hen de vil i byen, såfremt de kan betale, står øyensynlig sterkt i vårt samfunn. At et slikt "regime" for allokering av boliger likevel kan resultere i store ulikheter i boligstandard og bosettingsmønstre, ettersom de økonomiske ressursene er skjevfordelt mellom nordmenn og ikke-vestlige innvandrere, er en annen sak.

Alt i alt ender vi opp med en *multifaktoriell forklaring* på den etniske segregasjonen i Oslo. En rekke ulike forhold har påvirket innvandrernes bosettingsmønster, men økonomiske forhold synes å ha spilt størst rolle.

8. Virkninger av bokonsentrasjon for innvandrernes integrasjon

Hvis det ikke hadde eksistert forestillinger om virkningen av bokonsentrasjoner for innvandrernes muligheter til å bli integrert i samfunnet og evt. for samfunnet selv, ville det vært mindre interessant å studere etnisk segregasjon. Slike forestillinger fins det imidlertid mange av, og de vanligste av dem framhever negative aspekter, slik som svekket samhold i befolkningen, konsentrasjon av fattigdom, dårligere vedlikehold av boligmassen, økt kriminalitet og gjengdannelser (Massey og Denton 1993, Galster, Metzger og Waite 1999).

Enkelte forskere framhever imidlertid også positive virkninger av at innvandrere bor tett sammen. Slike positive virkninger kan være at båndene innvandrerne imellom styrkes, at det blir lettere å få hjelp til å mestre fremmede og av og til fiendtlige omgivelser, at kulturelle og religiøse tradisjoner lettere kan bevares, at markedet for etniske bedrifter som betjener landsmenn blir større osv. (Özüekren og Kempen 1997, Diken 1993, Diken og Hamburger 1993, Boal 1976). En norsk undersøkelse av innvandrernes deltakelse ved kommunevalget i 1999 konkluderer at innvandrertett bosetting virket politisk mobiliserende på enkelte innvandrergupper, spesielt pakistanere (Bjørklund og Kval 2001). Noe liknende skal være påvist i Danmark (Togeby 2000). Det foreligger likeledes påstander av sosialpsykologisk art om at det først er når innvandrerne har en trygg forankring i et miljø "blant sine egne", at de får kraft og "selvtillit" til å vende seg aktivt utad mot storsamfunnet med sikte på integrering (Nordisk Ministerråd 1996:44; Jeppesen 1997, 2000). Også tidlige norske immigranter i USA søkte sammen i "urbane enklaver" og dannet menigheter og organisasjoner der de utvekslet gjensidig hjelp og holdt ved like sine kulturelle røtter (Lovoll 1997, 1999).

De mest negative beskrivelsene av virkningen av etniske bokonsentrasjoner er gjerne basert på amerikanske data og knyttet til situasjonen for den svarte befolkningen i USA (jf. Clark 1967). I europeisk sammenheng er forskere mer forsiktige med å trekke bastante konklusjoner. Det blir f.eks. av og til hevdet at vi ikke kan være sikre på at etniske bokonsentrasjoner har noen negative virkninger ettersom de observerte tendensene til økte sosiale problemer i innvandrertette

områder kan skyldes at vanskeligstilte personer - innvandrere så vel som medlemmer av majoritetsbefolkningen - hopes opp i disse områdene, personer med dårligere sosiale forutsetninger enn andre (lav utdanning, rusproblemer, arbeidsløshet osv.) (Geerdsen, Heinesen og Hummelgaard 1999). Først når slike bakenforliggende ulikheter kontrolleres, kan det fastslås hvorvidt tett innvandrerbosetting i seg selv representerer et problem.

8.1. Dårligere språklæring i innvandrer-tette områder?

En påstand som likevel hyppig forekommer i litteraturen, er at konsentrert innvandrerbosetting bidrar til å redusere innvandrernes mulighet til å lære seg majoritetsspråket i tilflyttingslandet. Påstanden gjøres gjeldende både for personer som var voksne da de innvandret og for dem som kom til landet som små barn eller ble født i vertslandet. Tanken er at dersom innvandrerne omgir seg med mange som ikke benytter majoritetsspråket, vil de få mindre behov for og mulighet til selv å ta språket i bruk. Det vil bli færre sosiale møter mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen hvor det vil være aktuelt å benytte majoritetsspråket.

For innvandrerbarna er det i tillegg snakk om hvordan elevmassen på skolen er sammensatt. Fordi familier fra Asia, Afrika og Latin-Amerika gjennomgående har noe flere barn enn majoritetsbefolkningen og fordi majoritetsfamilier med barn i førskolealder tenderer til å flytte ut av innvandrer-tette områder før barna begynner på skolen, blir barnebefolkningen i innvandrer-tette områder gjerne skjevere sammensatt enn hele befolkningen. Ettersom rekrutteringen til skolene skjer etter geografiske prinsipper, vil andelen barn med innvandrerbakgrunn bli ekstra høy i skoler som ligger i disse områdene.

Det fins en rekke studier fra vestlige land som viser at innvandrernes sjanse til å være sysselsatt og ha høy inntekt øker med ferdigheten i majoritetsspråket (LaLonde og Topel 1997, Waxman 2001, Shields og Wheatley Price 2002, Chiswick og Miller 2002). Betydningen av å beherske majoritetsspråket for å komme i inntektsgivende arbeid er konkret påvist både i Norge (Blom 1998, Raaum 1999), Sverige (Socialstyrelsen 1999) og Danmark (Schultz-Nielsen 2000, Viby Mogensen 2000). For innvandrerbarna er dårlig ferdighet i majoritetsspråket en faktor som bidrar til svakere prestasjoner i grunnskolen (Heesch, Storaker og Lie 1998) og til høyere frafall på senere trinn i utdannings-systemet (Opheim og Støren 2001). Det er således ikke et uvesentlig handikap dersom konsentrert bosetting bidrar til svakere språkbeherskelse blant voksne innvandrere og deres barn.

Litteraturen inneholder mange eksempler på at innvandreres språkferdighet antas å være kausalt påvirket av befolkningssammensetningen i området der de er bosatt. Flere større studier lar andelen av utenlandsk opprinnelse i innvandrernes boområder uproblematisk inngå som en av flere bakgrunnsfaktorer i multivariate analyser av innvandreres bruk av majoritetsspråket. Gjennomgående finner en at jo større innvandrerandelen er, desto svakere er innvandrernes

språkbeherskelse (Stevens 1992, Chiswick og Miller 1996, 1999, Espenshade og Fu 1997). Også mer antropologisk baserte feltstudier konkluderer med at det foreligger sammenhenger av dette slag. Her har ventelig forskeren lettere for å forholde seg til tidsdimensjonen og dermed bedre forutsetninger for å uttale seg om kausalretningen i relasjonen (Ballard 1990).

Enkelte studier formidler også innvandrernes egne oppfatninger av hva som påvirker deres eller deres barns ferdighet i majoritetsspråket. Ikke sjelden gir innvandrerne selv uttrykk for at størrelsen på innslaget av majoritetsbefolkningen i nabolaget er av betydning for hvordan de tilegner seg majoritetsspråket (Alvén 2000, Alvén og Johnsson 1999, Melchior 1990: 106-109, Özüekren 1992: 64 ff., Schmidt og Jakobsen 2000: 119 f., Søholt 2001b). Det foreligger likeledes påstander om at den språklige påvirkningen også kan gå "den andre veien", dvs. fra de minoritetsspråklige til de majoritetsspråklige. Bl.a. skal fritidsledere og lærere i Oslo-skolen ha iaktatt at ungdom med norsk bakgrunn, bosatt i områder med mange innvandrere, innfører ord og uttrykk fra de største "innvandrer-språkene" i sin egen dagligtale (Aftenposten, aften 11.7.2000, morgen 26.1.2002).

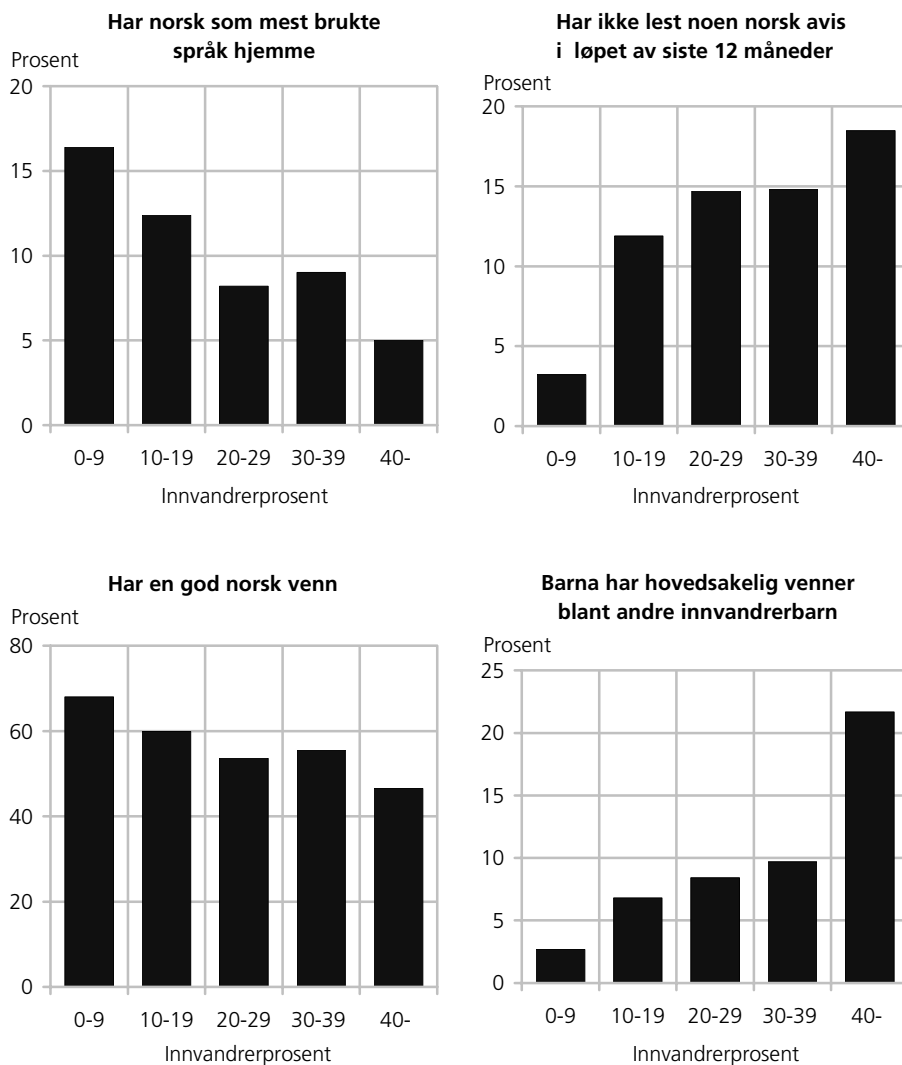
Vi kjenner også til en dansk levekårsstudie som finner at den sosiale kontakten mellom innvandrere og dansker er dårligere i områder (kommuner) hvor andelen ikke-vestlige innvandrere er høy enn hvor den er lav. Mens 51 prosent av innvandrerne omgås dansker i kommuner med over 7 prosent ikke-vestlige innvandrere, er andelen som har sosial kontakt med dansker 74 prosent i kommuner der andelen ikke-vestlige innvandrere er under 3 prosent (Nielsen 2000: 456).

8.2. Befolknings sammensetningen i nærmiljøet påvirker bruken av norsk

Nedenfor vil vi undersøke om norske levekårsdata fra undersøkelsen Levekår blant innvandrere 1996 gir støtte til påstanden om at innvandrere bosatt i innvandretette områder sjeldnere bruker norsk språk og har mindre kontakt med nordmenn enn innvandrere i mer homogene "norske" strøk. Registeropplysninger om andelen ikke-vestlige innvandrere i grunnkretsene der intervjupersonene er bosatt, er koplet til dataene.

Som indikatorer på språkbeherskelse bruker vi andelen som oppgir at norsk er det språket de snakker mest hjemme og andelen som oppgir at de aldri har lest en norsk avis de siste 12 månedene. Indikatorene har "motsatt fortegn" og refererer til henholdsvis ferdighet i tale og lesing. Som indikatorer på sosial kontakt med nordmenn benyttes et spørsmål om innvandrerens har en god norsk venn og - dersom det er barn i husholdningen - om barna hovedsakelig har venner med samme språk- eller innvandrerbakgrunn som dem selv. Også de to sistnevnte indikatorene har således "motsatt fortegn".

Figur 8.1. Fire indikatorer på ferdighet i norsk og sosial kontakt med nordmenn, etter andelen ikke-vestlige innvandrere i intervjupersonens boområde (grunnkrets). Innvandrere fra åtte ikke-vestlige land, 16-70 år, bosatt i Oslo. Prosent

Kilde: Levekår blant innvandrere 1996.

Figur 8.1 viser at andelen som svarer bekreftende på de fire spørsmålene varierer betydelig etter andelen ikke-vestlige innvandrere i grunnkretsen der personene er bosatt. Jo høyere innvandrerandelen på bostedet er, desto lavere andel bruker norsk språk hjemme og desto høyere andel leser ikke norske aviser. Jo høyere innvandrerandelen på bostedet er, desto lavere er likeledes andelen som har en god norsk venn og desto høyere er andelen hvis barn hovedsakelig har andre innvandrerbarn som lekekamerater. Sammenhengene er langt på vei monotone

(dvs. jevnt stigende eller jevnt synkende). De største prosentdifferansene mellom ytterkategoriene forekommer for indikatorene på sosial kontakt og er på ca. 20 prosentpoeng.

At det er en kausalsammenheng mellom - på den ene side - innvanderandelen på bostedet og - på den annen side - innvandrernes ferdighet i majoritetsspråket og deres kontakt med majoritetsbefolkningen, er imidlertid ikke tilstrekkelig fastslått med dette. Vi må bl.a. forsikre oss at innvandrere som befinner seg i de innvandrertette områdene ikke i *utgangspunktet* er systematisk forskjellige fra innvandrere som befinner seg i områder med stort innslag av nordmenn. Hvis gruppene i utgangspunktet er ulike, kan eventuelle forskjeller dem imellom med hensyn til språkferdighet og kontakt med majoritetsbefolkningen like gjerne skyldes den initiale ulikheten som at virkningen av å bo i henholdsvis innvandrertette og -spredte områder er forskjellig.

For å undersøke hvordan bosted i innvandrertette områder virker inn på innvandrernes norskerferdighet og kontakt med nordmenn, estimerer vi flere modeller ved hjelp av logistisk regresjon der vi kontrollerer for forskjellige bakgrunnsvariabler for å sikre at gruppene som sammenliknes i utgangspunktet er så like som mulig.

Tabell 8.1 viser effekten av innvanderandelen på bostedet for bruken av norsk i hjemmet under kontroll for diverse bakgrunnsvariabler. I modell 1 inngår en kontroll for lengden av oppholdstiden. Vi antar at språkbruken i hjemmet kan variere etter hvor lenge innvandreren har bfunnet seg i landet. Samtidig har vi påvist at den gjennomsnittlige oppholdstiden er ulik i de ulike bydelsgruppene (jf. tabell 7.11), hvilket trolig fører til at oppholdstiden kan variere etter innvanderandelen på bostedet.

Kontrollert for ulikheter i oppholdstid har innvandrere bosatt i områder med under 10 prosent ikke-vestlige innvandrere vel tre ganger så høy ($\exp[1,25]$) sjanse for å ha norsk som mest brukte språk hjemme som innvandrere bosatt i områder med minst 40 prosent ikke-vestlige innvandrere. Også i områder med 10-19 prosent ikke-vestlige innvandrere har innvandrere signifikant høyere sjanse for å benytte norsk hjemme enn i de mest innvandrertette områdene (modell 1).

Det kan imidlertid være andre systematiske forskjeller, utenom oppholdstid, mellom innvandrere som har slått seg ned i innvandrertette områder og innvandrere som bor i områder med liten innvanderandel. I sjetten kapittel viste vi f.eks. at den gjennomsnittlige inntekten og formuen er lavere i de innvandrertette områdene i indre øst og de nye drabantbyene enn i samme bydelsgrupper utenfor disse områdene. Dersom velstående innvandrere i utgangspunktet er mer tilbøyelige til å bruke norsk språk hjemme, f.eks. fordi de i jobben treffer andre nordmenn, vil dette feilaktig fortone seg som en effekt av variasjoner i innvandrertettheten på bostedet.

Tabell 8.1. Parameterestimer fra logistisk regresjon som viser effekten av andelen ikke-vestlige innvandrere i intervjupersonens grunnkrets og andre bakgrunnsvariabler på log-oddsen for å ha norsk som mest brukte språk hjemme. Innvandrere fra åtte ikke-vestlige land, 16-70 år

	Modell 1		Modell 2	
	Koeffisient	Kji- kvadrat	Koeffisient	Kji- kvadrat
Innvandrerprosent		15,0**		4,9
0-9 prosent	1,25**	10,7	0,80*	3,9
10-19 prosent	0,96**	7,2	0,64	3,0
20-29 prosent	0,47	1,6	0,36	0,9
30-39 prosent	0,62	2,4	0,58	2,0
40- prosent	0	.	0	.
Oppholdstid		7,6		6,3
3-6 år	-0,65*	5,1	-0,52	2,8
7-9 år	-0,14	0,4	-0,25	1,0
10-16 år	-0,58*	4,1	-0,67*	5,2
17- år	0	.	0	.
Disponibel inntekt				26,7***
Q1			-1,17***	16,4
Q2			-1,38***	17,5
Q3			-0,60**	5,8
Q4			0	.
Formue (NOK)				2,2
0			0,23	0,7
1-14 000			-0,22	0,3
14 001-			0	.
Sysselsatt				0,1
Ja			0,08	0,1
Nei			0	.
Utdanningsnivå				30,2***
Uoppgitt			1,64	2,9
Ungdomsskole			1,05*	5,2
Vdg.skole, nivå1			0,56	1,3
Vdg.skole, nivå2			1,19**	7,3
Univ./høgskole			1,95***	19,1
Ingen-/barneskole			0	.
Log likelihood	-398,2		-361,8	
N	1 219		1 219	

* p<0,05 ** p<0,01 *** p< 0,001.

For å eliminere denne og liknende feilkilder innfører vi i modell 2 kontroll både for disponibel inntekt, formue, sysselsetting og utdanning. Kjennemerket for sysselsetting er basert på intervjuopplysninger om personer i inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i uka, fraregnet personer som ifølge Arbeidsdirektoratets register over personer på arbeidsmarkedstiltak er engasjert på kvalifiseringstiltak. Utdanningsnivå er også basert på en kombinasjon av intervju- og registeropplysninger.

Tabellen viser at både disponibel inntekt og utdanningsnivå har en signifikant effekt på indikatoren for bruk av norsk språk i hjemmet. Tendensen er at tilbøyeligheten til å bruke norsk språk i hjemmet øker med inntekten og utdanningsnivået. F.eks. har personer med utdanning på universitets- eller høyskolenivå hele sju ganger så stor ($\exp[1,95]$) sjans for å være norsktalende i hjemmet som personer som mangler utdanning på grunnskolenivå. Overraskende nok er det ingen selvstendig effekt av sysselsetting utenom den som gjør seg gjeldende i form av størrelsen på inntekten.

Effekten av innvandrerettheten på bostedet blir betydelig svekket ved innføringen av kontrollvariablene, men det gjenstår fortsatt en signifikant effekt på 0,05-nivå for det å være bosatt i områder med laveste innvandrerandel i stedet for i områder med høyeste. Sjansen for å ha norsk som mest brukte språk i hjemmet er fortsatt vel dobbelt så høy ($\exp[0,80]$) i områder med under 10 prosent ikke-vestlige innvandrere som i områder med over 40 prosent ikke-vestlige innvandrere. Innvandrernes inntekt og utdanningsnivå er likevel langt viktigere for språkbruken enn innvandrerettheten på bostedet.

Tabell 8.2 viser hvordan innvandrerettheten på bostedet påvirker sjansen for å unngå norsk skriftkultur gjennom aviser når vi kontrollerer for forskjellige bakgrunnsfaktorer. Av modell 1 framgår det at sjansen for ikke å ha lest noen norsk avis siste tolv måneder varierer betraktelig etter botiden i landet. Med tre til seks års botid er den nesten tre ganger så høy ($\exp[1,08]$) som for innvandrere som har bodd i Norge 17 år eller mer.

Kontrollert for ulikheter i oppholdstid har likeledes innvandrere bosatt i områder med lite innslag av andre ikke-vestlige innvandrere langt mindre sjans for ikke å ha lest noen norsk avis det seneste året enn innvandrere i de mest innvandrer-tette områdene. I områder med under 10 prosent ikke-vestlige innvandrere er sjansen for å ha unngått norske aviser bare 15 prosent ($\exp[-1,84]$) av sjansen i områder med over 40 prosent ikke-vestlige innvandrere.

Tabell 8.2. Parameterestimer fra logistisk regresjon som viser effekten av andelen ikke-vestlige innvandrere i intervjupersonen grunnkrets og andre bakgrunnsvariabler på log-oddsen for ikke å ha lest noen norsk avis i løpet av de siste tolv månedene. Innvandrere fra åtte ikke-vestlige land, 16-70 år

	Modell 1		Modell 2	
	Koeffisient	Kji- kvadrat	Koeffisient	Kji- kvadrat
Innvandrerprosent		16,5**		8,7
0-9 prosent	-1,84***	14,5	-1,37**	6,8
10-19 prosent	-0,46	3,4	-0,05	0,0
20-29 prosent	-0,15	0,4	-0,08	0,1
30-39 prosent	-0,19	0,5	-0,22	0,5
40- prosent	0	.	0	.
Oppholdstid		20,5***		6,0
3-6 år	1,08***	19,4	0,65*	5,0
7-9 år	0,45	3,3	0,28	0,9
10-16 år	0,56*	4,7	0,54	3,2
17- år	0	.	0	.
Disponibel inntekt				7,3
Q1			0,79*	6,1
Q2			0,34	1,2
Q3			0,26	0,6
Q4			0	.
Formue (NOK)				0,3
0			-0,15	0,2
1-14 000			-0,18	0,2
14 001-			0	.
Sysselsatt				22,3***
Ja			-1,22***	22,3
Nei			0	.
Utdanningsnivå				164,8***
Uoppgitt			-1,10	1,9
Ungdomsskole			-2,10***	63,3
Vdg.skole, nivå1			-2,79***	70,2
Vdg.skole, nivå2			-2,78***	85,7
Univ./høgskole			-3,09***	52,8
Ingen-/barneskole			0	.
Log likelihood	-475,8		-353,7	
N	1 227		1 227	

* p<0,05 ** p<0,01 *** p< 0,001.

I modell 2 innfører vi kontroller for andre forhold som kan ha gjort sammensetningen av innvandrerbefolkningen forskjellig i områder med stort og lite innslag av andre ikke-vestlige innvandrere, forhold som samtidig kan ha influert på tilbøyeligheten til å lese norske aviser. Den mest avgjørende faktoren viser seg å være utdanningsnivået. Alle nivåer av utdanning over nivået "ingen utdanning/ utdanning på barneskolenivå" har langt lavere sjanse for å ha unngått norske aviser siste tolv måneder. I virkeligheten synes det her tale om å beherske lesekunsten eller ikke. Analfabetiske innvandrere som faller i den laveste utdanningskategorien, har rimeligvis ikke beskjeftiget seg med avislesing i månedene før intervjuet, verken hjemlandets eller norske aviser. Denne innlysende, men like fullt overraskende, effekten av utdanningsnivået overskygger langt alle andre effekter i modellen.

Å være sysselsatt viser seg imidlertid også å ha en signifikant effekt på sjansen for ikke å ha lest noen norske aviser. Innvandrere med minst én times inntektsgivende arbeid i uka, har langt mindre sjanse for ikke å ha lest noen norsk avis enn innvandrere som er uten inntektsgivende arbeid. En rimelig hypotese er at selve eksponeringen for norske aviser øker ved å være sysselsatt. Mange av dem som leser en norsk avis, gjør det kanskje på jobben, i mat- eller røykepausen. Det er trolig selve arbeidsplassen som møtested som er avgjørende.

Inntektsvariabelen har i seg selv ingen signifikant effekt på den avhengige variabelen, men sjansen for å ha unngått norske aviser er likevel omtrent dobbelt så stor ($\exp[0,79]$) i laveste som i høyeste inntektskvartil. Forskjellen er signifikant på 0,05-nivå.

Vår interesse i forbindelse med tabell 8.2 er ellers knyttet til effekten av innvandrerandelen på bostedet. Innføringen av kontrollvariablene fører til at innvandrerandelen i nærmiljøet synker i betydning. Det er altså i mindre grad effekten av å bo i et innvandrerrett område som influerer på sjansen for å lese norske aviser. Mer avgjørende er utdanningsnivået og hvorvidt en er sysselsatt eller ikke. Helt uten betydning er sammensetningen av nærmiljøet likevel ikke. I områder med under 10 prosent ikke-vestlige innvandrere er sjansen for ikke å ha lest noen norsk avis siste tolv måneder bare en fjerdedel ($\exp[-1,37]$) av sjansen i områder med over 40 prosent ikke-vestlige innvandrere. Denne forskjellen er signifikant på 0,01-nivå.

8.3. Befolkningssammensetningen i nærmiljøet påvirker valget av venner

Fra de to indikatorene for språkferdighet vender vi oss til indikatorene for sosial kontakt med nordmenn. Tabell 8.3 viser effekten av innvandrerandelen på bostedet og andre bakgrunnsvariabler på sjansen for å ha en god norsk venn. Ifølge modell 1 er sjansen for å ha en god norsk venn vel dobbelt så stor ($\exp[0,81]$) blant innvandrere med bosted i de minst innvandrerrettede områdene sammenliknet med innvandrere i de mest innvandrerrettede områdene. Innvandrere bosatt i områder med 10-19 prosent ikke-vestlige innvandrere har også signifikant større sjanse for å ha en god norsk venn enn innvandrere i de mest innvandrerrettede områdene.

Tabell 8.3. Parameterestimer fra logistisk regresjon som viser effekten av andelen ikke-vestlige innvandrere i intervjupersonens grunnkrets og andre bakgrunnsvariabler på log-oddsen for å ha en god norsk venn. Innvandrere fra åtte ikke-vestlige land, 16-70 år

	Modell 1		Modell 2	
	Koeffisient	Kji- kvadrat	Koeffisient	Kji- kvadrat
Innvandrerprosent		17,6**		6,3
0-9 prosent	0,81***	13,4	0,51*	4,8
10-19 prosent	0,49**	7,4	0,31	2,6
20-29 prosent	0,17	0,9	0,11	0,4
30-39 prosent	0,29	2,2	0,25	1,5
40- prosent	0	.	0	.
Oppholdstid		32,9***		25,7***
3-6 år	-0,95***	32,9	-0,91***	25,7
7-9 år	-0,37*	5,9	-0,39*	5,7
10-16 år	-0,39*	5,5	-0,37*	4,8
17- år	0	.	0	.
Disponibel inntekt				11,1*
Q1			-0,17	1,0
Q2			-0,48**	7,4
Q3			-0,47**	7,5
Q4			0	.
Formue (NOK)				3,5
0			-0,00	0,0
1-14 000			-0,31	2,0
14 001-			0	.
Sysselsatt				1,9
Ja			0,18	1,9
Nei			0	.
Utdanningsnivå				60,6***
Uoppgitt			2,34**	7,5
Ungdomsskole			0,75***	14,4
Vdg.skole, nivå1			0,91***	20,5
Vdg.skole, nivå2			1,01***	28,7
Univ./høgskole			1,67***	53,5
Ingen-/barneskole			0	.
Log likelihood	-855,1		-807,9	
N	1 232		1 232	

* p<0,05 ** p<0,01 *** p< 0,001.

Modell 1 viser likeledes at oppholdstiden i Norge har signifikant betydning for sjansen for å ha en god norsk venn. Jo kortere oppholdstiden er, desto mindre er sjansen for å ha lykkes med dette, som rimelig kan være.

I modell 2 kontrollerer vi som tidligere for inntekt, formue, sysselsetting og utdanning. Utdanning er den av forklaringsvariablene som har mest å si for sjansen for å ha en god norsk venn. Igjen har de høyest utdannede lettest for å komme i kontakt med nordmenn og etablere vennskap. Universitets- eller høyskoleutdanning gir fem ganger så stor sjanse for å utvikle vennskap med nordmenn som utdanning på barneskolenivå eller lavere. Vi må gå ut fra at høytutdannede innvandrere har en langt større kontaktflate til majoritetssamfunnet enn innvandrere med liten eller ingen utdanning. Relasjoner på faglig grunnlag til kolleger eller medstudenter spiller trolig en vesentlig rolle som brobygger mellom kulturer og nasjonaliteter og kan med tiden utvikles til personlig vennskap.

Noe uventet er det tilsynelatende uten betydning for etableringen av vennskap med nordmenn om innvandrerens er sysselsatt eller ikke. Det kan henge sammen med kjennemerket for sysselsetting som er valgt. Kjennemerket omfatter både selvstendige og familiearbeidere som i mange tilfeller like gjerne kan ha andre innvandrere til arbeidskolleger som nordmenn. Dermed blir det inntektsgivende arbeidet ikke det møtestedet med nordmenn som det kunne være. Det blir tydelig dersom vi erstatter dette kjennemerket med kjennemerket for registrerte arbeidstakere ifølge Rikstrygdeverkets og trygdekontorenes arbeidstakerregister. Her inngår verken selvstendige eller familiearbeidere, og kravet til arbeidstidens lengde er noe høyere enn én time per uke. Med dette kjennemerket for sysselsetting er effekten av å være i lønnet arbeid positiv og statistisk signifikant på 0,001-nivå. Registrerte arbeidstakere har 60 prosent ($\exp[0,46]$) større sjanse for å ha en god norsk venn enn ikke-vestlige innvandrere som ikke er arbeidstakere.

Inntektens størrelse er heller ikke uvesentlig for sjansen til å etablere vennskap med en nordmann. Tabellen viser at innvandrere med inntekt i høyeste kvartil har signifikant større sjanse enn innvandrere med midlere inntekter til å få venner blant nordmenn. Innvandrere med inntekt i laveste kvartil har overraskende nok nesten like store sjanser til å bli kjent med nordmenn som de med høyest inntekt. Kanskje er det tale om vennskap med nordmenn som heller ikke er "på livets solside".

Som tidligere synker effekten av innvandrerandelen på bostedet under signifikansnivået når de nye kontrollvariablene blir introdusert i modellen. Likevel blir ikke effekten av innvandrerandelen på bostedet borte for de som bor i de minst innvandrerfrie strøkene. Deres sjanse til å ha en god norsk venn er fortsatt vel 60 prosent høyere ($\exp[0,51]$) enn de som bor i områder med en andel ikke-vestlige innvandrere på 40 prosent eller mer. Effekten er statistisk signifikant på 0,05-nivå.

Tabell 8.4. Parameterestimerer fra logistisk regresjon som viser effekten av andelen ikke-vestlige innvandrere i intervjupersonen grunnkrets og andre bakgrunnsvariabler på log-oddsen for at barna i husholdningen hovedsakelig har venner med samme språk- eller innvandrerbakgrunn som dem selv¹. Innvandrere fra åtte ikke-vestlige land, 16-70 år

	Modell 1		Modell 2	
	Koeffisient	Kji- kvadrat	Koeffisient	Kji- kvadrat
Innvandrerprosent		21,2***		18,0**
0-9 prosent	-2,29**	9,2	-2,24**	8,4
10-19 prosent	-1,31***	12,8	-1,17**	9,6
20-29 prosent	-1,07**	9,8	-1,08**	9,4
30-39 prosent	-0,89*	6,2	-0,87*	5,5
40- prosent	0	.	0	.
Oppholdstid		1,4		1,7
3-6 år	0,13	0,1	0,22	0,3
7-9 år	0,20	0,4	0,33	0,8
10-16 år	-0,21	0,3	-0,12	0,1
17- år	0	.	0	.
Disponibel inntekt				3,8
Q1			-0,38	0,8
Q2			0,24	0,2
Q3			0	.
Q4				0,0
Formue (NOK)			-0,05	0,0
0			0	.
1-14 000				4,9
14 001-			-0,51	0,1
Sysselsatt			-0,07	0,0
Ja			-0,23	0,4
Nei			-0,78	3,5
			-0,71	1,7
Utdanningsnivå			0	.
Uoppgitt				3,8
Ungdomsskole			-0,38	0,8
Vdg.skole, nivå1			0,24	0,2
Vdg.skole, nivå2			0	.
Univ./høgskole				
Ingen-/barneskole				0,0
Log likelihood		-223,9		-216,4
N		671		671

* p<0,05 ** p<0,01 *** p< 0,001.

¹ Gjelder bare innvandrere med barn under 16 år i husholdningen.

Tabell 8.4 viser endelig effekten av innvandrerettheten på bostedet for hvilken sjanse innvandrernes barn har for bare å ha lekekamerater med samme språk- eller innvandrerbakgrunn som dem selv. Ifølge modell 1 er innvandrerandelen i

nabolaget av stor betydning for dette. Ved kontroll for oppholdstid, som framstår som ganske uvesentlig, er sammenhengen monoton, dvs. risikoen for bare å ha andre innvandrerbarn som lekekamerater avtar systematisk etter hvert som innvandrerandelen i nabolaget synker.

Heller ikke etter kontroll for de øvrige bakgrunnsvariablene endrer denne effekten seg vesentlig. Av alle bakgrunnsvariablene som inngår i modell 2 er bare innvandrerandelen på bostedet statistisk signifikant. Å bo i et område der under 10 prosent av de øvrige beboerne er ikke-vestlige innvandrere reduserer risikoen for at ingen av barnas lekekamerater skal ha norsk bakgrunn til 10 prosent ($\exp[-2,24]$) av hva den ville vært dersom barnet vokste opp i et område med mer enn 40 prosent ikke-vestlige innvandrere.

Når det gjelder den siste indikatoren, er det altså sammensetningen av barnets umiddelbare nærmiljø som er avgjørende for hvilken bakgrunn barnets venner og lekekamerater har, ikke foreldrenes ressursituasjon eller utdanningsbakgrunn. Denne indikatoren er altså den av de fire som klart signaliserer at den sosiale eller etniske sammensetningen av bostedsmiljøet har betydning for kontakten med majoritetsbefolkningen. Her kan alternative sosiale arenaer som arbeidsplass eller undervisningslokale tydeligvis ikke kompensere for mangelen på kontakt med nordmenn i nærområdet rundt barnet. Barnet er åpenbart langt mer utlevert til de umiddelbare sosiale omgivelsene ved bostedet enn de voksne. Det er trolig svært viktig for barns tilegnelse av norsk at de har lekekamerater som selv er norskspråklige.

8.4. De mest ressurssterke innvandrere havner i de minst innvandrerfrie områdene

Alt i alt må vi derfor konkludere at den etniske sammensetningen av bostedet ser ut til å ha betydning for innvandrerens tilegnelse av majoritetspråket og etablering av sosial kontakt og vennskap med nordmenn. Sammenhengen er imidlertid langt svakere enn vi kan få inntrykk av ved å studere den bivariate sammenhengen mellom disse størrelsene (jf. figur 8.1), slik vi noe ukritisk nøyde oss med å gjøre i et tidligere arbeid (Blom 2001). Det viser seg nemlig at mye av det som i første omgang framtrer som en effekt av innvandrerfrietheten på bostedet, i stedet synes å være en effekt av den sosiale bakgrunnen til personene som bosetter seg i henholdsvis innvandrerfrie og -spredte områder. Det foregår med andre ord en *seleksjon* av personer med ulik bakgrunn til de forskjellige områdene. Som tabell 8.5 viser er det innvandrere med høy utdanning, høy inntekt og sysselsetting som fortrinnsvis havner i områdene med liten innvandrerandel fra før, mens det er innvandrere med liten eller ingen utdanning, lav inntekt og lav grad av sysselsetting som havner i mest innvandrerfrie områdene.

Tabell 8.5. Høy og lav utdanning, sysselsetting og disponibel husholdsinntekt per forbruksenhet, etter andel ikke-vestlige innvandrere i intervjupersonen boområde (grunnkrets). Innvandrere fra åtte ikke-vestlige land, 16-70 år. Andeler i prosent og disponibel inntekt i 1 000 kroner

	Innvandrereprosent					N
	0-9	10-19	20-29	30-39	40+	
Andel uten utdanning eller utdannede på før-/barneskolenivå	8	14	17	22	23	1 232
Andel utdannede på høyskole-/universitetsnivå	25	19	12	8	12	1 232
Andel sysselsatte	46	48	39	42	29	1 232
Disponibel husholdsinntekt per forbruksenhet i 1000 kroner ¹	85	75	72	73	68	1 232

¹ Fordi utvalget er trukket ut med person som enhet, er sannsynligheten for at personer fra store hushold kommer med i utvalget større enn sannsynligheten for at personer fra små hushold kommer med. Dette er korrigert ved at resultatene er veid med en indikator for den inverse verdi av antall personer 16 år og over i husholdet.

Når det dessuten er de mest velstående innvandrerne, med høy utdanning og inntektsgivende arbeid, som også har best språklig kompetanse og sterkest bånd til majoritetssamfunnet, er det ikke uventet at det framtrer en sammenheng mellom innvandrertettheten på bostedet og indikatorer på ferdighet i norsk og vennskap med nordmenn. En vesentlig del av dette er imidlertid et resultat av at ulike innvandrergupper selekteres til forskjellige bosteder på basis av kjøpekraft og individuelle ressurser. Analysene i kapittel 5 gav også indikasjoner om dette.

Egenskaper ved bostedet utøver likevel i seg selv en viss virkning på språkbruken og kontakten med nordmenn i det enkelte området. Ved kontroll for basale ressursvariabler gjenstår det en viss effekt av selve bostedet. Vi tror dette avspeiler at muligheten for interaksjon med nordmenn er størst i de minst innvandrertette områdene. Et bredt sammensatt boligmiljø med tydelige innslag også av majoritetsbefolkningen er derfor trolig å foretrekke for å optimalisere muligheten for innvandrere og deres barn til å bli integrert i det norske samfunnet.

Samtidig tyder våre data på at sammensetningen av befolkningen på bostedet ikke er av så stor betydning for innvandrernes integreringsmulighet som vi opprinnelig antok. Dette skyldes trolig at det ingen steder i Oslo er noen virkelig sterk segregasjon mellom innvandrere og nordmenn. I tillegg er situasjonen på andre arenaer som arbeidsmarkedet og utdanningssystemet av vel så stor betydning for integreringen av minoriteter som situasjonen på boligmarkedet, selv om de enkelte elementer må antas å spille sammen.

9. Sammendrag

I denne studien har vi beskrevet og analysert utviklingen i bostettingsmønsteret for ikke-vestlige og vestlige innvandrere i hovedstaden i tiåret 1988-1998 ved hjelp av registerdata på mikronivå for alle bosatte i Oslo kommune per 1.1.1988, 1.1.1993 og/eller 1.1.1998. Noen trekk ved utviklingen etter 1.1.1998 er belyst ved hjelp av aggregerte data for 1.1.2001. Utvalgsdata fra intervjuundersøkelsen Levekår blant innvandrere 1996 er dessuten trukket inn i analysen av årsaker til og virkninger av etnisk bostedssegregasjon.

9.1. Betydelig økning i antallet ikke-vestlige innvandrere i Oslo

I årene fra 1988 til 1998 økte tallet på ikke-vestlige innvandrere i Oslo fra knapt 30 000 til 65 000 personer. Dette er mer enn en dobling i løpet av ti år. På landsbasis i samme periode ble antallet ikke-vestlige innvandrere også mer enn doblet.

Befolkningen i Oslo vokste med om lag 47 000 personer i dette tidsrommet. Av disse utgjorde ikke-vestlige innvandrere hele 75 prosent. Nordmenn stod for knapt 21 prosent av økningen og vestlige innvandrere for knapt 5 prosent. De ikke-vestlige innvandrerne bidro mer til økningen i hovedstadens befolkning i første enn i andre femårsperiode, henholdsvis 88 og 63 prosent.

I landet som helhet vokste befolkningen med knapt 220 000 personer i tiåret 1988-1998. Her gav nordmenn et større bidrag til veksten enn ikke-vestlige innvandrere, henholdsvis 55 og 41 prosent.

Andelen ikke-vestlige innvandrere i Oslo ble nøyaktig doblet i årene 1988-1998, fra 6,5 prosent til 13,0 prosent. Andelen vestlige innvandrere var 4,1 prosent både ved innledningen til og avslutningen av perioden. Per 1.1.2001 er andelen ikke-vestlige innvandrere i Oslo 15,1 prosent, hvilket tilsvarer en årlig økning etter 1.1.1998 på 0,7 prosentpoeng i gjennomsnitt. Dette er på nivå med økningen i foregående tiår. Andelen vestlige innvandrere per 1.1.2001 er 4,3 prosent.

Innvandrerbefolkningen i Norge er sterkere konsentrert til Oslo enn befolkningen generelt. Mens 11 prosent av landets befolkning er bosatt i Oslo, bor 35 prosent

av innvandrerbefolkningen i hovedstaden. Tilsvarende andel for ikke-vestlige innvandrere er 41 prosent (tall per 1.1.1998). Enkelte nasjonalitetsgrupper, som f.eks. pakistanere og marokkanere, har en enda høyere andel i Oslo (over 70 prosent).

Den betydelige veksten i antall ikke-vestlige innvandrere i Oslo skyldes både netto innflytting og naturlig vekst. Nordmenn og vestlige innvandrere har, i motsetning til ikke-vestlige innvandrere, en negativ naturlig vekst i tidsrommet 1988-1998 (flere døde enn fødte). Takket være et visst innflyttingsoverskudd har disse befolkningene likevel ikke gått tilbake i perioden. Veksten blant nordmenn og vestlige innvandrere har imidlertid vært beskjeden, henholdsvis 2 og 12 prosent i løpet av ti år. Størst prosentvis utflytting fra byen har vestlige innvandrere hatt. I treårsperioden etter 1.1.1998 har antall nordmenn i Oslo gått svakt tilbake.

Blant de enkelte nasjonalitetsgruppene i Oslo har veksten i tiden 1988-1998 i absolutte tall vært størst blant innvandrere med bakgrunn fra henholdsvis Pakistan, Somalia og Sri Lanka.

9.2. Veksten i ikke-vestlige innvandrere i indre øst stagnerer på slutten av 1990-tallet

Oslo er siden 1988 inndelt i 25 administrative bydeler foruten Sentrum og Marka. Bydelene kan aggregeres til fem bydelsgrupper, som omfatter de administrative bydelene, og en restgruppe som omfatter Sentrum, Marka og ukjent bydel. Indre by kan deles i to, indre vest og indre øst, hver med tre bydeler. Ytre vest omfatter bydelene nord og vest i byen, foruten to bydeler ved fjorden sør for indre øst. Den øvrige delen av ytre by deles i gamle og nye drabantbyer etter hvilke år bebyggelsen i områdene ble anlagt.

Vestlige og ikke-vestlige innvandrere har hver sine "kjerneområder". Ikke-vestlige innvandrere er tyngst representert i indre øst og de nye drabantbyene, mens vestlige innvandrere har en tendens til å bosette seg i indre og ytre vest. Nordmenn er jevnere fordelt over bydelene, men flest nordmenn bor likevel i ytre vest og de gamle drabantbyene, de geografisk største områdene innenfor Marka-grensen. Per 1.1.1988 er over halvparten av de tre befolkningsgruppene bosatt i sine respektive kjerneområder.

Den store veksten i ikke-vestlige innvandrere i tiåret 1988-1998 kommer først og fremst i indre øst og drabantbyene. I indre og ytre vest vokser tallet på ikke-vestlige innvandrere langt mindre enn i de øvrige områdene. Den beskjedne veksten blant nordmenn kommer i bydelsgruppene utenom drabantbyene, særlig i ytre vest. I drabantbyene går antall nordmenn ned. Blant vestlige innvandrere er veksten mest markert i indre øst.

Hele befolkningsveksten i de gamle og nye drabantbyene i perioden 1988-1998 skriver seg dermed fra vekst i innvandrerbefolkningen, spesielt de ikke-vestlige

innvandrerne, mens brorparten av befolkningsveksten i indre og ytre vest er vekst blant nordmenn.

Alt i alt fører denne utviklingen til at fordelingen av ikke-vestlige innvandrere over bydelgruppen blir enda skjevare enn den var i utgangspunktet. Per 1.1.1998 er andelen av byens ikke-vestlige innvandrere bosatt i indre øst og drabantbyene blitt større, mens andelen bosatt i indre og ytre vest er blitt mindre. Blant nordmenn er andelen bosatt i drabantbyene blitt mindre, mens andelen bosatt i ytre og indre vest har økt. Med andre ord er tendensen til at nordmenn og ikke-vestlige innvandrere bor i hver sine bydelgrupper, blitt forsterket i perioden 1988-1998.

I treårsperioden etter 1.1.1998 kommer en ny tendens til syne, ettersom veksten i antall ikke-vestlige innvandrere stagnerer i indre øst og nesten utelukkende kommer i drabantbyene. Dette fører til at andelen av byens ikke-vestlige innvandrere som er bosatt i indre øst, går ned med 4 prosentpoeng mens andelen som er bosatt i de gamle og nye drabantbyene fortsetter å stige.²⁷ Andelen av de ikke-vestlige innvandrerne som er bosatt i indre og ytre vest går ytterligere noe ned.

Fordelingen av ikke-vestlige innvandrere over bydelene kan også studeres med utgangspunkt i andelen som gruppen utgjør av de bosatte i bydelene. Som nevnt utgjorde ikke-vestlige innvandrere i gjennomsnitt bare 6,5 prosent av befolkningen i Oslo per 1.1.1988. Fem år senere var andelen vokst til 10,2 prosent. Veksten i andelen varierte fra bydel til bydel. Nærmere undersøkelser viser at veksten (målt som prosentdifferansen mellom andelen i 1988 og 1993) korrelerer sterkt med andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene per 1.1.1988 (Pearsons $r=0,897$).²⁸ Veksten var med andre ord størst i bydeler der utgangsandelen var stor, og *vice versa*.

I neste femårsperiode kunne samme tendens iakttas, men sammenhengen mellom utgangsandelen og veksten var nå noe svakere ($r=0,732$). I siste treårsperiode, dvs. fra 1.1.1998 til 1.1.2001, var denne sammenhengen enda svakere ($r=0,405$). Da hadde til og med bydeler med relativt store andeler ikke-vestlige innvandrere, som Gamle Oslo og Grünerløkka-Sofienberg, negativ vekst, samtidig som bydeler med relativt moderate utgangsandeler, som Bøler, Høfvetta, Sinsen, Grorud og Bjerke, hadde markert vekst. Tendensen til at videre vekst i andelen ikke-vestlige innvandrere også kommer i bydeler der andelen i

---

²⁷ Vi snakker her om andelen av Oslos ikke-vestlige innvandrere (100 prosent) som befinner seg i den enkelte bydelgruppe (jf. tabell 3.4), *ikke* om andelen som ikke-vestlige innvandrere utgjør av befolkningen i den enkelte bydelgruppe (jf. tabell 3.8).

²⁸ I disse beregningene har vi bare benyttet de 25 regulære bydelene. Sentrum, Marka og ukjent bydel er holdt utenfor ettersom antall personer i disse kategoriene er få og sjansen for tilfeldige endringer tilsvarende stor.

utgangspunktet ikke er så stor, er en viktig endring ved innledningen til det nye århundret. Likevel vokser andelen ikke-vestlige innvandrere fortsatt mye i de nye drabantbyene der utgangsandelene er store.

9.3. Moderat men økende segregasjon blant ikke-vestlige innvandrere

At innvandrere og nordmenn tenderer til å bosette seg i hver sine områder, betegnes vanligvis som segregasjon eller, mer fullstendig, "etnisk bosteds-segregasjon". Hvis en i stedet for den relative atskillelsen av befolkningsgruppene, som ordet segregasjon peker på, heller legger vekt på at medlemmene av de to gruppene (eller først og fremst minoritetsgruppen) tenderer til å bosette seg geografisk nær andre i sin egen gruppe, er uttrykket "(etnisk) bokonsentrasjon" mer treffende. I denne studien bruker vi begge begrepene.

Det er utviklet et vell av indekser for å måle graden av segregasjon mellom to befolkningsgrupper. Vi benytter den mest kjente av dem alle, den såkalte dissimilaritetsindeks (D-indeks). Indeksen måler omfanget av avvik i fordelingen av de to befolkningene over et sett underområder. Ved fullstendig likhet i fordelingene er D-indeksen 0, og ved fullstendig ulikhet er den 100. Indeksverdien tolkes som den andel av den ene (eller den andre) befolkningsgruppen som må flytte til et annet underområde for at de to fordelingene skal være like.

Indeksen er ufølsom for endringer i antallet personer som inngår i den enkelte befolkningsgruppe, mens antallet underområder (og dermed personer per underområde) påvirker verdien av indeksen. Det viser seg f.eks. at verdien av indeksen stiger med om lag 11-12 poeng for ikke-vestlige innvandrere idet oppdelingen endres fra 27 bydeler (inkludert Sentrum og Marka) med i gjennomsnitt nærmere 18 000 personer til 477 (eller i 1998: 554) kretser med i underkant av 1000 personer per krets i gjennomsnitt.

Amerikanske forskere har etablert noen oppfatninger om hva som anses å være lave, moderate og høye D-verdier. Verdier under 30 poeng betraktes som lave; verdier i området 30-60 (70) regnes som moderate, mens verdier over 60 (70) betraktes som høye. Disse grensene refererer til en noe mer finmasket inndeling av byen enn våre bydeler, men likevel langt fra så finmasket som våre kretser.

Beregnet på bydelsnivå er både vestlige og øst-europeiske innvandrere lite segregert fra nordmenn. Som samlegupper ligger deres D-verdier i området 15-20 poeng både i 1988, 1993 og 1998. Det er selvsagt forskjeller i segregasjonsnivå mellom nasjonalitetene når gruppene splittes etter enkeltland, men alle de større nasjonalitetsgruppene (her definert som grupper med minst 400 personer) - unntatt Frankrike og Storbritannia - har D-verdier under 30 poeng på alle tre tidspunkter. At franske og britiske²⁹ innvandrere har D-verdier over 30 (men

---

²⁹ For britenes vedkommende synker D-verdien (markert) under 30 poeng per 1.1.1998.

under 40), skyldes at vestlige innvandrere tenderer til å være overrepresentert i forhold til nordmenn i de vestlige bydelene og at dette er spesielt aksentuert blant disse to nasjonalitetsgruppene. Danske innvandrere har den jevneste fordelingen over bydelene og de laveste D-verdiene (rundt 10 poeng).

Innvandrere med landbakgrunn fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika er moderat segregert fra nordmenn på bydelsnivå. Både i 1993 og 1998 er D-verdien for denne samlegruppen av innvandrere over 30 poeng. Splittet etter landbakgrunn, framkommer det en betydelig spredning i segregasjonen mellom nasjonalitetsgruppene. Innvandrere fra Sri Lanka og Vietnam har på den ene siden D-verdier rundt 50 poeng, mens innvandrere fra Filippinene har D-verdier under 30 på alle tre tidspunkter.

Segregasjonsnivået for samlegruppen ikke-vestlige innvandrere i perioden 1988-1998 ligger et par poeng under nivået for gruppen innvandrere fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, dvs. på et moderat (til lavt) nivå. Som kjent omfatter ikke-vestlige innvandrere både innvandrere med landbakgrunn fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og innvandrere fra Øst-Europa. Disse to samlegruppene har en fordelingsprofil over bydelene som likner hverandre, med store andeler i indre øst og de nye drabantbyene.

Mens segregasjonen blant innvandrere fra Vesten og Øst-Europa er konstant eller svakt synkende, er segregasjonen stigende blant innvandrere fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika. I årene 1988-1998 stiger D-verdien med 5,7 poeng for innvandrere fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og med 5,1 poeng for ikke-vestlige innvandrere. Grunnen til stigningen er at disse innvandrerne blir mer overrepresentert i indre øst og de nye drabantbyene og mer underrepresentert i indre og ytre vest.

Ved hjelp av aggregerte data beregner vi også D-verdien for forskjellige innvandrergrupper per 1.1.2001. Det viser seg at verdien for innvandrere fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika samlet og for ikke-vestlige innvandrere fortsetter å stige. Økningen er henholdsvis 1,4 poeng og 1,7 poeng for de to samlegruppene per 1.1.2001 og kommer til tross for at de er blitt mindre overrepresentert i indre øst. Det skyldes at de i stedet er blitt mer overrepresentert i de nye drabantbyene og etter hvert også i enkelte gamle drabantbyer som Helsefyr-Sinsen, Grorud og Bjerke. Samtidig øker deres underrepresentasjon noe i indre og ytre vest.

Vi ser her muligens en svakhet ved D-indeksen, idet det som intuitivt vil måtte oppfattes som en spredning fra et område med relativt høy innvandrerkonsentrasjon (indre øst) til deler av byen med en lavere innvandrerkonsentrasjon, men der innvandrere likevel er overrepresentert i forhold til nordmenn, ikke slår ut på indeksen. Det er fristende å hevde at D-indeksen "kamouflerer" en tendens til spredning ved århundreskiftet som viser seg ved at den bydelsvise sammen-

hengen mellom innvandrerandelen og økningen i andelen går ned (jf. avsnitt 9.2).

9.4. Flere innvandrerrettede kretser, men ikke nødvendigvis større segregasjon innen bydelen

Innvandrerne bosettingsmønster kan studeres på et lavere nivå enn bydel ved å rette oppmerksomheten mot grunnkretser der andelen innvandrere overstiger et visst minimumsnivå. Vi betegner kretser der andelen ikke-vestlige innvandrere er 30,0 prosent eller høyere, som "innvandertette", forutsatt at de har et visst minste antall innbyggere (her: 100 personer).

Per 1.1.1988 var det i Oslo i alt 11 innvandrerrettede kretser ut fra disse kriteriene. Seks av dem befant seg i indre øst. I én oversteget innvandrerandelen 50,0 prosent. Fem år senere var antallet innvandrerrettede kretser steget til 27, hvorav 17 i indre øst. Seks kretser hadde en andel ikke-vestlige innvandrere over 50,0 prosent. Fire av dem var lokalisert til indre øst.

Etter ytterligere fem år var antallet innvandrerrettede kretser nådd 42, eller 50 dersom den reviderte kretsinnstillingen som ble innført i 1997, legges til grunn. Over halvparten av kretsene (26) befant seg i indre øst. I åtte³⁰ kretser, hvorav seks i indre øst, var minst halvparten av beboerne ikke-vestlige innvandrere.

Ikke-vestlige innvandrere er en sammensatt gruppe av personer med vidt forskjellig nasjonalitetsbakgrunn. Den største nasjonalitetsgruppen, pakistannerne, utgjør ikke over 30 prosent av befolkningen i noen av byens kretser (per 1.1.1998). Det er derfor lite relevant å tale om ghettoer i forbindelse med de innvandrerrettede kretsene i Oslo.

Den interne segregasjonen på kretsnivå varierer mye fra bydel til bydel. Noe av variasjonen bunnar i forskjeller med hensyn til kretsstørrelse, men mer avgjørende er fordelingen av nordmenn og ikke-vestlige innvandrere i forhold til hverandre internt i bydelen. Segregasjonen er størst i de to vestlige bydelene Sogn og Ekeberg-Bekkelaget der et par kretser rommer en stor del av bydelens ikke-vestlige innvandrere, mens nordmenn er svakt representert i de samme kretsene. For Sogns vedkommende har dette sammenheng med lokaliseringen av Kringsjå studentby og regelen om at norske studenter er registrert bosatt i sine hjemstedskommuner.

I bydeler som Hellerud, Furuset, Stovner og Bjerke øker segregasjonen fra 1988 til 1998, mens de tre bydelene i indre øst og Søndre Nordstrand ikke har noen økning i segregasjonen, trass i at andelen ikke-vestlige innvandrere og antall innvandrerrettede kretser i disse bydelene øker betydelig.

---

³⁰ Ni, basert på ny kretsinnstilling.

Andelen vestlige innvandrere overstiger 10,0 prosent i litt flere enn 10 kretser i årene fra 1988-1999. Hvilke kretser det er tale om, varierer en del fra år til år, men de fleste befinner seg i indre og ytre vest.

Studier av befolkningen i de innvandrertette områdene i indre øst og i de gamle og nye drabantbyene i årene 1988-1998 viser at antallet ikke-vestlige innvandrere har økt mer her enn i områdene rundt, mens antallet nordmenn har økt mer, eller gått mindre tilbake, i områdene utenfor de innvandrertette. Et unntak er utviklingen i indre øst, der både antallet nordmenn og ikke-vestlige innvandrere har vokst mest i de innvandrertette områdene. Med innvandrertette områder menes kretsene i indre øst med en andel ikke-vestlige innvandrere på minst 40,0 prosent og kretsene i drabantbyene med minst 30,0 prosent ikke-vestlige innvandrere.

Det viser seg også at den gjennomsnittlige inntekten og formuen er lavere i de innvandrertette områdene enn i samme bydelsgruppe utenfor disse områdene. Sammenhengen kan iakttas både for nordmenn, vestlige og ikke-vestlige innvandrere i indre øst og de nye drabantbyene. I de gamle drabantbyene er sammenhengen mindre entydig, spesielt for vestlige innvandrere, som bare unntaksvis bor i de innvandrertette områdene.

Befolkningen i de innvandrertette områdene er også noe yngre og har noe kortere botid (gjelder førstegenerasjonsinnvandrere) enn i de respektive områdene rundt. For de vestlige innvandrerne gjelder dette bare i indre øst og de nye drabantbyene.

9.5. Ikke-vestlige innvandrere har andre flyttemønstre enn nordmenn og vestlige innvandrere

Blant befolkningen som blir boende i byen, er ikke-vestlige innvandrere mindre bofaste enn nordmenn og vestlige innvandrere. Andelene som bor i samme krets i løpet av femårsperiodene 1988-1993 og 1993-1998 er 60 prosent blant ikke-vestlige innvandrere og vel 70 prosent blant nordmenn og vestlige innvandrere i begge perioder. Graden av bofasthet avhenger dessuten av hvor i byen en bor. Alle tre befolkningsgruppene er minst bofaste i indre by.

Av de som flytter til en ny krets, flytter mange *innen* samme bydelsgruppe. For ikke-vestlige innvandrere er dette særlig tilfelle i indre øst og de nye drabantbyene, for nordmenn i de gamle drabantbyer og ytre vest, og for vestlige innvandrere i indre og ytre vest. De største flyttestrømmene *mellom* bydelsgruppene for ikke-vestlige innvandrere går mellom indre øst og drabantbyene, for nordmenn mellom indre og ytre vest og mellom gamle og nye drabantbyer, og for vestlige innvandrere mellom indre og ytre vest.

Blant ikke-vestlige innvandrere er de utadgående strømmene fra indre øst til de nye og gamle drabantbyene større enn tilsvarende flyttestrømmer fra drabantbyene til indre øst. Blant nordmenn og vestlige innvandrere er strømmene fra

indre vest til ytre vest større enn de tilsvarende strømmene den motsatte veien. Slik er det i begge femårsperioder. Generelt er det påfallende liten forskjell å spore mellom flyttebevegelsene i de to periodene.

De mest velstående personene befinner seg i utgangspunktet i de vestlige bydelene, mens de minst velstående befinner seg i indre øst. I drabantbyene bor personer med en gjennomsnittlig inntekt og formue et sted mellom disse ytterpunktene. Etter flyttingen, dvs. ved slutten av hver femårsperiode, er rekkefølgen mellom bydelsgruppene etter gjennomsnittlig inntekt og formue den samme som ved innledningen.

Som hovedregel flytter de mest velstående til indre og ytre vest, mens de minst velstående flytter til indre øst. De "middels" velstående tenderer til å flytte mot de gamle eller nye drabantbyene. Flytting internt i bydelsgruppen inngår i bildet. Denne tendensen gjelder både innvandrere og nordmenn og uansett hvor de flytter fra. Trolig på grunn av heterogenitet i boligmassen med hensyn til skillet eie/leie er mønsteret likevel ikke uten unntak. Det forekommer f.eks. at flyttestrømmen til indre eller ytre vest består av personer som i gjennomsnitt er mindre velstående enn de som flytter til andre bydelsgrupper. Med mer viten om disposisjonsformen til boligene kunne slike "uregelmessigheter" i flyttemønstrene vært lettere å forutsi.

Som nevnt er det i hver befolkningsgruppe flere bofaste enn personer som flytter til en ny krets i løpet av femårsperioden. Inntekts- og formuesdataene viser at de bofaste med relativt få unntak er mer velstående enn de som flytter internt i bydelsgruppen, spesielt med hensyn til formue. Delvis er dette en følge av at de bofaste er eldre og har større familier. Eldre og veletablerte flytter mindre enn yngre og enslige og har gjennomgående større økonomiske ressurser. Men selv ved kontroll for alder og familiestørrelse er de velstående mer bofaste. Vi tror det skyldes at de i større grad allerede har realisert sine bostedsønsker.

På slutten av 1990-tallet ble media oppmerksomme på en "ny trend" i indre øst. Fra å være et område preget av forfall og slum, ble deler av indre øst et populært område for kjøpsterk ungdom. Nye skjenkesteder og kafeer dukket opp. De opprinnelige beboerne, deriblant ikke-vestlige innvandrere, ble etter hvert skjøvet ut, ifølge påstandene i media.

Våre data støtter ikke uten videre en slik beskrivelse av utviklingen i årene før 1998. Vel kan det vises at andelen eldre i bydel Grünerløkka-Sofienberg gikk ned i løpet av 1990-tallet og at flere ikke-vestlige innvandrere flyttet fra indre øst til de nye drabantbyene enn motsatt vei i årene 1993-1998. Men det var også tilfelle i femårsperioden forut. Viktigere er det imidlertid at innvandrere som flyttet fra indre øst til de nye drabantbyene, i gjennomsnitt var mer velstående enn innvandrere som flyttet til et annet sted i indre øst eller fra de nye drabantbyene til indre øst. Det var med andre ord ikke de fattigste ikke-vestlige inn-

vandrerne som tok spranget ut til de nye drabantbyene. Trolig var motivet å sikre seg større boliger og bli huseiere framfor leietakere.

Flyttematrisene viser riktignok at nordmenn og vestlige innvandrere som flyttet fra indre øst til nye drabantbyer hadde lavere formue i gjennomsnitt enn internflytterne i indre øst i begge femårsperioder. At bildet dermed er noe forskjellig for de ulike befolkningsgruppene, kan skyldes at nordmenn og vestlige innvandrere i indre øst i utgangspunktet oftere disponerer eierboliger enn ikke-vestlige innvandrere. Nordmenn og vestlige innvandrere som forlater indre øst til fordel for de nye drabantbyene, er åpenbart en undergruppe med svakere økonomisk stilling enn nordmenn og vestlige innvandrere flest i området. Deres flytting vil lett kunne oppfattes som en "utstøting" fra indre øst.

Trekk ved den seneste utviklingen åpner muligheten for at situasjonen for ikke-vestlige innvandrere etter 1998 kan være annerledes. Vi tenker da på nedgangen i antall ikke-vestlige innvandrere i to av bydelene i indre øst (Grünerløkka-Sofienberg og Gamle Oslo) og økningen i antall nordmenn i de samme bydelene. Ettersom våre mikrodata opphører ved datoen 1.1.1998, er vi avskåret fra å undersøke bakgrunnen for dette nærmere. Prisstatisikken over OBOS-tilknyttede boliger og brukte selveierboliger viser imidlertid at boligprisene økte mer i indre øst enn i drabantbyene etter 1998. I indre øst ligger prisene nå (primo 2001) langt høyere enn i de nye (og de gamle) drabantbyene.

Det skal derfor ikke utelukkes at også en del ikke-vestlige innvandrere i den senere tid kan være "fortrengt" fra indre øst til de nye drabantbyene som følge av prisutviklingen på boligmarkedet.

9.6. Flere årsaker til etnisk segregasjon, men økonomisk ulikhet trolig viktigst.

En vanlig forklaring på at innvandrere tenderer til å bosette seg nær hverandre i spesielle områder, er at de har behov for å omgås personer med samme språk og kultur som dem selv. Nykommere ønsker å støtte seg til erfaringer som landsmenn har gjort tidligere i tilflyttingslandet. Informasjon om ledige boliger blir ofte formidlet gjennom etniske nettverk. Ved å bo nær andre med samme bakgrunn blir det lettere å videreføre religiøse tradisjoner, matvaner, måter å kle seg på, språk osv. Særlig dersom den "kulturelle avstanden" til tilflyttingslandet er stor, kan innvandrerne ha behov for å etablere en trygg base der de kan "være seg selv".

I forlengelsen av slike synspunkter, har det vært formulert en hypotese om at innvandrerne segregasjon fra majoritetsbefolkningen er en funksjon av den antatte eller målte kulturelle avstanden mellom partene. Data viser f.eks. at den bostedsmessige segregasjonen mellom nordmenn og innvandrere fra det tidligere Jugoslavia er større enn mellom nordmenn og dansker. Dette forklares ved at den kulturelle avstanden til nordmenn er større for jugoslaver enn for dansker.

Større enda er den kulturelle avstanden mellom nordmenn og vietnamesere; følgelig er også den bostedsmessige segregasjonen dem imellom større.

Selv om hypotesen virker plausibel, er det mulig å lansere en alternativ hypotese for å forklare de samme observasjonene. Graden av segregasjon mellom to befolkningsgrupper er proporsjonal med forskjellen i de økonomiske ressursene gruppene disponerer. Jo lavere inntekt og/eller formue minoriteten har i forhold til majoriteten, desto mer innsnevres minoritetens bostedsvalg til områder der boligprisene er lave, og desto større blir følgelig den romlige segregasjonen vis-à-vis majoriteten.

I eksemplet er det faktisk slik at dansker har høyere gjennomsnittlig inntekt og formue enn jugoslaver som igjen har høyere inntekt og formue enn vietnamesere. De observerte forskjellene i graden av segregasjon mellom de tre innvandrerguppene lar seg dermed like gjerne forklare som et resultat av forskjeller i økonomiske ressurser som av kulturell avstand. Det gjør det vanskelig å avgjøre hvilken forklaring som er viktigst eller riktigst. Den økonomisk forklaringen har imidlertid den fordel at inntekt og formue er operasjonalisert i våre data, i motsetning til "kulturell avstand" som er en teoretisk størrelse som må antas på grunnlag av personenes landbakgrunn.³¹

Ved å begrense variasjonen i landbakgrunn til ikke-vestlige innvandrere lar det seg vise at segregasjonen i forhold til nordmenn tenderer til å gå ned når inntekt og formue øker. Nedgangen er imidlertid ikke særlig sterk (under ett poeng på D-indeksen ved en økning i inntekten eller formuen på 10 000 kroner). Variasjonen i kulturell avstand er likevel ikke opphevet ved å begrense massen til ikke-vestlige innvandrere. Vi må derfor nøye oss med å fastslå at både økonomiske og kulturelle faktorer virker inn på graden av segregasjon mellom innvandrere og nordmenn.

Av andre indikasjoner på betydningen av de økonomiske ressursene for valget av bosted har vi tidligere sett at den gjennomsnittlige inntekten og formuen med få unntak er lavere i de innvandrertette områdene enn utenfor. Dette styrker oppfatningen om at knappe økonomiske ressurser styrer ikke-vestlige innvandrere (og mindre velstående nordmenn) til områder der boligprisene er lave. Våre data om flytting innen Oslo viser også at det er systematiske sammenhenger mellom de økonomiske ressursenes størrelse og flyttestrømmene mellom bydelsgruppene.

Ved hjelp av metoden indirekte standardisering har vi videre beregnet hvor stor del av den observerte segregasjonen på bydelsnivå mellom ikke-vestlige innvandrere og nordmenn som kan "forklares" på bakgrunn av økonomisk

---

³¹ I enkelte studier er kjennemerket "kulturell avstand" forsøkt operasjonalisert (Lange 1992, Biterman 1993).

ulikhet. Metoden går ut på å konstruere en forventet fordeling av innvandrere og nordmenn over bydelene under forutsetning av at økonomiske forhold alene bestemmer bostedet. På bakgrunn av fordelingene beregnes en forventet verdi av dissimilaritetsindeksen. Forholdet mellom forventet og observert D-verdi angir hvor mye av den observerte etniske segregasjonen som kan tilskrives økonomiske forhold.

Vi finner at den økonomiske faktoren forklarer henholdsvis 22 prosent, 33 prosent og 38 prosent av ikke-vestlige innvandreres segregasjon fra nordmenn i 1988, 1993 og 1998. Særlig de sistnevnte andelene er høyere enn hva som er funnet i liknende undersøkelser i vestlige land som Storbritannia, Canada og USA.

I en multivariat modell der hele Oslos befolkning inngår har vi også beregnet sjansen for å være bosatt i hver enkelt av de fem bydelsgruppene på basis av økonomiske ressurser og landbakgrunn. Den økonomiske faktoren framtrer som klart sterkest når det gjelder å predikere bosted i henholdsvis indre øst og ytre vest. Betydningen av faktoren øker også over tid (dvs. effekten er høyere i 1993 enn i 1988 og høyere i 1998 enn i 1993).

Inspirert av tidligere studier som viser at både etniske, økonomiske og familie-relaterte skillelinjer karakteriserer den romlige fordelingen av befolkningen i storbyene, undersøker vi også betydningen av familiestørrelse for prediksjonen av bosted i den enkelte bydelsgruppe. Vi finner at familiestørrelse er en kraftfull prediktor av bostedet. Å tilhøre en liten familie styrker sjansen for å bo i indre by, mens tilhørighet til en store familie øker sjansen for å bo i de nye drabantbyene eller ytre vest. Mindre avgjørende er familiestørrelse for sjansen til å bo i gamle drabantbyer.

Selv om familiestørrelse opptrer som en viktig prediktor for bostedet i vår multivariate modell, forklarer likevel dette kjennemerket mindre av den observerte segregasjonen mellom nordmenn og ikke-vestlige innvandrere enn økonomiske ressurser. Ved hjelp av indirekte standardisering kan det fastslås at om lag 23 prosent av segregasjonen mellom ikke-vestlige innvandrere og nordmenn i 1993 og 1998 kan tilskrives forskjeller i familiestørrelse.

Hvorvidt innvandreren har beholdt sitt utenlandske statsborgerskap eller ikke, har også betydning for hvor han/hun tenderer til å være bosatt. Innvandrere som er utenlandske statsborgere, har høyere sjanse for å bo i indre by og ytre vest enn innvandrere som har norsk statsborgerskap. Effekten av forskjeller i oppholdstid og landbakgrunn er da eliminert. Tilsvarende har naturaliserte innvandrere større sjanse for å bo i drabantbyene enn innvandrere som er utenlandske statsborgere. Vi tolker dette som en indikasjon på at de mest "integre" innvandrerne oftere søker seg til drabantbyene.

Data fra intervjuundersøkelsen Levekår blant innvandrere 1996 kan også benyttes til å analysere sammenhengen mellom subjektive begrunnelser for valget av nåværende bosted og sjansen for å bo i den enkelte bydelsgruppe. Selv om intervjudataene er langt "spinklere" enn registerdataene, er en multivariat analyse av disse data av en viss interesse. Innvandrere som oppgir ønske om mer kontakt med innvandremiljø som grunn til å bo i nåværende boområde, har f.eks. høyere sjanse for å bo i indre øst og lavere sjanse for å bo i de nye drabantbyene enn øvrige innvandrere, mens innvandrere som begrunner valget av bosted med ønske om nærhet til familie og venner, har større sjanse for å bo i de nye drabantbyene. Vi ser dette som en påminnelse om betydningen av kulturelt betingede preferanser.

Vi finner også at ikke-vestlige innvandrere som rapporterer å ha bli utsatt for diskriminering på boligmarkedet, har signifikant lavere sjanse for å bo i de gamle drabantbyene enn øvrige innvandrere. Samtidig er det en svak ikke-signifikant tendens til at personer som rapporterer diskriminering, oftere er bosatt i indre øst. Et problem med kjennemerket for diskriminering er imidlertid at åstedet for diskrimineringen er ukjent. Det kan således hende at innvandrere som ble diskriminert da de søkte bolig, befinner seg i en helt annen bydel idet de blir intervjuet.

Vi finner også at ikke-vestlige innvandrere som har fått bolig gjennom kommunen, har signifikant høyere sjanse for å bo i indre øst og signifikant lavere sjanse for å bo i de nye drabantbyene enn andre ikke-vestlige innvandrere, mens situasjonen er omvendt for de som fikk bolig gjennom det statlige boligorganet SIFBO (SIBO/FLYBO) som var virksomt i årene 1976-1992. Diskriminering på boligmarkedet og politisk-administrativ styring til bestemte bosteder blir i litteraturen gjerne omtalt som "institusjonelle" forklaringsfaktorer.

Konklusjonen på årsaksanalysen er at både økonomiske, kulturelle og institusjonelle faktorer har bidratt til å skape og opprettholde etnisk segregasjon på bostedsområdet i Oslo. Økonomisk ulikhet mellom aktørene på boligmarkedet har økt i betydning over tid og synes å være den viktigste enkeltfaktoren.

9.7. Etnisk segregasjon er uheldig for integreringen, men mindre enn antatt

At innvandrere tenderer til å samle seg i egne boområder der innslaget av nordmenn er lite, vil kunne virke negativt inn på innvandrerne integrering i storsamfunnet. Utvekslingen av informasjon mellom partene og muligheten for gjensidig kontakt og læring kan tenkes å bli skadelidende ved segregert bosetting. På den annen side kan det hende at geografisk nærhet til andre innvandrere kan gjøre overgangen til et nytt samfunn med andre tradisjoner og levemåter lettere, spesielt i en første fase.

Data fra Levekår blant innvandrere 1996 er benyttet til å prøve disse til dels motstridende antakelsene. Spørsmålet vi stiller er om språkferdighet og kontakt

med nordmenn er svakere i områder med et høyt innslag av andre ikke-vestlige innvandrere. Som indikatorer på språkferdighet bruker vi et spørsmål om hvilket språk intervjupersonen benytter hjemme (norsk eller andre språk) og om han/hun har lest norske aviser de siste 12 månedene. Som indikatorer på kontakt mellom nordmenn og innvandrere bruker vi et spørsmål om intervjupersonen har en god norsk venn og om barna i husholdningen hovedsakelig har norske venner eller venner med innvandrerbakgrunn.

Vi finner at andelen ikke-vestlige innvandrere som oppgir norsk som mest brukte språk hjemme, synker fra 16 til 5 prosent når andelen ikke-vestlige innvandrere i bostedskretsen stiger fra under 10 til over 40 prosent. Under samme betingelse øker andelen som ikke har lest norske aviser i løpet av de siste 12 månedene fra 3 til 19 prosent. Likeledes synker andelen som oppgir å ha en god norsk venn fra 68 til 46 prosent når andelen ikke-vestlige innvandrere i bostedskretsen vokser fra under 10 til over 40 prosent, og andelen hvis barn hovedsakelig har venner blant andre innvandrerbarn stiger fra 3 til 22 prosent.

Dersom disse sammenhengene "renses" for effekten av at personer i innvandrer-tette- og spredte områder kan være forskjellige hva angår inntekt, formue, sysselsetting, utdanningsnivå og botid, synker effekten av den lokale innvandrer-tettheten på henholdsvis bruken av norsk og kontakten med nordmenn betydelig. Flere av de nevnte kontrollvariablene er sterkere assosiert med indikatorene for språklig og sosial kontakt med nordmenn enn innvandrer-tettheten på bostedet er. F.eks. er et minstemål av skolegang (og dermed alfabetisering) av overordnet betydning for tilbøyeligheten til å lese norske aviser.

Den eneste av de fire indikatorene som nesten ikke endrer seg ved innføring av kontrollvariablene, er kjennemerket for egne barns kontakt med lekekamerater. Det tyder på at foreldrenes deltakelse på arenaer som utdanning og arbeid ikke utgjør noen alternativ innfallspport til majoritetssamfunnet for barn som vokser opp i etnisk segregerte bomiljøer. Barna er i større grad enn foreldrene utlevert til sine umiddelbare sosiale omgivelser.

Selv om store deler av de observerte sammenhengene mellom innvandrer-tettheten på bostedet og innvandrerens kulturelle og sosial integrasjon altså kan forklares ved seleksjon, dvs. at de mest ressurssterke innvandrerne slår seg ned i de minst segregerte områdene, viser våre data at selve den etniske sammensetningen av boområdene også er av en viss betydning. Bruken av norsk språk og kontakten med nordmenn blir påvirket av om det hovedsakelig er andre innvandrere eller nordmenn i nabolaget. Den selvstendige effekten av boområdets sammensetning er imidlertid langt svakere enn vi opprinnelig antok.

Litteratur

Alba, R.D. et al. (1999): Immigrant Groups in the Suburbs: A Reexamination of Suburbanization and Spatial Assimilation, *American Sociological Review* **64**, 446-460.

Alvén, F. (2000): Med platser som utgångspunkt för integration, *Nordisk Samhällsgeografisk Tidskrift* **30**, Maj 2000, 3-22.

Alvén, F. og M. Johnsson (1999): Segregerat boende som plattform för integration, Magisteroppsats ved Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi, Lunds Universitet, GEG 404, nr. 32.

Andersen, A.S., J. Epland, R. Kjeldstad og J. Lyngstad (1995): *Husholdningenes økonomi*, Statistiske analyser 8, Statistisk sentralbyrå.

Andersson-Brolin, L. (1984): *Etnisk bostadssegregation*, Byggeforskningsrådet, Stockholm.

Arbeidsdirektoratet (2000): Månedstatistikk om arbeidsmarkedet, nr. 12/2000.

Ballard, R. (1990): "Migration and kinship: the differential effect of marriage rules on the process of Punjabi migration to Britain", i C. Clarke, C. Peach og S. Vertovec (eds.): *South Asians Overseas. Migration and ethnicity*, Cambridge University Press, Cambridge.

Barstad, A. (1997): *Store byer, liten velferd? Om segregasjon og ulikhet i norske storbyer*. Sosiale og økonomiske studier 97, Statistisk sentralbyrå.

Bersås, S.E. og L.E. Steen (2000): Oslo kommune, Bolig og eiendomsetaten. Evaluering av boligframskaffelsen til og bosetting av 1.gangbosatte flyktninger etter desentralisering av mottaksansvaret til bydelene i 1994, UtviklingsPartner DA (UPK).

Biterman, D. (1993): *Immigrant housing careers*, Byggeforskningsrådet, Document D6, Stockholm.

- Bjørklund, T. og K.-E. Kval (2001): *Innvandrere og lokalvalget 1999*, Rapport 2:2001, Institutt for samfunnsforskning, Oslo.
- Blom, S. (1994): Innvandrere og bokonsentrasjon, rapport fra forprosjekt for Kommunal- og arbeidsdepartementet, Innvandringsavdelingen, Notater 94/4, Statistisk sentralbyrå.
- Blom, S. (1995): *Innvandrere og bokonsentrasjon i Oslo*, Rapporter 95/32, Statistisk sentralbyrå.
- Blom, S. (1997a): "Bokonsentrasjon blant innvandrere i Oslo", i K. Vassenden (red.): *Innvandrere i Norge*, Statistiske analyser 20, Statistisk sentralbyrå, 86-90.
- Blom, S. (1997b): "Bokonsentrasjon blant innvandrere i Oslo", i O. Brox (red.): *Tett eller spredt. Om innvandrerne bostettingsmønster i Norge*, Tano Aschehoug.
- Blom, S. (1997c): Tracing the integration of refugees in the labour market. A register approach, *Statistical Journal of the United Nations ECE* **14**, 243-265.
- Blom, S. (1998): *Levekår blant ikke-vestlige innvandrere i Norge*, Rapporter 98/16, Statistisk sentralbyrå.
- Blom, S. (1999a): Residential Concentration Among Immigrants in Oslo, *International Migration* **37**, 617-641.
- Blom, S. (1999b): Some aspects of immigrant residential concentration in Oslo - time trends and the importance of economic causes", paper presentert ved 13. Nordiske Demografiske Symposium i Umeå 15.-17.8.1999. Kommer i *Scandinavian Population Studies* **12**.
- Blom, S. (2001): Økt bokonsentrasjon blant innvandrerne i Oslo - er toppen snart nådd? *Samfunnsspeilet* **15**, 2/2001, 69-80.
- Boal, F.W. (1976): "Ethnic Residential Segregation", i D.T. Herbert og R.J. Johnston (eds.): *Social Areas in Cities 1: Spatial Processes and Form*, John Wiley & Sons, London, 41-79.
- Boligbedriften (2001): Antall kommunale boliger fordelt på bydel per utgangen av oktober 2001, oversikt gitt på forespørsel.
- Brevik, I. (1999): Boligsegregasjon i Oslo i 1990-åra, *Regionale Trender* 2/99, Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Bø, B.P. (1980): *Fremmedarbeidernes boligsituasjon i Oslo*, Universitetsforlaget, Oslo.

- Carling, J. (2002): Migration in the age of involuntary immobility: theoretical reflections and Cape Verdean experiences, *Journal of Ethnic and Migration Studies* **28**, 5-42.
- Chiswick, B.R. og P.W. Miller (1996): Ethnic networks and language proficiency among immigrants, *Journal of Population Economics* **9**, 19-35.
- Chiswick, B.R. og P.W. Miller (1999): Language skills and earnings among legalized aliens, *Journal of Population Economics* **12**, 63-89.
- Chiswick, B.R. og P.W. Miller (2002): Language skills, linguistic concentrations and the business cycle, *Journal of Population Economics* **15**, 31-57.
- Clark, K.B. (1967): *Svart ghetto*, Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.
- Coleman, D. (1999): "Internationale vandringer set i sammenhæng med den globale demografiske udvikling", i D. Coleman og Eskil Wadensjö (red.): *Indvandringen til Danmark, Internationale og nationale perspektiver*, Spektrum, København, 15-67.
- Darden, J.T. (1987): "Choosing Neighbors and Neighborhoods: The Role of Race in Housing Preference", i G.A. Tobin (ed.): *Divided Neighborhoods. Changing Patterns of Racial Segregation*, Urban Affairs Annual Reviews 32, Sage Publications, Newbury Park/London, 15-42.
- Darroch, A.G. og W.G. Marston (1971): The Social Class Basis of Ethnic Residential Segregation: The Canadian Case, *American Journal of Sociology* **77**, 491-510.
- Diken, B. (1993): Den tyrkiske ghetto, *Byplan* 1/93, København, 24-27.
- Diken, B. og C. Hamburger (1993): Fra repressiv toleranse til åpen diskriminering i ghettodebatten, *Grus*, nr. 40, Aalborg, 23-47.
- Djuve, A.B. og K. Hagen (1995): "Skaff meg en jobb!" *Levekår blant flyktninger i Oslo*, Fafo-rapport 184, Oslo.
- Djuve, A.B. og K. Hagen (1997): "Etnisk segregasjon og sosiale kontaktflater", i O. Brox (red.): *Tett eller spredt. Om innvandrernes bosettingsmønster i Norge*, Tano Aschehoug, Oslo, 63-81.
- Duncan, O.D. og B. Duncan (1955): A Methodological Analysis of Segregation Indexes, *American Sociological Review* **20**, 210-217.
- Dunn, K.M. (1998): Rethinking Ethnic Concentration: The Case of Cabramatta, Sydney, *Urban Studies* **35** (3), 503-527.

Epland, J. (1998): Inntekt etter skatt. Revisjon av inntektsregnskapet i inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger, Notater 98/43, Statistisk sentralbyrå.

Espenshade, T.J. og H. Fu (1997): An Analysis of English-Language Proficiency among U.S. Immigrants, *American Sociological Review* **62**, 288-305.

Eurostat (2000): *Push and pull factors of international migration*, Theme 1 General statistics, European Communities, Luxembourg.

Fischer, P.A. og G. Malmberg (2001): Settled People Don't Move: On Life Course and (Im-)Mobility in Sweden, *International Journal of Population Geography* **7**, 357-371.

Galster, G.C., K. Metzger og R. Waite (1999): Neighborhood Opportunity Structures and Immigrants' Socioeconomic Advancement, *Journal of Housing Research* **10**, 95-127.

Geerdsen, L.P., E. Heinesen og H. Hummelgaard (1999): Nærmiljøet og den sociale arv, *Social Forskning, Temanummer: Social arv*, December '99, 66-71.

Grimes, S. (1993): Residential Segregation in Australian Cities: A Literature Review, *International Migration Review* **27** (1), 103-120.

Gulløy, E., S. Blom og A.Aa. Ritland: Levekår blant innvandrere 1996. Dokumentasjonsrapport med tabeller, Notater 97/6, Statistisk sentralbyrå.

Hagen, K., A.B. Djuve og P. Vogt (1994): *Oslo: den delte byen?*, Fafo-rapport 161, Oslo.

Hauge, I., C. Hendriks, Ø. Hokstad og A.G. Hustoft (2000): *Standard for begreper og kjennemerker knyttet til familie- og husholdningsstatistikken*, Rapporter 2000/5, Statistisk sentralbyrå.

Hermalin, A.I. og R. Farley (1973): The Potential for Residential Integration in Cities and Suburbs: Implications for the Busing Controversy, *American Sociological Review* **38**, 595-610.

Heesch, E.J., T. Storaker og S.Lie (1998): Språklige minoriteters prestasjoner i matematikk og naturfag, TIMSS - Third International Mathematics and Science Study, Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling, Universitetet i Oslo.

Hugo, G.J. (1996): "Diversity Down Under: The Changing Ethnic Mosaic of Sydney and Melbourne", i C.C. Roseman, H.D. Laux og G. Thieme (red.): *EthniCity, Geographic Perspectives on Ethnic Change in Modern Cities*, Rowman and Littlefield Publishers, Maryland, 51-76.

Haagensen, E., L. Kvisler og T.G. Birkeland (1990): *Innvandrere - gjester eller bofaste? En innføring i norsk innvandringspolitikk*, Gyldendal, Oslo.

Jeppesen, K.J. (1997): "Etniske bydele - en trussel mod velfærdssamfundet?", i T.J. Hegland mfl. (red.): *Sammenbrud eller samhold? Nogle udviklingstendenser for velfærdssamfundet*, Akademisk Forlag, København, 105-116.

Jeppesen, K.J. (2000): Hvor mange eller få?, *Social Forskning, Temanummer: Etniske minoriteter i velfærdssamfundet*, December 2000, 4-9.

Johnston, B.V. (1991): "Housing Segregation in the Urban Black Population of the Midwest", i E.D. Huttman (ed.): *Urban Housing. Segregation of Minorities in Western Europe and the United States*, Duke University Press, Durham and London, 243-271.

Kantrowitz, N. (1973): *Ethnic and Racial Segregation in the New York Metropolis*, Praeger Special Studies in U.S. Economic, Social, and Political Issues, Praeger Publishers, New York and London.

Kempen, R.van og A.Ş. Özüekren (1998): Ethnic Segregation in Cities: New Forms and Explanations in a Dynamic World, *Urban Studies* **35**, 1631-1656.

Kim, J.O. og C.W. Mueller (1978): *Introduction to Factor Analysis*, Series: Quantitative Applications in the Social Sciences 13, Sage University Papers, Newbury Park, London, New Delhi.

Kirkeberg, M.I. (1997): "Inntekt", i K. Vassenden (red.): *Innvandrere i Norge*, Statistiske analyser 20, Statistisk sentralbyrå, 133-146.

Kirkeberg, M.I. (2001): Innvandrerrusholdningenes inntekter 1994 og 1998: Færre ikke-vestlige innvandrere med lav inntekt, *Samfunnsspeilet* **15**, 2/2001, 60-68.

Kuusela, K. (1993): *Integration i invandrartäta bostadsområden? Sammanläggningssdel*, Göteborgs Universitet, Sociologiska institutionen, Forskningsrapport nr. 111.

Københavns Statistiske Kontor (1999): *Københavns Statistiske Årbog 1999*, 78. årgang, København.

LaLonde, R.J. og Topel, R.H. (1997): "Economic impact of international migration and the economic performance of migrants", i M.R. Rosenzweig og O.Stark (eds.): *Handbook of Population and Family Economics*, Volume 1B, Elsevier, Amsterdam, 799-850.

Lange, A. (1992): *Social kategorisering och upplevt kulturellt avstånd*, Centrum för invandringsforskning (CEIFO), Stockholms Universitet, Rapport nr. 3, "Fest"-serien.

Lie, B. (2002): *Innvandring og innvandrere 2002*, Statistiske analyser 50, Statistisk sentralbyrå.

Lieberson, S. (1963): *Ethnic Patterns in American Cities*, The Free Press of Glencoe, New York.

Lovoll, O.S. (1997): *Det løfterike landet. En norskamerikansk historie*, Universitetsforlaget.

Lovoll, O.S. (1999): *Innfridde løfter. Et norskamerikansk samtidsbilde*, Vett & Viten, Nesbru.

Lund, K. og R. Aaberge (1999): "Ekvivalensskala og tallfesting av omfang, fordeling og utvikling av fattigdom i Norge 1982-1995", i E. Birkeland (red.): *Forskjeller i levekår*, Hefte 1: Inntekt, Notater 99/32, Statistisk sentralbyrå, 44-88.

Massey, D.S. (1985): Ethnic residential segregation: a theoretical synthesis and empirical review, *Sociology and Social Research* **69**, 315-350.

Massey, D.S. og B.P. Mullan (1984): Processes of Hispanic and Black Spatial Assimilation, *American Journal of Sociology* **89** (4), 836-873.

Massey, D.S. og N.A. Denton (1988a): The Dimensions of Residential Segregation, *Social Forces* **67**, 281-315.

Massey, D.S. og N.A. Denton (1988b): Suburbanization and Segregation in U.S. Metropolitan Areas, *American Journal of Sociology* **94** (3), 592-626.

Massey, D.S. og N.A. Denton (1993): *American Apartheid. Segregation and the Making of the Underclass*, Harvard University Press, Cambridge and London.

Massey, D.S. et al. (1993): Theories of International Migration: A Review and Appraisal, *Population and Development Review* **19** (3), 431-466.

Melchior, M. (1990): *Flyktninge i Danmark*, Socialforskningsinstituttet, Rapport 90:1, København.

Nielsen, H. J. (2000): "Integration i samfundet - Integration på arbejdsmarkedet", i G.Viby Mogensen og P.C. Matthiessen (red.): *Integration i Danmark omkring årtusindskiftet*, Rockwool Fondens Forskningsenhed, Aarhus Universitetsforlag, København, 434-478.

Nordisk Ministerråd (1996): *Indvandreres og flyktnings bokoncentrationer i Danmark, Norge, Sverige og Finland*, TemaNord 1996: 584.

NOU 1996:13: *Offentlige overføringer til barnefamilieene*, Barne- og familiedepartementet, Akademika.

Opheim, V. og L.A. Støren (2001): *Innvandrerungdom og majoritetsungdom gjennom videregående til høyere utdanning*, Rapport 7/2001, Norsk institutt for studier av forskning og utdanning, Oslo.

Oslo kommune (1994): *Plangrunnlag for Oslo kommuneplan 1995-98*, Byrådet, Juni 1994.

Oslo kommune (1995): *Folkemengden i bydelene pr. 1. januar 1995*, Notat 4/1995, Oslo-statistikken.

Oslo kommune (1996): *Innvandrerbefolkningen i bydelene pr. 01.01.1996*, Notat 6/1996, Oslo- statistikken.

Oslo kommune (1997a): *Flytting i Oslo 1995*, Notat 6/1997, Oslo-statistikken.

Oslo kommune (1997b): *Statistisk årbok for Oslo 1997*, 97. årgang, Oslo.

Oslo kommune (1998): *Statistisk årbok for Oslo 1998*, 98. årgang, Oslo.

Oslo kommune (1999a): *Statistisk årbok for Oslo 1999*, 99. årgang, Oslo.

Oslo kommune (1999b): *Folkemengden i bydelene pr. 1. januar 1999*, Notat 4/1999, Oslo-statistikken.

Oslo kommune (1999c): *Innvandrerbefolkningen i bydelene pr. 01.01.1999*, Notat 9/1999, Oslo-statistikken.

Oslo kommune (2000): *Innvandrerbefolkningen i bydelene pr. 01.01.2000*, Notat 8/2000, Oslo- statistikken.

Oslo kommune (2001): *Folkemengden i bydelene pr. 01.01.2001*, Notat 4/2001, Oslo-statistikken.

Peach, C. (1996): *Does Britain have ghettos?*, *Transactions of the Institute of British Geographers NS* **21**, 216-235.

Peach, C. (1999): *London and New York: Contrasts in British and American Models of Segregation with a Comment by Nathan Glazer*, *International Journal of Populy Geography* **5**, 319-351.

Raaum, O. (1999): Returns to Education and Norwegian Language Skills among Immigrants in Norway, paper presentert ved Forskermøtet 1999, BI/SF, Oslo 4.-5.1.1999.

Saltman, J. (1991): "Theoretical Orientation: Residential Segregation", i E.D. Huttman (ed.): *Urban Housing. Segregation of Minorities in Western Europe and the United States*, Duke University Press, Durham and London, 1-17.

Schmidt, G. og V. Jakobsen (2000): *20 år i Danmark. En undersøgelse af nydanskernes situation og erfaringer*, Socialforskningsinstituttet 00:11, København.

Schultz-Nielsen, M.L. (2000): "Hvilke individuelle faktorer har betydning for integrationen på arbejdsmarkedet?", i G.Viby Mogensen og P.C. Matthiessen (red.): *Integration i Danmark omkring årtusindskiftet*, Rockwool Fondens Forskningsenhed, Aarhus Universitetsforlag, København, 127-159.

Senter mot etnisk diskriminering (1999): *Underveis mot et bedre vern*, Senter mot etnisk diskriminering sitt bidrag til kunnskap om art og omfang av etnisk diskriminering i Norge.

Senter mot etnisk diskriminering (2000): *Underveis mot et bedre vern 2000*, Senter mot etnisk diskriminering sitt bidrag til kunnskap om art og omfang av etnisk diskriminering i Norge.

Shevky, E. og W. Bell (1955): *Social Area Analysis*, Stanford Sociological Series, Stanford University Press, Stanford, California.

Shields, M.A. og S. Wheatley Price (2002): The English language fluency and occupational success of ethnic minority immigrant men living in English metropolitan areas, *Journal of Population Economics* **15**, 137-160.

Socialstyrelsen (1999): *Social och ekonomisk förankring bland invandrare från Chile, Iran, Polen och Turkiet*, Invandras levnadsvillkor 2, SoS-rapport 1999:9, Spånga.

Sosial- og helsedepartementet (1999): Styrings- og informasjonshjulet for helse- og sosialtjenesten i kommunene. Sammenligningstall for kommunene 1999, Akershus, Østfold og Oslo. Hefte I-0956/6B.

Statistisk sentralbyrå (1996): Inntekts- og formuesundersøkelsen, 1994, Endelige tall, *Ukens statistikk*, 34/96.

Statistisk sentralbyrå (1999): Innvanderbefolkningen 1. januar 1998, *Aktuelle befolkningstall*, 2/99.

Statistisk sentralbyrå (2000): Overganger til norsk statsborgerskap 1999, *Aktuelle befolkningsstall*, 4/2000.

Statistisk sentralbyrå (2001a): *Statistisk årbok 2001*, 120. årgang, Norges offisielle statistikk C671.

Statistisk sentralbyrå (2001b): Befolkningsstatistikk, Innvandrerbefolkningen, 1. januar 2001, www.ssb.no/innvbef/tab-2001-10-29-17.html.

Statistisk sentralbyrå (2001c): Befolkningsstatistikk, Innvandrerbefolkningen, 1. januar 2001, spesialkjøringer.

Stevens, G. (1992): The Social and Demographic Context of Language Use in the United States, *American Sociological Review* **57**, 171-185.

Stockholms stad (2000): *Statistisk årsbok för Stockholm 2000*, USK - Utrednings- och statistikkontoret, Årgång 93, Stockholm.

Strand, B. (1991): Registerbasert inntekts-, formues- og skattestatistikk for personer, Dokumentasjonsnotat, Interne notater 91/21, Statistisk sentralbyrå.

Søholt, S. (1999): *Om lovgivning og diskriminering på boligmarkedet*, Byggforskningsnotat 33, Norges byggforskningsinstitutt.

Søholt, S. (2001a): *Etniske minoriteter og strategier på boligmarkedet i Oslo*, Prosjektrapport 297, Norges byggforskningsinstitutt.

Søholt, S. (2001b): Hva har vi lært? og Oppvekst i multietnisk bomiljø, *Husbankbladet*, nr. 4/2001, 6-13. Se ellers S. Søholt: Oppvekst i to multietniske boligområder i Oslo, Prosjektrapport nr. 313-2001, Norges byggforskningsinstitutt.

Tauber, K.E. og A.F. Tauber (1965): *Negroes in Cities. Residential Segregation and Neighborhood Change*, Aldine Publishing Company, Chicago.

Timms, D. (1971): *The Urban Mosaic, Towards a Theory of Residential Differentiation*, Cambridge Geographical Studies 2, Cambridge University Press, Cambridge.

Togeby, L. (2000): De etniske minoriteters politiske deltakelse, *Social Forskning, Temanummer: Etniske minoriteter i velfærdssammenheng*, Desember 2000, 78-85.

Utlendingsdirektoratet (2000): *Art og omfang av rasisme og diskriminering i Norge 1999-2000*, Oslo.

Utlendingsdirektoratet (2001): *Årsrapport 2000*, Oslo.

Vassenden, K. (red.) (1997): *Innvandrere i Norge*, Statistiske analyser 20, Statistisk sentralbyrå.

Viby Mogensen, G. (2000): "Integrasjonen på arbeidsmarkedet", i G.Viby Mogensen og P.C. Matthiessen: *Mislykket integrasjon? Indvandrerens møte med arbeidsmarkedet og velfærdssamfundet*, Spektrum, 76-107.

Waxman, P. (2001): The Economic Adjustment of Recently Arrived Bosnian, Afghan and Iraqi Refugees in Sydney, Australia, *International Migration Review* **35**: 472-505.

Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language (1996): New Revised Edition, Gramercy Books, New York/Avenel.

Østby, L. (2001a): *Flyktningers sekundærflyttinger under 1990-tallet*, Rapporter 2001/22, Statistisk sentralbyrå.

Østby, L. (2001b): Hvorfor fokusere på innvandrerne? *Samfunnsspeilet* **15**, 2/2001, 2-14.

Özüekren, Ş A. (1992): *Turkish Immigrant Housing in Sweden. An Evaluation of Housing Conditions in a Stockholm Suburb*, The National Swedish Institute for Building Research, Research Report SB: 47, Gävle.

Özüekren, Ş og R. van Kempen (1997): "Explaining conditions and housing market positions", i Özüekren, Ş. og R. van Kempen (eds.): *Turks in European cities: housing and urban segregation*, European Research Centre on Migration and Ethnic Relations, Utrecht University, 12-29.

Vedlegg

Data og kjennemerker

To datakilder er benyttet i analysene i dette arbeidet. Den ene er spesialkonstruerte data basert på Statistisk sentralbyrås fødelandsfil og enkelte andre registre. Den andre er data fra intervjuundersøkelsen Levekår blant innvandrere 1996. Den første datakilden er uten sammenlikning den som er mest brukt i dette arbeidet. Data fra levekårsundersøkelsen er bare trukket inn i forbindelse med kapitlene om årsak til og virkning av bokonsentrasjoner (kapittel 7 og 8).

Registerdata

Det første datasettet inneholder opplysninger om alle personer registrert bosatt i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og/eller 1.1.1998.³² Det omfatter både nordmenn og innvandrere. Personenes bosted på grunnkrets og bydel er oppgitt for hvert av de tre tidspunktene, i tillegg til en rekke demografiske og sosioøkonomiske opplysninger. Dataene representerer en utvidelse av dataene som ble benyttet i vår første studie av bokonsentrasjon blant innvandrere i Oslo (Blom 1995). Nærmere detaljer om det opprinnelige datasettet er gitt i Blom 1995, kapittel 2. Nye enheter er lagt til for personer som befant seg i byen i 1998, men som ikke bodde der i 1988 og 1993. I tillegg er en rekke nye variabler fra fødelandsfilen pr. 1.1.1998 og inntektsregisteret for 1997 koplet til.

Under koplingen med de nye dataene fant vi 20 dubletter på det opprinnelige datasettet. Samme person var registrert dobbelt under et nytt og et gammelt fødselsnummer. I tillegg fant vi én person med et fødselsnummer som ikke fantes på fødelandsfilen, til tross for at fødelandsfilen inneholder data om utflyttede og døde. De 21 enhetene ble strøket fra den nykonstruerte datafilen.

Den endelige datafilen har i alt 674 975 enheter. Vel 303 000 av dem, eller 45 prosent, er personer registrert bosatt i Oslo både i 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998. Tabell A1 nedenfor viser hvordan enhetene fordeler seg etter referansetidspunkt. Ikke uventet er det færrest som er registrert bosatt i Oslo i 1988 og 1998, men som ikke befant seg i byen i 1993.

---

³² Per 1.1.1988 opererer vi med et folketall på 452 173 personer. Det er henholdsvis 433 og 1557 personer lavere enn hva som oppgis som Oslos folketall på nevnte tidspunkt i to forskjellige offisielle kilder (Oslo kommune 1995: 8; 1998: tabell 2.1). Vi anser avviket som så lite at det for alle praktiske formåls skyld kan ignoreres.

Tabell A1. Enheter (personer) på filen for registerdataene benyttet i dette arbeidet, etter referansetidspunkt, per 1. januar

Bosatt i Oslo	N	Prosent
Bare i 1988	79379	11.8
Bare i 1993	33212	4.9
Bare i 1998	115494	17.1
Både i 1988 og 1993	62691	9.3
Både i 1988 og 1998	6665	1.0
Både i 1993 og 1998	74096	11.0
Både i 1988, 1993 og 1998	303438	45.0
Alle	674975	100.0

Til hvert av referansetidspunktene foreligger det inntekts- og formuesopplysninger for året før. Dataene for 1987 og 1992 stammer fra den registerbaserte skattestatistikken som bygger på oppgaver fra den ordinære skattelikningen av personlige skatteyttere (Strand 1991). Inntekts- og formuesdata mangler for en del av de bosatte i 1988 og 1993, henholdsvis 13,1 og 13,4 prosent. Dette skyldes at skattestatistikken sjelden omfatter personer under 13 år, såfremt de ikke har egen likningsmessig status. Enheter med inntekts- og formuesopplysninger fra minst ett av årene 1987 og 1992 var samlet på en egen analysefil. Sentrale kjennemerker på de to filene var ganske likt fordelt, unntatt alder (Blom 1995). I nærværende arbeid er de økonomiske dataene og de øvrige dataene organisert i ett datasett. Inntekts- og formuesdata for 1997 fra inntektsstatistikken for personer og familier i Statistisk sentralbyrå er tilført alle bosatte i Oslo i 1998. I motsetning til tidligere er det her ingen uoppgitte verdier. Dette skyldes at inntektsregisteret nå omfatter alle bosatte og at personer uten inntekt og formue er gitt verdien 0 i stedet for uoppgitt.

I dataene for 1988 og 1998 har vi måttet korrigere enkelte feil i relasjonen mellom kretser og bydeler. I alt har dette berørt lokaliseringen av noen hundre personer. Sammen med endringene i landbakgrunn og eliminasjonen av dubletter, bidrar det til å forklare det lille avviket som ev. kan iakttas mellom fordelingen av personer over bydelene i forrige hovedrapport (Blom 1995) og denne.

Intervjudata

Statistisk sentralbyrå gjennomførte i 1996 en representativ levekårsundersøkelse blant åtte ikke-vestlige innvandrergupper med minst to års oppholdstid i Norge (Blom 1998). De åtte gruppene var fra Det tidligere Jugoslavia (unntatt Bosnia-Hercegovina), Tyrkia, Iran, Pakistan, Vietnam, Sri Lanka, Somalia og Chile. I alt 2 561 personer i alderen 16-70 år ble intervjuet, de fleste på sitt eget morsmål. Feltarbeidet foregikk i tiden mars - juli 1996. Undersøkelsen hadde en svarprosent på 66,8. De åtte innvandrerguppene representerte til sammen en målpopulasjon på om lag 48 000 personer, om lag halvparten av landets ikke-vestlige innvandrere i alder 16-70 år i 1996.

Utvalget ble trukket med om lag like mange fra hver nasjonalitetsgruppe, selv om gruppene i virkeligheten varierte i størrelse fra 10 900 med pakistansk bakgrunn til 2 100 med somalisk bakgrunn. Av den grunn veier vi resultatene i henhold til gruppenes størrelse i befolkningen når vi oppgir resultater for dem samlet, slik at de største gruppene påvirker resultatene mer enn de små. Nærmere detaljer om datainnsamlingen og framgangsmåten for veiingen er gjengitt i Gulløy, Blom og Ritland 1997.

Til intervjudataene er koplet registerdata over befolkningens høyeste utdanning, arbeidstakere ifølge Rikstrygdeverkets og trygdekontorenes arbeidstakerregister, registrerte helt ledige og på arbeidsmarkedstiltak iflg. Arbeidsdirektoratets register over arbeidssøkere ved arbeidskontorene, inntekts- og formuesdata fra inntektsregisteret og opplysninger fra fødelandsfilen om bosted på bydel og krets, andelen ikke-vestlige innvandrere i bostedskretsen og ankomstår.

I tillegg til intervjufilen har vi en husholdsfil med registerinformasjon om intervjupersonen og de øvrige medlemmene som intervjupersonen har oppgitt tilhører husholdet (og som det har vært mulig å identifisere ved fødselsnummer). Blant dataene på denne filen inngår opplysninger om inntekt og formue fra inntektsregisteret som overføres til intervjufilen.

Av de 2 561 intervjuede innvandrerne var 1 232 bosatt i Oslo på intervju-tidspunktet, dvs. 48 prosent. Populasjonen av innvandrere i alder 16-70 år med bakgrunn fra de åtte ikke-vestlige landene omfattet om lag 23 000 personer i Oslo per 1.1.1996 (Oslo kommune 1996: 92). Det utgjør om lag 48 prosent av tilsvarende gruppe på landsbasis. De 1 232 respondentene blir benyttet når vi analyser data fra Levekår blant innvandrere 1996 i dette arbeidet. Vi har samholdt deres fordeling på bydelene med den faktiske fordelingen av innvandrere i alder 16-70 år fra de samme nasjonalitetsgruppene per 1.1.1998 og funnet tilfredsstillende samsvar (Tabell A2).

Tabell A2. Respondentene i Levekår blant innvandrere 1996 (intervjudata) bosatt i Oslo (veide verdier) og totaltall for tilsvarende åtte ikke-vestlige innvandreregrupper¹ i alder 16-70 år bosatt i Oslo per 1.1.1998, etter bydelsgrupper². Prosent

Bydelsgrupper	Intervjudata	Registerdata
Indre vest	4,7	4,7
Indre øst	30,4	30,2
Gamle drabantbyer	20,7	20,4
Nye drabantbyer	38,1	37,0
Ytre vest	5,8	7,2
Sentrum, marka, ukjent	0,4	0,5
Alle	100,0	100,0
N	1232	25299

¹ Innvandrere fra Det tidligere Jugoslavia (unntatt Bosnia-Hercegovina), Tyrkia, Iran, Pakistan, Vietnam, Sri Lanka, Somalia og Chile.

² Defineres i teksten nedenfor.

Kjennemerker på registerfilen

Innvandrere er definert som "personer med to utenlandsfødte foreldre". Begrepet omfatter med andre ord både personer som selv har innvandret ("førstegenerasjonsinnvandrere") og personer hvis foreldre har innvandret, men som selv er født i Norge.³³ For adopterte fra utlandet er adoptivforeldrene regnet som foreldre. Begrepet *nordmenn* refererer til den øvrige delen av befolkningen, dvs. personer med minst én norskfødt forelder, uavhengig av om de selv er født i Norge eller ikke. Skillet innvandrer/nordmann er her altså ikke knyttet til statsborgerskap. For en drøfting (og problematisering) av denne begrepsbruken, se Vassenden 1997, kapittel 17.

Landbakgrunn betegner hvilket land personen har bakgrunn fra. For førstegenerasjonsinnvandrere er landbakgrunnen eget fødeland. For personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre er landbakgrunn foreldrenes fødeland, eller mors fødeland dersom foreldrene er født i forskjellige land.

Landbakgrunn er en stabil egenskap ved en person. Bedre data om foreldre og besteforeldre har imidlertid ført til at tidligere oppfatninger om landbakgrunn har blitt endret for noen. Dette er tilfelle for 4 292 personer i våre data. De opptrer med en annen landbakgrunn i 1998 enn i 1988 og/eller 1993. Dette utgjør 0,8 prosent av personene som vi har gamle og nye data om landbakgrunn for. I denne rapporten benyttes de seneste oppgavene over landbakgrunn.

Vestlige innvandrere er innvandrere med landbakgrunn fra Vest-Europa (unntatt Tyrkia), Nord-Amerika og Oseania. Ikke-vestlige innvandrere er innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia (inkludert Tyrkia), Afrika, Mellom- og Sør-Amerika.

Personens *alder* angis per utgangen av 1988, 1993 og/eller 1998. Kjennemerket foreligger både som kontinuerlig variabel og inndelt i intervaller.

Statsborgerskap foreligger for situasjonen per 1.1.1988, 1.1.1993 og 1.1.1998 og har verdiene "norsk" og "utenlandsk".

Bydel og krets angir personens bosted i Oslo per 1.1.1988, 1.1.1993 og/eller 1.1.1998. Kommunen har 25 administrative bydeler i tillegg til bydelene Sentrum og Marka. Med krets menes grunnkrets eller rode. I 1988 og 1993 var antallet kretser 477; i 1998 er antallet utvidet til 551. I mange sammenhenger benytter vi i 1998 den opprinnelige kretsinndelingen som er rekonstruert ved å slå sammen kretser som er blitt oppdelt.

---

³³ Sistnevnte gruppe ble i Statistisk sentralbyrå tidligere kalt "andregenerasjonsinnvandrere", en betegnelse vi etter en revisjon i begrepsbruken i oktober 2001 besluttet å unngå.

I presentasjonen av data benytter vi ofte et mindre antall *bydelgrupper* i stedet for de 27 bydelene (navn og nummer nevnt i parentes): *Indre vest* (1. Bygdøy-Frogner, 2. Uranienborg-Majorstua, 3. St.Hanshaugen-Ullevål), *indre øst* (4. Sagene-Torshov, 5. Grünerløkka-Sofienberg, 6. Gamle Oslo), *gamle drabantbyer* (10. Lambertseter, 11. Bøler, 12. Manglerud, 13. Østensjø, 14. Helsefyr-Sinsen, 19. Grorud, 20. Bjerke), *nye drabantbyer* (9. Søndre Nordstrand, 15. Hellerud, 16. Furuset, 17. Stovner, 18. Romsås) og *ytre vest* (7. Ekeberg-Bekkelaget, 8. Nordstrand, 21. Grefsen-Kjelsås, 22. Sogn, 23. Vindern, 24. Røa, 25. Ullern). Personer bosatt på ukjent bydel er slått sammen med bosatte i 26. Sentrum og 27. Marka til en restgruppe vi har kalt *Sentrum/Marka/ukjent*. Se for øvrig figur 1.1.

Botid eller oppholdstid/-varighet angir antall år en person har vært bosatt i Norge (ikke i Oslo). Kjennemerket er generert på grunnlag av kjennemerket første oppholdsdato. Botiden er satt lik differansen mellom referanseåret (hhv. 1988, 1993 og 1998) og årstallet som inngår i datoen for første opphold. Første oppholdsdato er datoen for den tidligste registrerte opplysningen om vedkommende i Statistisk sentralbyrås befolkningsbase. For personer født i Norge etter 1964 faller dette sammen med fødselsdatoen. Botid og alder blir dermed det samme for dem. En viss glidning i praksis har forekommet når det gjelder tidspunktet for tildeling av fødselsnummer til asylsøkere. Dette medfører at datoen for første opphold (og dermed botiden) er definert noe forskjellig for dem. I årene 1987-1994 fikk asylsøkere som regel fødselsnummer allerede mens de oppholdt seg i mottak, mens dette etter januar 1994 som hovedregel ikke skjedde før asylsøknaden var ferdigbehandlet og opphold innvilget (jf. Østby 2001a).

Inntekt er definert ulikt på de forskjellige referansetidspunkter. For året 1987 omfatter kjennemerket lønn og næringsinntekt, skattepliktige pensjoner og trygder. Dataene er hentet fra det såkalte "helseundersøkningsgrunnlaget" i den ordinære skatteligningen for personlige skatteyttere, dvs. beregningsgrunnlaget for helse delen av medlemsavgiften til folketrygden. For 1992 er data fra det såkalte "toppskattgrunnlaget", beregningsgrunnlaget for toppskatten, benyttet. Samme komponenter inngår i inntektsbegrepet for 1987 og 1992 (Strand 1991). For 1997 er kjennemerket lagt om fra brutto- til nettoinntekt. Inntektsbegrepet kalles "inntekt etter skatt" og inkluderer, i tillegg til lønn- og næringsinntekt, kapitalinntekt og skattefrie overføringer som sosialhjelp, stipend og grunn- og hjelpestønad. Utlignet skatt er trukket fra (Epland 1998).

I våre analyser opptrer både barn uten inntekt og voksne som selvstendige enheter. Barn og andre økonomisk avhengige personer vil som hovedregel bo der de øvrige familiemedlemmene bor. Vi overfører derfor data om inntekt og formue fra de øvrige familiemedlemmene til disse personene.

Ved hjelp av et "rekkefølgenummer" forbindes personer som tilhører samme familie i skattemessig forstand i 1987 og 1992. Vi summerer deres inntekter og

tilordner beløpet til alle med samme rekkefølgenummer. Beløpet divideres med en indikator for antall forbruksenheter i familien. Indikatoren, kjent under betegnelsen (den opprinnelige) OECD-skalaen, er konstruert på grunnlag av en personkode som skiller mellom "hovedperson", "hustru" og "biperson" (Strand 1991). Vekten 1 gis til første voksne person, 0,7 til øvrige voksne personer og 0,5 til barn (Andersen m.fl. 1995: 33; NOU 1996:13: 94 f.). En familie med to voksne og to barn må etter denne skalaen ha 2,7 ganger så høy inntekt som en enslig for å være på samme nivå når det gjelder velferd.

I inntektsdataene for 1997 er det såkalte "rekkefølgenummeret" fra skattestatistikken avløst av familienummer fra familiestatistikken (Hauge m.fl. 2000). Inntekten til personer med samme familienummer summeres og tilordnes det enkelte familiemedlem. Beløpene divideres med en revidert versjon av den opprinnelige OECD-skalaen, definert som kvadratroten av antall personer i familien (Lund og Aaberge 1999). Den nye skalaen forutsetter større stordriftsfordeler enn den gamle. I henhold til den nye skalaen behøver f.eks. inntekten for tobarnsfamilien bare å være dobbelt så stor ($\sqrt{4} = 2$) som den ensliges, for å gi samme nivå av velferd.

Formue er definert på samme måte for alle tre referansetidspunkter. Som kjennemerke for formue er benyttet grunnlaget for utlikning av formuesskatt til staten. Det omfatter all nettoformue, også den som ligger under grensen for skattlegging til kommune og/eller stat. Negative beløp (fordi gjelden er større enn formuen) forekommer ikke da disse er satt lik 0 i skattelikningen. Opplysningene om formue er behandlet på samme måte som for inntekt. Formuen for personer med samme rekkefølgenummer (i 1997: samme familienummer) er summert og dividert med en skala for forbruksvekter, den tradisjonelle OECD-skalaen for skatteårene 1987 og 1992 og den reviderte OECD-skalaen for året 1997.

Antall personer i familien eller familiestørrelse er et kjennemerke knyttet til det enkelte individ og gjelder familien som individet tilhører. For 1988 og 1993 er kjennemerket konstruert på grunnlag av data for antall forbruksenheter i familien i skattemessig forstand. En variabel for antall barn i familien er også konsultert. Fra vektene 1,5 og 1,7 på den tradisjonelle OECD-skalaen er f.eks. avledet en familiestørrelse på to personer, fra vekten 3,2 en familie på fem personer osv. For 1998 er kjennemerket basert på Statistisk sentralbyrås familiestatistikk for 1997 og angir antall personer med samme familienummer i familiestatistikken.

Verken for 1988 eller 1993 er kjennemerket for antall personer i familien av særlig høy kvalitet. Bl.a. blir andelen enpersonfamilier overvurdert. I dataene fra 1988 og 1993 tilhører vel 50 prosent av befolkningen en enpersonfamilie, mens tilsvarende andel i 1998 er 37 prosent. Årsaken til at andelen enpersonfamilier er overvurdert på de to første tidspunktene, er trolig at vel 13 prosent av befolkningen i Oslo, spesielt mange barn, ikke inngår i skattestatistikken for

1987 og 1992 som danner basis for kjennemerket. I tillegg kommer problemet at samboere uten fellesbarn oppfattes som enslige.

Tilgang til byen er to kjennemerker som angir nærmere på hvilken måte personer som kom til Oslo henholdsvis i periodene 1988-1993 og 1993-1998, ankom byen. Kjennemerket har verdiene "født i Oslo" og "tilflyttet" i første periode og verdiene "født i Oslo", "flyttet fra annet sted i Norge" og "flyttet fra utlandet" i andre periode. De to sistnevnte verdiene er noen ganger slått sammen under betegnelsen "tilflyttet". I første periode er kjennemerket konstruert på grunnlag av fødselsdato, første oppholdsdato og fødekommune. Alle som var bosatt i Oslo per 1.1.1993 og som ikke var det per 1.1.1988, er gitt verdien "født i Oslo" dersom fødselsdatoen faller sammen med første oppholdsdato, fødekommunen er Oslo og første oppholdsår er i intervallet 1988-1992. De øvrige blir regnet som "tilflyttet".

I andre periode er kjennemerket konstruert på grunnlag av "registreringsstatus per 1.1.1993" fra fødelandsfilen anno 1993, fødselsdato, første oppholdsdato og fødekommune. Formålet er å angi på hvilken måte personer bosatt i Oslo per 1.1.1998 som ikke var bosatt i Oslo per 1.1.1993, ankom byen. Kjennemerket "registreringsstatus per 1.1.1993" har verdiene "bosatt", "død", "utvandret" og "forsvunnet". Personer med verdien "bosatt" i registreringsstatus eller som hadde fødselsdato lik første oppholdsdato, fødekommune i en annen kommune i Norge enn Oslo og første oppholdsår i intervallet 1993-1997 (kombinert med missing i registreringsstatus per 1.1.1993) er gitt verdien "flyttet fra annet sted i Norge". Personer med fødselsdato lik første oppholdsdato, fødekommune i Oslo og første oppholdsår i intervallet 1993-1997 (foruten uoppgitt i registreringsstatus per 1.1.1993) er gitt verdien "født i Oslo". Personer med verdien "utvandret" eller missing i kjennemerket "registreringsstatus" (etter at øvrige verdier er skilt ut), er gitt verdien "flyttet fra utlandet".

Avgang fra byen er to kjennemerker som angir nærmere hvordan personer som ble borte fra Oslo henholdsvis i periodene 1988-1993 og 1993-1998, forlot byen. Kjennemerket har verdiene "flyttet til annet sted i Norge", "flyttet til utlandet" og "død". De to førstnevnte verdiene er noen ganger slått sammen under betegnelsen "fracflyttet". For avgang i første periode benyttes kjennemerket "registreringsstatus per 1.1.1993" som utgangspunkt for klassifiseringen; for avgang i andre periode benyttes kjennemerket "registreringsstatus per 1.1.1998". Blant personer bosatt i Oslo per 1.1.1988 som ikke bodde i byen 1.1.1993, gis verdien "flyttet til annet sted i Norge" til alle med "bosatt" i registreringsstatus per 1.1.1993. Personer med "utvandret" og "død" i registreringsstatus per 1.1.1993 gis henholdsvis verdiene "flyttet til utlandet" og "død".

Blant personer bosatt i Oslo per 1.1.1993 som ikke bodde i byen 1.1.1998, gis verdien "flyttet til annet sted i Norge" til personer med verdien "bosatt" i registreringsstatus pr. 1.1.1998. Personer med "utvandret" og "død" i

registreringsstatus per 1.1.1998 gis henholdsvis verdiene "flyttet til utlandet" og "død".

Bostedskommune foreligger som kjennemerke per 1.1.1993 og 1.1.1998. Kjennemerkene er benyttet for å avgrense massen av bosatte i Oslo på de gitte tidspunktene. For å avgrense massen av bosatte i Oslo per 1.1.1988 ble en folkeregisterfil fra Oslo kommune benyttet. Kjennemerkene opplyser også om bostedskommunen til personer bosatt i Oslo i 1988 eller 1993, som var bosatt i Norge utenfor Oslo fem år senere. Således gir kjennemerket bostedskommune per 1.1.1993 opplysninger om bostedskommunen til bosatte i Oslo per 1.1.1988 som fem år senere bor et annet sted i Norge. Tilsvarende gir kjennemerket bostedskommune per 1.1.1998 opplysning om bosatte i Oslo per 1.1.1993 som fem år senere bor et annet sted i Norge.

Kjennemerker på intervjufilen

Begrep som *innvandrere*, *landbakgrunn*, *bydel*, *krets*, *bydelsgruppe*, *alder* og *botid* er definert på samme måte i intervjudataene som i registerdataene. At botid/oppholdsvarighet faller sammen med alder for personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, er av mindre betydning i disse dataene ettersom andelen andre-generasjonsinnvandrere på intervjufilen (blant bosatte i Oslo i alder 16-70 år) ikke overstiger 4 prosent. For kjennemerker som forutsetter et referansetidspunkt/-år er dette tidspunktet 1.1.1996 når ikke annet er sagt.

Innvandrerprosent er et kjennemerke som angir andelen ikke-vestlige innvandrere per 1.1.1996 i grunnkretsen hvor innvandrerene er registrert bosatt.

Utdanningsnivå er et kjennemerke som kombinerer intervju- og registeropplysninger. Registeropplysningene stammer fra filen Befolkningens høyeste utdanning per 1.10.1994. Disse dataene er benyttet der de foreligger. For personer som mangler opplysninger i dette registeret, er intervjuopplysningene om høyeste fullførte utdanning, enten i Norge eller hjemlandet, benyttet. Kjennemerket er tidligere omtalt som et minimumsanslag for utdanning (Blom 1998).

Disponibel inntekt er beregnet tilnærmet på samme måte som i registerdataene fra 1997, men likningsmessig inntekt av egen bolig/fritidseiendom er med blant kapitalinntektene, og kapitalutgifter som gjeldsrenter er trukket fra. Inntektsbegrepet kalles "disponibel inntekt", og det aktuelle inntektsåret er 1994 (se Statistisk sentralbyrå 1996 og Epland 1998). Den disponible inntekten til alle i intervjupersonen hushold er summert og overført til filen med intervjudataene. Beløpene divideres med den tradisjonelle OECD-skalaen for antall forbruksenheter i husholdet (merk: ikke familien).

Formue er definert på samme måte som i registerdataene, dvs. som nettoformue ved statsskattelikningen. Data stammer fra Statistisk sentralbyrås inntektsregister for skatteåret 1994 og bygger på oppgaver fra likningsregisteret. Negativ formue

(fordi gjelden er større enn formuen) forekommer ikke da negative beløp er satt lik 0 i skattelikningen. Formuen til alle identifiserbare personer i intervjupersonens hushold er summert og overført til intervjufilen. Beløpene divideres med den tradisjonelle OECD-skalaens vektor for antall forbruksenheter i husholdet.

Antall personer i husholdet er et intervjubasert kjennemerke som angir hvor mange personer som inngår i intervjupersonens hushold. Hushold er definert som "alle personer som er fast bosatt i boligen og som vanligvis har minst ett daglig måltid felles". Personer "som er fast bosatt i boligen, men som er borte fra hjemmet, f.eks. på grunn av arbeid" regnes også med. Personer oppgitt i husholdsoversikten som i etterhånd ikke lar seg identifisere ved et gyldig fødselsnummer, er regnet med.

Vansker med å klare løpende utgifter referer til et spørsmål i undersøkelsen med ordlyden: "Har det i løpet av det siste året hendt at husholdningen har hatt vansker med å klare de løpende utgifter til mat, transport, bolig og liknende? Hendte det ofte, av og til, en sjelden gang eller aldri?" Spørsmålet innebærer en subjektiv vurdering av husholdningens økonomi og måler hvor stram økonomien er snarere enn på hvilket nivå den ligger (Andersen m.fl. 1995: 177 ff.)

Sysselsetting. Kjennemerket er basert på et spørsmål om intervjupersonen "utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i forrige uke".

Intervjupersonen bes regne med "arbeid som familiemedlem uten fast avtalt lønn på gårdsbruk, i forretning og i familiebedrift ellers". Personer som svarer nei på dette spørsmålet, får et tilleggsspørsmål om de har inntektsgivende arbeid som de var midlertidig borte fra eller hadde fri fra i forrige uke. Intervjupersoner som svarer "ja" på et av disse spørsmålene, regnes som sysselsatte på intervjuutidspunktet såfremt de ikke er registrert i Arbeidsdirektoratets register over arbeidssøkere ved arbeidskontorene per 1. kvartal 1996 som deltakere i et kvalifiseringsprogram.

Et alternativt kjennemerke er hvorvidt intervjupersonen er registrert som arbeidstaker eller ikke i Rikstrygdeverkets og trygdekontorenes arbeidstakerregister. Selvstendige og familiearbeidere inngår ikke i dette registeret, og kravet til arbeidets omfang er satt noe høyere her enn i intervju spørsmålet.

Grunner for flytting til nåværende boområde. Spørsmålet lyder "Hvorfor flyttet du til dette boområdet?" Instruksene definerer boområde som "det lokale området/nærmiljøet". Intervjupersonen blir bedt om å forholde seg til sju forskjellige utsagn og svare ja eller nei på hvert av dem. De viktigste er "Ble bosatt her av kommunen", "Hadde familie/venner her", "Det lå nærmere arbeidsplass/skole" og "For å kunne ha mer kontakt med innvandrermiljø".

Et spørsmål om *opplevd diskriminering på boligmarkedet* har følgende ordlyd: "Har du noen gang opplevd å bli nektet å leie eller kjøpe bolig på grunn av din innvandrerbakgrunn?" Svaralternativene er "Ja, helt sikkert", "Ja, jeg har mistanke om det", "Nei" og "Vet ikke".

Bolig gjennom SIFBO (ev. SIBO, FLYBO)³⁴ er et av svaralternativene som presenteres på spørsmålet "På hvilken måte gikk dere fram for å finne denne boligen?" som stilles til alle utenom selveiere.

Mest brukte språk hjemme. I innledningen til intervjuet stilles et spørsmål for å avgjøre hvilket språk intervjuet bør foregå på. Spørsmålet lyder "Hvilket språk snakker du mest hjemme?" Svaralternativene er "norsk", "skjemaspråket", dvs. de forskjellige innvandrerspråkene, "engelsk" og "annet språk".

Lesing av norsk avis. Spørsmålet har ordlyden "Hvor ofte i løpet av de siste 12 måneder har du .. (a) ..lest en avis fra hjemlandet? (b) ..lest en norsk avis?" Svaralternativene er "0", "1-2", "3-9", "10-20" "21-39" og "40 og over". Vi benytter spørsmålet om norsk avislesing og dikotomiserer svaralternativene til "0" og "minst en gang".

God norsk venn. Personer som har svart "ja" på minst ett av spørsmålene "Bortsett fra medlemmer av din egen familie, har du noen gode venner her på stedet?" og "Har du noen gode venner andre steder i Norge?", blir bedt om å besvare tilleggsspørsmålet "Er noen av dine gode venner norske?" Personer som svarer "ja" på dette, anses å ha en god norsk venn.

Barns venner har samme språkbakgrunn. Intervjupersoner med barn under 16 år i husholdningen blir bedt om å angi om "barnet/barna i husholdningen hovedsakelig (har) norske venner eller venner med samme språk- eller innvandringsbakgrunn som dem selv". Svaralternativene som foreligger er "norske venner", "venner med samme bakgrunn", "begge deler", "vet ikke" og "vil ikke svare".

---

³⁴ Forkortelsen er forklart i note 14.

De sist utgitte publikasjonene i serien Sosiale og økonomiske studier

Recent publications in the series Social and Economic Studies

- 83 Ingvild Svendsen: Empirical Tests of the Formation of Expectations – A Survey of Methods and Results. 1993-52s. 75 kr. ISBN 82-537-3948-6
- 84 Bjørn E. Naug: En økonometrisk analyse av utviklingen i importandelene for industrivarer 1968-1990. *An Econometric Analysis of the Development of Manufacturing Import Shares 1968-1990*. 1994-78s. 95 kr. ISBN 82-537-3955-9
- 85 Einar Bowitz og Ådne Cappelen: Prisdannelse og faktoreterspørsel i – norske næringer. *Price Formation and Factor Demand in Norwegian Industries*. 1994-177s. 125 kr. ISBN 82-537-4024-7.
- 86 Klaus Mohn: Modelling Regional Producer Behaviour – A Survey. *Modellering av regional produsentatferd – En litteraturoversikt*. 1994-71s. 95 kr. ISBN 82-537-4042-5.
- 87 Knut A. Magnussen: Old-Age Pensions, Retirement Behaviour and Personal Saving. A Discussion of the Literature. *Alderspensjon, pensjoneringsatferd og privat sparing. En diskusjon av litteraturen*. 1994-69s. 95 kr. ISBN 82-537-4050-6.
- 88 Klaus Mohn, Lasse S. Stambøl og Knut Ø. Sørensen: Regional analyse av arbeidsmarked og demografi – Drivkrefter og utviklingstrekk belyst ved modellsystemet REGARD. *Regional Analysis of Labour Market and Demography with the Model – REGARD*. 1994-165s. 125 kr. ISBN 82-537-4082-4.
- 89 Nils Martin Stølen: Wage Formation and the Macroeconomic Functioning of the Norwegian Labour Market. *Lønnsdannelse og den makroøkonomiske funksjonsmåten til det norske arbeidsmarkedet*. 1995-306s. 180 kr. ISBN 82-537-4141-3.
- 90 Øystein Kravdal: Sociodemographic Studies of Fertility and Divorce in Norway with Emphasis on the Importance of Economic Factors. *Sosiodemografiske studier av fruktbarhet og skilsmisse i Norge med vekt på betydningen av økonomiske faktorer*. 1994-267s. 155 kr. ISBN 82-537-4088-3.
- 91 Tom Kornstad: Empirical Life Cycle Models of Labour Supply and Consumption. *Empiriske livsløpsmodeller for arbeidstilbud og konsum*. 1995-115s. 110 kr. ISBN 82-537-4166-9.
- 92 H.C. Bjørnland: Trends, Cycles and Measures of Persistence in the Norwegian Economy *Trender, konjunktursvingninger og varighet av sjokk i norsk økonomi*. 1995. 109s. 110 kr. ISBN 82-537-4220-7
- 93 Å. Cappelen, R. Choudhury, T. Eika: Petroleumsvirksomheten og norsk økonomi 1973 1993 *The Oil Industry and the Norwegian Economy 1973 1993*. 1996. 128s. 110 kr. ISBN 82-537-4287-8
- 94 K.O. Aarbu, B. Lian: Skattereformen og delingsmodellen: En empirisk analyse *The Norwegian tax reform and the capital income imputation method: An empirical analysis*. 1996. 94s. 95 kr. ISBN 82-537-4297-5

- 95 T.J. Klette, A. Mathiassen: Vekst og fall blant norske industribedrifter: Om nyetablering, nedlegging og omstilling *Growth and turnover among Norwegian manufacturing plants*. 1996. 112s. 110 kr. ISBN 82-537-4298-3
- 96 K.H. Alfsen, T. Bye, E. Holmøy (eds.): MSG EE: An Applied General Equilibrium Model for Energy and Environmental Analyses. *MSG EE: En anvendt generell likevektsmodell for energi og miljøanalyser*. 1996. 171s. 125 kr. ISBN 82-537-4342-4
- 97 A. Barstad: Store byer, liten velferd? Om segregasjon og ulikhet i norske storbyer *Big Cities, Little Welfare? Segregation and Inequality in Norwegian Cities*. 1997. 153s. 125 kr. ISBN 82-537-4402-1
- 98 T.O. Thoresen: Mikrosimulering i praksis. Analyser av endring i offentlige overføringer til barnefamilier *Tax Benefit Model in Use. Analysing Changes in the Public Policy towards Families with Children*. 1998. 102s. 135 kr. ISBN 82-537-4527-3
- 99 K.E. Rosendahl: Social Costs of Air Pollution and Fossil Fuel Use – A Macroeconomic Approach. *Samfunnsøkonomiske kostnader av luftforurensning og fossile brensler – En makroøkonomisk tilnærming*. 1998. 147s. 135 kr. ISBN 82-537-4542-7
- 100 R. Kjeldstad: Enslige forsørgere: Forsørgelse og levekår før og etter overgang til en ny livsfase *Single Parents: Social and Economic Adjustment before and after Transition to single Parenthood*. 1998. 162s. 155 kr. ISBN 82-537-4548-6
- 101 D. Fredriksen: Projections of Population, Education, Labour Supply and Public Pension Benefits. Analyses with Dynmaic Microsimulation Model MOSART. *Framskrivninger av befolkning, utdanning, arbeidsstyrke og folke--trygdens pensjonsutgifter. Analyser utført med mikrosimuleringsmodellen MOSART*. 1998. 123s. 135 kr. ISBN 82-537-4572-9
- 102 T. Bye, M. Hoel og S. Strøm: Et effektivt kraftmarked - konsekvenser for kraftkrevende næringer og regioner. 1999. 104s. 165 kr. ISBN 82-537-4698-9
- 103 O. Bjerkholt: Kunnskapens krav. Om opprettelsen av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. 2000. 296s. 260 kr ISBN 82-637-4856-6
- 104 H. Dale-Olsen og D. Rønningen: Jobb- og arbeidskraftsstrømmer i Norge og OECD. En komparativ analyse av jobb- og arbeidskraftsstrømmer med fokus på årsaker. *Job and worker flows in Norway and OECD. A comparative analysis of job and worker flows. Facts and explanations*. 2000. 186s. 210 kr. ISBN 82-537-4866-3
- 105 N. Keilman, D. Q. Pham, and A. Hetland: Norway's uncertain demographic future. *Norges usikre demografiske framtid* 2001. 90s. 180 kr. ISBN 82-537-5002-1
- 106 H. Kitterød, R. Kjeldstad, T. Noack og L. Østby (red.): Livsløp i støpeskjeen. Utvalgte arbeider av Kari Skrede: 2002. 300s. 340 kr ISBN 82-537-5032-3
- 107 S. Blom: Innvandrernes bosettingsmønster i Oslo. *The residential pattern of immigrants in Oslo*. 2002. 192s. 260 kr. ISBN 82-537-5121-4